

BASME POPULARE ROMÂNEȘTI

● FĂT-FRUMOS CU PĂRUL DE AUR ●

A fost odată ca niciodată, de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; că nu suntem de când cu basmele, ci suntem de când cu minciunile; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și călcâiul tot rămânea gol și se urca în slava cerului și tot i se părea că este ușor;

De când scria musca pe perete, Mai mincinos care nu crede.

A fost odată, într-o pustie mare, un pusnic. El petrecea singursingurel. Vecinii săi erau fiarele pădurilor. Și așa era de bun la suflet încât toate dobitoacele i se închinau când se întâlneau cu dânsul.

Într-una din zile, se duse pusnicul la marginea gârlei, care curgea pe aproape de coliba lui, și iată, văzu că vine pe apă un sicriaș smolit bine, și auzi un orăcăit ieșind dintr-însul. Stătu puțin de cugetă, și după ce zise câteva vorbe de rugăciune, intră în apă și, cu o prăjină, trase sicriașul la margine. Când îl deschise, ce să vază în el? Un copilaș cam de vreo două luni; îl scoase din sicriu și, cum îl luă în brațe, copilul tăcu.

Pusnicul vroia din toată inima să crească pruncul, dar, când se gândi că n-are cu ce să-l hrănească, îl podidi un plâns ce nu se mai putea sfârși. Deodată răsări dintr-un colț al chiliei sale o viță și numaidecât crescă și se înălță până la streășină. Pusnicul căută la dânsa și văzu struguri, unii copti, alții pârguiți, alții aguridă și alții în floare; îndată luă și dete copilului și, văzând că-i mănâncă, se bucură din tot sufletul. Cu must de viță crescă copilul, până începu să mănânce și câte altceva.

Iară dacă se mai mări copilul, pusnicul se apucă și-l învătă să citească, să adune rădăcini ca să se hrănească și să umble la vânat. Dar într-o zi, chemă pusnicul pe copil și-i zise:

— Fătul meu, simț că slăbesc din ce în ce; sunt bătrân, precum mă vezi, și află că, de azi în trei zile, mă duc pe lumea cealaltă. Eu nu sunt tatăl tău cel adevărat, ci te-am prins pe gârlă. Dacă voi adormi somnul cel vecinic, care o să-l cunoști după răceala și amortirea ce vei vedea în tot trupul meu,

să bagi de seamă că o să vie un leu. Să nu te sperii, dragul tatei; leul îmi va face groapa, și tu vei trage pământ peste mine. De moștenire n-am ce să-ți las, decât un frâu de cal. După ce vei rămânea singur, să te sui în pod, să iei frâul, să-l scuturi, și îndată va veni un cal la astă chemare și te va învăța ce să faci.

După cum zise bătrânul, așa se și întâmplă. A treia zi, pusnicul, luându-și rămas bun de la fiul său cel de suflet, se culcă și dormi somnul cel lung. Apoi îndată veni un leu groaznic, nevoie mare, și veni răcnind și, cum văzu pe bătrân mort, îi săpă groapa cu unghiile sale; iar fiul îl îngropă, și rămase acolo trei zile și trei nopți, plângând la mormânt. A treia zi foamea îi aduse aminte că era dator să trăiască; se sculă de pe mormânt cu inima zdrobită de durere, se duse la viță și cu mare mâhnire văzu că ea se uscaseră; atunci, și-aduse aminte de vorbele bătrânului și se sui în pod, unde găsi frâul, îl scutură, și iată că veni un cal cu aripi și, stând înaintea-i, zise:

– Ce poruncești, stăpâne?

Copilul spuse calului din cuvânt în cuvânt toată întâmplarea cu moartea bătrânului, și îi zise:

– Iată-mă aici singur; tatăl, care mi-a fost dat, nu mai este; rămâi tu aici, cu mine; dar să mergem într-altă parte, unde să ne facem o colibă; căci aici, dinaintea ăstui mormânt, nu știu de ce-mi vine să tot plâng. Iar calul îi răspunse:

– Nu așa, stăpâne; noi ne vom duce să locuim unde sunt mulți oameni ca dumneata.

– Cum? întrebă băiatul, sunt mulți oameni ca mine și ca tata? Și o să trăim în mijlocul lor?

– Negreșit, îi răspunse calul.

– Atunci, dacă-i așa, întrebă copilul, de ce nu vin și ei pe la noi?

– Ei nu vin, îi mai zise calul, fiindcă n-au ce căuta p-aici; trebuie să mergem noi la dânșii.

– Să mergem, răspunse copilul cu bucurie.

Iar dacă-i spuse că trebuie să fie îmbrăcat, fiindcă ceilalți oameni nu umblă așa goi, el rămase cam pe gânduri; și calul îi zise să bage mâna în urechea lui stângă; și după ce băgă mâna, scoase niște haine pe care le îmbrăcă, ciudindu-se că nu știa cum să le întrebuițeze; calul însă îl învăță, și apoi copilul încălecă pe dânșul, se îmbrăcă și porni.

După ce ajunse în orașul cel mai de aproape și se văzu între mulțimea de oameni furnicând în sus și în jos, se cam spăimântă copilul de atâta zgomot și umbla tot cu frică, mirându-se de frumusețea caselor și de tot ce vedea, băgând însă de seamă că fiecare lucru-și are rânduiala sa. Dar calul, îmbărbătându-l, îi zise:

– Vezi, stăpâne? Aici toate sunt cu șartul lor! De aceea, dar, trebuie să știi, ca să-ți faci și tu un căpătâi.

Și după ce șezu acolo câteva zile, mai dedându-se cu lumea și obicinuindu-se a trăi în huietul ce înnăbușește orașele, plecă, luând cu sine calul său; și se duse, și se duse până ce ajunse pe tărâmul unor zâne. După ce ajunse la zâne, care erau în număr de trei, căută să se bage argat la dânsle, căci așa-l sfătuiseră calul să facă. Zânele, deocamdată, nu prea voiau să-l ia în slujbă; dar se înduplecară la rugăciunile lui și-l primiră.

Calul adesea venea pe la domnul său, și într-o zi îi zise să bage bine de seamă, cum că, în una din case, zânele aveau o baie în care la câțiva ani, într-o zi hotărâtă, curge aur, și cine se scaldă întâi, aceluia i se face părul de aur. Îi mai spuse să vadă că, într-unul din tronurile casei, zânele aveau o legătură cu trei rânduri de haine, pe care le păstrau cu îngrijire. El băgă bine de seamă aceste vorbe, și de câte ori avea câte ceva greu de făcut, el chema calul și-i da ajutor.

Zânele-i daseră voie să umble prin toate casele, să deretice, să scuture, dar în camera cu baia să nu intre. Însă când lipsiră ele o dată de acasă, el intră și luă aminte la toate câte îi ziseseră calul. Ochi și legătura cu hainele puse cu îngrijire într-un tron. Într-o zi, zânele au plecat la o sărbătoare, la alte zâne, și avură grijă să poruncească argatului că, în minut ce va auzi ceva zgomot în cămeruța cu baia, să rupă o șindră din streășina casei, ca să le dea de știre lor și să se întoarcă degrabă, fiindcă ele știau că e aproape să înceapă a curge această apă de aur.

Fiul pusnicului pândea, și când văzu minunea asta, chemă numaidecât pe cal. Calul îi zise să se scalde; și așa făcu. Ieșind din baie, el luă și legătura cu hainele și o porni la sănătoasa, călare pe calul lui cel cu aripi, cu care zbură ca vântul și se ducea ca gândul. Cum călcă peste pragul porții, începu casele, curtea și grădina a se cutremura așa de groaznic, încât se auzi până la zâne, și zânele îndată se întoarseră acasă. Dacă văzură că argatul lipsește și hainele nu sunt la loc, se luară după dânsul și-l urmăriră din loc în loc, până ce, când era să puie mâna pe dânsul, el trecu hotarele lor și apoi stătu.

Cum îl văzură scăpat, zânele se ciudiră de necaz că nu putură să-l prinză. Atunci ele îi ziseră:

– Ah! Fecior de lele ce ești, cum de ne amăgiși? Arată-ne, măcar, să-ți vedem părul.

Atunci el își răsfiră părul pe spinare; iar ele se uitau cu jind la dânsul și-i ziseră:

– Așa păr frumos niciodată n-am văzut! Fii sănătos, însă; încai fii bun de ne dă hainele.

Dar el nu voi, ci le opri și le luă în locul simbriei ce-i datorau zânele. De aici, se duse într-un oraș, își puse o bășică de ciriviș¹ în cap și se duse de

se rugă de grădinarul împăratului ca să-l primească argat la grădina împărătească. Grădinarul nu prea voia să-l asculte; dar, după multă rugăciune, îl primi, îl puse să lucreze pământul, să care apă, să ude florile; îl învăța ca să curețe pomii și brazdele de buruieni. Făt-Frumos luă în cap tot ce-l învăța grădinarul, stăpânul său.

Împăratul avea trei fete; și așa multă grijă îi dase trebile împărăției, încât uitase de fete și că trebuie să le mărite. Într-una din zile, fata cea mai mare se vorbi cu surorile ei ca să ducă fiecare câte un pepene din care-i alesese să fie duși la masa împăratului. După ce se puse Împăratul la masă, veniră și fetele și aduseră fiecare câte un pepene pe tipsie de aur și îl puseră dinaintea împăratului.

Împăratul se miră de această faptă și chemă sfatul împărăției să-i ghicească ce pildă să fie asta. Și dacă se adună sfatul, tăie pepenii și, după ce văzu că unul se cam trecuse, al doilea era tocmai bun de mâncare și al treilea dase în copt, zise:

— Împărate, să trăiești mulți ani, pilda asta înseamnă vârsta fetelor măriei-tale, și că a sosit timpul de a le da la casa lor. Atunci împăratul hotărî să le mărite. Dete, deci, sfoară în țară de această hotărâre; și chiar de-a doua zi, începură a veni pețitori de la cutare și de la cutare fecior de împărat.

Iară după ce fata cea mai mare și-alese mire pe un fiu de împărat, care-i păru mai frumos, se făcu mare nuntă împărătească. Și după ce sfârși veseliile, plecă împăratul cu toată curtea, ca să petreacă pe fiicăsa până la hotarele împărăției sale celei noi. Numai fiica împăratului cea mai mică rămase acasă. Făt-Frumos, argatul de la grădină, văzând că și grădinarul se dusesese cu alaiul, chemă calul, încălecă, se îmbracă cu un rând de haine zis câmpul cu florile, din cele luate de la zâne, și, după ce-și lăsă părul lui de aur pe spate, începu a alerga prin grădini în toate părțile, fără să fi băgat de seamă că fiica împăratului îl vede de pe fereastră, căci odaia ei da în grădină. Calul cu Făt-Frumos strică toată grădina și, când văzu că veselia lui făcuse pagubă, descălecă, se îmbracă cu hainele sale de argat și începu a drege ceea ce stricase.

Când veni acasă grădinarul și văzu stricăciunea, se luă de gânduri și începu a certa pe argat de neîngrijire, și era atât de supărat, încât p-aci era să-l bată.

Dar fiica împăratului, care privea de la fereastră toate acestea, bătu în geam și ceru grădinarului să-i trimită niște flori. Grădinarul făcu ce făcu și adună de prin colțuri câteva floricele, le legă și le trimise Împărătesei celei mici. Iar ea, dacă primi florile, îi dete un pumn de galbeni și-i trimise răspuns să nu se atingă de bietul argat. Atunci grădinarul, vesel de un dar așa de frumos, își puse toate silințele și, în trei săptămâini, făcu grădina la loc, ca cum nu s-ar fi întâmplat nimic într-însa.

Nu mult după aceasta, fata împăratului cea mijlocie își alese și ea un fecior de împărat și-l luă de bărbat. Veseliile ținură ca și la soră-sa cea mare; iar la sfârșitul veseliilor, fu petrecută și ea până la hotarele împărăției sale. Dar fata cea mică a împăratului nu se duse, ci rămase acasă, prefăcându-se de astă dată că este bolnavă. Argatul grădinii se văzu iară singur, vru să se veselească și el ca toți slujitorii curții, dar, fiindcă el nu se putea veseli decât cu bidiviul său, își chemă calul, se îmbracă cu alte haine: cerul cu stelele; își lăsă părul pe spate, încălecă și călcă toată grădina. Când băgă de seamă că iar fărâmasese tot, se îmbracă cu hainele sale cele proaste și, bocindu-se, începu să dreagă ceea ce stricase. Ca și la întâia dată, grădinarul, voind să-l cârpească, fu oprit de fata cea mică a împăratului, care ceruse flori și care îi trimise doi pumni de bani. Grădinarul se puse iară pe muncă și dădu grădina gata în patru săptămâni.

Împăratul făcuse o vânătoare mare și, fiindcă scăpase de o mare primejdie, ridică un chioșc în pădurea aceea și chemă, ca să serbeze mântuirea sa, pre toți boierii și slujitorii curții, la o masă înfricoșată ce pregătise acolo. Toți curtenii se duseră la chemarea împăratului, numai fiica sa rămase.

Făt-Frumos, văzându-se iară singur, chemă calul și, voind să se veselească și dânsul, îmbracă hainele: cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri; își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și-l încurcă prin grădină, încât nu mai era chip de a o drege. Iar dacă văzu aceasta, el începu a se văicăra, se îmbracă iute cu hainele lui cele de argat și nu știa de unde să înceapă meremetul. Mânia grădinarului trecu orice hotare, când veni și văzu acea mare pagubă. Dar când voi să-i dea pe foi pentru neîngrijirea lui, fiica împăratului bătu iară în geam și ceru flori. Grădinarul da din colț în colț și nu știa ce să facă; în cele mai de pe urmă, cătă și mai găsi vreo două floricele, care abia scăpaseră de copitele calului cu aripi, și le trimise. Dar fata de împărat îi dete poruncă să ierte pe bietul argat, pentru care îi și dădu trei pumni de galbeni.

Se apucă dar, croi din nou, și în patru săptămâni, abia putu face ceva care să mai semene a grădină; iar argatului dete făgăduința că de se va mai întâmpla una ca asta, apoi are să fie zdrobit în bătaie și gonit.

Împăratul se luase de gânduri, văzând pe fiică-sa tot tristă. Ea acum nu mai voia să iasă afară nici din casă. Hotărî, dar, s-o mărite; și începu a-i spune de cutare, de cutare și de cutare fiu de împărat. Dar ea nu voi să audă de niciunul. Și dacă văzu așa, împăratul chemă sfatul și boierii și îi întrebă: ce să facă?

— Un foișor cu poartă pe dedesubt, îi răspunseră, pe unde să treacă toți fiii de împărat și de boieri, și pe care-l va alege fata să-l lovească cu un măr de aur ce-l va ține în mână, și după acela s-o dea împăratul. Așa și se făcu. Se dete sfoară în țară că este hotărârea împăratului să se adune și mic

și mare și să treacă pe sub poartă. Toți trecură; dar fata nu lovi pe niciunul. Mulți credeau că fata n-are voie să se mărite.

Însă un boier bătrân zise să treacă și oamenii curții. Trecu și grădinarul, și bucătarul cel mare, și vătaful, și slugile, și vizitii și rândașii, dar degeaba; fata nu lovi pe niciunul. Se făcu întrebare, oare dacă n-a mai rămas cineva netrecut, și se află că a mai rămas un argat de la grădinărie, un argat cheleş2.

— Să treacă și acesta, zise împăratul.

Atunci chemă și pe argatul cel cheleş și-i zise să treacă și dânsul, dar el nu cuteza; iar dacă fu silit să treacă, trecu, și, când trecu, fata-l lovi cu mărul! Argatul începu a țipa și a fugi, și zise că i-a spart capul.

Împăratul, cum văzu una ca aceasta, zise:

— Nu se poate asta! Este o greșeală! Fata mea nu e de crezut să fi ales tocmai pe cheleşul ăsta.

Căci nu putea să se învoiască a da pe fie-sa după dânsul, deși era lovit cu mărul. Atunci puse de a doua oară să treacă lumea, și de-a doua oară fiică-sa lovi cu mărul în cap tot pe cheleş, care iar fugi, ținându-se cu mâinile de cap. Împăratul, plin de mâhnire, iară-și luă vorba înapoi și puse de-a treia oară să treacă toată lumea. Dacă văzu Împăratul că și de-a treia oară tot cheleşul a fost lovit, s-a plecat la sfatul împărăției și i-a dat lui pe fiică-sa. Nunta se făcu în tăcere, și apoi îi oropsi pe amândoi; și nici nu voia să știe și să corespundă cu dâșii, atâta numai că, de silă, de milă, îi primi să locuiască în curtea palatului. Un bordei într-un colț al curții li se dete spre locuință, iar argatul se făcu sacagiul curții. Toate slugile împăratului râdeau de dânsul, și toate murdăriile le aruncau pe bordeiul lui. Înăuntru însă, calul cu aripi le aduse frumusețile lumii; nu era în palatul împăratului ceea ce era în bordeiul lor.

Fiii de împărat, care veniseră în pețit la fiica cea mică, se-mbufnară de rușinea ce au pățit, fiindcă fiica împăratului alesese pe cheleş; și se învoiră între dâșii ca să pornească oaste mare împotriva lui.

Împăratul simți mare durere, când auzi hotărârea vecinilor săi; însă ce să facă? Se pregăti de război, și nici că avea încotro. Amândoi ginerii Împăratului se sculară cu oaste și veniră în ajutorul său. Făt-Frumos trimise și el pe soția sa ca să roage pe împăratul a-i da voie să meargă și el la bătălie. Împăratul, însă, o goni, zicându-i:

— Du-te dinaintea mea, nesocotito, fiindcă, iată, din pricina ta mi se tulbură liniștea; nu mai voi să vă văz în ochii mei, nemernicilor ce sunteți!

Dar, după mai multe rugăciuni, se înduplecă și porunci să-l lase să care și el măcar apă pentru oștire. Se pregătiră și porniră.

Făt-Frumos, cu hainele lui proaste și călare pe o mârțoagă șchioapă, plecă înainte. Oștirea-l ajunse într-o mlaștină, unde i se nomolise iapa și

unde se muncea să o scoată, trăgând-o când de coadă, când de cap, când de picioare. Râseră oștirea și împăratul, cu ginerii cei mai mari ai săi, și trecură înainte. După ce, însă, nu se mai văzură dânșii, Făt-Frumos scoase iapa din noroi, își chemă calul său, se îmbracă cu hainele: câmpul cu florile, și porni la câmpul bătăliei; ajungând, se și sui într-un munte apropiat, ca să vadă care parte este mai tare. Oștile, dacă ajunseră, se și loviră, iar Făt-Frumos, văzând că oastea vrăjmașă este mai mare la număr și mai tare, se repezi din vârful muntelui asupra ei, și ca un vârtej se întorcea prin mijlocul ei cu paloșul în mână, și tăia, cum se tăia, în dreapta și în stânga. Așa spaimă le dete iuțeala, strălucirea hainelor sale și zborul calului său, încât oastea vrăjmașă întreagă o luă la fugă, apucând drumul fiecare încotro vedea cu ochii. Iară împăratul se întoarse vesel acasă. Pe drum, întâlni iarăși pe Făt-Frumos prefăcut în argat, muncind să-și scoată iapa din noroi; și cum era cu voie bună, zise la câțiva:

— Duceți-vă de scoateți și pe nevoiașul acela din noroi.

N-apucară să se așeze bine, și veni veste la împăratul că vrăjmașii lui, cu oștire și mai mare, s-au ridicat asupra lui. Se găti dară și el de război și plecă s-o întâlnească. Făt-Frumos, iară se rugă să-l lase și pe dânșul să meargă, și iară fu huiduit, dară dacă dobândi voia, porni iară cu iapa lui. Fu și de astă dată de râs și de bătaie de joc, când l-a văzut oștirea că iară se înnămolise și nu putea să-și scoată iapa din noroi. Îl lăsară înapoi, dar el ajunse și acum mai înainte la locul de luptă, prefăcut în Făt-Frumos, călare pe calul cu aripi și îmbrăcat cu hainele lui cele cu cerul cu stelele.

Oștile deteră în tâmpene și în surle și se loviră; iară Făt-Frumos, iarăși văzând că vrăjmașii sunt mai puternici, se repezi din munte și-i puse pe goană. Împăratul se întoarse iară vesel, și iară porunci ostașilor să scoată din noroi pe nevoiașul de sacagiu. Iară el era împăcat cu cugetul său de izbânde sale.

Împăratul se mâhni până în fundul inimii sale, când auzi că vrăjmașii se ridică de-a treia oară cu oaste și mai mare, și că au și ajuns la hotarele împărăției sale, cât frunză și iarbă; un plâns îl năpădi, și plânse, până ce simți că-i slăbesc vederile. Apoi își strânse și dânșul toată oastea sa și porni la bătălie.

Făt-Frumos porni și el, tot pe mârtoaga lui. Iară după ce trecu toată oastea, făcând haz de dânșul cum se muncea ca să-și scoată iapa din noroi, se îmbracă cu hainele cele cu soarele în piept, luna în spate și doi luceferi în umeri, își lăsă părul de aur pe spate, încălecă calul și într-un minut fu iarăși pe munte, unde aștepta să vadă ce s-o întâmpla.

Se întâlniră oștile și se loviră de trei părți, și se tăiau unii pre alții fără de nici o milă, atâta erau de înverșunați ostașii. Iar când fu către seară, când văzu că oștirea vrăjmașă era să ia în goană pre a împăratului, unde se repezi o dată Făt-Frumos din munte ca un fulger, și unde trăsni o dată în mijlocul

lor, cât se îngroziră de nu mai știau ce fac; se împrăștiau ca puii de potârniche și fugeau de-și rupeau gâturile. Făt-Frumos însă-i gonea și-i tăia ca pe niște foi. Împăratul îl văzu sângerat la mână, la care se crestase însuși, și îi dete năframa sa ca să se lege, apoi se întoarseră acasă, izbăviți de primejdie.

Când veniră, găsiră iară pe Făt-Frumos în noroi cu iapa; și iară îl scoaseră. Iară dacă sosiră acasă, împăratul căzu la boală de ochi și orbi. Toți vracii și toți filosofii care citeau pe stele fură aduși, și nimeni nu putu să-i dea nici un ajutor. Într-una din zile, dacă se sculă din somn împăratul, spuse că a văzut în vis un bătrân, care i-a zis că, dacă se va spăla la ochi și dacă va bea lapte de capră roșie sălbatică, va dobândi vedere. Auzind astfel, ginerii săi porniră cu toții, cei doi mai mari singuri, fără să ia și pe cel mai mic și fără a voi să-l lase a merge măcar împreună cu dânsii. Iară Făt-Frumos chemă calul și merse cu dânsul spre smâncuri, găsi capre roșii sălbatice, le mulse și, când se întorcea, se îmbracă în haine de cioban și ieși înaintea cumnaților săi cu o cofă plină de lapte de oi. Ei îl întrebară: „lapte are acolo?” Iară el le răspunse „da”, prefăcându-se că nu-i cunoaște, și că îl duce la împăratul, care visase că-i va veni vederea, dacă va da cu acel lapte la ochi. Ei se cercară a-i da bani, și el să le dea laptele. Dară ciobanul le răspunse că laptele nu-l dă pe bani, și că, dacă voiește să aibă lapte de capră roșie, să se zică că sunt robii lui și să rabde ca să le pună pecetea lui pe spinarea lor, măcar că el are gând să se ducă și să nu mai dea pe la dânsii.

Cei doi gineri se socotiră că lor, pentru că sunt împărați și gineri de împărat, n-o să le pese nimic; se lăsară deci de le puse pecetea lui în spinare și apoi luară laptele și-l aduseră, zicând pe drum:

— De se va încerca nerodul să ne zică ceva, îl facem nebun, și tot noi vom fi mai crezuți decât dânsul.

Se întoarseră, deci, la împăratul, îi deteră laptele, se unse la ochi și bău; dar nu-i ajută nimic. După aceea, veni și fie-sa cea mai mică la Împăratul și-i zise:

— Tată, ia acest lapte; el este adus de bărbatul meu; unge-te cu dânsul, așa te rog.

Împăratul îi răspunse:

— Ce lucru bun a făcut nătărăul tău de bărbat, ca să facă și acum ceva de ispravă? N-au putut face nimic ginerii mei ceilalți, care m-au ajutat așa de mult în războaie, și tocmai el, ticălosul, o să-mi poată ajuta? Și apoi, nu v-am zis că nu aveți voie a vă mai arăta înaintea feței mele? Cum ai cutezat să calci porunca mea?

— Mă supui la orice pedeapsă vei binevoi să-mi faci, tată, numai unge-te, așa te rog, și cu acest lapte ce ți-l aduce umilitul rob.

Împăratul, dacă văzu că atâta de mult se roagă fiica sa, se înduplecă și

luă laptele ce-i aduse; și, apoi se unse cu dânsul la ochi o zi, se unse și a doua zi; și, cu marea sa mirare, simți că pare că începuse a zări ca prin sită; și dacă se mai unse și a treia zi, văzu cât se poate de bine. După ce se însănătoși, dete o masă la toți boierii și sfetnicii împărăției și, după rugăciunea lor, primi și pe Făt-Frumos să șează în coada mesei. Pe când se veseleau mesenii și se chefuiiau, se sculă Făt-Frumos și, rugându-se de iertare, întrebă:

– Mărite împărate, robii pot șede cu stăpânii lor la masă?

– Nu, nicidecum, răspunse împăratul.

– Apoi, dacă este așa, și fiindcă lumea te știe de om drept, fă-mi și mie dreptate, și scoală pe cei doi oaspeți care șed d-a dreapta și d-a stânga mării tale, căci ei sunt robii mei; și ca să mă crezi, caută-i și vei vedea că sunt însemnați cu pecetea în spinare.

Cum auziră ginerii împăratului, o băgară pe mânecă, și mărturisiră că așa este; îndată fură nevoiți a se scula de la masă și a sta în picioare. Iar către sfârșitul mesei, Făt-Frumos scoase năframa care i-a fost dată de împărat la bătaie.

– Cum a ajuns năframa mea în mâinile tale? întrebă împăratul. Eu am dat-o celui care ne-a ajutat la război.

– Ba nu, mărite împărate, mie mi-ai dat-o.

– Apoi, dacă este așa, tu ești acela care ne-ai ajutat?

– Eu, mărite împărate.

– Nu te crez, adăugă iute împăratul, dacă nu te vei arăta așa cum era atunci acela căruia am dat năframa.

Atunci el se sculă de la masă, se duse de se îmbracă cu hainele cele mai frumoase, își lăsă părul pe spate și se înfățișă împăratului și la toată adunarea. Cum îl văzură mesenii, îndată se ridicară și se minunară: Făt-Frumos era atât de mândru și strălucitor, încât la soare te puteai uita, dară la el ba.

Împăratul, după ce lăudă pe fiică-sa pentru alegerea sa cea bună, se dete jos din scaunul împărăției și ridică în el pe ginerele său, Făt-Frumos; iară el cea dintâi treabă ce făcu fu de a slobozi pe cumnații săi, și în toată împărăția se făcu bucurie mare și masă împărătească. Eram și eu p-acolo și căram mereu la vatră lemne cu frigarea, apă cu ciurul și glume cu căldarea, pentru care căpătai:

Un năpărstoc de ciorbă și-o sfântă de cociorbă Pentru cei ce-s lungă-vorbă.

● GREUCEANU ●

A fost odată ca niciodată etc.

A fost un împărat și se numea împăratul Roșu. El era foarte mâhnit că, în zilele lui, niște zmei furaseră soarele și luna de pe cer.

Trămise deci oameni prin toate țările și răvașe prin orașe, ca să dea în știre tuturor că oricine se va găsi să scoată soarele și luna de la zmei, acela va lua pe fie-sa de nevastă și încă și jumătate din împărăția lui, iară cine va umbla și nu va izbândi nimic, acela să știe că i se va tăia capul.

Mulți voinici se potricăliseră, semetându-se cu ușurință că va scoate la capăt o asemenea însărcinare; și când la treabă, hăț în sus, hăț în jos, da din colț în colț și nu știa de unde s-o înceapă și unde s-o sfârșească, vezi că nu toate muștele fac miere. Împăratul însă se ținu de cuvânt.

Pe vremea aceea se afla un viteaz pe nume Greuceanu. Auzind și el de făgăduința împărătească, ce se gândi, ce se răzgândi, că numai își luă inima în dinți, încumetându-se pe voinicia sa, și plecă și el la Împăratul, să se închine cu slujba. Pe drum se întâlni cu doi oameni pe care slujitorii împărătești îi duceau la împăratul ca să-i taie, pentru că fugiseră de la o bătălie ce o avuse împăratul acesta cu niște gadine¹. Ei erau triști, bieții oameni, dară Greuceanu îi mângâie cu niște vorbe așa de dulci, încât le mai veni nițică inimă, că era și meșter la cuvânt Greuceanu nostru.

El își puse nădejdea în întâmpinarea aceasta și își zise: «Îmi voi încerca norocul. De voi izbuti să înduplec pe împăratul a ierta pe acești oameni de la moarte, mă voi încumeta să mă însărcinez și cu cealaltă treabă; iară de nu, sănătate bună! Mă voi duce de unde am venit. Asta să fie în norocul meu; niciodată nu strică cineva să facă o încercare».

Și astfel, poftorindu-și¹ unele ca acestea, aide, aide, ajunge la curtea împărătească.

Înfățișându-se la împăratul, atâtea îi povesti, așa cuvinte bune și dulci scoase și atâtea meșteșug puse în vorbirea sa, încât împăratul crezu că pe nedrept ar fi să omoare pe acei oameni; mai de folos i-ar fi lui să aibă doi supuși mai mult și că mai mare va fi vaza lui în lume de s-ar arăta milostiv către popor.

Nu mai putură oamenii de bucurie când, auziră că Greuceanu a mâgălit² pe împăratul până într-atâtea, încât l-a făcut să-i ierte. Mulțumiră lui Greuceanu din toată inima și îi făgăduiră că în toată viața lor se vor ruga pentru dânsul, ca să meargă din izbândă în izbândă, ceea ce și făcură.

Această izbândă o luă drept semn bun, și Greuceanu, mergând a doua oară la împăratul, grăi cu cuvintele lui mieroase cele următoare:

— Mărite doamne, să trăiești întru mulți ani pe luminatul scaun al acestei împărății. Mulți voinici s-au legat către măria ta să scoată de la zmei soarele și luna pe care le-a răpit de pe cer și știu că cu moarte au murit, fiindcă n-au putut să-și îndeplinească legămintele ce au făcut către măria ta.

Și eu, mărite doamne, cuget a mă duce întru căutarea acestor tâlhari de zmei, și mi-ar fi voia să-mi cerc și eu norocul, doar-doar va da Dumnezeu să ajungem a putea pedepsi pe acei blestemați de zmei, pentru nesocotita lor îndrăzneală. Dar fii-mi milostiv și mână de ajutor.

— Dragul meu Greucene, răspunse împăratul, nu pot să schimb nici o iotă, nici o cirtă¹ din hotărârea mea. Și aceasta nu pentru altceva, ci numai și numai pentru că voiesc să fiu drept. Poruncile mele voi să fie una pentru toată împărăția mea; la mine părtinire nu este scris. Văzând statornica hotărâre a împăratului și dreptatea celor vorovite de dânsul, Greuceanu cuvântă cu glas voinicesc:

— Fie, mărite împărate, chiar de aș ști că voi pieri, tot nu mă voi lăsa până nu voi duce la capăt bun sarcina ce îmi iau de bunăvoia mea.

Se învoiră, și peste câteva zile și plecă, după ce puse la cale tot ce găsi că e bine să facă ca să scape cu față curată din această întreprindere.

Greuceanu luă cu dânsul și pe fratele său și merse, merse cale lungă, depărtată, până ce ajunse la Faurul pământului, cu care era frate de cruce. Acest Faur, fiind cel mai meșter de pe pământ, era și năzdrăvan. Aici se opriră și poposiră. Trei zile și trei nopți au stat închiși într-o cămară Greuceanu și Faurul pământului și se sfătuiră.

Și, după ce se odihniră câteva zile și mai plănuiră ceea ce era de făcut, Greuceanu și frate-său o luară la drum.

Îndată după plecarea Greuceanului, Faurul pământului se apucă și făcu chipul lui Greuceanu numai și numai din fier, apoi porunci să arză cușnița ziua și noaptea și să țină chipul acesta fără curmare în foc.

Iară Greuceanu și frate-său merșeră cale lungă și mai lungă, până ce li se făcu calea cruci; aici se opriră, se așezară pe iarbă și făcură o gustărică din merindele ce mai aveau și apoi se despărțiră, după ce se îmbrățișară și plânseră ca niște copii.

Mai-nainte d-a se despărți își împărțiră câte o basma și se înțeleșeră zicând: «Atunci când basmalele vor fi rupte pe margini, să mai tragă nădejde unul de altul că se vor mai întâlni; iară când basmalele vor fi rupte în mijloc, să se știe că unul din ei este pierit». Mai înfipseră și un cuțit în pământ și ziseră: «Acela din noi, care s-ar întoarce mai întâi și va găsi cuțitul ruginit, să nu mai aștepte pe celălalt, fiindcă aceasta însemnează că a murit». Apoi Greuceanu apucă la dreapta și frate-său – la stânga.

Fratele Greuceanului, umblând mai multă vreme în sec, se întoarce la locul de despărțire și, găsind cuțitul curat, se puse a-l aștepta acolo cu bucurie că văzuse soarele și luna la locul lor pe cer.

Iară Greuceanu se duse, se duse pe o potecă care-l scoase tocmai la casele zmeilor, așezate unde-și înțârcase dracul copiii. Dacă ajunse aici, Greuceanu se dete de trei ori peste cap și se făcu un porumbel. Vezi că el

ascultase năzdrăvăniile ce-l învățase Faurul pământului. Făcându-se porumbel, Greuceanu zbură și se puse pe un pom care era tocmai în fața caselor. Atunci ieșind fata de zmeu cea mare și uitându-se, se întoarse repede și chemă pe mumă-sa și pe soră-sa cea mică ca să vină să vadă minunea.

Fata cea mai mică zise:

— Măiculiță și surioară, pasărea asta gingașă nu mi se pare ogurlie1 pentru casa noastră. Ochii ei nu seamănă a de pasăre, ci mai mult seamănă a fi ochii lui Greuceanu cel de aur. Până acum ne-a fost și nouă! D-aici înainte numai Dumnezeu să-și facă milă de noi și d-ai noștri.

Păsămite aveau zmeii cunoștință de vitejia lui Greuceanu. Apoi intrară câteștrele zmeoaicele în casă și se puseră la sfat.

Greuceanu numaidecât se dete iarăși de trei ori peste cap și se făcu o muscă și intră în camera zmeilor. Acolo se ascunse într-o crăpătură de grindă de la tavanul casei și ascultă la sfatul lor. După ce luă în cap tot ce auzi, ieși afară și se duse pe drumul ce ducea la Codrul-Verde și acolo se ascunse sub un pod.

Cum se vede treaba, din cele ce auzise știa acum că zmeii se duseseră la vânat în Codrul-Verde și aveau să se întoarcă unul de cu seară, altul la miezul nopții și tartorul cel mare despre ziuă.

Așteptând Greuceanu acolo, iată, mare, că zmeul cel mai mic se întorcea, și ajungând calul la marginea podului, unde sforăi o dată și sări înapoi de șapte pași. Dară zmeul, mâiniindu-se, zise:

— Ah, mânca-o-ar lupii carnea calului! Pe lumea asta nu mi-e frică de nimeni, numai de Greuceanu cel de aur; dar și pe acela c-o lovitură îl voi culca la pământ.

Greuceanu, auzind, ieși pe pod și strigă:

— Vino, zmeule viteaz, în săbii să ne tăiem sau în luptă să ne luptăm.

— Ba în luptă, că e mai dreaptă.

Se apropiară unul de altul și se luară la trântă.

Aduse zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până la genunchi. Aduse și Greuceanu pe zmeu și-l băgă în pământ până la gât și-i tăie capul. Apoi, după ce aruncă leșul zmeului și al calului sub pod, se puse să se odihnească.

Când, în puterea nopții, veni și fratele cel mare al zmeului, și calul lui sări de șaptesprezece pași înapoi. El zise ca și frate-său, iar Greuceanu îi răspunse și lui ca și celui dintâi.

Ieșind de sub pod, se luă la trântă și cu acest zmeu.

Și unde mi-aduse, nene, zmeul pe Greuceanu și-l băgă în pământ până la brâu. Dară Greuceanu, sărind repede, unde mi-aduse și el pe zmeu o dată,

mi-l trânti și-l băgă în pământ până în gât și-i tăie capul cu paloșul. Aruncându-i și mortăciunea acestuia și-a calului său sub pod, se puse iarăși de se odihni.

Când despre zori, unde venea, mare, venea tatăl zmeilor, ca un tartor, cătrănit ce era, și când ajunse la capul podului, sări calul lui de șaptezeci și șapte de pași înapoi. Se necăji zmeul de această întâmplare, cât un lucru mare, și unde răcni:

— Ah, mâncare-ar lupii carnea calului; că pe lumea asta nu mi-e frică de nimenea, doară de Greuceanu de aur; și încă și pe acesta numai să-l iau la ochi cu săgeata și îl voi culca la pământ.

Atunci, ieșind Greuceanu de sub pod, îi zise:

— Deh! zmeule viteaz, vino să ne batem; în săbii să ne tăiem, în sulii să ne lovim ori în luptă să ne luptăm.

Sosi zmeul și se luură la bătaie: în săbii se bătură ce se bătură și se rupseră săbiile; în sulii se lovira ce se lovira și se rupseră sulile; apoi se luură la luptă; se zguduiră unul pe altul de se cutremura pământul; și strânse zmeul pe Greuceanu o dată; dară acesta, băgând de seamă ce are de gând zmeul, se umflă și se încordă în vine, și nu păți nimic, apoi Greuceanu strânse o dată pe zmeu, tocmai când el nu se aștepta, de-i pârâi oasele.

Așa luptă nici că s-a mai văzut. Și se luptară, și se luptară, până ce ajunse vremea la nămiezi, și osteniră.

Atunci trecu pe deasupra lor un corb, carele se legăna prin văzduh și căuta la lupta lor. Și văzându-l, zmeul îi zise:

— Corbule, corbule, pasăre cernită, adu-mi tu mie un cioc de apă și-ți voi da de mâncare un voinic cu calul lui cu tot. Zise și Greuceanu:

— Corbule, corbule, mie să-mi aduci un cioc de apă dulce, căci ți-oi da de mâncare trei leșuri de zmeu și trei de cal.

Auzind corbul aceste cuvinte, aduse lui Greuceanu un cioc de apă dulce și îi astâmpără setea; căci însetoșaseră, nevoie mare. Atunci Greuceanu mai prinse la suflet, și împuternicindu-se, unde ridică, nene, o dată pe zmeu, și trântindu-mi-l, îl băgă în pământ până în gât și-i puse piciorul pe cap, ținându-l așa. Apoi zise:

— Spune-mi, zmeule spurcat, unde ai ascuns tu soarele și luna, căci azi nu mai ai scăpare din mâna mea.

Se codea zmeul, îngâna verzi și uscate, dară Greuceanu îi mai zise:

— Spune-mi-vei ori nu, eu tot le voi găsi, și încă și capul retezați-l-voi.

Atunci zmeul tot mai nădăjduindu-se a scăpa cu viață, dacă îi va spune, zise:

— În Codrul-Verde este o culă. Acolo înăuntru sunt închise. Cheia este degetul meu cel mic de la mâna dreaptă.

Cum auzi Greuceanu unele ca acestea, îi reteză capul, apoi îi taie degetul și-l luă la sine. Dete corbului, după făgăduială, toate stârvurile, și ducându-se Greuceanu la cula din Codrul-Verde, deschise ușa cu degetul zmeului și găsi acolo soarele și luna. Luă în mâna dreaptă soarele și în cea stângă – luna, le aruncă pe cer și se bucură cu bucurie mare. Oamenii, când văzură iarăși soarele și luna pe cer, se veseliră și lăudară tăria lui Greuceanu de a fi izbândit împotriva împielitaților vrăjmași ai omenirii.

Iară el, mulțumit că a scos la bun capăt slujba, o luă la drum, întorcându-se înapoi.

Găsind pe frate-său la semnul de întorlocare, se îmbrățișară și, cumpărând doi cai ce mergeau ca săgeata de iute, întinseră pasul la drum ca să se întoarcă la împăratul.

În cale, dete peste un păr plin de pere de aur. Fratele Greuceanului zise că ar fi bine să mai poposească puțin la umbra acestui păr, ca să mai răsufle și caii, iară până una alta, să culeagă și câteva pere spre a-și mai momi foamea. Greuceanu, care auzise pe zmeoaice ce plănuiseră, se învoi a se odihni; dară nu lăsă pe frate-său să culeagă pere, ci zise că le va culege el. Atunci trase paloșul și lovi părul la rădăcină. Când, ce să vezi dumneata? Unde începu a curge niște sânge și venin scârbos și un glas se auzi din pom zicând:

– Mă mâncași friptă, Greucene, precum ai mâncat și pe bărbatul meu.

Și nimic nu mai rămase din acel păr decât praf și cenușă; iară frate-său încremeni de mirare, neștiind ce sunt toate acestea.

După ce plecară și merseră ce merseră, deteră preste o grădină foarte frumoasă cu flori și cu fluturei, și cu apă limpede și rece. Fratele Greuceanului zise:

– Să ne oprim aici nițel, frate, ca să ne mai odihnim și căișorii. Iară noi să bem nițică apă rece și să culegem flori.

– Așa să facem, frate, răspuse Greuceanu, dacă această grădină va fi sădită de mâini omenești și dacă acel izvor va fi lăsat de Dumnezeu.

Apoi, trăgând paloșul, lovi în tulpina unei flori care se părea mai frumoasă și o culcă la pământ; după aceea împunse și în fundul fântâniei și a marginilor ei, dară, în loc de apă, începu a clocoti un sânge mohorât, ca și din tulpina florii, și umplu văzduhul de un miros grețos. Praf și țărână rămase și din fata cea mai mare de zmeu, căci ea se făcuse grădină și izvor, ca să învenineze pe Greuceanu și să-l omoare.

Și scăpând și de această pacoste, încălecară și plecară la drum, repede ca vântul; când, ce să vezi dumneata? Unde se luase după dâșii scorpie de mumă a zmeoaicelor cu o falcă în cer și cu alta în pământ, ca să înghiță pe Greuceanu și mai multe nu; și avea de ce să fie cătrănită și amărâtă: căci nu mai avea nici soț, nici fete, nici gineri. Greuceanu, simțind că s-a luat după

dânșii zmeoaica cea bătrână, zise frățâne-său:

– Ia te uită, frate, înapoi și spune-mi ce vezi.

– Ce să văz, frate, îi răspunse el, iată un nor vine după noi ca un vârtej.

Atunci dete bice cailor care mergeau repede ca vântul și lin ca gândul; dară Greuceanu mai zise o dată fratelui său să se uite în urmă. Acesta îi spuse că se apropia norul ca o flăcăraie. Apoi, mai făcând un vânt cailor, ajunseră la Faurul pământului. Aci, cum descălecară, se închise în făuriște. Pe urma lor iacă și zmeoaica. De-i ajungea îi prăpădea! Nici oscior nu mai rămânea din ei. Acum însă n-avea ce le mai face.

O întoarse însă la șiretlic: rugă pe Greuceanu să facă o gaură în perete, ca măcar să-l vază în față. Greuceanu se prefăcu că se înduplecă și făcu o gaură în perete. Dară Faurul pământului se aținea cu chipul lui Greuceanu cel de fier, ce arsese în foc de sărea scânteii din el. Când zmeoaica puse gura la spărtură ca să soarbă pe Greuceanu, Faurul pământului îi băgă în gură chipul de fier roșu ca focul și i-l vârî pe gât. Ea, înghiort! înghiți și pe loc și crăpă. Nu trecu mult, și stârvul zmeoaicei se prefăcu într-un munte de fier, și astfel scăpară și de dânsa.

Faurul pământului deschise ușa făuriștei, ieși afară și se veseliră trei zile și trei nopți de așa mare izbândă. El mai cu seamă era nebun de bucurie pentru muntele de fier. Atunci porunci călților să facă o căruță cu trei cai cu totul și cu totul de fier. După ce fură gata, suflă asupra lor și le dete duh de viață.

Luându-și ziua bună de la frate-său de cruce Faurul pământului, Greuceanu se urcă în trăsură cu frate-său cel bun, și porni la Roșu Împărat, ca să-și primească răsplata.

Merse, merse, până ce li se înfurci calea. Aci se opriră și poposiră. Apoi, Greuceanu desprinse de la căruță un cal și-l dete fratelui său, ca să ducă împăratului Roșu vestea cea bună a sosirii lui Greuceanu cu izbânda săvârșită; iară el rămase mai în urmă. Înaintând el alene, răsturnat în căruță, trecu pe lângă un diavol șchiop care le ținea calea drumeților ca să le facă neajunsuri. Acestuia îi fu frică să dea piept cu Greuceanu, dară, ca să nu scape nici el neatins de răutatea lui cea drăcească, îi scoase cuiul din capul osiei de d-îndărăt și-l aruncă departe în urmă. Apoi tot el zise Greuceanului:

– Măi, vericule, ți-ai pierdut cuiul, du-te de ți-l caută. Greuceanu, sărind din căruță, își uită acolo paloșul, din greșeală.

Iară când el își căuta cuiul, diavolul îi fură paloșul, apoi, așezându-se în marginea drumului, se dete de trei ori peste cap și se schimbă într-o stană de piatră.

Puse Greuceanu cuiul la capătul osiei, îl înțepeni bine, se urcă în căruță și pe ici ți-e drumul! Nu băgă de seamă că paloșul îi lipsește.

Ascultați acum și vă minunați, boieri dumneavoastră, de pățania bietului Greuceanu. Un mangosit de sfetnic d-al împăratului Roșu se făgăduise diavolului, dacă îl va face să ia el pe fata împăratului. Ba încă și rodul căsătoriei sale îl închinase acestui necurat. Împielitșatul știa că Greuceanu, fără paloș, era și el om ca toți oamenii. Puterea lui în paloș era; fără paloș era necunoscut. Îi fură paloșul și-l dete becisnicului de sfetnic.

Acesta se înfățișă la împăratul și îi ceru fata, zicând că el este cel cu izbânda cea mare.

Împăratul îl crezu, văzându-i și paloșul, și începuseră a pune la cale cele spre cununie. Pe când se pregătea la curte pentru nuntirea fiicei împăratului cu voinicul cel mincinos, ce zicea că a scos soarele și luna de la zmei, vine și fratele Greuceanului cu vestea că Greuceanu are să sosească în curând.

Sfetnicul cel palavatic¹, cum auzi de una ca aceasta, merse la Împăratul și zise că acela este un amăgitor și trebuie pus la închisoare.

Împăratul îl ascultă. Iar sfetnicul umbla d-a-ncâtelea, zorind să se facă mai curând nunta, cu gând că, dacă se va cununa odată cu fata împăratului, apoi poate să vină o sută de Greuceni, că n-are ce-i mai face, lucrul fiind sfârșit.

Împăratului însă nu-i prea plăcu zorul ce da sfetnicul pentru nuntă, și mai târăgăni lucrurile.

Nu trecu mult, și iată că sosește și Greuceanu, și înfățișându-se la Împăratul, acesta nu știa între care să aleagă. Credea că acesta să fie Greuceanu, dară nu-și putea da seama de cum paloșul lui Greuceanu se află în mâna sfetnicului. Atunci băgă de seamă și Greuceanu că-i lipsește paloșul și tocmai acum îi veni în minte pentru ce nu văzuse el stana de piatră, decât după ce-și găsisese cuiul de la osie și se întorcea la căruță cu dânsul. Pricepu el că nu e lucru curat.

— Împărate prea luminate – zise el – toată lumea zice că ești om drept. Te rog să-mi faci și mie dreptate, mult ai așteptat, mai așteptă, rogu-te, încă puțin și vei vedea cu ochii adevărul.

Primi împăratul a mai aștepta până ce să se întoarcă Greuceanu. Acesta se puse iarăși în căruța lui cu cai și tot de fier și într-un suflet merse, până ce ajunse la stana de piatră, acolo unde necuratul îi scosese cuiul de la căruță.

— Ființă netrebnică și păgubitoare omenirii, zise el, dă-mi paloșul ce mi-ai furat, căci de nu, praful se alege de tine.

Piatra nici că se clinti din loc măcar.

Atunci și Greuceanu se dete de trei ori peste cap, se făcu un buzdugan cu totul și cu totul de oțel și unde începu, nene, a lovi în stană de se cutremura pământul. De câte ori da, de atâtea ori cădea câte o zburătură de

piatră. Și lovi ce lovi, până ce îi sfărâmă vârful. Apoi deodată începu stana de piatră a tremura și a cere iertăciune. Iară buzduganul, de ce da, d-aia își întetea loviturile și dete, și dete, până ce o făcu pulbere. Când nu mai fu în picioare nimic din stana de piatră, câtă prin pulberea ce mai rămăsese și-și găsi Greuceanu paloșul ce-i furase Satana.

Il luă și, fără nici o clipă de odihnă, veni și se înfățișă iarăși la Împăratul.

— Sunt gata, mărite împărate, zise el, s-arăt oricui ce poate osul lui Greuceanu. Să vină acel sfetnic nerușinat, care a voit să te amăgească, spre a ne înțelege la cuvinte.

Împăratul îl chemă.

Acesta, dacă veni și văzu pe Greuceanu cu sprânceana încruntată, începu să tremure și-și ceru iertăciune, spunând cum căzuse în mâinile lui paloșul lui Greuceanu.

După rugăciunea lui Greuceanu, dobândi iertare și de la împăratul, dar acesta îi porunci să piară din împărăția lui. Apoi, scoase pe fratele Greuceanului de la închisoare și se făcu o nuntă d-alea împărătești și se încinse niște veselii care ținură trei săptămâini... Și eu încălecai po șa, și vă povestii dumneavoastră așa.

● ION CEL SĂRAC ȘI ZÂNA LACULUI ●

Cică au fost undeva într-o țară un om și o femeie, și cât au trăit au tot argățit pe la boieri. Dar din munca lor nu se alegeau cu nimic. De slujeau pe haine, se ponoseau, de slujeau pe bani, se cheltuiau, de slujeau pe vite, se treceau. Nu le mergea la nimic, și pace. De munci grele, de necazuri a murit și omul, și femeia. Și au lăsat din urma lor un bordei și un ogor. Orfan pe acest pământ, fără sprijin de nicăieri, a rămas și un băiat al lor cu numele Ion.

Ce să facă băiatul singur? A semănat ogorul din jurul bordeiului cu grâu. La vremea lui a crescut grâul mare, frumos, o dragoste să te uiți la el. De la rădăcină și până la vârf avea numai spice de aur.

— Acuma, face Ion, să-mi caut o seceră bună, să secer grâul, să nu se scuture.

A umblat pe la iarmaroc, pe la fierari, a cumpărat o seceră și se întorcea să pună lanul în clăi. Când colo, se uită el, grâul tot era scuturat de păsări, până și paiele erau mâncate.

A rămas băiatul sărac fără seamăn, de nu avea după ce bea o gură de apă.

Umblă el așa necăjit cât umblă și se gândește:

„O să semăn ogorul cu hrișcă și tot o să strâng roadă anul acesta”. A semănat hrișcă și a răsărit bine, a înflorit și se arăta roadă multă, dar într-o noapte a dat o brumă și s-a topit toată hrișca din vârf până în rădăcină.

Amu văzuse băiatul că-i nevoie mare și s-a pornit în lume. Și a tot mers pe dealuri necălcate, pe văi neumblate și a ajuns la o curte boierească. Acolo s-a oprit să argățească un an. La un an, a primit simbrie un mânz. Bucuros s-a pornit el înapoi și a poposit la o margine de pădure. Niște lupi s-au repezit din pădure și au mâncat mânzul. Ce să facă atunci sârmanul Ion? Iar s-a dus la boierul la care argățise. Stăpânul l-a primit și i-a zis:

– Spune, Ioane, ce răsplată vrei, că ce îi cere ți-oi da. Se uită Ion și vede o piatră de moară.

– Nu știu, stăpâne, pe ce să slujesc, că la nimic nu-mi merge, doar pe piatra cea de moară să ne împăcăm să-ți slujesc.

– Vai de mine, măi băiate, de ce să-ți prăpădești munca în zadar, a răspuns stăpânul, alege și tu altă plată.

– Pe vite nu mai slujesc, vreau să slujesc pe piatra cea de moară. S-au împăcat și a argățit băiatul cu tot înadinsul. După ce s-a împlinit slujba, i-a dat piatra cea de moară, și Ion a dus-o și a așezat-o dinaintea bordeiului.

Când venea cu cofele de la izvor, le așeza pe piatră și se uita bucuros la ele ca la o mare avere.

Într-o bună zi, s-a ridicat o furtună năprasnică, cerul s-a înnourat, a început să tune și să fulgere, și a detunat piatra, de s-a făcut ea mici fărâme.

Ion s-a uitat la piatra cea de moară și, când a văzut-o numai bucăți, a zis:

– Nici la pâine, nici la vite, nici la piatră seacă nu-mi stă norocul. O să mă duc în lume să-mi caut altă soartă, alt noroc.

Și și-a pus în traistă ce a mai avut și s-a pornit în lume și mai amărât ca altă dată.

Dacă s-a pornit, a mers și a tot mers, zi de vară până-n seară, și a ajuns la o braniște domnească. Acolo un om punea fânul în stoguri.

– Măi, om bun, ajută-mă să stoguiesc fânul, să nu mă asfințească soarele.

– Ți-oi ajuta, de ce să nu-ți ajut, că tot caut de lucru.

A tras căpițele la stog și până în seară a mântuit de clădit. Omul n-avea parale să-l răsplătească și i-a dat un cocoș.

Ion a luat cocoșul, s-a pornit mai departe și a ajuns la curtea Împăratului. A bătut în poartă și a ieșit un strajnic.

– Ce trebuință ai?

– Vreau să vorbesc cu împăratul, să mă jeluiesc, să-i spun de

necazurile mele.

Curtenii au închis poarta și i-au spus că, de a îndrăzni să intre, o să-l asmuțe cu câinii și o să-l pună la dubală.

Trei zile și trei nopți a stat Ion și a așteptat nebăut și nemâncat la poarta împăratului.

Tocmai după trei zile l-a auzit împăratul strigând la poartă și a întrebat:

– Cine-i acolo?

– Luminate împărate, de câteva zile stă un om și așteaptă să vorbească cu luminăția voastră!

– Du-te și îl cheamă!

Se duce strajnicul și îi face știută porunca să vie în palat. Omul a intrat cu cocoșul subțioară, s-a închinat.

Împăratul l-a întrebat:

– Ce trebuință ai și ce umbli cu cocoșul acesta subțioară?

– Că ia, am venit și eu să-l dau celui ce mă va judeca drept.

– Spune, ce poftești să afli?

– Luminate împărate, dacă n-au mai muncit părinții mei pe lumea aceasta, și muncesc și eu din noapte până în noapte, și n-am nimic la casă...

Împăratul s-a încruntat:

– Da bine, drumețule, unde te visezi, cine te-a pus la cale să intri cu cocoșul la palat? Ori te-ai gândit să mă iei în batjocură? Judecata pe care o ceri nici un împărat pe lume n-o poate face.

Pleacă, și altă dată de vei veni, să știi, capul îți va sta unde-ți stau picioarele.

Băiatul a ieșit pe poarta palatului și mai amărât decât intrase.

Întreba, întreba, și adevărul nu era chip să-l afle. Se pornește el și merge cale lungă să-i ajungă, și nu scurtă, că aceea mai rău încurcă, și ajunge la o răscruce de drumuri și a mers tot înainte, nu s-a abătut nici într-o parte și a văzut un foc arzând și un sihastru cu barba până în talpa piciorului. Sihastrul l-a chemat pe drumeț și l-a întrebat:

– Încotro ții calea, om bun, cu cocoșul acesta? Da flăcăul face:

– Umblu prin lume, cine mă va judeca drept, să-l răsplătesc cu cocoșul.

Sihastrul de la foc întreabă:

– Ce necazuri ai? Hai vorbește, ce dorești să afli?

– Dacă n-au mai muncit părinții mei pe lumea aceasta, și muncesc și eu zi și noapte, și n-am nimic la casă.

– De mare lucru mă întrebi, voinice. E peste fire să-și afle cineva ursita. Ia și te însoară, că în doi mai degrabă veți afla norocul.

Băiatul i-a dat cocoșul, și moșneagul de la foc i-a arătat o cărărușă printre dumbrăvi și braniști.

– Apucă pe cărărușa aceasta și mergi până vei ajunge la un ceair verde. Acolo este un lac cu lapte, unde vin trei păsări la scăldat. Pe mal ele își lasă aripile și se prefac în zâne. Una cu rochia ca câmpul cu florile, alta cu rochia ca luna cu zorile, a treia, cea mai mică, e îmbrăcată într-o rochie frumoasă ca soarele cu razele. Tu să iei aripile la zâna cea mai mică, să te ascunzi sub nisipul din izvorul de la malul lacului și să stai acolo până va striga ea de trei ori: „Ieși, văzutule și nevăzutule, tu vei fi al meu și eu voi fi a ta”. Atunci poți să ieși, că ea va fi a ta. Să trăiți bine, căci zâna aceea are să-ți fie femeie.

– Rămâi sănătos, moșule!

– Mergi cu sănătate, fie-ți drumul cu folos.

Se pornește băiatul și cât mergea numai codrul verde îi sta în față. Așa a mers el până a ieșit la un ceair verde și la niște zăvoaie de sălcii, unde se auzea murmur de izvor. S-a oprit băiatul după cale lungă, și acolo i-a fost masul și popasul. Lângă izvor, la malul lacului, cât stătea, tot priveghea, era numai ochi și urechi, să afle cine se va scălda în lacul acesta.

Iată că pe la vreme de noapte, pe lună, vin trei păsări la scăldat. Pe malul lacului ele și-au lăsat aripile, s-au prefăcut în trei fete mari, în trei zâne, vorba cântecului: tot un stat, tot un purtat, tot un ochi, tot o sprânceană și frumoase fără seamăn; una cu rochia ca câmpul cu florile, alta cu rochia ca luna cu zorile și a treia, cea mai mică, îmbrăcată într-o rochie aleasă ca soarele cu razele, de lumina locul pe unde trecea. Și au pășit așa toate trei pe iarbă, de pe iarbă pe piatră, de pe piatră în lacul cu lapte, să se scalde.

El a văzut bine unde a pus zâna cea mai mică aripile, s-a repezit, cât l-a ținut duhul, le-a luat și s-a ascuns în nisipul din izvor și a mai pus și o brazdă pe deasupra.

S-au scăldat zânele cât s-au scăldat și au venit la mal. Cele două mai mari au îmbrăcat aripile și au zburat, iar cea mai mică striga și îngrozea să-i dea aripile, că îneacă lumea cu apă. Și pe dată s-au ridicat niște nouri negri cu tunete și fulgere să rupă pământul, iar băiatul stătea sub nisipul din izvor, habar de grijă.

Neaflând pe nimeni în cuprinsul aceluia ceair, a venit zâna la izvor și a cuvântat:

– Care mi-a luat straietele, de-a fi femeie bătrână, să-mi fie mamă; de-a fi om, să-mi fie tată; de-a fi fată, să-mi fie soră. El tace. Atunci zâna a strigat:

– Ieși, văzutule și nevăzutule, de-i fi flăcău, să-mi fii soț până la moarte!

El n-a răspuns până n-a strigat zâna de trei ori. Abia după ce a strigat a treia oară, el a întrebat:

– Facem nuntă?

– Facem.

Atunci el a ieșit, și cum s-au văzut, s-au strâns în brațe, s-au sărutat pe față, că trebuia zâna după aceasta să-i fie parte, adică soție până la moarte. Dimineața, s-au pornit să meargă la cununie, să se lege după obicei. Soarele, când a răsărit și a văzut o mireasă așa de frumoasă, a încremenit pe loc. Mă rog, vroia și el să aibă așa o zână. S-a repezit și a luat-o și a dus-o tocmai în împărăția cerului.

A rămas sârmanul băiat scârbit și întristat ca și mai înainte.

– Măi, zice el, se vede că nu mai am eu parte de noroc pe lume. Se pornește înainte să se tocmească să slujească cu luna, cu anul și a ajuns într-un târg. În târgul acesta bătuse toba trei zile, și crainicii dăduseră de știre că împăratul are un copac înalt cu vârful tocmai la cer, și cine s-a afla și a cuteza să se suie în copac, să-i aducă poame, îi dă jumătate din împărăție.

Mulți au încercat să se suie în copacul acela, dar au căzut jos și nu s-au mai sculat.

Drumețul s-a dus într-o zi la împărat și i-a zis:

– Luminate împărate, lasă-mă să mă urc în copacul acesta, să-ți aduc poame.

I-a dat voie împăratul, și a prins el a se urca din creangă în creangă tot sus la cer. Dacă ostenea, își făcea pat de crengi și se odihnea. Așa s-a urcat el în sus și a ajuns unde copacul avea trei craci: unul la răsărit, unul la amiază și unul la apus. Cracul de la răsărit era încărcat cu mere domnești, cel dinspre amiază – cu prășade¹, iar cel de la apus – cu alune. El s-a urcat pe creanga cea de la amiază și mânca prășade.

Soarele din cer îl vede și-i vorbește:

– Bună ziua, măi omule. Ce faci acolo în pom?

– Ia mănânc și eu niște fructe.

– N-ai vrea să mergi în împărăția mea să măi razele, că eu sunt logodit numai de vreo trei zile și vreau să fac nuntă.

– Vreau, de ce să nu vreau. Mi-i da trei pungi de galbeni și mâncare de trei ori pe zi.

– Cât ceri îți dau, plata și mâncarea o să ți le aducă dimineața la răsărit Păsărilă-Lăți-Lungilă; la prânz, Brumarul-cel-Mare; la amiază, un Lup-cu-capul-de-Fier, iar la chindii o să-ți aducă mâncare un

Balaurcu-solzii-de-Aur, care fierbe piatra și poartă ploile și e mai mare peste fulgere și tunete. Cum ți-i voia, te prinzi?

– Mă prind.

– Atunci zi: hop, hop, unde mă gândesc, acolo să mă găsesc! Și să te gândești la împărăția Soarelui.

Ion a zis:

– Hop, hop, unde mă gândesc, acolo să mă găsesc.

Și când a zis așa, s-a și pomenit la casa Soarelui.

Ion era ostenit ca vai de dânsul. Soarele l-a pus la masă, l-a ospătat, apoi l-a dus la raze și i-a arătat cum să le măie.

Îndeplinea Ion porunca întocmai cum spusese, din zori până la răsăritul Soarelui și s-a oprit într-o grădină de aur și aștepta să-i aducă mâncare.

Păsărilă-Lăți-Lungilă a întârziat mult cu mâncarea. Când l-a văzut că vine, de departe i-a strigat:

– Haide, Păsărilă, că s-a pus soarele drept inimă. Dar Păsărilă răspunde:

– Dumneata, voinice, știi una: să măi razele soarelui, altă grijă nu ai, iar eu sunt stăpân pe păsări.

– Și ce grijă ai?

– Eu le dau porunci, unde să se ducă, ce să facă, le povățuiesc să nu meargă la cei săraci să la mănânce pâinea, dar să meargă la cei bogați.

Ion se repede și-l apucă de piept, îl scutură bine și-l zdupăcește.

– Argate, pentru ce faci aceasta?

– Mă mai întrebi?! Pentru că ai lăsat vrăbiile să-mi mănânce grâul cel cu spicele de aur!... Ai noroc că ieși om bătrân, da altfel n-ai scăpa din mâinile mele.

I-a dat drumul Ion și a plecat să măie razele mai departe. La vremea prânzului s-a oprit în altă grădină de aur din împărăția soarelui.

Brumarul-cel-Mare întârzia să vină cu mâncare. Când l-a văzut argatul, l-a luat cu ceartă și ocară:

– De ce ai întârziat cu mâncarea? Da Brumarul-cel-Mare face:

– Bine-i de dumneata, că alt lucru n-ai, decât să măi razele soarelui. Dar eu sunt stăpân pe brumă, pe promoroacă, pe viscol, pe spulber.

– Așa, vasăzică, și ce povețe le dai?

– Le spun să nu meargă să înghețe semănăturile celor săraci, dar să se ducă la cei bogați, că au lanuri multe și mari, de nu le țin seama.

Ion se repede, îl prinde vârtos de barbă și îl bate.

– Ce faci?

– Știu eu ce fac. Pentru că ai degerat hrișca și n-am avut nici un folos dintr-însa. Ai înghețat-o într-o noapte, că până dimineață stătea toată fiartă și pătulită¹, la pământ.

Brumarul-cel-Mare a lăsat mâncarea și a scăpat cu fuga.

Ion a stat la masă și s-a pornit cu razele mai departe pe cer, pe pământ, pe suflare de vânt.

La amiază a poposit într-o grădină de aur din împărăția soarelui și tot se uita în lungul drumului, de nu vine cineva cu mâncarea. Stând așa și așteptând, a văzut un lup cu capul de fier, care venea cu mâncare.

– Haide, lupule, că mi s-au scurs ochii uitându-mă în lungul drumului, de când tot te aștept.

– Dumneata ai numai un lucru, să porți razele, iar eu câte le am, nu-mi ajung mâini și picioare.

– Și ce slujbă mai ai?

– Eu sunt împăratul lupilor. Îi pun la cale ce să facă, îi stăpânesc, nu-i las să se ducă la unul sărac să-i mănânce vita, pe care o mai are, dar să se ducă la cirezele boierilor, că acolo au de unde mânca de ajuns și de rămas.

– D-apoi, împărate lupule, eu am argățit un an pe un mânz și, când mă duceam cu el acasă, tu ai îndreptat lupii și l-au mâncat la marginea codrului, de muream de scârbă.

Și l-a luat și pe acesta la trei parale, că numai fuga l-a scăpat pe lup de păruială.

A stat Ion la masa de amiază și s-a pornit să mâie razele mai departe. Așa le-a tot mânat el în cer, pe pământ și în suflare de vânt, până la chindii.

La chindii s-a oprit într-o grădină de aur a soarelui. „Mă răpune foamea de a mânca ce mi-i, și balaurul nu mai vine”.

La o habă vine balaurul val vârtej, sărind din deal în deal, din vale în vale. Ion i-a strigat de departe:

– Silește, Balaure, silește, că foamea mă curmă la inimă! De ce vii așa de târziu?

– Tu altă grijă nu ai decât să mîi razele, iar eu am multe și-mi vine greu să le scot la capăt pe toate.

– Și ce anume ai de făcut?

– Păi, ca să știi, mai am de fiert piatra, de purtat ploile, de păzit fulgerele și de îndreptat tunetele, să nu detune casa vreunui om sărac, să rămâie fără adăpost, dar să detune numai la cel bogat.

Ion îl și apucă de gât:

– Cum atunci te-a lăsat inima și mi-ai sfărâmat piatra cea de moară,

care îmi era dragă și pentru care am slujit un an întreg?!

L-a luat Ion în răspăr pe balaur, că acela nu nimerea drumul pe care venise.

Ospătează Ion masa de chindii și iar se apucă de mânat razele și le-a tot mânat până la capătul zilei.

Când s-a întors seara la curte, îl vede pe Soare gătindu-se să meargă la cununie. Și cu cine credeți? Cu zâna cea mai mică!

El de scârbă și necaz apucă o secure și taie pomii de aur din grădină și îi răstoarnă în calea Soarelui.

Toți ortacii Soarelui: și Păsărilă-Lăți-Lungilă, și Brumarul-cel-Mare, și Lupul-cu-Capul-de-Fier, și Balaurul-cu-Solzi-de-Aur se plânseseră în ziua aceea că-i buzdugănisise Ion, argatul, încât abia au scăpat cu zile.

A venit Soarele la Ion și l-a întrebat:

– De ce l-ai bătut pe Păsărilă-Lăți-Lungilă?

– Trebuia să-l bat și mai bine, fiindcă a dat drumul păsărilor și mi-au mâncat un lan de grâu. Și ce lan! Fiecare firișor de la vârf până la rădăcină era bătut cu spice de aur.

– E vinovat. Dar pe Brumarul-cel-Mare de ce l-ai scuturat de barbă?

– Pentru că mi-a înghețat un lan de hrișcă în floare și s-a topit tot, de n-am înțeles nimic dintr-însul.

– De-i așa, e vinovat. Dar pe Lupul-de-Fier de ce l-ai întrunchinat?

– Cum era să nu-l probozesc, dacă a dat drumul lupilor și mi-au mâncat mînzul, pentru care slujisem un an.

– S-a cuvenit. Dar pe Balaurul-cu-Solzii-de-Aur de ce l-ai pedepsit?

– L-am pedepsit, fiindcă mi-a detunat o piatră de moară, pentru care argățisem un an.

– Bine i-ai făcut. Iar eu cu ce sunt de vină că mi-ai tăiat pomii de aur și mi-ai îmfundat drumurile și cărările?

– Ești de vină, că mi-ai luat femeia.

Soarele o cheamă pe Zâna cea frumoasă și o întreabă:

– Zână prea frumoasă, a cui ești? Zâna răspunde:

– A lui Ion Săracul sunt!

– De-i așa, ia-ți-o și mergi cu bine. Cine strică casa altuia n-are loc nici în cer, nici pe pământ.

Și Zâna atunci a vorbit:

– E-e, Ioane, de mult te aștept să mă iei din cer, să mă duci pe pământ, să facem nuntă.

S-a dus Ion cu Zâna cea frumoasă la copacul acela, pe care se urcase la

cer, a cules mere domnești, prășade și alune și s-a coborât jos.

A mers Ion cu poamele drept la împărat și i le-a dat.

Când l-a văzut împăratul cu poame și cu o fată așa de frumoasă, inima i se închise, fața i se întunecă: vroia acum cu dinadinsul să aibă această zână frumoasă, ba, pe lângă, și împărăția întreagă. Mai în scurt, împăratul cel lacom a chemat îndată divanul și a întrebat ce să facă.

– Ie-i capul! îl sfătuiau sfetnicii.

– Alei, ce cuvinte roștiți voi! Cum pot să-l mântui de zile fără de nici o vină?

– Împărate, nu-l omorî, dă-i niște porunci grele, să nu le poată scoate la capăt, și atunci sfârșește-l de zile. Spune-i să sădească o vie, cât cuprinzi cu ochii în jurul palatului, și până mâine dimineață să fie butucii crescuți, să vorbească butucul cu vița, vița – cu bobîța și poama coaptă să fie, să spânzure strugurii în palat, să întinzi mâna și să-i ajungi din crivat.

L-a chemat pe Ion și i-a spus împăratul:

– Văd că ești om vrednic. Din câți s-au urcat în copac, numai tu te-ai întors cu poame și se cuvine să-ți dau jumătate de împărăție, dar mai întâi să-mi îndeplinești o poruncă. Până mâine dimineață locul din jurul palatului, cât îl cuprinzi cu ochii, să fie sădit cu vie și butucii să fie crescuți, să vorbească butucul cu vița și vița – cu bobîța, când m-oi scula dimineață să spânzure strugurii copti în palat, să-i ajung din crivat.

– Bine-i și așa, împărate, a răspuns Ion, și a plecat scârbit, luându-se cu gândul că poate a răsări dreptatea de undeva.

Ajunge el și-i spune Zânei:

– Nu știu, jumătate de împărăție voi primi ori nu, dar capul știu că o să mi-l taie.

– Și pentru ce?

– Uite și uite ce poruncă mi-a dat împăratul, să fac într-o noapte așa o vie, ca să vorbească butucul cu vița și vița – cu bobîța, că unde s-a mai pomenit una ca aceasta?!

– Cine ți-a dat așa poruncă, nu ți-a dat să te crească, dar ți-a dat să te prăpădească. Nu te scârbi și nu te întrista. Dă aripile, care le-ai luat de la mine, iar tu culcă-te și dormi, că ești trudit.

Ion s-a culcat, iar Zâna a desfăcut cele două aripi, și ca din pământ au apărut doi lei-paralei cu cușmele în mână și au întrebat:

– Ce dorești, stăpână?

– Vedeți dealurile din jurul palatului?

– Vedem.

– Să luați să asemănați locul și până mâine în revărsatul zorilor să

sădiți o vie, cât poate cuprinde ochiul omului, poama crescută să fie, să vorbească butucul cu vița, vița – cu bobita, când s-a scula împăratul să culeagă struguri copti din crivat.

Și când au șuierat cei doi lei-paralei o dată..., au prins a ieși din pământ, din iarbă verde, tot ortaci de ai lor, mulți ca frunza, iuți ca spuza și i-au trimis cât mai iute la muncă în toate părțile, să facă dealurile vale și să dureze o podgorie în toată legea, cum a fost porunca. Și au lucrat toți cât a fost draga de noapte: unii arau, unii răsădeau, unii cotorau, unii legau, alții retezau lăstarii, și până în zori de ziuă erau strugurii copti, numai buni de cules.

În răsăritul soarelui veneau căruțele cu panere de poamă la palat. Zâna l-a sculat pe Ion:

– Hai, pornește și tu, Ioane, de vezi poama. Când s-a uitat el în jur, cât cuprinde ochiul omului era numai vie.

A mâncat împăratul poamă coaptă, a ieșit în pridvor și se minuna de o vie ca aceea.

Tot atunci au venit și sfetnicii divanului, boierii.

– Aceasta a făcut-o, luminate împărate, dar acum să-l trimiteți să aducă fluierul fermecat din volbura mării, care cântă singur. L-au chemat strajnicii și i-au spus porunca împăratului. Vine el scârbit și amărât și-i spune Zânei:

– Iată ce mi-a poruncit acuma împăratul.

– Ți-a dat o poruncă grea, să te prăpădească. La volbura mării trăiesc ucigarii, acolo e sălașul necuraților, și numai ei pot să facă un asemenea fluier, – a spus Zâna și a scos inelul de pe deget, și i l-a dat lui. Na, ține-l, la vreme de neputință ți-a fi de trebuință, când îți va fi dor de mine să-i dai drumul și să pășești tot din urma lui. Acum mergi cu bine, fie-ți drumul cu folos.

Și-au luat ei rămas bun, și s-a pornit Ion la drum lung și s-a dus cât pe lume, cât pe sub lume, și a ajuns la malul mării. Acolo s-a așezat jos, scârbit și amărât, și a oftat o dată adânc, cu jale și cu durere:

– Of, of, of!

În clipa aceea apare un om în fața lui și zice:

– Eu sunt Oftea, ce m-ai chemat? Ion a prins a lăcrăma și a se tângui.

– Cum n-oi ofta și n-oi lăcrăma, dacă mi-a poruncit împăratul să-i aduc fluierul care cântă singur de la volbura mării. Și acuma unde să-l caut eu în apă?

– Așa un fluier îl pot face ucigarii în șapte ani, dar toată vremea aceasta trebuie să fii treaz, să nu ațipești nici o clipă. Te prinzi să nu dormi?

– Mă prind.

Oftea l-a luat atunci în spate și s-a dus prin apă până la volbura mării. Acolo Mamonul Mamonilor, cel mai mare peste ucigani, l-a întrebat:

– Ai venit de bună voie?

– Ba de nevoie.

– Apoi dar bine, te las cu zile, altfel ar fi rău.

Și i-a spus că, dacă n-a dormi șapte ani, o să-i facă un fluier care cântă singur.

Din clipa aceea ucigani, necurații, s-au apucat de lucru la fluier cu tot temeul și au lucrat trei ani de zile în șir, și toată vremea aceasta Ion n-a închis un ochi. După trei ani l-a răzbit somnul și a început a ațipi.

– Ioane, Ioane, ce faci, dormi?

– Nu dorm, nu!

– Ia seama, că amuș stricăm fluierul! Ni s-a părut că ai ațipit...

– Stau așa și mă gândesc, ce să fie oare mai mult pe lume: iarbă în luncă, ori frunză în codru?

Diavolii din fundul mării s-au lovit peste frunte. Nici ei nu știau.

– Stai să ne ducem să numărăm și ți-om spune.

Au ieșit toți diavolii din fundul mării și s-au apucat de numărat. Cât au umblat ei pământul în lung și în lat, Ion a avut când dormi și când se trezi.

După ce au terminat de numărat, au venit și i-au spus:

– Cu nouă fire e mai multă iarbă decât frunză.

Și iar s-au apucat de lucru și lucrau zi și noapte. După trei ani fluierul era gata, mai trebuia înflorit și poleit, dar Ion nu mai putea de somn și a început a clipoci.

– Ioane, Ioane, ce faci acolo, dormi?

– Nu dorm, mă tot frământă gândul să aflu ce este mai mult în mare: pește ori nisip.

Dracii au căzut pe gânduri, vroiau și ei să știe și s-au dus să numere. Ion a rămas singur și a avut când dormi și când se trezi.

Ca să numeri peștele și nisipul din mare se cerea amar de vreme. Se trezește Ion, se uită la inel și își aduce aminte de Zână. Și dacă l-a pălit dorul de casă, n-a mai așteptat să fie fluierul înflorit și poleit, l-a luat, a dat drumul inelului și, mergând după dânsul, a ieșit la malul mării. Când a călcat pe mal, s-a pomenit cu dracii în față.

– Stai, Ioane, să facem fluierul până la capăt, ne-a mai rămas să-l înflorim, să-l poleim.

– Lăsați-l, cântă bine, îl duc și așa neînflorit și nepoleit.

Și picior după picior s-a pornit după urmele inelului și a mers pe iarbă

necălcată și rouă nescuturată până a ajuns la palat.

A bătut în poartă și a strigat:

– Deschide, împărate, că ți-am adus fluierul cel fermecat care cântă singur!

A ieșit împăratul. Cheamă și sfetnicii, și boierii.

După ce s-au strâns toți roată împrejur, Ion a scos fluierul și a spus:

– Fluier fermecat!

– Aud.

– Să cânti o horă, să joace toți curtenii.

A cântat fluierul o horă, și au jucat toți până la unul.

– Iată, luminate împărate, acesta-i fluierul care cântă singur și care am avut porunca să-l aduc.

Împăratul l-a luat, iar Ion a ieșit și a ținut drumul lui până unde era Zâna și s-a culcat fără grijă și a dormit somn voinicesc de trei zile și trei nopți, că era trudit de drum lung și nesomn.

Împăratul, curtenii, boierii au vrut și ei să încerce fluierul cel fermecat și i-au vorbit:

– Fluier fermecat, cântă-ne niște hore lungi, să jucăm!

S-a pornit fluierul să zică hore, și împăratul și curtenii au început să joace. O horă se sfârșea și alta începea, iar împăratul și cu boierii jucau pe întrecute, fiindcă fluierul era fermecat și la cântecul lui jucau și pietrele în jur. Și așa au jucat până au căzut posmol1 la pământ, și tot săreau, căci nu știau cum să zică să steie.

La trei zile, aude Ion că cineva cântă și cuvântă:

– Du-te, Ioane, la palat și scoate-i afară pe sfetnici, pe boieri și pe împărat, că au murit toți jucând. De acum n-ai nici o grijă, căci n-are cine îți mai da porunci grele să te prăpădească. Eu am cântat și te-am scăpat de împărat și de sfetnici. Acuma ai rămas tu stăpân la palat, și a ta este împărăția cât încape în hotare.

Acesta era glasul fluierului fermecat.

Ion a ascultat de sfatul fluierului, a luat împărăția aceea în stăpânire și acum ce a mai făcut el? A trimis răvașe pe vânt, pe revânt, să ajungă curând prin toate satele, prin toate târgurile că face nuntă.

Și s-a strâns lume de pe lume, căci împărăția aceea era mare de n-o cuprindea gândul omului, și a făcut nuntă cu mese mari, cu lăutari. Am fost și eu la nunta lor, am petrecut trei zile și trei nopți și i-am lăsat bând și petrecând și voie bună făcând, și am venit la măriile voastre călare pe un fus și m-am apucat povestea de spus.

● LUCEAFĂRUL DE SEARĂ ȘI LUCEAFĂRUL DE ZI ●

A fost când a fost, pe vremea când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă oacă de fier la un picior, cu nouăzeci și nouă oacă de oțel la alt picior și tot i se părea ușor.

A fost odată un împărat și avea împăratul cela un bahore¹, de băiat neastâmpărat și zbânțuit, de nu mai avea încotro. Într-o zi, băiatul a ieșit la poartă și împrășca cu praștia pietre. Tocmai atunci a trecut prin poarta palatului o babă cu un ulcior cu apă. Băiatul a împrășcat și a nimerit drept în ulcior. Ulciorul s-a stricat, apa toată s-a vărsat, iar baba s-a întors și i-a zis băiatului:

— Să mergi tot pământul umblător, astâmpăr să nu mai ai, până nu vei nimeri pe tărâmul fără de moarte, și nici acolo ceas de tihnă și loc de odihnă să nu-ți afli.

Băiatul s-a întors în palat și după trei zile a prins a se lua pe gânduri, l-a pălit o tristețe și un dor să meargă în lume, să găsească tărâmul fără moarte. S-a luptat el în sinea lui cât s-a luptat și într-o bună dimineață îi spune împăratului să-i dea bani de cheltuială, haine de primeneală, sabie și buzdugan, că se duce în lume. N-a putut nimeni să-i stea în cale, s-a dus feciorul împăratului și dus a fost. Dacă s-a pornit, a mers pe un drum, pe altul, ba într-un sat, ba în altul, pe la Bălți, pe la Soroca, mai știu eu pe unde, și a ajuns la o chilie. A bătut în ușă, a ieșit un sihastru și l-a întrebat:

- Ce cauți, măi băiate?
- Caut tărâmul fără de moarte.

Sihastrul s-a mirat:

- Încă nu mi s-a dat ochii a vedea și urechile a auzi de așa tărâm.

Băiatul s-a scârbit.

— Ce mă fac eu acum, că doar înapoi n-am să mă întorc. Sihastrul atunci i-a dat un sfat:

— Treci pădurea aceasta deasă și întunecoasă. În pădure ai să întâlnești tot felul de jivine, pe la toate să mergi, să le dai bună ziua! La urmă ai să ajungi la un palat, dinaintea acestui palat stă culcat un balaur cu capul pe prag, îi dai și lui bună ziua; el de bucurie are să întoarcă capul într-o parte, și ai să treci. Acolo ți-or spune încotro să mergi.

Feciorul împăratului așa a și făcut, a umblat pădurea toată, și câte animale, păsări și gânganii a întâlnit pe toate le-a hiritisit. După aceea a ajuns la un palat. În fața palatului stătea un balaur culcat cu capul pe prag. Feciorul împăratului de departe s-a închinat și i-a zis:

- Bună ziua, laur-balaur cu solzii de aur! Balaurul s-a bucurat, a întors

capul și a spus:

– Să nu-mi fi dat bună ziua, aici îți făceam capătul. Băiatul a pășit pragul și a răspuns:

– Să te fi repezit asupra mea, aici te făceam harcea-parcea.

A intrat feciorul împăratului în palat și a văzut un moșneag cât lumea de bătrân.

– Ce vânturi te poartă, voinice?

– Caut tărâmul fără de moarte.

– Departe-i, voinice, departe, nimeni n-a fost pe cele tărâmuri și nimeni nu știe drumul. Fiindcă mi-ai hiritisit jivinele toate, o să-ți dau un ghem de aur, să-ți arate calea înainte. Încotro se va rostogoli ghemul, într-acolo să mergi.

Și-a luat băiatul ziua bună, a aruncat ghemul și ghemul a prins a se cotili peste dealuri, peste văi, peste câmpii, peste pustii.

Cât mergea ghemul, se desprindea de pe el un fir de aur subțire ca o ață de păianjen. Așa a mers voinicul cale lungă, și într-un târziu a ajuns la un stejar, unde s-a oprit să poposească.

S-a așezat voinicul la umbră și a nimerit drept pe o ghindă, care crăpase și slobozise colț. Ghinda, simțind așa greutate asupra ei, întreabă:

– Cine ești, voinice, și încotro mergi?

– Sunt fecior de împărat, merg la tărâmul fără de moarte, să trăiesc cât lumea și pământul. Ghinda îi zice:

– Dă-te de pe mine, că abia am încolțit, sunt firavă și slabă, să nu mă strivești, lasă-mă să cresc și, dacă vrei, stai aici cu mine și vei trăi până voi crește eu stejar mare și falnic, vei viețui până voi ajunge la adânci bătrânețe și, când mă voi risipi din picioare și se vor scâlda vrăbiile în colbul meu, abia atunci o să-ți vie și ție sfârșitul.

Feciorul de împărat s-a sculat, a învelit ghinda cu pământ, ca să crească, și-a luat ziua bună și s-a pornit mai departe. A mers el și a tot mers din urma ghemului și a ajuns la un butuc de viță de vie, Încărcat cu struguri. S-a oprit voinicul la popas, a rupt un strugure și a mâncat. După ce s-a săturat, vița de vie l-a întrebat:

– Unde te duci, voinicule?

– Mă duc la tărâmul fără de moarte, unde voi trăi cât lumea și pământul.

Vița de vie îi zice:

– Îngroapă o bobîță în pământ, să crească, să rodească și, dacă dorești, stai aici și vei trăi până s-a înmulți poama, de nu vor avea loc rădăcinile în pământ și frunzele sub soare, și cât voi fi aici, vei bea vin și vei

mânca poamă.

Voinicul a îngropat o bobită de poamă în pământ și a zis:

– Îți mulțumesc, viță de vie, rămâi cu bine, crește și te înmulțește, că eu mă duc mai departe.

– Fii sănătos și umblă în plin.

Feciorul de împărat a mers înainte și, nu multă zăbavă, vede un vultur. El a întins arcul să tragă. Vulturul atunci zice:

– Voinice, nu trage și nu mă săgeta. Ia și mă lecuieste și mă vermuiește¹, că de mare folos ți-oi fi. Când te-a păli vreo nevoie mare, numai cu gândul să te gândești la mine și eu voi fi la tine.

Feciorul de împărat i-a purtat de grijă vulturului, i-a legat rănilor cum știa mai bine, l-a hrănit, l-a lăsat bun sănătos și de acolo a mers mai departe și a ajuns la malul unei ape. Mergând așa pe malul apei, vede ceva strălucind și înălbind înainte. Se uită el și se gândește:

– Oare ce să fie?

A mers el hăt departe, și când colo ce să vadă? Marea se trăsese la adânc, iar pe nisipul fierbinte ca focul se pârâlea împăratul peștilor – lung de doisprezece pași și înalt de un stat de om, cu solzii de aur, cu aripile de argint, cum nu s-a mai pomenit cândva pe pământ.

Băiatul s-a apropiat și a zis:

– Alei, bun ospăț de pește o să mai fac! Peștele l-a auzit și i-a răspuns:

– Voinice, dacă mă vei mânca, n-ai să te îngrași, mai bine ia și mă dă la adânc și, când îi gândești la mine, eu oi fi la tine.

El a căutat un druc lung, l-a săltat pe încetul și l-a dat pe împăratul peștilor în mare.

Apoi băiatul și-a luat drumul înainte și a mers multă lume împărăție, cuvântul să ne fie, limba să nu ostenească, nici să poposească, și la o bucată de loc vede o vulpe, fugărită de ogari, mușcată de câini. El întinde arcul să tragă, dar vulpea zice:

– Voinice, nu mă omorî, apără-mă de câini și de ogari, lecuiestemă și la nevoie ți-oi fi de ajutor.

S-a repezit feciorul de împărat, a alungat câinii și ogarii, a luat-o sub ocrotirea lui și i-a purtat de grijă, până s-a întremat vulpea de-a binelea, și i-a dat drumul. La despărțire vulpea i-a zis:

– Mulțumesc, fecior de împărat, că nu m-ai lăsat să mă rupă câinii și ogarii. Când îi ajunge la vreo greutate, să te gândești la mine și eu voi fi la tine.

A plecat feciorul de împărat iar la drum, și cu cât mergea, ghemul cel de aur se dezvârtea și se făcea tot mai mic. Așa a mers el pe bură

nescuturată, pe cale necălcată, până a ajuns la un ulm cu două tulpini.

Între tulpinile ulmului era întinsă o pânză de păianjen, iar pe pânză se zbătea un țânțar. Când l-a văzut pe feciorul de împărat, țânțarul a prins a striga:

– Voinice, voinice, scapă-mă, că ți-oi sta într-o mână de ajutor. Eu știu unde te duci, te duci la tărâmul fără de moarte, și de mi-i face un bine, la vremea vremii și eu te-oi ajuta cu ceva.

Drumețul, dacă a văzut treaba de-așa, s-a oprit, l-a hrănit și i-a dat drumul.

– Mulțumescu-ți dumitale, om călător, pentru benefacere. Când îi avea vreo greutate, numai cu gândul să te gândești la mine și eu voi fi la tine. Iar acum mergi sănătos înainte, căci nu ți-a rămas mult de mers și vei ajunge la un palat. Acolo dacă vei ajunge, mergi drept la împărat și cere-i fata cea mai mică de mireasă, că până nu-i fi însurat, nu-i putea stăpâni tărâmul fără de moarte.

A mers feciorul de împărat, a ținut tot drumul înainte și de cale lungă ghemul se tot micșora, se făcuse cât un măr, apoi cât o nucă, și când ajunsese cât mazărea, a văzut feciorul de împărat înaintea lui niște palate aurite, poleite, mândre și, ce să mai vorbesc, erau așa de frumoase, că nu se mai aflau altele să le stee împotriva pe fața pământului.

Feciorul de împărat a mers drept la palat și a bătut în poartă.

Împăratul a trimis straja de l-a întrebat ce umblă el acolo, de unde vine și încotro se duce.

Feciorul de împărat i-a spus totul de-a fir a-n păr. Iaca cum și iaca ce... atunci a ieșit împăratul la poartă și voinicul i-a vorbit așa:

– Luminate împărate, vedea-o-aș pe fiica ta cea mai mică mireasă în capul mesei și pe mine mire alături de ea. Iată am venit să-i cer mâna. Mi-o dai?

– Ți-o dau, ți-o dau, dacă te vei putea ascunde să nu te găsească nimeni. Atunci vom face nuntă și vei trăi aici la palat cât lumea și pământul, căci de la poarta aceasta începe tărâmul fără de moarte. Acum pe sărmanul băiat îl pâlise o scârbă ca aceea, dar ce era să facă. Stând așa pe gânduri, își aduse aminte de vultur și cât ai clipi din ochi vulturul a fost lângă dânsul.

– Ce te-ai întristat, stăpâne?

– Uite ce nevoie m-a pălit...

Și a prins a-i spune de porunca împăratului.

– Cât despre asta, n-ai ce te întrista.

Vulturul l-a luat pe feciorul împăratului și l-a dus tocmai la torțile cerului și l-a ascuns după nouă rânduri de nouri.

Împăratul avea trei fete tot o față, tot un păr, tot o îmbrăcăminte, tot o

ciuboțică. A ieșit împăratul, cu sabia goală, cu fata cea mai mare și i-a spus hotărât că, dacă nu l-a găsi pe feciorul împăratului unde-i ascuns, îi ia capul.

Fata s-a dus la vâzdogărie, și-a luat o vâzdoagă în paneraș și a ieșit cu tatăl său în pragul ușii, să-l vadă pe feciorul împăratului.

S-a uitat fata pe pământ, nu l-a văzut, s-a uitat în mare, nu l-a văzut, s-a uitat în cer, l-a văzut și a strigat:

— Ieși de după nouri, că te văd.

Cât te-ai șterge la ochi, vulturul l-a coborât pe feciorul împăratului din nouri.

Împăratul zice:

— Acum ce, să-ți iau capul?

Fata i-a luat apărarea voinicului:

— Luminate împărate, păcatul de prima dată se iartă.

Împăratul l-a iertat.

— Iată te iert, dar a doua oară, dacă te va vedea fata cea mijlocie, îți iau capul.

Împăratul s-a dus la palat s-o aducă pe fiica cea mijlocie. Băiatul nu mai știa ce să facă.

Cum stătea el oropsit și se tânguia, cine să-l scoată dintr-o greutate ca aceasta, își aduce aminte de împăratul peștilor. Numai cu gândul s-a gândit și, când colo, ce să vezi, se pomenește cu marea la zidurile palatului și cu peștele săltând din apă.

— Ce necaz ai, stăpâne?

— Am dat peste primejdie...

Și prinde a-i spune de cuvântul împărătesc, că-l amenință să-i taie capul.

— Vai de mine, fă-ți pace, nici capul nu-ți bate, știu eu niște ascunzișuri prin fundul mării, că nu te mai găsește nimeni cât pururea.

Peștele l-a luat pe feciorul împăratului în gură, ca pe un grăunte, și l-a dus în străfundul mărilor.

Împăratul a ieșit cu fiica cea mijlocie, a scos sabia din teacă și i-a spus:

— Să-l găsești pe feciorul împăratului unde-i ascuns, că de nu, capul nu-ți mai stă unde stă.

Fata împăratului s-a spălat pe față, și-a pus o vâzdoagă în paneraș, și s-a uitat să-l vadă pe feciorul de împărat. L-a căutat fata pe tot pământul umblător și nu l-a găsit, s-a uitat în cer, pe după soare, pe după lună – nu l-a aflat, s-a uitat fata în fundul mărilor și l-a zărit.

Împăratul a strigat:

– Ieși, voinice, că te-a văzut fata mea.

Peștele l-a scos la mal, și împăratul, când l-a văzut, i-a spus:

– Acum se cuvine să-ți iau capul. Fata cea mijlocie a sărit:

– Iartă-l, tată, căci păcatul de-al doilea se iartă; dacă-l vei vedea a treia oară, să-i ei capul.

– Ei, iată te iert și a doua oară pe cuvântul fetei. Dacă și a treia oară nu te vei putea ascunde, să știi că nu mai calci iarbă verde.

A ajuns feciorul de împărat la aman scârbă, groază, ține-te, inimă!

– O să-mi ieie capul și mântuită-i socoteala, ce să fac eu să nu mă vadă fetele împăratului, cine să mă scoată de la un necaz ca acesta?

Pe când se văieta el, își aduce aminte de vulpe, și cât s-a gândit – iată și vulpea dinaintea lui.

– Ce plângi, stăpâne?

– Iaca cum și iaca ce...

– Taci, nu plânge și nu te scârbi pentru atâta treabă, fă-ți pace, nici capul să nu te doară. Dacă ți-i vorba de așa, hai cu mine, că știu eu ce-oi face.

S-a pornit vulpea înainte, feciorul de împărat după dânsa, au sărit pârleazul prin fundul grădinii, au intrat în vâzdogăria fetelor, și vulpea s-a rotit împrejur, l-a lovit pe feciorul împăratului cu coada și l-a făcut o vâzdoagă mare, înflorită, decât toate vâzdoagele mai aleasă și mai frumoasă.

Fata cea mai mică a împăratului s-a spălat, s-a dus la vâzdogărie și tocmai vâzdoaga aceea a rupt-o, căci i-a plăcut mai mult, și a pus-o în paneraș.

A ieșit împăratul în fața palatului cu sabia goală, a chemat-o pe fata cea mai mică și i-a hotărât să-l caute pe feciorul împăratului unde știe, că, de nu, îi taie capul cu sabia.

Se uită fata împăratului pe pământ – nu-i; se uită pe mare – nu-i; se uită în cer – tot nu-i. Se mai uită ea o dată prin fundul pământului, prin întorsul cerului, pe scările stelelor și mai departe, nu-i și pace.

Împăratul atunci i-a zis:

– Uită-te bine, tu îl ascunzi! Fata a răspuns:

– M-am uitat de-a mărunțelul și nu-i, umbra lui este, iar el nu se vede.

Împăratul n-a avut încotro și a strigat:

– Ieși, voinice, de unde ești, că nu te-a văzut fata mea. El a sărit din paneraș și a zis:

– Iată-mă-s, împărate!

– Bine, voinice, văd că ești viteaz.

Împăratul a dat poruncă să vină muzicile și i-a spus băiatului să intre în curte, s-o cunoască pe fata cea mai mică; dacă va cunoaște-o, face nunta, iar de nu, îi taie capul.

Când să se vadă băiatul cu gândurile împlinite, na-ți-o și pe aceasta mai decât toate. Se pune el pe plâns și plânge, și plânge până i se făcură ochii ca păstrama. De bună seamă, nu mai scapă. Cât a fost, a fost, iar acum – hotărât că împăratul îi ia capul. Cum se văieta el așa, și-a adus aminte de țânțar.

Și cât a gândit cu gândul, țânțarul a și fost lângă dânsul.

– Ce greutate ai, stăpâne, de bocești așa de tare?

– Cum să nu plâng, sârmanul de mine, că uite când să mă văd și eu scăpat de nevoi, mă sfârșește împăratul de zile. Mai pot eu să le deosebesc pe fetele împăratului, când ele seamănă leit una cu alta?

– Nu te scârbi, stăpâne, nici în seamă nu lua, eu le cunosc bine pe fetele împăratului, știu care-i mai mare, care-i mai mică, eu între dânsele am crescut. Când le-a scoate împăratul pe tustrele, eu mă voi așeza pe nas la cea mai mică și tu pe aceea s-o alegi.

Fetele împăratului au ieșit toate tot un ochi, tot o față, aceeași statură, aceeași rochie, nici ca să se deosebească cu ceva. Țânțarul a zburat prin stufării, prin dudăi, a venit și s-a așezat pe nasul uneia dintre fete.

Fata a ridicat mâna să-l pălească, da feciorul împăratului a apucat-o de mână și a spus:

– Aceasta-i, împărate, fata cea mai mică.

Împăratul a zis:

– Adevărat, aceasta este.

Și era fata aceea mândră și frumoasă, ca soarele când răsare, ca busuiocul cu floare.

Împăratului foarte bine i-a părut, l-a poftit pe mire în palat, l-a pus în capul mesei și i-a vorbit:

– Dau fiica după tine și împărăția cât încape în hotare. De azi înainte vei trăi cu noi, nu vei ști de moarte, vei viețui de-a pururi cât lumea și pământul. Umblă și cutreieră împărăția în lungiș și în curmeziș, dar înapoi, pe poarta care ai intrat, să nu ieși, că o să fie rău.

Feciorul de împărat a intrat și a văzut grădini de aur și argint împodobite cu piatră scumpă, fântâni zidite de marmoră cu căni de argint, râuri pe care curgeau lapte și miere, dumbrăvi cu fel de fel de păsări cântătoare, pajiști cu flori, cu iarbă verde crescută, în trei, în patru împletită, bătută cu mărgărint, de n-am văzut de când sunt...

Și câte și mai câte nu erau acolo, ca să stai să la spui pe toate, le-ai spune, dar nunta s-a așezat cu tot temeiul, cu chiote și veselie și așa a ținut

nunta aceea multă vreme, cât anume nu pot spune, căci acolo soarele nici nu răsărea, nici nu asfințea, stătea numai în crucea amiezii. După nuntă, s-a așezat feciorul împăratului pe trai și trăia ca în flori de măr. La un timp de vreme a plecat el la vânătoare, a luat arcul și, când a tras, săgeata a zburat peste poartă. El a văzut încotro a zburat săgeata, s-a luat după dânsa și a uitat de povețele socru-său.

A tras zăvorul, a deschis poarta și nu s-a mai gândit să pățească ceva. Când colo, vede strălucind firișorul de ață de la ghemul cel de aur, își aduce aminte de casă, de tată, de mamă și-l pălește un dor să se ducă să-i vadă. Mai trece cât mai trece, și ce gândi el? Las toate în pământ și mă duc acasă, să văd ce mai este.

Împăratul i-a tot zis:

— Stai, dragul tatei, n-ai la ce te duce, că de atunci au trecut maluri de vreme, nici pomeneală de părinți, nici neam din răsstrăneamul lor nu mai este.

Dar el n-a crezut. S-a gătit voinicul de drum, și-a pus armele la îndemână, s-a închinat până la pământ și a plecat.

Împăratul și fata cea mai mică au rămas cu jale în inimă.

S-a pornit feciorul de împărat pe firișorul cel de aur și a tot mers calea înapoi, a ajuns la vița de vie și a găsit-o bătrână, întinsă pe coline, că nu i se vedea capătul nici într-o parte, nici în alta.

— Stai, voinice, și poposește. El i-a răspuns:

— Bun cuvânt ai, dar mă grăbesc să ajung mai degrabă acasă.

A mers el mai departe și a ajuns la un stejar bătrân. Și stejarul l-a cunoscut.

— Îngăduie, voinice, stai la popas, că mare bine mi-ai făcut, când ai trecut pe aici. Eu am crescut din ghinda pe care ai acoperit-o cu pământ.

Feciorul de împărat s-a mirat, nici nu-i venea să creadă că a trecut atâta vreme.

A mers mai departe, a ajuns la palatul de unde luase ghemul de aur și l-a găsit pe balaur uscat de bătrân. I-a dat bună ziua, balaurul s-a bucurat, a întors capul și a spus:

— Măi băiate, acum era să te mănânc, dar fiindcă mi-ai dat bună ziua nu-ți fac nimica.

Feciorul de împărat a intrat și l-a găsit pe stăpânul palatului. De multă vreme ce-a trecut îi crescuse barba, cu o parte se învelea și alta își așternea. Bătrânul a ridicat genele de la ochi cu cârja, s-a uitat la voinic și a zis:

— Înapoi când vei veni, tot pe aici să treci.

Și-a luat el ziua bună, s-a pornit spre casă, căci nu mai rămăsese mult, și când a ajuns la chilia sihastrului, a dat de o sihlă deasă, să te apuce lupii

de spate. Cât despre chilie, sihastru – nici urmă. L-a pălit pe feciorul de împărat tristețea și mai că-l bătea gândul să se întoarcă înapoi, dar nu s-a oprit, a mers înainte și a ajuns acasă. S-a uitat încolo, s-a uitat înapoi, într-o parte, în alta, și n-a văzut nimic. Numai prepunea locurile. A potrivit cam pe unde era casa părinților, dar n-a găsit nici palat, nici curte, erau numai niște risipituri. Într-o răpă a zărit o căscioară. S-a dus acolo și a întrebat așa și așa. În casa aceea trăia un moșneag de trei sute de ani. El i-a spus că a auzit de la răsătrăbuni că a fost aici curtea unui împărat, care avea un fecior, și vorbeau că s-a dus pe lume după viață fără moarte și tinerețe fără bătrânețe, să trăiască cât lumea și pământul. În sat a fost după aceea o ciumă și a murit și om, și vită, și pasăre. Feciorul de împărat s-a scârbit, și-a adus aminte de sfatul lui socru-său și s-a întors înapoi. Când a ajuns pe locul unde fusese poarta curții împărătești vede un marcoteț¹. Dă voinicul cu piciorul în marcoteț și de desupt iese moartea – neagră, uscată.

– Ehe, dragul mătușii, tocmai acum ai venit, de când te aștept eu, nu-mi pot mântui zilele fără tine.

Voinicul și-a ținut firea și hai fuga înapoi, de da inima dintr-însul, să ajungă cât mai degrabă la tărâmul de unde venise.

Când l-a văzut moartea fugind, s-a luat după dânsul.

Aproape de casa moșneagului nu mai putea fugi, a dat bună ziua balaurului, balaurul s-a bucurat, a întors capul într-o parte, și voinicul a intrat. De ostenit ce era, atâta a zis:

– Ajută-mă, moșule, nu mă lăsa, pune-mă la cale ce să fac, că mă calcă moartea din urmă.

Moșneagul i-a dat un brâu și i-a spus:

– Na, dă-i-l morții, să-l poarte până l-a ponosi, de nu se va ține fir de fir, și abia atunci să vină la tine.

Când a ajuns moartea și a văzut balaurul, a ridicat coasa să-l taie. Balaurul a sărit cu gura căscată, cu limba înfocată, a duhnit foc și smoală asupra ei și n-a lăsat-o să se apropie.

– Stai, boanghină, oprește-te, ce dai oarbă peste oameni?

– N-am treabă cu tine, dă-mi drumul să intru în casă.

– Trebuia să-mi fi dat bună ziua, iar acum caută-ți de drum, dacă ți-s dragi zilele, că ia amuș te-oi apuca, ți-a trece de toate.

Văzându-l așa vâlvaș¹, moartea a dat înapoi și de departe striga:

– Moșule, dă-i drumul feciorului de împărat să iasă afară, c-am să-ți smulg barba câte un fir.

Atunci a ieșit feciorul de împărat cu brâul și a spus:

– Na, moarte, brâul acesta, încinge-te, întoarce-te înapoi și poartă-l. Când îl vei ponosi de istov, de nu se va mai ține fir de fir, să vii la mine.

Moartea a luat brâul să-l poarte, să-l ponosească, iar feciorul de împărat a mers tot înainte, a ajuns la stejar, și stejarul l-a chemat:

– Vino, voinice, la popas.

– Nu pot, că mă ajunge moartea din urmă.

– Despre asta n-avea grijă, bagă mâna în scorbura mea, scoate un toiag de fier.

– L-am scos...

– Dacă te-a ajunge moartea din urmă, dă-i toiagul acesta și spune-i să-l poarte, până-l va roade, de nu va avea ce ține în mână, și abia atunci să vină la tine.

Și cum a vorbit l-a și nimerit.

Voinicul și-a luat ziua bună, și mișcă, băiete, a mers el și a mers peste câmpuri fără drumuri, peste ape fără vaduri. Și într-o zi îi iese moartea în cale.

– Stai, voinice, atâta ți-a fost să trăiești!

– De ți-i voia să mă sfârșești de zile, sfârșește-mă, dar mai întâi poartă toiagul acesta de fier și, când îl vei roade, de nu vei avea ce ține în mână, atunci să vii la mine.

Moartea a apucat toiagul și a luat drumul în picioare, că doar trebuia să umble, nu ceva, ca să roadă un toiag ca acela.

Feciorul de împărat, când s-a văzut slobod, parcă prinsese aripi, a mers cale înainte, a ajuns la vița de vie și vița de vie, cum l-a văzut, de departe l-a chemat:

– Stai, voinice, de mănâncă poamă și bea vin.

– De stat, prea aș sta, dar trebuie să mă duc, că mi-s drumurile departe și cărările încurcate, uite mă ajunge moartea din urmă.

– N-avea nici o grijă, că m-oi pune luntre și punte să-ți fiu de folos.

– Toate ca toate, de mi-i spune ce să fac să opresc moartea, știu că mi-i face un bine.

– Apoi de te ajunge, să arunci sabia și să zici:

– Ia, moarte, sabia și ține-o să ruginească, până nu s-a alege nimica dintr-înșă, și atunci vino la mine.

– Îți mulțumesc, cum oi da ochii cu dânsa, cum i-oi spune.

S-a pornit iar feciorul împăratului pe cale, pe cărare și pășea cât apuca piciorul. La o habă se pomenește cu moartea în față.

– Stai, că ți-a venit capătul!

– Apoi, dacă ți-i vorba de așa, nu-ți stau împotriva. Iată mai am o sabie, nu m-aș lăsa de ea odată cu viața, ți-o dau s-o ții până va rugini și nu se va alege nimica dintr-înșă, și atunci, de mă vei ajunge – bine, de nu, să nu

cauți pricină, că eu mă duc la tărâmul de unde am plecat.

Feciorul împăratului i-a dat sabia și s-a tot dus. După ce a ruginit sabia, moartea s-a pornit din urma lui ca vântul și ca gândul. Da atunci feciorul împăratului a ajuns la palat, a deschis poarta, fiica cea mai mică i-a ieșit în întâmpinare, l-a apucat de mână, când colo, și moartea sosește și-l apucă de picior.

— Stai pe loc, ești al meu, unde te duci? făcu moartea.

— Ba e al meu! Se opuse fiica împăratului.

— Dă-i drumul!

Fata împăratului a zis atunci:

— De-i așa, eu l-oi face un măr de aur, l-oi azvârli în sus, și cine dintre noi îl va prinde, a aceleia va fi.

Fata împăratului a azvârlit mărul cel de aur în sus, și mărul s-a prefăcut în luceafăr de seară.

Împăratul și cele două fete ale lui au venit la poartă și, aflând ce-i socoteala, au prefăcut-o pe fată într-un măr de aur, au aruncat-o în sus și i-au spus să-l găsească pe feciorul împăratului și să se coboare cu el în curtea palatului, că moartea n-o să aibă ce face.

Mărul a zburat în cer și s-a prefăcut în luceafărul de zi.

Văzând una ca aceasta, moartea s-a mâniat, i-a călcat pe tustrei pe umbră și i-a prefăcut, pe împărat și cele două fete, stane de piatră în poartă. De atunci sunt luceferi în cer și stâlpi de piatră – la porți.

Am încălecat pe un arici și am venit până aici, Am încălecat pe un pui și altă poveste nu-i.

● TINEREȚE FĂRĂ BĂTRÂNEȚE ȘI VIAȚĂ FĂRĂ DE MOARTE ●

A fost odată ca niciodată; că de n-ar fi, nu s-ar mai povesti; de când făcea ploșorul pere și răchita micșunele; de când se băteau urșii în coade; de când se luau de gât lupii cu mieii de se sărutau, Înfrățindu-se; de când se potcovea puricele la un picior cu nouăzeci și nouă de oca de fier și s-arunca în slava cerului de ne aducea povești.

De când se scria1 musca pe perete, Mai mincinos cine nu crede.

Au fost odată un împărat mare și o împărăteasă, amândoi tineri și frumoși, și voind să aibă copii, au făcut de mai multe ori tot ce trebuia să facă pentru aceasta; au umblat pe la vraci și filosofi, ca să caute la stele și să le ghicească dacă or să facă copii; dar în zadar. În sfârșit, auzind împăratul că este la un sat, aproape, un unchiaș dibaci, a trimis să-l cheme; dar el

răspunse trimișilor că cine are trebuință să vie la dânsul. S-au sculat deci împăratul și împărăteasa și, luând cu dânsii vreo câțiva boieri mari, ostași și slujitori, s-au dus la unchiaș acasă. Unchiașul, cum i-a văzut de departe, a ieșit să-i întâmpine și totodată le-a zis:

— Bine ați venit sănătoși; dar ce umbli, împărate, să afli? Dorința ce ai o să-ți aducă întristare.

— Eu nu am venit să te întreb asta – zise împăratul – ci, dacă ai ceva leacuri care să ne facă să avem copii, să-mi dai.

— Am, răspunse unchiașul; dar numai un copil o să faceți. El o să fie Făt-Frumos și drăgăstos, și parte n-o să aveți de el.

Luând împăratul și împărăteasa leacurile, s-au întors veseli la palat, și peste câteva zile împărăteasa s-a simțit însărcinată. Toată împărăția și toată curtea, și toți slujitorii s-au veselit de această întâmplare. Mai-nainte însă de a veni ceasul nașterii, copilul se puse pe un plâns, de n-a putut nici un vraci să-l împace. Atunci împăratul a început să-i făgăduiască toate bunurile din lume, dar nici așa n-a fost cu putință să-l facă să tacă.

— Taci, dragul tatei, zicea împăratul, că ți-oi da împărăția cutare sau cutare; taci, fiule, că ți-oi da de soție pe cutare sau cutare fată de împărat și alte multe d-alde astea; în sfârșit, dacă văzu și văzu că nu tace, îi mai zise: taci, fătul meu, că ți-oi da *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

Atunci copilul tăcu și se născu; iar slujitorii deteră întimpine și în surle și în toată împărăția se ținu veselie mare o săptămână întreagă. De ce creștea copilul, d-aceea se făcea mai isteț și mai îndrăzneț.

Îl deteră pe la școli și filosofi, și toate învățăturile, pe care alți copii le învață într-un an, el le învăța într-o lună, astfel încât împăratul murea și învia de bucurie. Toată împărăția se fălea că o să aibă un împărat înțelept și procopsit ca Solomon împărat. De la o vreme încoace însă, nu știu ce avea, că era tot galeș, trist și dus pe gânduri. Iar când fuse într-o zi, tocmai când copilul împlinea cincisprezece ani și împăratul se afla la masă cu toți boierii și slujbașii împărăției și chefuiau, se sculă Făt-Frumos și zise:

— Tată, a venit vremea să-mi dai ceea ce mi-ai făgăduit la naștere. Auzind acestea, împăratul s-a întristat foarte și i-a zis:

— Dar bine, fiule, de unde pot eu să-ți dau un astfel de lucru nemaiauzit? Și dacă ți-am făgăduit atunci, a fost numai ca să te împac.

— Dacă tu, tată, nu poți să-mi dai, apoi sunt nevoit să cutreier toată lumea, până voi găsi făgăduința pentru care m-am născut.

Atunci toți boierii și împăratul deteră în genunchi, cu rugăciune să nu părăsească împărăția; fiindcă, ziceau boierii:

— Tatăl tău de aci înainte e bătrân, și o să te ridicăm pe tine în scaun, și avem să-ți aducem cea mai frumoasă împărăteasă de sub soare de soție.

Dar n-a fost putință să-l întoarcă din hotărârea sa, rămânând statornic ca o piatră în vorbele lui; iar tată-său, dacă văzu și văzu, îi dete voie și puse la cale să-i gătească de drum merinde și tot ce-i trebuia.

Apoi Făt-Frumos se duse în grajdurile împărătești, unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul; dar, cum punea mâna și apuca pe câte unul de coadă, îl trântea, și astfel toți caii căzură. În sfârșit, tocmai când era să iasă, își mai aruncă ochii o dată prin grajd și, zărind într-un colț un cal răpciugos și bubos, și slab, se duse și la dânsul, iar când puse mâna pe coada lui, el își întoarse capul și zise:

– Ce poruncești, stăpâne?

Și înțepenindu-și picioarele, rămase drept ca lumânarea.

Atunci Făt-Frumos îi spusese ce avea de gând să facă, și calul îi zise:

– Ca să ajungi la dorința ta, trebuie să ceri de la tatăl tău paloșul, sulița, arcul, tolba cu săgețile și hainele ce le purta el când era flăcău; iar pe mine să mă îngrijești cu însăși mâna ta șase săptămâni, și orzul să mi-l dai fiert în lapte.

Cerând împăratului lucrurile ce-l povățuise calul, el a chemat pe vătaful curții și i-a dat poruncă ca să-i deschiză toate tronurile cu haine, spre a-și alege fiul său pe acelea care îi va plăcea. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți, găsi în sfârșit, în fundul unui tron vechi, armele și hainele tătâne-său de când era flăcău, dar foarte ruginite. Se apucă însuși cu mâna lui să le curețe de rugină, și după șase săptămâni, izbuti a face să lucească armele ca oglinda. Totodată, îngriji și de cal, precum îi zisese el. Destulă muncă avu; dar fie, că izbuti.

Când auzi calul de la Făt-Frumos că hainele și armele sunt bine curățate și pregătite, o dată se scutură și el, și toate bubele și răpciuga căzură de pe dânsul, și rămase întocmai cum îl fătase mă-sa, un cal gras, trupeș și cu patru aripi; văzându-l Făt-Frumos astfel, îi zise:

– De azi în trei zile plecăm.

– Să trăiești, stăpâne; sunt gata chiar azi, de poruncești, îi răspunse calul.

A treia zi de dimineață, toată curtea și toată împărăția era plină de jale. Făt-Frumos, îmbrăcat ca un viteaz, cu paloșul în mână, călare pe calul ce-și alesese, își luă ziua bună de la împărat, de la împărăteasă, de la toți boierii cei mari și cei mici, de la ostași, de la toți slujitorii curții, care, cu lacrimi în ochi, îl rugau să se lase de a face călătoria aceasta, ca nu care cumva să meargă la pieirea capului său; dar el, dând pinteni calului, ieși pe poartă ca vântul, și după dânsul carele cu merinde, cu bani și vreo două sute de ostași, pe care-i orânduise Împăratul ca să-l însoțească.

După ce trecu afară de împărăția tatălui său și ajunse în pustietate, Făt-Frumos își împărți toată avuția pe la ostași și, luându-și ziua bună, îi

trimise înapoi, oprindu-și pentru dânsul merinde numai cât a putut duce calul. Și apucând calea către răsărit, s-a dus, s-a dus, s-a dus, trei zile și trei nopți, până ce ajunse la o câmpie întinsă, unde era o mulțime de oase de oameni.

Stând să se odihnească, îi zise calul:

— Să știi, stăpâne, că aici suntem pe moșia unei Gheonoaie, care e atât de rea, încât nimeni nu calcă pe moșia ei, fără să fie omorât. A fost și ea femeie ca toate femeile, dar blestemul părinților, pe care nu-i asculta, ci îi tot necăjea, a făcut-o să fie Gheonoaie; în clipa aceasta este cu copiii ei, dar mâine în pădurea ce o vezi, o s-o întâlnim venind să te prăpădească; e grozav de mare; dară să nu te sperii, ci să fii gata cu arcul ca să o săgetezi, iar paloșul și sulița să le ții la îndemână, ca să te slujești cu dânsese când va fi de trebuință.

Se deteră spre odihnă; dar pândea când unul, când altul.

A doua zi, când se revărsau zorile, ei se pregăteau să treacă pădurea. Făt-Frumos înșelă și înfrână calul, și chinga o strânse mai mult decât altă dată, și porni, când auzi o ciocănitură groznică. Atunci, calul îi zise:

— Ține-te, stăpâne, gata, că iată se apropie Gheonoaia.

Și când venea ea, nene, doboră copacii: așa de iute mergea; iar calul se urcă ca vântul până cam deasupra ei, și Făt-Frumos îi luă un picior cu săgeata, și, când era gata a o lovi cu a doua săgeată, strigă ea:

— Stai, Făt-Frumos, că nu-ți fac nimic!

Și văzând că nu o crede, îi dete înscris cu sângele său.

— Să-ți trăiască calul, Făt-Frumos, îi mai zise ea, ca un năzdrăvan ce este, căci de nu era el, te mâncam fript; acum însă, m-ai mâncat tu pe mine; să știi că până azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele până aicea; câțiva nebuni care s-au încumes a o face, d-abia au ajuns până în câmpia unde ai văzut oasele cele multe.

Se duseră acasă la dânsa, unde Gheonoaia ospătă pe Făt-Frumos și-l omeni ca p-un călător. Dar pe când se aflau la masă și chefuiau, iară Gheonoaia gema de durere, deodată el îi scoase piciorul pe care îl păstra în traistă, i-l puse la loc și îndată se vindecă. Gheonoaia, de bucurie, ținu masă trei zile de-a rândul și rugă pe Făt-Frumos să-și aleagă de soție pe una din cele trei fete ce avea, frumoase ca niște zâne; el însă nu voi, ci îi spuse curat ce căuta; atunci ea zise:

— Cu calul care îl ai și cu vitejia ta, crez că ai să izbutești.

După trei zile, se pregătiră de drum și porni. Merse Făt-Frumos, merse și iar merse cale lungă și mai lungă; dară când fu de trecu peste hotarele Gheonoaiei, dete de o câmpie frumoasă, pe de o parte cu iarba înflorită, iară pe de altă parte – pârlită. Atunci el întrebă pe cal:

– De ce este iarba pârlită?

Și calul îi răspunse:

– Aici suntem pe moșia unei scorpii, soră cu Gheonoaia; de rele ce sunt, nu pot să trăiască la un loc; blestemul părinților le-a ajuns, și d-aia s-au făcut lighioi, așa precum le vezi; vrăjmășia lor e groaznică, nevoie de cap, vor să-și răpească una de la alta pământ; când Scorpia este necăjită rău, varsă foc și smoală; se vede că a avut vreo ceartă cu soră-sa și, viind s-o gonească de pe tărâmul ei, a pârlit iarba pe unde a trecut; ea este mai rea decât soră-sa și are trei capete. Să ne odihnim puțin, stăpâne, și mâine, dis-de-dimineată, să fim gata.

A doua zi se pregătiră, ca și când ajunseseră la Gheonoaie, și porniră. Când auziră un urlat și o vâjâietură cum nu mai auziseră ei până atunci!

– Fii gata, stăpâne, că iată se apropie zgripturoaica de Scorpie. Scorpia, cu o falcă în cer și cu alta în pământ și vărsând flăcări, se apropia ca vântul de iute; iară calul se urcă repede ca săgeata până cam deasupra și se lăsă asupra ei cam pe o parte. Făt-Frumos o săgetă și îi zbură un cap; când era să-i mai ia un cap, Scorpia se rugă cu lacrimi ca să o ierte, că nu-i face nimic și, ca să-l încredințeze, îi dete înscris cu sângele ei. Scorpia ospătă pe Făt-Frumos și mai și decât Gheonoaia; iară el îi dete și dânzei înapoi capul ce i-l luase cu săgeata, care se lipi îndată cum îl puse la loc, și după trei zile plecară mai departe.

Trecând și peste hotarele scorpiei, se duseră, se duseră și iară se mai duseră, până ce ajunseră la un câmp numai de flori și unde era numai primăvară; fiecare floare era cu deosebire de mândră și cu un miros dulce, de te îmbăta; trăgea un vântișor care abia adia. Aicea stătură ei să se odihnească, iară calul îi zise:

– Trecurăm cum trecurăm până aici, stăpâne; mai avem un hop: avem să dăm peste o primejdie mare; și, dacă ne-a ajuta Dumnezeu să scăpăm și de dânsa, apoi suntem voinici. Mai-nainte de aci este palatul unde locuiește Tinerețe fără bătrânețe și – viață fără moarte. Această casă este înconjurată cu o pădure deasă și înaltă, unde stau toate fiarele cele mai sălbatice din lume; ziua și noaptea păzesc cu neadormire și sunt multe foarte; cu dânsele nu este chip de a te bate; și ca să trecem prin pădure e peste poate; noi însă să ne silim, dacom putea, să sărim pe deasupra.

După ce se odihniră vreo două zile, se pregătiră iarăși; atunci calul, ținându-și răsuflarea, zise:

– Stăpâne, strânge chinga cât poți de mult, și, încălecând, să te ții bine și în scări, și de coama mea; picioarele să le ții lipite pe lângă subțioara mea, ca să nu mă zăticnești în zborul meu.

Se urcă, făcu probă, și într-un minut fu aproape de pădure.

– Stăpâne, mai zise calul, acum e timpul când se dă demâncare

fiarelor pădurii și sunt adunate toate în curte; să trecem.

– Să trecem, răspunse Făt-Frumos.

Se urcară în sus și văzură palatul strălucind astfel, de la soare te puteai uita, dar la dânsul ba. Trecură pe deasupra pădurii și tocmai când erau să se lase în jos la scara palatului, d-abia, d-abia atinse cu piciorul vârful unui copac și deodată toată pădurea se puse în mișcare; urlau dobitoacele, de ți se făcea părul măciucă pe cap. Se grăbiră de se lăsară în jos; și de nu era doamna palatului afară, dând de mâncare puilor ei (căci așa numea ea lighioanele din pădure), îi prăpădea negreșit.

Mai mult de bucurie că au venit, îi scăpă ea; căci nu mai văzuse până atunci suflet de om pe la dânsa. Opri pe dobitoace, le îmblânzi și le trimise la locul lor. Stăpâna era o zână naltă, subțirică și drăgălașă, și frumoasă, nevoie mare! Cum o văzu Făt-Frumos rămase încremenit. Dară ea, uitându-se cu milă la dânsul, îi zise:

– Bine ai venit, Făt-Frumos! Ce cauți pe aici?

– Căutăm, zise el, *Tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte*.

– Dacă căutați ceea ce ziseți, aci este.

Atunci descălecă și intră în palat. Acolo găsi încă două femei, una ca alta de tinere; erau surorile cele mai mari. El începu să mulțumească zânei pentru că l-a scăpat de primejdie; iară ele, de bucurie, gătiră o cină plăcută, și numai în vase de aur. Calului îi dote drumul să pască pe unde va voi dânsul; pe urmă, îi făcură cunoscuți tuturor lighioanelor, de puteau umbla în tihnă prin pădure.

Femeile îl rugară să locuiască de aci înainte cu dânsese, căci ziceau că li se urâse șezând tot singurele; iară el nu așteptă să-i mai zică o dată, ci primi cu toată mulțumirea, ca unul ce aceea și căuta.

Încet, încet se deprinseră unii cu alții, își spuse istoria și ce păți până să ajungă la dânsese, și nu după multă vreme se și însoți cu fata cea mai mică. La însoțirea lor, stăpânele casei îi deteră voie să meargă prin toate locurile de primprejur, pe unde va voi; numai pe o vale, pe care i-o și arătară, îi ziseră să nu meargă, căci nu va fi bine de el; și-i și spuseră că acea vale se numea *Valea Plângerii*.

Petrecu acolo vreme uitată, fără a prinde de veste, fiindcă rămăsese tot așa de tânăr ca și când venise. Trecea prin pădure, fără să-l doară măcar capul. Se desfăta în palaturile cele aurite, trăia în pace și în liniște cu soția și cumnatele sale, se bucura de frumusețea florilor și de dulceața și curățenia aerului, ca un fericit. Ieșea adesea la vânătoare; dar, într-o zi, se luă după un iepure, dote o săgeată, dote două și nu-l nimeri; supărat, alergă după el și dote și cu a treia săgeată, cu care îl și nimeri; dară nefericitul, în învâlmășeală, nu băgase de seamă că, alergând după iepure, trecuse în *Valea Plângerii*.

Luând iepurele, se întorcea acasă; când, ce să vezi d-ta? deodată îl apucă un dor de tată-său și de mamă-sa. Nu cutează să spuie femeilor măiestre; dară ele îl cunoscuseră după întristarea și neodihna ce vedeau într-însul.

– Ai trecut, nefericite, în *Valea Plângerii!* îi ziseră ele, cu totul speriate.

– Am trecut, dragele mele, fără ca să fi voit să fac astă neghiobie; și acum mă topesc d-a-n-picioarele de dorul părinților mei, însă și de voi nu mă îndur ca să vă părăsesc. Sunt de mai multe zile cu voi și n-am să mă plâng de nici o mâhnire. Mă voi duce dară să-mi mai văd o dată părinții și apoi m-oi întoarce, ca să nu mă mai duc niciodată.

– Nu ne părăsi, iubitele; părinții tăi nu mai trăiesc de sute de ani, și chiar tu, ducându-te, ne temem că nu te vei mai întoarce; rămâi cu noi, căci ne zice gândul că vei pieri.

Toate rugăciunile celor trei femei, precum și ale calului, n-au fost în stare să-i potolească dorul părinților, care-l usca pe de-a-ntregul.

În cele mai de pe urmă, calul îi zise:

– Dacă nu vrei să mă ascuți, stăpâne, orice ți se va întâmpla, să știi că numai tu ești de vină. Am să-ți spun o vorbă și, dacă vei primi tocmeala mea, te duc înapoi.

– Primesc, zise el, cu toată mulțumirea, spune-o!

– Cum vom ajunge la palatul tatălui tău, să te las jos și eu să mă întorc, de vei voi să rămâi măcar un ceas.

– Așa să fie, zise el.

Se pregătiră de plecare, se îmbrățișară cu femeile și, după ce-și luară ziua bună unul de la altul, porni, lăsându-le suspinând și cu lacrimile în ochi. Ajunseră în locurile unde era moșia Scorpiei; acolo găsiră orașe; pădurile se schimbaseră în câmpii; întrebă pe unii și pe alții despre Scorpie și locuința ei; dar îi răspunseră că bunii lor auziseră de la străbunii lor povestindu-se de asemenea fleacuri.

– Cum se poate una ca asta? le zicea Făt-Frumos – mai alaltăieri am trecut pe aici; și spunea tot ce știa.

Locuitorii râdeau de dânsul, ca de unul ce aiurează sau visează deștept, iară el, supărat, plecă înainte, fără a băga de seamă că barba și părul îi albise.

Ajungând la moșia Gheonoaiei, făcu întrebări ca și la moșia Scorpiei, și primi asemenea răspunsuri. Nu se putea dumeri el: cum de în câteva zile s-au schimbat astfel locurile? Și iarăși, supărat, plecă cu barba albă până la brâu, simțind că îi cam tremurau picioarele, și ajunse la împărăția tătâne-său. Aici, alți oameni, alte orașe, și cele vechi erau schimbate de nu le

mai cunoștea. În cele mai de pe urmă, ajunse la palaturile în care se născuse. Cum se dete jos, calul îi sărută mâna și îi zise:

– Rămâi sănătos, stăpâne, că eu mă întorc de unde am plecat. Dacă poftești să mergi și dumneata, încalecă îndată și aidem!

– Du-te sănătos, că și eu nădăjduiesc să mă întorc peste curând. Calul plecă ca săgeata de iute.

Văzând palaturile dărâmate și cu buruieni crescute pe dânsese, ofta și, cu lacrimi în ochi, căta să-și aducă aminte cât erau odată de luminate aste palaturi și cum și-a petrecut copilăria în ele; ocoli de vreo două-trei ori, cercetând fiecare cămară, fiecare colțuleț ce-i aducea aminte cele trecute; grajdul în care găsisse calul; se pogorî apoi în pivniță, gârliciul1 căreia se astupase de dărâmăturile căzute. Căutând într-o parte și în alta, cu barba albă până la genunchi, ridicându-și pleoapele ochilor cu mâinile și abia umblând, nu găsi decât un tron odorogit, îl deschise, dară în el nimic nu găsi; ridică capacul chichiței, și un glas slăbănogit îi zise:

– Bine ai venit, că de mai întârziai, și eu mă prăpădeam.

O palmă îi trase Moartea lui, care se uscuse de se făcuse cârlig în chichiță, și căzu mort și îndată se și făcu țărână.

Iar eu încălecai pe-o șa și vă spusei dumneavoastră așa.

● CRÂNCU, VÂNĂTORUL CODRULUI ●

Zice c-a fost odată un om și, când era să moară, chemă pe cei trei fii ai săi la pat și le zise:

– Dragii mei copii, dacă voi muri eu, voi să-mi faceți la mormânt un foc din nouăzeci și nouă de cară de lemne și nouăzeci și nouă cară de paie.

Și după ce-a murit bătrânul, au adunat nouăzeci și nouă cară de paie și nouăzeci și nouă cară de lemne. Într-o zi pe-nserate erau toate aci, dar când dau să le-aprindă – pace! lemnele erau jilave, iască n-aveau să scapere, iar la casele din apropiere nu vedeau nici fum, necum foc. Se uitară feciorii în toate părțile, doar vor vedea undeva o zare de foc, dar nicăeri nu văd, numa într-un vârf de munte.

– Ei – zise cel mai mic – voi stați aci, că eu merg după foc colo-n munte, unde se vede zarea.

Feciorul acesta era Crâncu, vânătorul codrului.

Și pornește și merge, și merge, până se-ntâlnește cu Decusară.

– Bună seară, vere, zise Crâncu.

– Bună să-ți fie inima, răspunse Decusară. Dar de unde și până unde?

– Vin de la mormântul tatii – răspunse Crâncu – și merg în munte, că văzui o zare de foc, să cer de acolo oleacă de foc s-aprind la mormântul tatii.

– Și când vrei să aprinzi focul la mormântul tătâne-tău? întrebă Decusară.

– Chiar astăzi, răspunse Crâncu.

– Că azi nu poți!

– De ce?

– Că eu sunt Decusară.

– Așa? Atunci stai numai locului. Și se puse Crâncu și legă pe Decusară cu mâinile-n spate și apoi cu spatele de un lemn. Aici să-mi stai până te voi dezlega eu!

Apoi Crâncu merse mai departe. Se duse, se tot duse până se-ntâlni cu Miezdеноapte. Cu acesta făcu chiar ca și cu Decusară, apoi mergând mai departe, ajunse la Decătrăziuă, adică se întâlnește. Cu acesta făcu ca și cu cei doi, apoi merse până lângă foc. Acolo erau șapte uriași și dormeau în jurul focului, ș-o căldare mare plină cu apă era la foc. El luă un tăciune de foc și dă să plece, dar iară i se pare c-ar fi păcat să facă pomenire după tatăl său cu foc de furat, deci merge îndărăt și zice către uriași:

– N-ați face bine să-mi împrumutați o scânteie de foc?

– Ba, bucuros, dacă vei ridica căldarea aceasta de pe foc ș-o vei pune iar la locul ei.

Și luă feciorul căldarea deoparte și o puse iară la foc. Acum ziseră uriașii:

– Noi îți dăm foc, dacă vei fura fetele lui Verde împărat pe seama noastră, că noi am cercat, dar numai în zadar.

– Haideți cu mine, zise feciorul.

Și merseră toți până la curțile lui Verde împărat, apoi el zise către uriaș:

– Numai pe horn putem scoate fetele, drept aceea eu merg înainte și voi câte unul după mine.

Și intră Crâncu înainte prin horn la vale, iar după el un uriaș. Atunci Crâncu-i tăie capul de-i căzu capul pe horn la vale, iar trupul pe coperișul curților în jos. Tot așa făcu cu toți șapte uriași, apoi intră în chilii la fete și le sărută pe toate-n obraz, cum erau adormite, iar de la cea mai mică luă și inelul.

După aceea se duse la foc și luă un tăciune, apoi merse pe la decătrăziuă și-l dezlegă, de acolo pe la Miezdеноapte și pe la Decusară și, și pe ei i-a dezlegat, apoi a mers la frații lui, colo la mormântul tatălui său și făcură focul cel mare care și arse după pofta lui.

Vai, că mult ai șezut, ziseră frații lui.

– Mult și nici prea, că voi de mergeați, cine știe, poate că nici acum nu

mai erați aici.

Ei avură trei surori, fete mari dă măritat și le dădură după cine le ceru mai întâi; pe cea mai mare după un vultur, pe cea mijlocie după un hărău (uliu) și pe a treia după un lup. Dar aceste trei dobitoace erau năzdrăvane.

Împăratul Verde, la care omorâse feciorul uriașii, după ce le văzu dimineața capetele înăuntru, iar trupurile cât de bivol afară, de bucurie porunci ca în împărăția lui să fie toate cârciumile în cinste, tot omul care-și va spune povestea să mănânce și să bea fără plată.

Cârciumile erau toate pline de oameni, unii beau vin, alții vinars și mâncau la mâncări scumpe și-și povesteau pățaniile.

Crâncu, vânătorul codrului, încă merse-ntr-o cârciumă și mănă și bău, apoi le spuse toată povestea, câtă v-o spusei și eu dumneavoastră.

Când povestea Crâncu despre umblările lui pe la curțile lui Verde Împărat, frații îl trăgeau de suman să nu mintă așa tare, iar el le zise:

— Când am omorât pe cei șapte zmei, am luat inelul de la fata cea mai mică a împăratului. Iacă-l pe degetul cel mic.

Iar cârciumarul a trimis carte la împăratul, cum că un fecior cu numele Crâncu se laudă că el ar fi omorât pe zmei și că ar fi luat chiar și inelul celei mai mici dintre fetele împăratului. Și împăratul trimise numaidecât porunci mari împărătești, ca adică Crâncu să meargă la el și să spună întâmplarea din fir în păr, cum și ce fel s-a întâmplat cu uriașii?

Și merse Crâncu la Verde împărat împreună cu frații lui și spuse Împăratului din fir în păr toată întâmplarea. Atunci împăratul zise:

— Voi trei voinici care ați împlinit cea din urmă poftă a bătrânului vostru tată, voi sânteți vrednici să luați fetele mele de muieri.

Și se însurară feciorii toți trei, și luară trei surori, pe fetele împăratului, iar Crâncu chiar pe fata cea mai mică, care era cea mai frumoasă.

Mergând astfel către casă, cei doi frați cu muierile lor mai înainte, iar Crâncu mai îndepărtat cu muierea sa, iată le iese-n cale jupânul Pogan, un zmeu cu mult mai mare decât un om pământean, și răpește, adică fură muierea lui Crâncu și pe el îl omoară. Câtă vreme va fi stat el acolo mort, nu se știe, destul că-ntr-un târziu vine pe-acolo cumnatul său, care ținea pe sora lui cea mai mare, Vulturul, și cum vine, pe loc îl cunoaște și aduce apă vie de-l învie și apă tare de-l întărește, băgă în el puterea de la trei bivoli, apoi zboară de la cumnatul său.

Cei doi frați nu știau nimic de necazul lui, că erau mult mai înainte. Deci el se luă, merse și merse multă lume împărăție, ca Dumnezeu să ne ție, merse până dete de o căsuță mică în mijlocul unei păduri. Acolo ședea soră-sa cea mai mare, care era măritată după Vultur.

– Bună ziua, soră!

– Sănătate bună, frate, dar ce cauți pe-aici, că pe aici om pământean n-am văzut de când sunt aici?!

– Oh, soră dragă, nu umblu de gras și de buiac¹, ci de necaz. Iată, jupânul Pogan îmi fură nevasta văzând cu ochii, nu mă știi tu îndrepta unde șade?

– Nu știu eu, dar stai până vine bărbatu-meu acasă, că tot de la o fântână cară apă cu Poganul și tot cam într-o vreme; el te va ști îndrepta.

Nici n-avu s-aștepte mult. Veni Vulturul de la fântână cu două fedeleșe mari pline de apă, iar când a fost în tindă, se făcu un fecior zdravăn și frumos, să te fi tot uitat la el.

– Bună ziua, cumnate!

– Fii sănătos, cumnate! Ce vânturi te poartă pe-aici, prin țara noastră?

– Oh, cumnate, mi s-a întâmplat o pagubă foarte mare. Mergând cu nevasta de mână de la socri, mi-a ieșit jupânul Pogan în cale și mi-a furat-o ziua la amiază; acum am venit să mă îndrepti unde șade, să-mi iau nevasta de la el.

– Bucuros, cumnate, bucuros îți arăt unde șade, dar nici n-ai lipsă să mergi până la el, că pare-mi-se o văzui venind la fântână după apă; hai să îți-o arăt. Și merse Crâncu cu cumnatul său până aproape de fântână, unde în adevăr întâlnește nevasta, și-o duse Crâncu cu sine către casă.

Dar jupânul Pogan avea un cal năzdrăvan care îi da de știre când i se întâmpla ceva daună. Așa fu și atunci: calul începu a râncheza de gândeai că lupii îl mâncau. Și iese jupânul Pogan din curți și merge la grajd:

– Dar ce câinii să te mănânce îți este? Nu mai poți de foame, ori te coace setea, ori ce te-a apucat?

– Nu mă sudui, stăpâne, zice calul, că eu nu sunt de vină; nu rânchez nici de foame, nici de sete, dar Crâncu, vânătorul codrilor, a prins pe stăpâna și merge cu ea.

– Cum dracu?

– Așa cum îți spusei, stăpâne!

– Putem sta până voi mânca un țipău¹ de pâine și voi bea un cop² de vin și voi dormi un somn?

– Putem și mai mult!

Și se puse jupânul Pogan și se ospătă bine, mănăcă și bău boierește, apoi dormi una popește și numai după aceea încălecă calul și merse după Crâncu, vânătorul codrilor; dar în câteva minute și fu ajuns și omorât, iar muierea i-o luă din nou.

Dumnezeu știe câtă vreme o fi stat el mort. Destul că odată nimerește

pe-acolo cumnatul său Hărăul și-l cunoaște; și dacă-l cunoaște se pleacă la el cu apă vie și cu apă tare. Din apa cea vie toarnă câțiva picuri și-l învie, iar cu apa cea tare-l întărește, îi dă putere câtă au șase bivoli, apoi zboară de acolo.

După aceea ce scoală Crâncu, vânătorul codrilor, frecându-se la ochi, și vede că iar e fără nevastă.

Du-te, Crâncule, iar în lume după ea.

Mergând așa, nimerește la o căsuță la poalele unui munte; era numai aceea singură, iar înăuntru află pe sora sa cea mijlocie, ce era măritată după Hărău.

– Bună ziua, soră!

– Să fii sănătos, frate! dar ce cauți pe aici, pe unde numai eu sunt om pământean?

– Oh, draga mea soră, dar uită-te cum am pățit cu jupânul Pogan, că-mi fură nevasta ziua la amiazi, iar pe mine mă lasă dormind. Acum așa merge la el, dar nu știu unde șade, să merg să mi-o iau și să o duc acasă. De aceea venii să te-ntreb pe tine nu cumva știi tu unde șade?

– Nu zău eu, frate, dară stai până vine cumnatul tău de la fântână, că-i dus după apă și-ndată vine; el poate că te va ști îndrepta.

Nici nu trecu mult și numai văzură Hărăul (uliul) venind cu două fedeleșe pline de apă, iar când fu dinaintea casei se făcu un drag de fecior, de-ți era mai mare dragul de el.

– Bună vremea, cumnate.

– Bună să-ți fie inima; da, cum mai trăiești?

– Bine, dar pe tine ce vremi grele te poartă pe aici?

– Oh, Doamne, cumnate, am dat de un necaz. Mergând cu nevasta de la socri către casă, îmi ieși-n cale jupânul Pogan și-mi luă nevasta, iar pe mine mă adormi. O dată am scos-o de la el cu ajutorul cumnatului meu Vultur, dar acum mergând cu ea către casă, el iar m-a adormit și mi-a luat muieră și-a dus-o cu el; acum o tot caut, dar în zadar, nu știu în ce parte șade, de aceea venii până la tine să te rog de cumva știi unde șade, să-mi spui să merg după ea.

– Nu trebuie să mergi chiar până la curțile lui, că pare-mi-se o văzui mergând după apă. Vino să ți-o arăt, apoi grija ta e cum vei merge. Așa și fu: nevasta era la fântână și-o luă Crâncu, vânătorul codrilor, și du-te! Dar calul iar spune lui jupân Pogan că-i fuge nevasta și cela-i zise:

– Pot mânca două pâini și bea două copuri de vin și dormi ca două ceasuri?

– Poți, zise calul.

Și mănca jupânul Pogan două pâini și bău două copuri de vin și dormi

ca două ceasuri, apoi încălecă și într-o minută îl ajunge și pe Crâncu în omoară, iar cu nevasta pleacă spre curțile lui.

Dumnezeu știe cât a zăcut el acolo în drum, destul că odată nimerește pe-acolo un lup. Era chiar cumnatul său care ținea pe sora cea mai mică. Și se uită Lupul bine la el și zise:

– O, Doamne, acesta e cumnatul meu Crâncu, vânătorul codrilor;

L-a omorât hoțul de căpcân, jupânul Pogan! O să-l înviu, sârmanul! Apoi se luă Lupul și aduse apă vie și apă tare; cu apa cea vie mi-l învie, iar cu cea tare mi-l întări; îi dădu putere câtă este în nouă bivoli. Apoi se duse Lupul.

După aceea se scormoni și Crâncu vânătorul.

– Doamne, dar greu am mai dormit!

El credea că numai adormise, apoi se uită după nevastă; adică ea – ca pieri în palmă!

Apucă-te, Crâncule, iar și-ți caută nevasta, ori te du acasă fără ea, de râsul satului! Și merse Crâncu, și merse, se duse multă cale și nu dădu nici de o casă, nici de un dobitoc baremi. Într-un târziu vede o casă lângă pădure; nici să-i fi dat cât bine e în lume, nu i-ar fi părut mai bine decât când văzu căsuța aceea, că era și supărat și obosit, dar era și lipit de foame, și gătase merindea. Adică în casă ședea sora lui cea mai mică, care era măritată după Lup.

– Bună ziua, soră dragă!

– Să trăiești cu bine, fratele meu, dar tu ce cauți aici?

– Nu mă întreba mult, soră dragă, ci mai bine pune-mi ceva de mâncare, că apoi îți spun eu toate, dar acum nu te văd de foame.

Și-i puse soră-sa de mâncă, apoi începu:

– Soră dragă, am dat de un mare necaz: m-am însurat și când mergeam cu nevasta la noi acasă, iată-mi ieși în cale jupânul Pogan și mă adormi, și-mi fură muierea. După ce mă trezii din somn, umblai până dădui de cumnatul Vultur, acela iar mi-o dete-n mâini, dar Poganul mă ajunse pe cale și mă adormi și-mi luă nevasta a doua oară. Dacă mă trezii din somn mi-o mai puse o dată-n mână cumnatul meu Hărăul, dar iar mi-o fură hoțul de Pogan. Acum bine că dădui de tine, doară știi unde șade, să mă îndrepti la el, să-mi iau muierea, că să știi că chiar capul mi-l pun, tot nu mă las până n-o aflu la el acasă, că sunt foarte tare înverșunat.

– Nu știu, zău, dragul meu frate, dar acuș trebuie să vină de la fântână Lupul, cumnatul tău, el, de știe, de bună seamă te va-nvăța ce să faci.

Nici nu stătură mult și veni lupul de la fântână cu două fedeleșe mari de apă, după cap. Când fu dinaintea ușii, se făcu un fecior frumos, de numai ca el doară, dar altcum nu mai puteai vedea.

– Bună ziua, cumnate!

– Să dea Dumnezeu bine. Dar ce vânturi te poartă aici, pe la noi, cumnate?

– Bune vânturi și nu prea, că uite cum și uite cum mi s-a întâmplat cu muierea, adică cu jupânul Pogan; acum vin la tine să mă îndrepti baremi unde șade, că – drept spunându-ți – eu nu știu pași nici un pas în țara voastră, nu cunosc nici un colnic, nici o potecă.

– De mers – zise Lupul – n-ar fi mare lucru, că îndată putem merge chiar la el acasă și să-i luăm chiar și muierea, dar departe tot nu o vei duce. De trei ori ți-a luat până acum muierea și-n tot rândul te-a și omorât; noi te-am înviat, cumnații tăi, și te-am mai întărit;

Întâi te învie Vulturul, după aceea Hărăul și-acum eu. Tu ar trebui să-ți însemni (câștigi cu orice preț) un cal mai năzdrăvan decât al lui jupân Pogan, apoi să furi muierea și s-o pui pe cal lângă tine, ca jupânul Pogan să nu te ajungă cu calul lui.

– De unde să-mi însemn eu cal mai năzdrăvan ca al lui?

– Hm! De unde? În fundul iadului se află o babă ce se cheamă Vâjbabă, aceea are caii cei mai năzdrăvani. Mergi și slujește la ea un an (pe acolo e anul numai de trei zile) și capeți un cal. Tu-ți vei alege calul care-l vei vedea mai rău, numai cu pielea pe oase, apoi să vii cu el încoace. Când te va ajunge vreun necaz, gândește-te numai la unul din cumnații tăi.

Se puse bietul Crâncu pe cale și nu se opri până la fundul iadului, la Vâjbaba, unde ajunse chiar cu seara odată.

– Bună seara, mătușă!

– Să trăiești, voinice! Dar de unde și până unde?

– De departe, mătușă, chiar din lumea albă, sunt un biet fecior sărac, am venit doară mă vei băga slugă pe un an.

– Că te bag – zise ea – dar bine să ai grijă, de nu-mi vei sluji pe plăcere, vezi parii cei nouăzeci și nouă? Toți sunt plini cu capete de om;

În parul al sutălea va merge al tău; de mă vei sluji însă omenește, atunci îți dau în tot anul câte un cal, care ți-l vei alege tu din stava mea.

– Și ce lucru voi avea? întrebă feciorul.

– Oh – zise baba – ziua vei dormi, iar noaptea vei griji de o iapă ce am; dar să grijești, când va răsări soarele să fii aici cu ea, că eu cu lapte de la iapa aceea-mi fac cafeiul; iar de nu vei avea grijă de ea, de s-ar întâmpla să fugă acasă la mânz, atunci mânzul o sugă și eu, neavând cu ce-mi face cafeiul, te voi mânca pe tine, iar capul colo ți-l voi pune lângă cele nouăzeci și nouă și se împlinește suta. Pricepuși?

– Pricepui.

– Și te legi?

– Mă leg!

– Te mai întreb o dată: din bunăvoie te bagi la mine slugă și vei face tot ce zic?

– Din bunăvoie mă bag slugă și voi face tot ce zici.

Bine. Învoirea fu făcută. Baba intră în căsuță, unde avea o fată, și-i zice:

– Bagă bine de seamă, să poți scăpa, că de nu, mâne mâncăm pe dracul, vezi că suntem hămesite de foame și nu căpătăm un om plinuț. Acesta ar fi numai bun.

– Lasă numai pe mine – zise fata – bine că l-au adus păcatele lui aci, că o să trăim o țară și bine cu carnea lui. Și se dete peste cap și se făcu iapă.

Îndată ce înseră, se sui Crâncu, vânătorul codrilor, pe ea, și hi, la câmp! El nu se coborî de pe ea cât fu noptița de mare. Dar către ziuă-l prinse un somn greu și adormi; atunci iapa-l puse frumușel călare pe un mușuroi și se cam mai duse.

Când se deșteptă, se mai făcea ziuă. Și începe a plânge: «Vai de mine, că-mi pune baba capul în par!»

– Nu te teme – zice un Hărău mare, era cumnatul său, – nu te teme; iapa ta nu e iapă, e zmeoaică, fata babei, și vrea să-ți pună capul în par, ci nu te teme; acum s-a făcut o cioară și zboară chiar pe sub nori, ci merg eu după ea; când o vei vedea aproape de tine, tu să dai cu căpăstrul în ea și să zici: «Hi, iapa babei, c-un mânz după tine!»

Și zbură Hărăul până în înaltul cerului și acolo află pe iapa babei în formă de cioară, și mi ți-o ciocăni și mi ți-o flocăi, de gândeai că nu-i mai rămâne pene, și mi ți-o aduse în jos. Când fu aproape de fecior, el dete cu căpăstrul în ea și zise: «Hi, iapa babei, c-un mânz după tine!» Și în clipa aceea se făcu (iapă) și merse acasă.

– Bună dimineața, mătușă; dar pare-ți bine că-ți aduc iapa?

– Pare, ca și când mi-ai trage un rug pe spate!

Apoi dete feciorului demâncare și-i spuse să meargă să se culce.

Și se culcă feciorul fără pic de grijă și adormi, ca omul obosit, iar baba luă pe fată la trei parale și-o bătu, și-o bătu până toată o învineți, de ce s-a lăsat de-o păscut-o sluga toată noaptea. În deșert îi spunea fata tot ce știa, că ea nu voi să creadă.

După ce înseră, merse iar la câmp. Și nu se coborî de pe spatele iepei toată noptița, dar colo de către dimineață în zori de zi, îl lovi un somn nemaipomenit și, cum închise ochii, îndată se trezi călare pe un mușuroi, iar iapa, ca-n palmă.

Începe a se văita, începe a plânge, dar iapa nu-i și pace! Atunci îi iese în cale un Vultur mare – era cumnatul său:

– Dar ce te vaiieți, cumnate?

– Dar cum să nu mă vaiet, că uite cum am umblat și uite cum...

– Nu te supăra nimic; ea s-a făcut un miel sub o oaie, vezi colo în muntele cela. Eu merg și iau mielul de sub oaie și-l aduc aici lângă tine. Când îl voi slobozi jos, tu să dai cu căpăstrul în el și ză zici: «Hi, iapa babei, cu doi mânzi după tine!»

În câteva minute era aci Vulturul c-un miel în gheară și-l slobozi lângă Crâncu, iar acesta-i dete una cu căpăstrul și zise: «Hi, iapa babei, cu doi mânzi după tine!» Și îndată fu făcută iapă și Crâncu, vânătorul codrilor, se urcă pe ea și hi! acasă.

– Bună dimineața, mătușă; dar pare-ți bine că ți-aduc iapa acasă?

– Pare, ca și când mi-ai trage un rug pe spate!

După ce mîncă bine, Crâncu se culcă și dormi, iar baba se duse la fată ș-o bătu, ș-o bătu de gândeai c-o prăpădește cu bătaia.

– Dar lasă-mă, mamă, că miel sub o oaie m-am făcut și ș-acolo m-a aflat, dar la noapte tot trebuie să scap. Vin acasă și mă fac un ghem, tu mă pune sub covată în tindă ș-apoi să șezi pe covată.

Seara iar merse Crâncu la iapă. Nici nu trecu bine de miezul nopții și începe feciorul a cucui (moțai) și numai se trezește călare pe un mușuroi cu căpăstrul în mână. Supărat, necăjit, plângea ca un copil; acum când își mai împlinise anul, acum să-și pună capul!

Dar atunci i se ivi Lupul, cumnatul său, și-i zise:

– Nu te supăra nimic, cumnate; hai la baba acasă, că iapa s-a făcut un ghem sub covată-n tindă, iar baba șade călare pe covată. Eu voi intra în staulul oilor și-al caprelor și mi-oi face isprăvile mele, baba va auzi oile zvârcolindu-se și caprele zbierând și va ieși să vadă ce e. Atunci tu intră fără frică în tindă, ia ghemul de sub covată și mergi cu el în drum și-l trânteste jos și zi: «Hi, iapa babei, cu trei mânzi după tine!»

Așa și făcură; merșeră la baba acasă. Lupul intră în staul și prinse numai o capră, dar aceea așa larmă făcu, încât trebui să iasă baba până afară să vadă ce e. Într-aceea feciorul se furișă iute în tindă, luă ghemul de sub covată și fugi cu el în drum, unde oprindu-se dete cu el de pământ și zise: «Hi, iapa babei, cu trei mânzi după tine!» Și numai văzu că ghemul se face iapă și intră în curte:

– Bună dimineața, mătușă; dar pare-ți bine că mă vezi?

– Dar cum să nu? Nu se putu însă destul mira că de unde are iapa, că ea știa că-i sub covată.

– No, mătușă, slujitu-te-am cum se cuvine?

– Slujit; mergi acum în grajd si-ți alege un cal, care vei voi, ș-apoi te du.

Și intră Crâncu în grajd și se uită peste toți caii, iar în fundul grajdului era o gloabă de cal roșu, dar numai pielea pe oase de gras; de-o poștă-i vedeai coastele. Pe acela și-l alese feciorul. În zadar zicea Vâjbaba că nici de rușine nu-l lasă să plece de la ea cu calul cel mai rău, că el nu voi să primească (decât) numai pe acela.

— No – zise baba după ce văzu că (nu) învinge cu el – de-ai ales din mintea ta, bună minte ai, iar de te-a-nvățat cineva, îi poți mulțumi că bine te-a învățat.

Și se luă Crâncu până ieși de la babă, apoi după ce-a ajuns într-o pădure a zis calul:

— Stăpâne, fă un foc mare, ca să se adune jar mult, să mă satur o dată, apoi să vezi ce cal ți-ai ales. Și făcu feciorul un foc mare, mare din vreo treizeci de stejari de cei mari și după ce trecu focul tot, apoi vântură spuza cu pălăria de pe jar și aduse calul aici să mănânce; și mănăcă, până mănăcă tot jarul, apoi se scutură o dată de-i săriră toate floacele de pe el și rămase ca uns cu unt de frumos.

— Acum sui, domnul meu, pe mine, și-mi spune: cum să te duc?

Ca vântul ori ca gândul?

— Să mă duci ca gândul.

Și-ntr-o clipită au fost la curțile lui jupânul Pogan, ale zmeului. Aici aflară pe nevasta care chiar venea cu vasele pline de apă, dar nu mai pierdură pic de vreme, ci o puse pe cal și du-te, copile! Armăsarul zmeului din grajd atunci râncheză o dată, încât toate ferestrele curților se sparseră și ieși zmeul afară mâinios să vază ce-i.

— Dar ce câini ai iar, foame ți-e? Sete ți-e? Știu că Crâncu, vânătorul codrilor, n-a mai înviat să vină după nevestă.

— Ba chiar a înviat și-a dus-o mai înainte.

— Ce gândești: pot mânca trei pâini, pot bea trei cupe de vin și dormi ca trei ceasuri, apoi să plec după el?

— Poți pe dracul, c-acum Crâncu e călare pe frate-meu cel mai mic care are de trei ori mai mare putere decât mine.

— Să mergem dar!

Și se luară, ca vântul, tot pe sub nori și-n urma Crâncului, dar nu era modru1 de-al ajunge. Când zări oleacă calul zmeului pe-al Crâncului, zise-n limba lor:

— Frate, frate, mai înceată-ți pașii că, de nu, plesnesc.

Iar calul Crâncului a zis, vezi bine în limba cailor, de nici zmeul nu pricepu:

— Bucuros îmi mai domolesc pașii dacă vei arunca pe zmeul o dată-n sus în slava cerului, apoi să faci cu el zup în fundul pământului, ca nici de

nume să nu-i auzim.

Și calul zmeului așa făcu: aruncă o dată pe zmeu în slava cerului, apoi făcu cu el zup! în fundul pământului, de tot mii de bucățele se făcu. Acum așteptă calul Crâncului pa-al zmeului și merșeră împreună până acasă la frații Crâncului. Aceia erau bătrâni și plini de copii, dar Crâncu, prin câte trecuse, și tot era voinic și frumos, de gândea că nici un gând nu l-a mâncat în viață. Dar Crâncu aci puțin a stat, căci i-a venit veste că socru-său trage de moarte și-l cheamă să ia el stăpânirea. S-a și dus ș-a rămas împărat în locul socru-său ș-a stăpânit cu dreptate și cu înțelepciune; acum însă nu mai trăiește, a murit deodată cu dreptatea.

Iar eu mă suii pe-un cui Să nu v-o mai spui.

● CEI DOI BĂIEȚI PĂRĂSIȚI ●

Era un om, căruia i-a fost murit femeia cea dintâi, și i-au rămas de la dânsa un băiat și o copilă; dară pentru că era încă tânăr, s-a însurat de-a doua oară și și-a luat o muiere, pe care o iubea foarte. Această maștie ținea foarte rău pe băieții cei rămași de maică și îmbia totuna pe bărbatu-său, ca să-i alunge de-acasă sau să-i piardă cumva, pentru că nu-i putea suferi în ochi. Bărbatu-său însă nu vrea, pentru că-i era fii dreți din sângele său. Dară muierea tot nu înceta să-i roadă urechile ca să-i prăpădească, că de nu i-a pierde, ea l-a lăsa și n-a mai ședeă cu dânsul. El o avea foarte dragă, ca ochii din cap, și pentru ca să nu-l lase, i-a făgăduit că i-a intra în voie. Dară ce să facă cu dâșii, că de omorât, nu cuteza să-i omoare? Deci au început a se sfătui amândoi în ce fel să-i prăpădească și să se coroață de dâșii. După multe sfaturi s-au învoit la aceasta ca să-i ducă afund în pădure și să-i lase acolo și, neputând ei nimeri mai mult acasă, se vor curăți așa de dâșii. Cum s-au sfătuit, așa au și făcut!

Într-o zi s-a sculat omul acela des-dimineăță și a poruncit femeii să facă merinde, pentru că are să meargă cu băieții la pădure după lemne. Femeia le-a făcut merinde și le-a pus într-o traistă, cât să aibă de ajuns pe ziua aceea. Când să se pornească, a spus copiilor ca să vie cu dânsul ca să-i ajute a strânge lemne. Dară ei nu voiau să meargă nicidecât, pentru că copila, ca mai mărișoară, avea un presimț rău și îmbiase și pe frate-său să nu se ducă; dară înfricoșându-i maștia, că va fi vai de dâșii acasă de n-or merge, n-au avut ce să facă și s-au pornit și ei. Când însă la dus, a apucat copila, pe nevăzute, o mână de cenușă de pe vatră și s-a luat după aceea cătinel după dâșii. Cum au ajuns în pădure, a și început copila a presura cenușă pe urma sa, tot ici-colea, ca să poată cunoaște drumul pe unde au mers. Mergând ei așa până hăt afund în pădure, au stătut puțin de-au făcut foc și au mâncat. Ce să facă amu tată-său ca să se șteargă de dinaintea lor și să-i lase singuri aici? A chitit amu cât a chitit și pe urmă le-a zis:

– Dragii mei! rămâneți voi aici și mă așteptați, că eu m-oi duce, ia, mai încolo în pădure și-oi face lemne și după aceea om merge iarăși acasă.

Copiii nu prea vroiau să rămâie, zicând că el s-a îndepărta poate prea tare, și că ei se tem singuri aici, dară să meargă și ei cu dânsul! Bietului om i se rumpea inima după copii, dară n-avea încotro, că nevastă-sa îi spusese acasă, că de i-a aduce îndărăt, apoi să știe că ea l-a părăsi de bună seamă; și de aceea a sfătuit tot cu binele pe copii ca să rămâie acolo, că el a veni îndată și apoi or merge acasă. Bieții copii n-au avut ce face și au rămas acolo singuri, iar tata lor a luat securea cu sine și s-a dus într-o parte în pădure până ce s-a pierdut din ochii lor. Aici a legat două lemne de un copac și când bătea vântul, se loveau lemnele unul de altul și tot făceau cioc! cioc! așa încât îți părea că taie acolo cineva lemne. Copiii, auzind bontănitura și ciocănitura aceasta, credeau într-adevăr că acolo se află tata lor făcând lemne. Ei dară au așteptat și-au așteptat ca să înceteze a face lemne și să vie la dânsii ca să meargă acasă, dară bontănitura nu înceta, nici tata lor nu se arăta.

Ce să facă ei acuma, că-i mai prindea noaptea în pădure? S-au luat și s-au dus cătinel după vuietul acela de ciocănitură. Cum au ajuns aici și au zărit lemnele acelea legate de copac și bontănind, s-au speriat și au cunoscut că tata lor i-a înșelat numai și i-a și lăsat aici singuri în pădure în pradă fiarelor! Ce să știe ei a face? Au început a plânge și a se văieta și s-au întors, tremurând de frică, iarăși la acel loc unde i-a fost lăsat tata lor. De aici s-au luat amândoi pe urma cea de cenușă îndărăpt, tot dă, dă, dă, tot dă, dă, dă, până ce-au ajuns într-o vreme de noapte acasă.

Aici a fost făcut maștia lor fel de fel de bucate alese, tot plăcinte și scoverze, și s-au fost pus amândoi la masă și au ospătat. Când la urmă le-au rămas vro câțiva cârmoji. Atuncea zise femeia către bărbatusău:

– Ia de-ar fi acuma copiii acasă, ar mânca și ei acești cârmoji și n-ar mai rămâne!

Dară copiii, care veniseră până atuncea acasă, se temeau să intre deodată în casă și de aceea s-au fost pus sub fereastră să asculte ce fac părinții lor în casă și ce vorbesc ei. Auzind ei zicându-se: „De ar fi acuma copiii noștri acasă, ar mânca și ei acești cârmoji!”, crezură c-au zis-o din inimă bună și se răspunseră de sub fereastră:

– Iată-ne, maică! iată-ne, taică! Și au intrat repede în casă. Atuncea a încremenit numai femeia, și n-a știut ce să facă de mânie asupra bărbatului său, și unde n-a început să-l suduie și să-l mustre, că el a scos-o numai din minte și că nu i-a dus în pădure să-i prăpădească, ci că i-a lăsat undeva pe-acolea pe aproape ca să poată nimeri acasă, și că ea l-a părăsi de bună seamă, dacă nu i-a duce mâine afund tare în pădure ca să nu mai nimerească acasă și să se coroată de dânsii!

Degeaba se dezvinuia bietul bărbat înaintea femeii sale, că ea nu voia să-i creadă nimică și-l amenința tot din ce în ce mai tare, că ea s-a duce de la dânsul încotro or duce-o ochii, dacă a mai vedea băieții aceștia în ochi.

Cu astă dată n-a avut ce să facă și a chemat băieții în casă zicându-le:

— Na! mâncați și voi cârmojii aceștia și vă culcați și după aceea să vă hodiniți, că mâine dimineață om merge iară la pădure după lemne! Auzind bieții copii aceste cuvinte s-au întristat foarte și au început să zică că ei n-or merge mai mult cu dânsul la lemne, că el îi înșeală și-i lasă înapoi, și că ei după aceea se tem și nu pot nimeri singuri acasă! Dară tata lor le spunea că el nu-i de vină la pătărania de astăzi, că el n-a voit să-i lase acolo, că i-a căutat, dară n-a putut da peste dâșii, că, căutându-i, a rătăcit și nu i-a putut nimeri, și de aceea a venit singur fără de dâșii acasă, și că el socotea că ei au mers înăinte și că i-a afla acuma acasă! Amăgindu-se copiii cu aceste cuvinte măgulitoare, și mângâindu-se cu vicleșugul întrebuițat întâiași dată, au socotit în sine: „Că de ne-a mai lăsa tata și acuma îndărăt, noi tot om nimeri acasă cu acel vicleșug ca și mai înainte!”

Când dimineața la pornit, dă copila să ia iarăși cenușă din vatră, dar maștia a zărit-o și i-a dat cu vătrărul peste mânuțe, cât n-a putut să ia. Dară ieșind afară a aflat biata copilă în tindă un polobocel cu tărățe și și-a umplut poalele cu dânsle și a mers și ea după ceilalți. Copila a rămas și acuma ceva mai îndărăt și a început, ca și mai nainte, să tot presure din tărățele acelea în urma sa ca să poată și acuma nimeri acasă, de s-a întâmpla cumva să-i lase iarăși tata.

Acuma au fost mers ei la pădure prinr-alt loc, nu pe unde merseseră ieri. Ducându-se așa, au ajuns de la o vreme foarte afund în pădure, într-o desime nespus de mare, pe unde nu mai umblase picior de om. Aice au stat ei, au scăpărat, au ațâțat un foc și s-au hodinit puțin. După aceea a zis iarăși tata către băieți:

— Rămâneți voi aici, dragii mei, la foc și încălziți fripturica aceasta, că eu mă duc și-oi tăia pân-atunci lemne! Copiii, pe oara de ieri, nu vroiau nicidecât să rămâie îndărăt, dară măgulindu-i cu cuvinte dulci și spunându-le ca să-l strige îndată, cum numai le-a părea că rămâne ceva mai mult. Bieții copii s-au încrezut și acuma în cuvintele tătânilor și au rămas.

Tata lor s-a dus, ca și mai nainte, într-o parte, unde nu-l mai zăreau copiii, și a legat iarăși două lemne de un copac, care, pentru că bătea vântul și se tot loveau unele de altele, bontăneau așa, ca și cum ar fi fost tăind cineva lemne, și după aceea s-a dus pe-aiurea acasă. Copiii, auzind totuna bontănitura aceea, socoteau că-i tata lor acolo și au așteptat până ce s-a fost încălzit bine friptura aceea, și apoi au început a-l striga ca să vie să mănânce împreună. Strigă o dată, de două, de trei..., de zece ori să vie, că-i friptura încălzită, și nu mai vine! Acuma a zis copila către frățioru-său:

— Vezi, frăţioare, mi se pare că nene ne-a lăsat iarăşi! Şi acuma-i seara, ce-om face noi?

Dară tot nu prea credeau să-i fi lăsat şi acuma tată-său şi s-au luat după vuietul cel de bontănitură şi au mers până acolo. Vai şi amar, când au văzut ei iarăşi nişte lemne legate de copac, care tot bontăneau lovindu-se la bătătura vântului! Ce să facă ei? Ce să înceapă, căci acuma a fost înnoptat cumsecade? Au început iarăşi a plânge şi a se văieta şi s-au luat îndărăt spre foc. Dar nici pe acesta nu-l puteau nimeri acuma, fiindcă era foarte întuneric şi el s-a fost potolit. Cu mare greu abia l-au aflat de la o vreme; au strâns vreascuri de primprejur, de şi-au făcut un foc bun, şi după aceea s-au aşezat pe lângă dânsul amândoi ca să doarmă până mâine dimineaţă, căci acuma la întunericul acesta nu ştiau încotro s-o apuce. Când s-au sculat dimineaţă, au găsit focul stins, şi erau foarte flămânzi, pentru că aseară au fost mâncat tare puţin. Ce să facă ei acum într-această singurătate, unde nu vedeau nimic, decât tot copaci, şi unde nu auzeau nimic, decât când şi când nişte foşcăituri şi pârâituri de vreascuri sau nişte strigăte de păsări şi nişte urlete de fiare sălbatice! Băiatul a început iară a scânci şi a plânge. Dară copila i-a zis:

— Frăţioare! vină încoace cu mine, că eu am luat ieri, când ne-am pornit de acasă, tărăţe cu mine şi am tot presurat în urma noastră! Hai să căutăm că poate om da de urma aceasta şi apoi om nimeri iarăşi acasă!

Se iau ei şi caută încolo şi-ncoace şi dau de urma tărăţelilor. Pornesc pe urma aceasta şi merg o bucăţică bunişoară, când de-aice-nainte li se pierde urma aceea de tărăţe, pentru că o vulpe a fost lins toate tărăţele. Ce să facă ei acuma? Dau încolo, dau încoace, cearcă urma aceea ba-ntr-o parte, ba într-alta, dar nu dau de dânsa. Umblând tot așa, cercând, s-au rătăcit şi mai tare în pădure. Au fost umblat tot așa rătăcind până acum după amiază şi nu puteau nimeri nici acasă, nici unde i-a fost lăsat tată-său. Ei au fost flămânzit foarte. Ce să facă? Mâncare n-aveau mai mult şi nici n-aveau din ce să-şi facă! Ei nu ştiau nici cum să-şi aţâte un foc!

Iată că-i dă Dumnezeu băiatului un cuget să-şi facă un arc şi să vâneze păsări şi dobitoace sălbatice ca să se hrănească cu ele şi zise către sora sa:

— Surioară dragă! noi om pieri de foame, de n-om vâna ceva! Şi eu aş vâna câte ceva, dară n-am arc şi nici n-am din ce face!

Atuncea-i zise surioara:

— Frăţioare! taie-mi cosiţa şi-ţi fă arc dintr-înşa!

El a luat şi i-a tăiat cosiţa îndată şi şi-a făcut un arc şi mai multe laţuri. Până ce-a putut vâna ceva cu arcul s-au fost prins în laţuri mai multe păsări, pe care le grijise surioară-sa bine şi le curăţise. După aceea le-au dat în cuget să ia nişte lemne uscate bine şi să le frece unul de altul şi, frecându-le amu cât le-au frecat, iată că deodată au început a se aprinde, şi

așa au făcut foc, au fript acele păsări și le-au mâncat, dară fără pâine și fără sare. După ce-au mâncat ei și s-au săturat, s-au sfătuit amândoi, ca copila să strângă vreascuri și să facă foc, iară el să meargă la vânat. Fiecare a mers după treaba sa. Copila a făcut un foc bun și băiatul a vânat un iepure și un iedut. După ce-a venit cu vânatul la foc, l-au pregătit amândoi cum se cuvine și l-au fript frumos. Cu merindea aceasta au început să meargă prin pădure într-o parte, ca doară ar ieși la lumină undeva din pustietatea aceasta. Ducându-se ei așa prin pădure, i se făcuse băiatului o sete ca aceea cât numai să se stingă, și apă nicăieri! Numai ici-colea se afla câte puțini stropi prin niște urme de fiare sălbatice, pentru că plouase nu de mult. Rozându-l așa de tare setea, a zis băiatul către copilă:

— Surioară! tare mi-i sete și n-am de unde să beau de-aiurea apă decât doară numai din urma aceasta de lup!

— Da cum să bei tu de-aici?!, răspunse soră-sa, că te-i face lup și mă-i mânca!

El n-a băut de aici, dară mergând așa mai departe vede altă urmă, de urs, și pentru că nu mai putea răbda de sete, dă să beie apă din ea. Însă surioara nu l-a lăsat, zicându-i că, de-a bea, s-a face urs și-a mânca-o! S-au mai dus amu cât s-au mai dus, și băiatul slăbise de tot și nu se mai putea ține de dânsa de sete și a rămas ceva îndărăt, și dând peste o urmă de cerb cu apă într-însa, a băut, fără să mai întrebe de soră-sa, și cum a băut, s-a și făcut îndată cerb. Când se uită surioara sa înapoi să vadă de ce rămâne îndărăt, îl zărește numai ca cerb și zice către dânsul:

— Vezi, frățioare, nu m-ai ascultat! Nu ți-am spus eu ție să nu bei? Vezi, ce-oi face eu acuma singură? Tu mă-i împunge.

Dară cerbul i-a răspuns:

— Nu te teme, surioară, că eu nu ți-oi face nimică, și tot oi rămâne pe lângă tine!

Mai mergând ei așa prin pădure iată că au dat de o poiană foarte frumoasă și mare, pe care era acuma fânul lucrat și pus în căpițe. Bucuria lor c-au ieșit o dată din acea pustietate și că au dat la lumină. Dară cu cât le fu bucuria mai mare, cu atât și grija mai tare, că ce să facă ei, că nu puteau merge mai departe, pentru că se temeau să nu vadă cineva pe cerb și să-l împuște!

În poiana aceasta au poposit ei oleacă, și cerbul s-a fost dat la păscut. Dară iată că după puțin timp sosește aici și moșneanul moșiei, care ieșise la vânat cu căpăi și cu toată rânduiala. Aici a vrut să poposească puțintel și-apoi să s-apuce de vânat. Văzând cerbul că vine stăpânul moșiei la vânat, a zis către surioara sa:

— Surioară! vină să te ascund sub căpița asta de fân, și eu m-oi duce în pădure pân' ce-a merge stăpânul moșiei acasă, că mă tem ca să nu

mă-mpuște!

Cum a zis, a și făcut. El a luat o căpiță cu rezele și a ridicat-o în sus și a ascuns pe soră-sa sub dânsa, iar singur a mers în pădure.

Boierul acela – că boier era stăpânul moșiei aceleia – a venit cu trăsura până nu departe de căpița aceea, sub care era ascunsă fetița, și a oprit caii ca să poposească puțin și să-și hrănească și căpăii. Șezând pe căruță a dat fiecărui căpău câte o jemnă să mănânce. Un căpău a luat jemna-n gură și-a mers de s-a pus tocmai lângă căpița aceea, sub care era ascunsă fetișoara, și-a pus pâinea jos s-o mănânce. Fetișoara o zărește și întinde iute mâna și-o apucă și-o mănâncă. Căpăul fuga la căruță să-i deie alta. Boierul s-a mirat cum de-a gătit-o așa degrabă și i-a dat alta. Căpăul s-a dus iarăși la căpița aceea și s-a pus jos s-o mănânce, și mușcă o dată dintr-însa și ceealaltă bucată o lasă jos. Atuncea copila întinde mânuța și i-o ia și pe aceasta. Câinele dă iarăși fuga la căruță și începe a se gudura, că doară i-ar mai da și alta. A mai căpătat una! Dară și cu aceasta a pățit tot așa. Când l-a văzut boierul iarăși lângă sine mai cerând alta, s-a mirat foarte, ce să fie aceasta că căpăul acesta gătește așa degrabă de mâncat, pe când ceilalți n-au ros nici jemna cea dintâi, și a poruncit argaților să meargă și să caute, de nu-i ceva sub căpița aceea unde a mâncat câinele! Mergând ei acolo și răsturnând căpița, au aflat copilița aceea și-au dus-o la boier. Văzând-o boierul așa de curățică, s-a mirat foarte tare, de unde să fi venit ea acolo sub căpiță și, fiindcă i-a plăcut foarte, deoarece era și frumușică, a întrebat-o frumușel și cu binișorul de unde-i ea și cum de a venit pe aste locuri?

Atuncea i-a răspuns copilița:

– Cucoane! eu ți-o spun tot adevărul, dacă mi-i făgădui că mi-i împlini o cerere!

Văzându-o boierul că vorbește așa de înțelept, i-a zis:

– Spune-mi, drăguță, fără frică, că eu ți-o fac toate pe voie! Copila atuncea a început a-i spune toate celea ce s-au întâmplat cu dânsii de la-nceput și pân' la sfârșit, și pe urmă l-a rugat să nu-i facă nimică cerbului frățior! Ascultând-o boierul cu luare-aminte, i se făcu milă de dânsii și zise către copilă:

– Da unde ți-i acuma frate-tău? Mergi de-l adă la mine!

Ea s-a dus și a împlinit porunca boierului. După ce l-a adus, a auzit boierul și pe cerb vorbind și s-a bucurat foarte tare, și pe urmă i-a luat pe-amândoi cu sine, pe copiliță lângă dânsul în căruță, iară cerbul venea după dânsii.

Cum a ajuns acasă, a trimis pe cerb în grădină, în care se afla și un heleșteu, ca să petreacă acolo, iar pe copilă a băgat-o în casă și a îmbrăcat-o foarte frumos, și, fiindcă era boierul încă holtei, și-a luat-o de soție. Deci văzând căsenii săi aceasta, s-au mirat foarte, pentru că el trăia foarte bine

cu o muiere de casă, care semăna foarte tare copilei aceleia și care nădăjduia că o va lua boierul pe dânsa de soție. Acuma însă trebuia să slujească pe copila aceea și de aceea prinse o ură așa de cumplită asupra ei cât n-o putea vedea-n ochi! Ea ar fi sorbit-o într-o lingură de apă, numai de-ar fi putut! Pentru ura aceasta căuta în tot felul cum s-ar putea curăți de dânsa și să încapă iarăși în dragostea boierului!

Trăind boierul cu soția sa amu peste un an de zile, iată că i-a dăruit Dumnezeu un prunc foarte frumos, de care s-au bucurat tare. Dară odată s-a dus boierul oareunde la plimbat și a lăsat pe cucoană-sa acasă să aplece copilul. Aceasta era vara într-o zi foarte plăcută și frumoasă. După amiazăzi a zis cucoana către argata aceea să meargă cu dânsa la heleșteu în grădină să o scalde și să o spele. Scăldând-o ea acolo pe-o punte, că heleșteul era foarte adânc, au socotit în sine:

„Acu a sosit timpul ca să rămân eu cucoană!” și ia și împinge pe cucoană-sa în heleșteu de se-neacă. După aceea a luat ea și s-a îmbrăcat în hainele ei și a mers acasă, fără ca să spună cuiva ceva. De aceasta nu știa altul nime, fără numai cerbul care era în grădină. Când a venit boierul seara acasă, n-a cunoscut-o că nu-i soția sa, că așa de bine semănau ele una cu alta! Dară ea i-a zis lui, făcându-se încă cam supărată:

— Ascultă, dragu-meu, ce nenorocire am pățit eu astăzi! M-am dus după amiazăzi la scădat în grădină și am luat și argata mea cu mine; dară, spălându-mă, s-a lunecat de pe punte și, căzând în heleșteu, s-a înecat îndatamare!

El i-a răspuns:

— Nu te supăra de aceasta, draga mea! că argate om mai afla noi, numai de-om fi sănătoși!

Și așa au trecut vro câteva zile. Copilul cucoanei înecate însă era de țâță și acuma n-avea cine să-l aplece și pentru aceea plângea totuna încât nu-i mai sta gura. Boierul o întrebă:

— Da de ce tot plânge copilul?

— Că nu știu - răspunse ea, - Dumnezeu știe ce-i lipsește, căci acuma nici nu vrea să sugă țâță! Poate că-i bolnav ceva, ia așa cum îs băieții cei mititei, nici nu știi ce le mai lipsește!

Mai după aceea a mers boierul la primblat în grădină, și vede că cerbul e supărat foarte tare și nici nu paște, ci numai șade așa și gogește, și întreabă pe cucoana sa, cu care se primbla de subsuoară, că oare ce să-i fie de nu paște el?

— Nu știu, - răspunse ea, - Dumnezeu mai știe ce-i lipsește și lui! Da oare să-l tăiem, dragă, că așa aș mânca eu o fripturică de cerb, că tare mi-i dor!

Boierul nu i-a răspuns nimic la aceasta, ci a schimbat vorba pe alta.

După aceea vin ei iarăși acasă. Dar copilul tot plânge și plânge, că mai murea de foame. Boierul o mai întreabă:

— Oare ce-i lipsește?

Ea-i răspunse că nu știe și că și ei i-i lehamite acuma de dânsul, și că mai bine ar muri, decât ar necăji-o atâta! Boierul s-a mirat numai și de una, și de alta și a mers la grădinar să vadă, ori de nu va ști el ce-i lipsește cerbului, de nu paște? Poate nu-l adapă la vreme și poate că-i sângerat?

Grădinarul, întrebat fiind despre cerb, i-a răspuns:

— Eu, cucoane, nu știu de ce-i așa de posomorât și de ce nu paște, dară atâta i-am luat seama, că vine amu de vro câteva zile totuna după amiazăzi la heleșteu și se uită scârbit într-însul și zice:

— *Surioară, surioară! Prinde-te de răzișoară, Că țâța umplutu-te-au, Apa, mîlul, suptu-te-au, Și pe pruncul tău, Nepoțelul meu, L-apeacă țâță stearpă și-l mângâie cea cioroaică!*

Auzind boierul cuvintele acestea de la grădinar, s-a pus și el singur la pândă și a văzut cum a doua zi, după amiazăzi, a venit cerbul iarăși la heleșteu și a zis tot acele cuvinte. Atuncea a poruncit el argaților să dea apei din heleșteu pe loc drumul și să caute, ori de-i drept aceea ce zice cerbul, sau ba.

Dând ei acuma apei drumul au aflat pe cucoana boierului în fundul heleșteului plină de mîl și suptă de apă, dară încă tot vie. Îndatamare au luat-o, au spălat-o, au îmbrăcat-o și au dus-o boierului în casă. Văzând-o boierul, s-a bucurat foarte și au poruncit argaților să aducă o herghelie de cai și să aleagă pe cel mai sireap dintre dânsii și să-l prindă; apoi să ia pe femeia aceea ce-a vrut să-nece pe cucoană-sa, să o lege de coada lui și după aceea să-i dea drumul cu dânsa.

Aceștia au isprăvit toate după cum le-a poruncit boierul. Fugind calul așa cu dânsa, a zdrobit-o toată, și unde i-a picat capul, s-a făcut un mușuroi; unde i-a picat nasul, s-a făcut o mlaștină, unde i-au picat mâinile, s-au făcut greble și unde i-au picat picioarele, s-au făcut furci.

Boierul a viețuit de aici înainte mult timp în tihnă cu cucoană-sa și au făcut mulți copii, pe care i-au crescut și i-au învățat pe la școli și așa i-au făcut norociți. Dintr-înșii se trag și învățații de astăzi! Iară eu *Am încălecat pe-un pai de secară și v-am spus o minciună-n astă seară! Plățiți-mi-o!*

● PIPĂRUȘ-PETRU ȘI FLOREA-ÎNFLORIT

A fost ce-a fost, că de n-ar fi, nu s-ar povesti. A fost odată o muiere văduvă, îi murise adică bărbatul și ea rămase cu trei copii: doi feciori și-o

fetiță. Și nu era săracă văduva, că bărbatu-său, fie iertat și mâie1 pe unde a înserat, fusese un om foarte harnic; avea o moșioară bună, avea boi și plug de putea ara ea de ea, fără de a se mai însâmbra2 cu alții, și mai avea ea câte ceva, știi cum au muierile care rămân după oamenii harnici. Destul că era pe timpul aratului, toată lumea ara și semăna, deci se pun și feciorii ei într-o zi să meargă la plug să are un loc într-o poiană, bunăoară. Pleacă deci feciorii într-o dimineață la plug, dar nu-și iau merinde, că n-aveau coptătură, ci spun mamei lor să le trimită de amiază acolo.

— Bine, dragii mamei, zise văduva, dar cine să vă aducă vouă de amiază, că eu nu pot merge, vedeți voi bine că sunt beteagă, iar sora voastră nu știe unde-i locul nostru din poiană, ea n-a fost niciodată acolo și, nu de alta, s-a prăpădi prin cea secretă3 de pădure ori a nimeri chiar la curțile zmeului, apoi atâta o mai vedem!

— Nu te teme, mamă, zic feciorii, nu te teme, vom trage noi o brazdă cu plugul de cum ieșim din sat și până la loc, de nu poate greși, numai tot pe brazdă să vină.

Se duseră deci feciorii și se apucară de lucru și arară până la amiază, dar nici pomină să le vină sora cu ceva de gustare și slobozire4 boii la pășune și, după ce se săturară boii, iar îi înjugară, și arară până la ojină. Atunci nu mai puteau feciorii de foame.

Se hotărâră deci să meargă acasă. Nu știau ei ce s-a putut întâmpla: rătăcit-a soră-sa prin pădure? Ori ce poate să fie de-i lasă o zi de primăvară fără mâncare? Cum ajung în curte, întreabă pe muma lor:

— Ei bine, mamă, da cum de n-ai trimis pe sora noastră cu gustarea, de ne lași să venim în sat de pe la ojină? 1.

Auzind biata lor mamă vorbele acestea, căzu ca lovită de trăsnet, căci ea trimisese pe fată cu gustare, deci știa că alt modru nu poate să fie decât că s-a rătăcit prin cea secretă de pădure, cine știe unde? După ce-și mai veni în fire, le spuse copiilor tot plângând:

— Spusu-v-am să nu mergeți la plug, dacă n-am avut ce vă pune merinde? N-am zis că s-a pierde biata copilă prin pădure? Iat' că s-au împlinit vorbele mele; mai bine era de mințeam! Vai de mine și de mine, copila mea, sufletul meu, nădejdea mea! A dat zmeul de ea, nu-i alt modru, ori că au mâncat-o lupii?!

Auzind feciorii plânsul și văietarea mamei lor, se puseră pe gânduri ce-ar fi de făcut? Se sfătuiesc, se gândesc, dau în dreapta, întreabă-n stânga... sora nu-i ca-n palmă! Deci zice feciorul cel mai mare:

— Mamă, nu mai plânge, bun e Dumnezeu și eu gândesc că trebuie să aflu pe soră-mea; plec mâine dimineață, plec, mamă, ba nici nu stau până dimineață, cum iese luna plec, și fără ea nu mă mai vezi; mă tot duc până dau de ea, ori vie, ori moartă, și ți-o aduc acasă ori că-mi pun capul.

Auzind biata mamă vorbele acestea hotărâte, se mâhni și mai tare, presimțea oareși cumva că într-un ceas rău pleacă feciorul de acasă; deci se încercă a-l îndupleca să rămână acasă, începu să plângă, că doară l-ar putea opri, dar toate fură în zadar, feciorul și-a fost pus caru-n pietre să nu se oprească până nu va da de soră-sa. Pleacă deci la drum, iar mumă-sa rămâne plângând numai cu copilul cel mai mic acasă. Și plângea și să văieta cât o lua gura. Și cum să nu plângă biata muiere: numai ieri dimineață, nu mai departe decât ieri dimineață, avea trei copii, acum numai are de unu; fata-i e pierdută, iar feciorul cel mare a plecat pe o cale de unde nu-i modru să se mai întoarcă! Nu-i trebuia bieteii muieri mâncare, nu băutură, nu hodină, nici lucru, ci tot ieșea până afară în poartă, plângând și frângându-și mâinile, și iar intra înăuntru în casă, sta să moară de urât fără copiii ei, afară n-afla pe nimeni cine să o mângâie. Cât era ziulica de mare tot plângea; de era în casă, era tot cu ochii la fereastră, doară își zărește fata ori feciorul cel mai mare, dacă ieșea afară, în curte, în drum, întreba pe toți călătorii: „Nu mi-ați văzut fata? nici feciorul?” Dar nimeni nu-i știa spune ceva despre ei, de la plecarea lor. În sat se lățise fama că zmeul a furat pe fata văduvei, că feciorul cel mai mare s-a dus s-o caute și nu s-a mai întors.

Așa și era. Feciorul cel mai mare se duse să-și afle pe soră-sa. El s-a tot dus până în pădure, acolo a dat de-o brazdă proaspătă și s-a dus tot pe ea până a nimerit la niște curți, la curțile zmeului. Și erau întărite curțile zmeului, ca la zmei, tot cu stânci de bolovani, dar el nu se înfrică de loc, ci sui treptele celea de piatră gândindu-se: „Ce-a vrea Dumnezeu, aceea a fi cu mine, dar eu intru; de nimeresc la sorămea, bine, de nu, chiar la zmeu să fie, tot c-o moarte-s dator, dar necăutate nu las aceste curți”.

Așa și făcu. Intră înăuntru. Adică acolo pe cine află? Pe soră-sa, gătită, Doamne, ca o grofoaie¹, și făcând demâncare.

– Bună ziua, soră!

– Să-ți deie Dumnezeu bine, frate, dar tu cum ai ajuns!

– Eu? cum mă vezi; dar tu cum ai ajuns?

– Oh! frate dragă, bine zicea mama să nu mergeți voi la plug fără merinde, că iată m-a trimis la voi cu demâncare și eu am venit tot pe brazdă, gândind că dau de voi, când colo – nimerii unde mă vezi. Acum ce va fi cu tine, că îndată vine zmeul și poate să te omoare, de nu ne-a omorî încă pe amândoi?! Mai bine rămâneai acasă, că de scăpat tot nu mă poți scăpa, iar de te omoară zmeul, biata mamă o să se prăpădească de supărare.

Atunci numai văzură că se deschid ușile și un buzdugan intră în casă, se învârte de trei ori deasupra mesei și se anină într-un cui în perete.

– Ce e aceasta, soră? întreabă fratele.

– O, frate, acesta e semnul zmeului; când vine buzduganul, e semn să pun mâncările pe masă, că îndată-i aici. Dar oare unde să te ascund

dinaintea zmeului? Ia hai și te bagă coala sub covată.

De abia avu biata soră atâta timp cât să pună covata pe frate-său, și zmeul fu aci:

– Tu, mândruțo, parcă-mi miroase a om pe aci, cine-i aci?

Biata fată dă să mintă că mâncările miroase, ba una, ba alta, dar zmeul, zmeu, nu crezu nimic, ci o făcu să spună cine a venit și că e sub covată.

– Așa? zise zmeul! Atunci de ce se teme de mine? Hai, cumnate, afară să te omenesc dacă veniși la casa mea! Și scoase pe fecior afară și-l puse la masă și porunci fetei:

– Mie să-mi puni nouă coaste de porc, și frate-tău două, mie nouă cupe de vin, și frate-tău, două, și, măi cumnate, la noi e datina că care gată mai iute de mâncare să arunce ciolanele (oasele) în capul cărui întârzie: acum hai la mâncare!

Și se pun la mâncare: până mânca feciorul oleacă de carne de pe coastă, zmeul mânca toată porția și prinde a arunca ciolanele în capul feciorului. Văzând zmeul că feciorul nu să apără, că să teme și tremură, îi zise:

– Hai, cumnate, afară la largul, să văd mai bine ce cumnat am, dar să-mi spuni pe unde vrei să mergi, pe horn, ca mâțele, ori pe ușă, ca câinii?

– Eu mă duc pe ușă ca oamenii, zise feciorul. Și iese pe ușă, dar zmeul ieșise pe horn, ca mâțele, și să repezi asupra lui și-i tăie capul. Apoi scoase inima și i-o puse într-un blid, și trupul îl îngropă sub un gard.

Văzând biata văduvă că trece o zi, trec două și trei, și nu-i mai nimereste nici fata, nici feciorul, era să se arunce în fântână de supărare, dar iară-și întărește firea și zice: „Doamne, fie voia ta!”

Dar pe feciorul cel mai mic nu-l mai prindea starea, nu putea de jalea mamei și de dorul frate-său și al soră-sei. Deci într-o dimineață zice:

– Mamă, ce a rândui Dumnezeu, aceea să fie cu mine, dar eu n-am pace până nu dau de soră-mea și de frate-meu. De aceea nu te supăra, că eu trebuie să merg până unde voi da de ei.

Acum biata mamă iar începe a plânge și a să dăoli:

– Dar nu merge, cui mă lași? Știu că nici tu nu te vei întoarce, fie-ți milă de bătrânețile mele și stai baremi tu aci, dacă de ei n-avui parte. Dar feciorul era neastâmpărat de dorul frate-său și al soră-sei, și deci trebui să plece. Și se duse și nimeri nici mai bine, nici mai rău de cum o nimerise frate-său cel mai mare.

Acum biata văduvă nu mai avea nici un copil, nici o bucurie, nici o mângâiere, nici un ajutor; rămăsese singură ca cucul. Multă vreme o fi tot plâns, biata de ea, multe nopți le-o fi petrecut fără somn și zile fără

mâncare, dar în urma urmelor îi întări Dumnezeu inima și începu a-și veni în fire. „Să mă sodomesc² e păcat de moarte, trebuie să trăiesc și necăjită, cum am trăit în bine până aveam bărbat și copii”

Își zise văduva și prinse a mai lucra câte ceva și a mânca, să nu se omoare cu foamea până mai are zile.

Într-o dimineață, cum mătura prin casă zicând rugăciunile, iată vede un bob de piper jos, și se pleacă de-l ridică, și-l pune pe masă. Dar bobul se durdulică de pe masă și iară cade jos. Ea, ca muiere strângătoare, nu lasă să să prăpădească nici un fir de piper, deci se pleacă și, ridicându-l, îl bagă în sân. Firul cel de piper nu stă în sân: cum, cum nu, destul că și din sân iese și cade chiar înaintea ei. Ea iară se pleacă și-l ridică de jos și-l bagă în gură, și zicând rugăciunile îl scapă pe grumaz la vale. Din minuta aceea văduva prinde grea și la nouă luni face un drag de fecior de să mai fi avut doi ochi să te uiți la el. Ea chemă pe preotul satului, îl botează și-i puse numele Pipăruș-Petru, căci dintr-un fir de piper era zămislit. Și creștea copilul, dar creștea ca din apă. Când era de o lună, era ca alții de un an, când era de două luni, era ca altul de trei ani, și începu a umbla pe uliță și-a vorbi toate celea. El tot auzea pe oameni vorbind: ce mai fecior, pagubă că nu-i trăiesc frații, că ei trei ar bate un sat întreg când s-ar mâinia bine. Așa azi, așa mâine, așa ziceau oamenii în toate zilele. Când era Pipăruș-Petru de trei ani, era cel mai frumos și mai voinic fecior în tot satul.

Într-o zi întreabă pe mamă-sa:

— Mamă, mai avut-am eu frați?

Dar ea temându-se să nu meargă și el ca frații lui și să nu se mai întoarcă, îi zise:

— Nu, fătul meu, n-ai avut nici un frate.

— Nu? Atunci fii bună și-mi mai dă o dată țâță, dar pe sub pragul casei. Și ridică Pipăruș pragul casei cu degetul cel mic, iar mamă-sa se plecă să-și bage țâță sub el și să lăpteze pe fiu-său. Atunci Pipăruș lăsă puțin pragul în jos, de o cam strângea pe mamă-sa, și-o întrebă:

— Mamă, mai avut-am eu frați?

Ea, văzând că nu-i alt modru, îi spuse:

— Da, ai avut doi frați și-o soră; pe soră-ta a furat-o zmeul, iar frații s-au dus să o caute, și de-atunci nu i-am mai văzut.

Atunci iar ridică pragul și zise mame-sii:

— Acum scoală-te și-mi fă o azimă de grâu curat, frământată cu lapte numai din țâțele tale, că eu am semne că trebuie să dau de ei și să-i aduc.

Auzind vorbele acestea biata mamă iară începe a plânge și a se văieta: „Dar cum te lasă inima să mă lași acum, la bătrânețe, slabă, beteagă, singură? N-am dus și nu duc destul bănat¹ după cei trei, acum te mai

prăpădești și tu prin cea secretă de lume, nu de alta, va da zmeul de tine, de nici de nume nu-ți voi mai auzi. Rămâi, dragul mamei, aci, nu te mai duce nicăieri: fi-va ce va rânduî Dumnezeu de noi, numai nu merge; rămâi și te însoară, batăr2 de tine să am parte”. Ei, dar Pipăruș-Petru era voinic, lui îi trebuiau vitejii, deci nu scăpă mumă-sa de gura lui până ce nu-i făcu o azimă de făină de grâu curat, frământată numai cu lapte din țâțele ei și cu lacrimi din ochii ei. După ce i-a copt-o ca rufa, Pipăruș și-o puse în traistă și zise:

— Rămâi sănătoasă, mamă, nu te supăra deloc, că nici trei zile nu vor trece și eu trebuie să fiu înapoi, ori cu veste bună, ori rea, dar mai degrabă cred că cu bună.

Și se luă Pipăruș-Petru la drum, du-te, du-te, până dă în pădure, și acolo nimerește o brazdă mai astupată. Hai să merg pe ea, își zise Pipăruș, și se duse tot pe ea până ajunse la curțile zmeului. Și acolo intră înăuntru. O fată frumoasă, Doamne! și îmbrăcată ca o împărăteasă, era singură și făcea de mâncare.

— Bună ziua, soră!

— Să trăiești cu bine; dar ce-mi zici soră?

— Îți zic soră fiindcă-ți sunt frate, de nu crezi, ia hai de mîncă din azima asta. Și scoase Pipăruș-Petru azima din traistă și-i dete fetei să mănânce. Dar cum îmbucă, o dată zise:

— Asta-i cu lapte din țâțele mamei mele, acum cred că-mi ești frate, dar nu pricep cum? că tu ești fecior holtei, iar eu când am ajuns în robia zmeului numai doi frați am avut, pe care zmeul i-a și omorât, iar de atunci nu sunt mai mult de cinci ani de când sunt eu aici, deci nu pricep, dacă-mi ești frate, când te-ai putut naște, că doară nu ești numai de 4- 5 ani?! Tu trebuie să fii baremi de 20 de ani!

— Nu-s, soră, ci numai de 3 ani și mai ceva, dar așa-mi e felul. Să-mi spui acum, soră, ce semne face zmeul când vine?

— Vai, frate, bine ar fi să mergi de aci până nu vine semnul lui, că după semn și el îndată sosește. Că are un buzdugan, frate, un buzdugan de fier mare cât o bute de 50 ferii1, și-l aruncă cale de două ceasuri de departe și drept în ușa nimerește cu el; ușa atunci se deschide, și buzduganul se pune singur în cuiul cela din perete. Dar du-te, frate, nu sta, că acum e vremea să vină și de te află aci, te omoară și pe tine, ca și pe cei doi.

— Lasă-l să vie, soră, să văd și eu cum sunt zmeii, că și așa până acum n-am văzut niciunul.

Atunci aud buzduganul trosnind în ușa; ușa se deschise și dă să se pună în cui. Dar Pipăruș nu-i dă răgaz, îl luă de toartă și zvârâ! îndărăt cu el, dincotro a venit. Și cu așa putere a aruncat cu el, de chiar pe lângă zmeu a trecut și s-a tot dus cale de trei zile și s-a împlântat într-un munte de piatră. Nouă zile a trebuit să scobească zmeul pe lângă buzdugan până și l-a putut

scoate din munte, și-a venit apoi cu el pe umăr necăjit. Când ajunse acasă, zise din curte încă:

— Cine-și bate joc de buzduganul meu, Florea-Înfloritul ori Pipăruș-Petrea, viteazul de cumnatu-meu?

— Eu sunt, cumnate, eu, Pipăruș-Petrea, dar de unde mă cunoști?

— Eu? nu mă mai întreba, doară o săptămână m-au tot scuturat frigurile când te-a născut mumă-ta. Dar bine c-ai venit la casa mea, hai să trăim puțin și bine. Adu, drăguță, mâncarea pe masă, mie nouă coaste fripte de porc și frățâne-tău două, mie nouă cupe de vin, și lui două, să ne punem la ospăț...

— Adică... să fie vorbă întoarsă, zmeule, zise Pipăruș. Adă-mi, soră, mie nouă coaste de porc și nouă cupe de vin, iar zmeului adu-i două coaste și două cupe de vin, dar să ai de grijă, zmeule, care cum gătam de mâncat carne de pe os, osul îl aruncăm în capul celui ce n-a gătat încă, că parcă pe aci așa e obiceiul.

— Cam așa a fost, zise zmeul, dar de vrei, putem strica obiceiul.

— Ba nu vreau să stric obiceiul țării, zice Pipăruș. Om de nimica e cine cutează a strica obiceiurile țării, las' cum a mai fost, și hai la masă.

Și se puseră la masă, și cum apucă Pipăruș o coastă în mână, o bagă în gură și despoia carnea de pe ia, iar cu oasele – pleosc! la zmeu în frunte. Zmeul se cam necăji, dar ce să facă? Trebuia să rabde, că și-a dat de om. Și Pipăruș ia altă coastă, apoi alta, și alta, până mănca carne de pe toate nouă coastele, iar oasele le da de capul zmeului, de toate se zdrobeau. Când găta Pipăruș coasta cea din urmă și de băut cea din urmă cupă de vin, atunci găta și zmeul de mâncat cea dintâi coastă și dă să arunce cu oasele în capul lui Pipăruș. Dar acesta nu-i dă răgaz, se repede la zmeu și pleosc! cu o palmă peste obrazul cel gras al zmeului, de-i mută o falcă din loc, apoi se încăierară la luptă, la trânteli, de gândeai că nu alta, ci să se omoare unul pe altul. De la o vreme zmeul nu mai putea de osteneală, că ostenit era și de cale, și nu putuse nici să se sature baremi cumsecade, omenește, că Pipăruș nu-i dăduse răgaz.

Deci ostenit, cum era, zise bietul zmeu:

— Lasă-mă în pace, că-ți înviu pe cei doi frați.

— Hai de mi-i învie, zise Pipăruș.

Și merse zmeul și-i dezgropă, și le puse inimile la loc, și-i stropi cu apă vie, și se sculară mai frumoși de cum au fost.

„Vai, că greu adormii” zise unul. „Doar așa și eu” zise celălalt.

— Dormit, dormit! zise zmeul, că de nu venea fratele vostru ăst mai mic să vă trezească, mai dormeați voi un somn lung!

— Dar nu sta de sfaturi, zise Pipăruș, hai să ne luptăm, că de aci eu nu

merg până ce nu rămâne unul mort – ori eu, ori tu, că așa e firea mea. Și se puseră a se bate în săbii, și se tăiară de curgea sângele vale. Atunci se repezi Pipăruș, o dată și bine, voinicește, și-i tăie zmeului capul, apoi tot îl dumatică bucățele, ca de tocană, și făcu trei grămezi de carne din el.

Apoi zise către frați:

– Fraților, hai să ne ospătăm oleacă, că apoi mergem către casă, că mama știu că nu mai poate de dorul nostru, o fi gândind că ne-am prăpădit cu toții, de nu mai nimerim niciunul. Și se ospătară feciorii mei, soră-sa le făcu de mâncare și ei aduseră vin de cel bun, și băură și se desfătară, până ce începu a prinde beția pe Pipăruș. Atunci se gătară de cale, încărcară carele de bunătați, că doară acolo erau de unde, și plecară.

Mergând ei așa către casă, dau de o fântână în cale, și boii se trăgeau către ea, semn că le era sete.

– Adăpați boii, zise Pipăruș către frați, că eu mă dau oleacă lângă stejarul acesta umbros să mă odihnesc, că așa-s de obosit! Și cu vorbele acestea se apropie de un stejar mare și se rezemă de el, așa, stând în picioare, și cum se rezemă, cum adormi ca mort.

După ce frații lui adăpară boii și-i înjugară din nou ca să purceadă mai departe, merse soră-sa la Pipăruș să-l trezească, dar era pace de a-l mai putea trezi. Atunci zise fratele cel mai mare:

– Mă, dragii mei, oare facem noi bine că ducem pă străinul acesta cu noi? Bine, că el zise că ne este frate, dar poate-se una ca aceea? Bine știți voi că numai noi trei am fost la părinți; bine știți că mai întâi te-ai pierdut tu, soră, de acasă, apoi eu, și în urmă tu, frate, dar atunci mama nu mai avea alți copii. De l-ar fi avut după înstrăinarea noastră, ar fi iată așa, un băiețan, dar el e de mare ca și noi, și de tare?!... Oh, mai tare chiar decât Ucișăl-toaca. Poate că-i vrun strigoi ori doară chiar zmeu, că văzurăți cum omorî pe zmeul, ca pe un pui de găină?! Eu gândesc că n-ar fi bine să mai mergem cu dânsul pe o cale.

– Să nu mai mergem, zise celălalt frate, să-l lăsăm dormind, iar noi să ne păzim drumul.

– Așa e, zise cel mai mare din frați, dar dacă se trezește tot ne ajunge; nu vedeți ce ogașe adânci taie carele ăstea cu povară? Tot pe ele vine până ce ne ajunge și face din noi tot tocană, ca și din zmeul acela, iar cu sora fuge cine știe unde, de nu mai aude mama de ea, nici de noi. Dară, de veți voi, eu știu ce-ar fi de făcut: haideți să luăm lanțurile de la care și, cum doarme rezemat de stejar, să-l legăm de el bine cu lanțurile, atunci știu că nu mai vine să se luade că el a scăpat pe sora de la curțile zmeului, ba să zică că și pe noi chiar din morți ne-a înviat.

– Să-l legăm, zise fratele cel mai mic, să-l legăm, că pe care avem destulă blagă¹, nu mai avem lipsă de el.

Și-l legară de ștejar cu lanțurile, și-l legară pogan² de-i auzeai oasele pârâindu-i, și el tot nu se trezi, dormea ca mort de ostenit și beat ce era.

Soră-sa bucuroasă l-ar fi deșteptat, dar nu putea; apoi să facă împotrivire celor doi frați încă nu putea.

Deci se uita lăcrimând cum leagă pe binefăcătorul ei și-și zicea:

„Doamne, scapă-l”.

După ce-l legară de ștejar, își făcură cruce, ziseră un „Doamneajută” și începură a plesni boii, mânându-i: „Cea, Surilă! ho, Bourean, ho!”

Soră-sa se gândea singură mergând îndărătul carelor: „Cum mai cutează fățarnicii aceștia a-și face cruce și a zice Doamne-ajută, după ce numai acum săvârșiră o faptă din cele mai mișele?” Dar iarăși zice:

„Bag seamă și hoțul când merge la furat zice Doamne-ajută, necum ăștia, care cred că un lucru bun au săvârșit!”

Și ajunseră acasă. Mama lor îi cunoscă și vărsă lacrimi de bucurie la vederea lor, dar îi întrebă:

— Pipăruș-Petru n-a dat de voi? Frățiorul vostru cel mai tânăr?

— Nu, mamă, răspund feciorii, n-am văzut nici un fel de Pipăruș. Iată pe sora noastră a fost prins-o zmeul să o ia de nevastă, și de atunci până acum ne tot luptarăm amândoi cu el pentru sora noastră, dar nici un fel de Pipăruș n-a venit să ne ajute. De-abia am putut omorî zmeul ca să-ți aducem fata. Acum bucură-te împreună cu noi, că iată și comori am adus de la zmeu; uită pe Pipăruș, că de-ar fi vrun viteaz ca noi, trebuie să vină, cât de târziu.

Și se puseră, frate, pe ospăț, aduseră carne și vin, și lăutari, și adunară tot satul să se bucure și să se mire de vitejia lor, că au omorât pe zmeu și i-au luat comorile celea scumpe.

Într-un târziu se pomenește și Pipăruș-Petru și dă să se scoale, dar se simte legat de stejar cu lanțuri peste piept și peste mijloc, peste grumaz și peste picioare.

— M... hm! dulcii mei frați, zise el, dar bine mai știți voi răsplăti bunătatea ce v-o făcui! Bine a zis cine a zis: fă bine și așteaptă rău! Dar lăsați, că v-o fac eu de nici dracul nu v-o mai desface!

Și numai o dată se umflă și lanțurile cad rupte, zală de zală, de gândea c-ar fi numai de buciniș¹. „Acum să mai dorm una pe pajiște, Își zise Pipăruș, că am eu vreme să ajung și acasă; cu cât aș merge mai iute, cu atât ar fi bucuria fraților mai scurtă”.

Se puse deci să se odihnească, dar nu mai vrea somnul să se apropie de el, că nu-i putea ieși din cap nemulțumirea fraților săi. Începu a se gândi la toate minutele de când a plecat de acasă. „Măi, își zice, adică zmeul nu știa, de bună seamă, că cine i-a zvârlit buzduganul îndărăt: eu ori Florea-nfloritul. Trebuie că viteaz om e Florea acela; cum aș vrea să-l

cunosc! Dar l-oi cunoaște acuși. Acum să merg să văd ce face biata mamă, apoi să caut pe Flore-nfloritul, să mă prind cu el frate de cruce”.

S-a luat dară să plece, dar uitându-se la stejarul cel mare de care-l legaseră frații, își zice: „Biata mamă, nici lemne de foc n-o fi având, că harnicii de frați nici lemne nu i-or fi dus; hai să-i duc eu un cătur1 batăr”.

Și merse la stejarul de care fusese legat, îl smulse din pământ ca pe un morcov, îl luă pe umăr, cum iei o greblă, bunăoară, și hai cu el spre sat.

Când era ospățul mai pogan, când jucau și beau pe întrecute în ocol (curte), că în casă nu mai încăpeau, atunci nimeri și PipărușPetru cu stejarul pe umăr. Tot satul îl cunosc, că doară numai de câteva zile plecase de acasă, dar frații lui nu știau ce să facă, unde să se ascundă, văzându-l cum vine către ei, și își gândiră că acum are să-i omoare.

– Bun ospățul la dumneavoastră, zice Pipăruș, intrând cu stejarul cel mare pe umăr.

– Bună să-ți fie inima, ziseră sătenii, pe când frații lui o luară la sănătoasa.

– Oho! strigă Pipăruș, încotro, cinstiților? Ia stați oleacă de vorbă cu mine, că avem o țâr' de răfuială! Frumos fu aceea de la voi să mă lăsați dormind în pădure, și încă legat cu lanțuri ca p-un hoț? Asta-i mulțumita fiindcă v-am aflat, am bătut pe zmeul care vă omorâse, până v-a înviat, l-am omorât pe el să scap satul nostru de urgia lui, v-am umplut de averi și v-am pus pe drumul către casă, eu, fratele vostru, așa răsplată am fost vrednic să aflu de la voi?

Atunci frații începură a plânge și a se ruga de iertare, zicând că numai au glumit, că bine știau ei că el atâta-i de tare, de cu stejar cu tot poate veni acasă. Se mai rugă și mumă-sa, și soră-sa, și tot satul să-i ierte, iar el, fiind om cu inimă bună, i-a iertat și s-a pus și el la ospăț.

Când a fost a doua zi dimineața, după ce s-au sculat toți voioși și sănătoși, Pipăruș-Petru se găta de cale.

– Dară unde vrei să mergi iară, Petre, puiul mamei? îl întrebă mamă-sa.

– Mă duc, mamă, mă duc departe, până unde voi da de Floreanfloritul, dar de cumva l-oi putea aduce să fie soț sorei mele, că am auzit că e un voinic de om și ar fi păcat să nu ne cunoaștem.

– Da nu merge, stai acasă, aveți voi destulă avere, însurați-vă, dragii mamei, iar pe soră-ta vom mărita-o noi după cineva, că doară sunt destui feciori zdraveni în sat, ce să mai bați calea țării? Stai tu aci, în satul tău, între neamuri, aproape de mine, acum la bătrânețile mele, să nu-ți mai duc atâta dorul.

Multe vorbe bune și înțelepte îi spuse maică-sa, dar el tot ca el, dacă

își punea o dată carul în pietre pentru ceva, apoi nu mai era om să-l dezbrace. Își luă dară rămas bun și se cam mai duse, multă lumempărăție, ca Dumnezeu să ne ție, că din poveste multă este, mândră și frumoasă, s-o ascultați și dumneavoastră, că cine o-a asculta, o-a învăța, iară cine o dormi, se va hodini și povestea nu o-a ști.

S-a dus, s-a dus, până a nimerit într-o pustietate mare de nu vedea nimic, numai cerul în sus, și sub picioare pământul, nici o frunză, nici un fir de iarbă, dar nimica, ce-i nimica.

A mers el mult prin pustietatea aceea până a dat de un vâj1 bătrân, dar bătrân nu glumă, alb la păr și la barbă ca o oaie bălaie, cu o cârjă în mâna dreaptă, iar cu cea stângă își tot ferea genele de pe ochi să vadă înainte că așa-i ierau de lungi și de dese, de-i veneau până la gură și se împreunau cu barba și cu mustățile.

– Bună ziua, moșule!

– Să trăiești cu bine, voinice, dar de unde și până unde?

– Mă duc, moșule, până unde voi da de Florea-nfloritul, că am auzit că e un voinic mare și vreau să-mi cerc puterile cu el, nu știi unde l-aș găsi?

– Oh, puiul moșului, în zadar mergi tu pe jos, că nici în trei ani de zile nu vei ajunge la el, dară du-te îndărăt la curtea zmeului, știi, unde ți-ai aflat sora și frații! Acolo să mergi și să cauți în fundul grajdului că-i găsi un cal, un cal singur, și atâta-i este de urât singur de stă să moară; de urât a slăbit, de numai pielea pe os i-a rămas, că de când ai omorât pe stăpânul său, pe zmeul, el din grajd n-a mai ieșit, nici n-a mâncat, nici n-a băut, numai tot a rânchezat. Acolo să mergi și să-l iei, că acela te poartă cât a purtat și pe stăpânul său ba și mai mult de-i porunci, apoi să vii iar pe la mine, înțelesu-m-ai?

– Te-am înțeles.

Și merse Pipăruș-Petru îndărăt până la curțile zmeului și intră în grajd. Adică acolo într-un ungher văzu un cal mai mult mort decât viu, de-i puteai număra coastele cale de-o poștă, de-abia se mai putea ține pe picioare. Cum văzu calul că intră cineva în grajd, începu a fi voios și a prinde curaj, nu știa ce să facă bietul cal de bucurie, da cu picioarele în pământ și vroia să se dezlege de la iesle, dar nu putea, că era legat cu lanțuri.

Pipăruș-Petru dezlegă calul și-l scoase afară, și se uită la el. „Cu gloaba asta să merg eu?” își zicea. Sta să nu-și creadă ochilor. Dar calul răsufală o dată bine și se scutură de-și dezmoști oasele, că doară stătuse multă vreme acolo ca-ntr-o temniță, legat scurt, fără nutreț și neadăpat. Pipăruș îl slobozi de păscu oleacă, apoi îl adăpă și se urcă pe el. Atunci calul începu a vorbi:

– Cum vrei, domnul meu, să te duc, ca vântul ori ca gândul?

– De m-ai putea duce numai ca caii, încă mi-ar părea bine.

Aşa-i răspunse Pipăruş, văzându-l atât de slab. Şi prinse calul a merge, şi merse, şi merse tot în galop, până la un munte de sticlă (glajă). Acolo nu mai putea de obosit. Dă să se suie pe el la deal, dar nu poate calul merge. Atunci zise Pipăruş:

— Bag seamă, te-oi mai duce şi eu în spate, precum m-ai adus tu pe mine. Şi luă calul după cap ca p-un miel, şi-l sui în vârful dealului, şi acolo huzdup! cu el pe pământ. Şi se ridică calul de jos şi se făcu cât un munte de mare, şi zise lui Pipăruş:

— Place-ţi cum sunt acum?

— Ba place-i câinilor şi lupilor, fă-te tu cal ca caii!

Şi se făcu calul ca caii noştri, dar tot năzdrăvan, şi zise către Pipăruş:

— Cum să te duc acum, stăpâne, ca vântul ori ca gândul?

— Ba să mă duci ca gândul!

Şi începu calul a merge ca gândul de iute, şi într-o clipită erau la moşneagul cel alb ca oaia.

— Bună ziua, moşule!

— Bună să-ţi fie inima, puiul moşului, da ajuns-ai abia?

— Precum mă vezi, moşule.

— Vezi aşa, acum cred că-i ajunge la Florea-nfloritul. Dar să-ţi dau şi eu trei lucruri: ţine, aci ai o ceteră (lăută, diblă), un pieptene şi o cute (gresie, acer). Ține minte, fătul meu, zise moşneagul, vei tot merge până-i ajunge la câmpul cu dorul, acolo te va lovi un dor de maică, soră, fraţi, prieteni şi cunoscuţi, încât, de nu vei cânta cu cetera asta, vei fi silit să te întorci înapoi de dor. De acolo vei ajunge în pădurea cu lupii, aceia te-ar mânca cu cal cu tot, că sunt mulţi şi flămânzi, dar tu aruncă-le pieptenele. Scăpând, vei merge până vei ajunge în ţara şoarecilor. Acolo vor fi şoareci câtă frunză şi iarbă, şi vor vrea să te tragă jos de pe cal să te mănânce, atunci aruncă-le cutea jos şi vei fi mântuit de ei.

După ce-a luat Pipăruş lucrurile acestea trei, a mulţumit bătrânului şi s-a pus pe cal, şi s-a tot dus până a ajuns în câmpul cu dorul. Acolo îl lovi un dor de satul lui, de mamă-sa, de soră-sa, şi de fraţi, dar aşa dor, de mai cădea de pe cal şi era cât p-aci să cază de pe cal, ori să sentoarne de unde a plecat. Atunci îi vine în minte că are o ceteră de la vâjul cel bătrân. Şi unde nu scoate cetera, şi unde nu începe a trage cu arcuşul pe strune, de răsuna câmpul, şi pe loc îi pieri tot dorul.

Apoi merse mai departe până ajunse în pădurea lupilor. Şi era acolo, Doamne! era tot un lup şi un copac, şi toţi stau cu gurile căscate numai să-l prinză şi să-l mănânce. Dar el aruncă pieptenele jos, şi îndată se făcu un bou gras şi, având lupii ce înhăţa, lăsară pe Pipăruş să meargă în pace. Şi merse cât merse, deodată să trezeşte în ţara şoarecilor. Dar nu altmintrelea erau

șoarecii, ci ca urșii de mari, și mulți ca furnicile în furnicari. Aci începu a se înfiora Pipăruș-Petru, dar îi veni în minte cutea și, cum o aruncă jos, cum se făcu între el și șoareci un stan de piatră, gros cât un munte, înalt până la nori. Și se duse Pipăruș-Petru tot pe lângă zid, până ce ieși din țara șoarecilor.

Acum nimeri în câmpul cu florile. Acolo erau numai flori, una mai frumoasă decât alta, și toate îl îmbiau să le ia. Dar Pipăruș nu luă niciuna. Colo departe zări el un cal pascănd, și trase într-acolo. Adică după ce se apropie, văzu pe Florea-nfloritul dormind dus, calu-i păștea printre flori, iar paloșul îi juca în aer pe deasupra lui. Se dă Pipăruș jos de pe cal și-și sloboade și el calul să pască, apoi se gândi: „Cum doarme acum dus Florea-nfloritul, eu lesne l-aș putea prăpădi; numai una de-i dau cu paloșul, e dus pe ceea lume; dar așa numai un mișel ar face; să mă pun lângă el, să ațipesc și eu oleacă”.

Și-și aruncă și el paloșul în sus, și acela începu a-i juca prin aer ca și al lui Florea-nfloritul, apoi se culcă jos pe flori. Cum era obosit deatâta amar de cale, adormi ca dus. Dar iată că se trezi Florea-nfloritul și văzu voinicul dormind lângă el, iar în flori, lângă calul lui, mai pascănd un cal, și în aer, lângă paloșul lui, mai jucând un paloș. „Oare cine să fie, zise el. Hm! oricine-i, e viteaz și om de omenie; cum dormeam, mă putea face tot bucățele; i-oi da deci pace până ce s-a trezi, că te miri cine-i; știu că nu-i Pipăruș-Petru de care și zmeii se tem!”

Apoi se puse și Florea-nfloritul și mai trase un pui de somn, iar când se trezi a doua oară, se trezi și Pipăruș cu el deodată.

Când se văzură voinicii față-n față, nu se puteau mira destul unul de altul; unul mai voinic decât celălalt, care de care mai spătos și mai frumos.

— Ce vânturi te-au adus p-aici pe la mine, vere? zice Floreanfloritul.

— Am venit să te văd; că ți-am auzit de nume și nu m-am putut răbda să nu ne cunoaștem.

— Doară nu ești tu Pipăruș-Petru de care și zmeii tremură?

— Ba ai chiar ghicit; dar tu doară ești Florea-nfloritul?

— Eu, da, că altul nici că are drept a ședeia aci în țara mea; mult mă mir de tine ce cap ai să vii aici?

— Eu am cap ca capurile, dar tu ce cap ai de mă întrebi atâta? De nu-ți place că ți-am călcat țara, ia-te la păruială cu mine, hai la luptă dreaptă, luptă voinicească!

Și se prinseră voinicii la luptă, și se luptară o zi de vară, și nu fu chip să se învingă, până mai căzură de pe picioare de obosiți, atunci zice Pipăruș-Petru:

— Hai, frate, să schimbăm lupta în paloșe.

Și apucară voinicii paloșele, și se vânzoliră, până ce în urmă Floreanfloritul ciungări oleacă din degetul mic al lui Pipăruș-Petru. Atunci s-au lăsat de luptă și s-au prins frați de cruce, jurându-se pe vârful paloșelor că nu se vor mai lăsa unul de altul, nici în bine, nici în rău.

Și ajuns-au și în necaz, și în bine ca omul care trăiește în astă secretă de lume, dar ei unul de altul nu s-au lăsat.

Umblând ei odată la vitejii nimeresc la o casă în mijlocul codrului și intrară înăuntru. Adică acolo era o fată la război, țesea, dar fata frumoasă era chiar Ileana-Cosânzeana, din costiță ruja-i cântă, și cum țesea, de câte ori bătea cu brâgla¹, totdeauna ieșeau câte două cătane îmbrăcate și-narmate. Mult se mirară voinicii noștri de această vedenie, dar Pipăruș-Petru nu mult stătu pe gânduri și începu a se drăgosti cu fata, știți dumneavoastră, a o prinde, a o gogoli, mai a o săruta, cum fac tinerii.

Fata, nu-i vorbă, se ferea și nici prea, ca toate fetele, ci se cam temea de tată-său; deci le spuse:

– Dragii mei, băgați de seamă, că de vine tata, vă omoară.

– Și cine-i tata dumitale? o întrebare voinicii.

– Tata e Ciută-Nevăzută, și încă nici un om nu i-a ieșit în cale pe care să nu-l omoare.

– Ei bine, dragă, dar ce nărav are când vine acasă?

– El, răspunde fata, are nărav că cum intră în casă, mai întâi se bagă după cuptor, și de-acolo ia o ulcică cu leacuri și toată o bea, iar de leacurile acelea atâta se întărește, de-ar bate și zece ca voi.

– Așa? zise Pipăruș-Petru, atunci adă încoace leacurile, să le bem noi.

Și le dădu Ileana leacurile, iar voinicii le băură și, din ce erau tari, mai tari se făcură. Dar chiar atunci sosi și Ciută-Nevăzută acasă și s-a repezit după cuptor la leacuri; ei, dar acelea erau lecuite!

Văzându-se astfel înșelat într-atâta s-a tulburat, de-i purta în palme ca pe niște mere pe amândoi voinicii și, de n-ar fi apucat să bea ei leacurile, nu era bine de ei; dar așa îl apucară voinicii amândoi, apoi lasă că l-au omenit! Nici ferfeniță nu s-a ales din el. Apoi Pipăruș-Petru se căsători cu Ileana-Cosânzeana, și se încărca de averi și plecară de acolo. Dar pe lângă toată prietenia ce era între Pipăruș-Petru și Florea-nfloritul, cest din urmă nu se uita cu ochi buni la Pipăruș văzându-l cu nevastă, iar el nu. Dar Pipăruș pricepu gândurile lui Florea-nfloritul, de aceea îi zise:

– Frate, să lăsăm nevasta acasă găzdoaie și să mergem să-ți aflăm și ție una.

– Bine ar fi, zise Florea-nfloritul, dar oare unde vom da de una?

– Nu fi îngrijat, frate, zise Pipăruș, mergem în lumea noastră și de nu s-o fi măritat soră-mea numai bună a fi de tine.

– Apoi hai s-o vedem, zise Florea-nfloritul.

Și lăsară pe Ileana-Cosânzeana singură acasă, și ei se luară la drum, și du-te, du-te, până ce ajunseră într-o pădure; niciunul nu mai fusese în pădurea aceea. Mergând ei prin pădure văzură o casă.

– Hai să vedem cine e în casă, zise Pipăruș.

– Hai, dacă chiar vrei, zise Florea-nfloritul.

Și intrară înăuntru. Acolo aflare numai o babă bătrână stând cu picioarele la foc.

– Bună vremea, mătușă!

– Să trăiți cu bine, dragii mătușii, haideti ședeți oleacă și vă hodiniți, până vă aduce mătușa ceva de mâncare; iată mă urc în pod să vă aduc slănină, dragii mătușii.

Feciorii șezură pe-o laviță, iar baba se urcă în pod cu numele să le aducă slănină, dar cum ieși baba din odaie veni un șoarece la feciori și le zise:

– Nu stați, dragii mei, că nu-i de-a sta; mergeți în plata lui Dumnezeu sfântul, că doară baba nu s-a dus în pod să vă aducă demâncare, ci să-și ascuță dinții, să vă poată mânca; că are în pod o piatră mare de moară, de care-și tocește dinții, n-o auziți?

– Ei, cine-i baba asta?

– Hm, zise șoarecele, asta-i Muma-Pădurii, a fost drăguța lui CiutăNevăzută și, de când l-ați omorât, tot descânta să-i cădeți în brânci, acuma de nu fugiți, nu mai scăpați vii din colții ei.

– Dacă-i așa, hai la drum, ziseră voinicii.

Și se luară feciorii mei la drum, nu mergeau, ci rupeau locul, de gândeai că-i alungă cineva dindărăt; bagă seamă și ei, cu toate că erau viteji, știau de frică.

După ce-și ascuți baba dinții, se coborî jos și intră în casă, dar feciorii ca-n palmă. Și se cătrâni și se înfioră, de gândeai că toată țărâ1 se face. Atunci dă cu ochii de șoarece.

– Aha! numai tu, mișelule, le-ai spus să se ducă.

– Numai eu, de nu te-ai supăra, răspunse șoarecele glumind, ia hai de mă prinde și-ți răzbună!

Și se puse baba a fugi după șoarece; el se sui pe cuptor, ea își strică cuptorul; se sui pe un perete, ea strică și peretele, el se sui pe alt perete, ea strică și acel perete, și tot așa strică câte un perete, umblând după șoarece, până ce-și strică toată casa și tot nu putu prinde șoarecele, că, vedeți dumneavoastră, șoarecele-i șoarece, și pace, nu stă să-l prindă chiar o babă, să fie aceea chiar Muma-Pădurii. Dar până umblă ea după șoarece, feciorii își păzirà drumul, și când plecă baba după ei, ei erau hăt departe. Se pune

deci baba la fugă, du-te, du-te, până ce mai ajunse pe feciori. Atunci au ajuns ei la casa Mărțolii, care era mătușa lui Florea-nfloritul.

— Bună vremea, mătușă!

— Să trăiți cu bine! Dar ce-i, nepoate, ce vânt te poartă pe la mine? Cine-i voinicul ăsta cu care vii?

— O, mătușă, zise Florea-nfloritul, am plecat cu ortacul acesta care se cheamă Pipăruș-Petru, am pornit să merg la soră-sa în pețite, dar ne urmărește Muma-Pădurii, căci am omorât pe Ciută-Nevăzută, pe ibovnicul ei, și acum ne pare bine că am nimerit la dumneata, doară ne vei scăpa de colții ei.

— Nu vă temeți deloc, dragii mătușii, haideți numai în casă și vă hodiniți.

Și ieși Mărțolea (Marți-Seara) afară să aștepte pe Muma-Pădurii, și cum ajunse aceasta, cum se încăierară, apoi să fi văzut bătaie de babe; se încinse între ele o luptă, dar luptă ca de doi lupi turbați, iar nu ca de două babe de când bucii, și se mâncară în dinți, și-și smulseră părul, de gândeai că sunt două zmeoaice. Iar feciorii când văzură că sunt mai înfierbântate de erau oarbe de mâinie, porniră încetinel, iar după ce se depărtară merseră mai tare, să nu le mai vază. Care a fost mai tare? care pe care a învins? nu pot să vă spun, că nu știu; știu însă că voinicii au mers ață acasă la mama lui Pipăruș-Petru. Șapte ani nu fusese Pipăruș-Petru acasă, șapte ani nu-l văzură frații și sora, și neamurile, și sătenii, și totuși îl cunoscă care cum îl văzu.

Florica, sora lui Pipăruș-Petru, nu era încă măritată, se ținuse de vorba ce i-o dăduse frate-său la plecare.

Și era mândră Florica, mândră ca o scânteiuță de câmp, și cum o văzu Florea-nfloritul, zise către frate-său de cruce:

— Asta ți-e sora, frate?

— Asta.

— Dacă ți-e asta sora și dacă vrea, eu chiar azi mă cunun cu ea.

Și Florica a vrut, frații și mă-sa încă n-au zis ba, apoi au tras o nuntă românească care a ținut două săptămâini și, după ce s-a gătat nunta, și-a luat Florea-nfloritul nevasta și s-a cam mai dus cu ea și cu Pipăruș-Petru în țara lui, unde aștepta Ileana-Cosânzeana, nevasta lui Pipăruș.

Când s-au văzut aceste două cumnate laolaltă, mult s-au bucurat, iar bărbații lor se bucurau și ei de bucuria lor, iar florile din câmpul înflorit se bucurau și ele, împreună cu cele două perechi vesele. Dar și eu mă bucur că v-am putut spune povestea până-n capăt.

Poveste din Sălaj, comunicată de plugarul M. Bene din Supurul de Sus.
Ioan Pop-Reteganul. *Povești ardelenesti*, partea a V-a, Brașov, 1888, p. 21-44.

● ZÂNA APELOR ●

Pe vremile pe când era iobăgia cea grea, trăia un om sărac într-o colibă din pădurea domnească, căci era păzitor la pădurea aceea. Odată a mers domnul la pădure și, părându-i-se că pădurarul ar fi dat cuiva lemne fără slobozenie domnească, atâta l-a bătut, până ce l-a lăsat mort. Muierea pădurarului, cu un copil ca de 3-4 ani, plângea și se ruga la domnul să nu mai bată pe bietul om, că nici vreascuri n-a dat cuiva fără poruncă domnească, necum lemne. Dar domnul nu vru să creadă, ci, după ce omorî pe pădurar, se puse și bătu și pe muierea lui, până ce rămase și ea moartă jos. Pre copil îl scoase apoi din pădure și îi zise: „Cară-te de aici, mergi în lume și te ține cum poți, iar după ce vei crește mare, să vii la mine să slujești în locul tătâne-tău!”

Și s-a dus bietul Alesandru, că așa-i era numele, s-a dus cerșind din casă-n casă, din sat în sat, până a nimerit lângă Dunăre la un pescar. Pescarul acela nu era Dumnezeu știe ce om bogat, trăia numai din pescuit, dar, deoarece n-avea copii, luă pe Alesandru copil de suflet. La coliba pescarului a trăit copilul până ce-a crescut mare și-a învățat, și el, meșteșugul pescăritului. Pescarul era acum bătrân și nu mai putea pescui, dar Alesandru, ca om harnic și băiat de omenie, câștiga atâta ca să poată trăi el, bătrânul și baba moșneagului liniștiți! Dă Dumnezeu însă că moare pescarul și moare și baba lui, și rămâne Alesandru numai singur. Acum pescuia el numai pe seama lui. Dar gândea că e făcătură, de când murise pescarul cel bătrân mai că nu mai erau pești în Dunăre; umbra bietul copil ziua deplină altă dată, și nu-i prindea mreața nici un pește. Odată, necăjit cum era, și dară și flămând, aruncă mreața în Dunăre și nu mai merge la ea până a doua zi la amiază. Atunci se duce și trage mreața. Nu era în ea nimic altă decât o mreană, e drept că foarte frumoasă. Noa, o ia el în mână și o duce la colibă să o belească și să o frigă pe cărbuni, că era mai leșinat de foame, săracul! Dar când dă să o spintece, mreana îi scapă din mână și, cum cade jos, cum se face o drăguță de fată ca ruptă din soare și îmbrăcată coala ca o zână: cu ie albă ca laptele, împănată cu flori galbene, roșii și vinete de mătase, cu catrință ca fetele noastre, cu pieptăruț mândru, tot pene, și cu părul slobozit pe spate.

— Nu mă spinteca, Alesandre, zise ea, că eu sunt rânduită de Dumnezeu să-ți fiu soție!

— După ce văd că ești om ca și mine, cum să te spintec?! zise Alesandru, dar eu gândeam că tu ești mreană!

— Eu sunt Zâna Apelor, zise fata, și la porunca lui Dumnezeu am intrat în mreaja ta și, pentru binele tău și al altor oameni, trebuie să-ți fiu muiere!

— Mulțam, Doamne, zise iară Alesandru, de când văd că ești fată-mi

trecu foamea și necazul!

– Noa, hai Alesandre, acuma acasă la tine, acolo unde te-ai născut tu!

– Hei, draga mea! Acolo nu-i de-a merge, poate că nici n-aș nimeri, că eram mic când am venit de-acolo, dar chiar să nimeresc, n-aș merge bucuros, că domnul la care a slujit tata e atât de pogan, de-a omorât și pe tata, și pe mama numai că ce i se păru că ar fi înstrăinat lemne din pădurea lui!

– Nu face nimic, Alesandre, hai să mergem, că va fi cum va rândui Dumnezeu!

Și s-au dus amândoi în pădurea aceea și-au dat de-o colibă părăsită; era coliba în care se născuse Alesandru. Muierea făcu iute ceva de cină, adică fripse niște bureți ce aflase prin pădure, cinară și după ce ziseră rugăciunile s-au culcat și-au dormit. S-au culcat, se-nțelege, pe vatra goală, căci n-aveau alte haine decât hăinuțele de pe ei. Dar ce să vezi, dimineața, când se pomeniră din somn, se trezesc în niște curți mai pompoase decât curțile domnești și pline de toate cele trebuincioase pentru trai, și de post, și de fruct, și curțile erau tot acolo în pădure, în locul colibei. Mulțumiră lui Dumnezeu și se puseră a căuta una-alta prin curți, și, după ce dădură de ale traiului, se puseră la prânz.

Birișii domnului în toată ziua veneau câte cu zece care în pădurea aceea, după lemne, și fiind aproape de sat, ajungeau încă de cu vreme acasă.

În ziua aceea iară veniră ei și, trecând prin poiana unde știau ei coliba, rămân înmărmuriți de frumusețea curților care s-au făcut numai de ieri până azi. Și se tot înholbară birișii pe de toate laturile pe lângă cele curți până era târziu după-amiază, atunci își aduc abia aminte ce domn au și-și încărcară iute carele, și dau bici la boi să ajungă curând acasă. Dar totuși ajung târziu acasă, colo pe la cina cea bună. Domnul îi aștepta cu o bătă de corn în poartă și pe care cum trecea mi-l măsură peste spate, de gândeai că dă în sac. Când ajunse birișul cel din urmă la poartă, zise:

– Domnule, nu ne bate în zadar, că noi nu suntem de vină că am întârziat așa tare, că uite, în pădure, colo unde era numai ieri, nu mai demult, coliba ceea părăsită a pădurarului azi aflarăm niște curți mai minunate ca a Mariei tale, și noi ne tot înholbarăm și ne minunarăm de ele, până ce uitarăm nu numai porunca Măriei tale, dar și mâncarea, blestemați să fim de am mâncat azi ceva!

– Așa? zise domnul, mai potolindu-și mâinia, noa bine-i; mâine dimineață să mergi să chemi pe mișelul acela care a cutezat a-și face în pădurea mea casă fără știrea mea, să-l chemi la mine; ai priceput?

– Priceput, domnule! Și se duse birișul a doua zi la curțile din pădure și spuse omului din ele că e poftit în sat, la curtea boierească.

– Ce să fac acum, muiere? zise Alesandru către muierea sa.

– Ce să faci? Iacă-i merge, că știu că nu te-a mânca Măria sa, domnul!
Și s-a dus Alesandru la domnie în sat.

– Bună dimineața, domnule!

– Să fii sănătos. Ce cauți aici? La ce-ai venit?

– Am venit, domnule, că un biriş d-a Măriei voastre a zis că miați poruncit să viu!

– Bine-i! Adică tu ești mișelul care și-a făcut casă în pădurea mea? Cum ai cutezat să faci un lucru ca acela?

– D-apoi că dumneata mi-ai poruncit, știi, când ai omorât pe tata și pe mama, când ai zis să merg unde m-or duce ochii, iar după ce voi crește, să vin în slujba dumatăle, în locul tatei; și eu iată m-am ținut de cuvânt; în coliba unde m-am născut, acolo m-am așezat alaltăieri cu muierea mea; dar dacă Dumnezeu a voit ca peste noapte să se facă din ea o casă bună, domnească, eu nu sunt de vină!

– Să mergi și până dimineață toată pădurea din jos de casa ta să fie tăiată, trupinele scoase, locul arat, semănat cu mălai mărunț, care pe dimineață să fie copt, și mie să-mi aduci de acolo făină de mălai mărunț, ca să-mi facă din ea mămăligă de prânz! Înțeleș-ai?

– Dar cum se poate una ca asta, domnule?

– Taci și mergi, iar dacă dimineață nu vii după cum ți-am poruncit, nu-ți mai stă capul unde-ți stă acuma, că ți-a sta unde-ți stau picioarele! Se pornește Alesandru supărat acasă; muierea-l aștepta în porțiță.

– Noa, dar de ce te-a chemat?

– Oh, Doamne! Acesta vrea să ne omoare și pe noi, cum a omorât pe tata și pe mama!

– Cum așa?

– Iată, draga mea, mi-a poruncit ca până dimineață toată pădurea câtă-i din jos de casa noastră să o tai, să scot trupinele, să o ar și seamă cu mălai mărunț, iar acela până dimineață să fie crescut și copt, și eu să-i duc din el făină de mămăligă, să prânzească mâine din ea!

– Nu-i nimica, scumpul meu soț, lasă că va fi cum va rândui Dumnezeu; nu fi tu îngândurat pentru aceea!

Dacă veni seara, cinară ei, se rugară lui Dumnezeu și se culcară. Iar dimineața sculă muierea pe Alesandru și-i zise:

– Vezi de du făină la domnul de mămăligă pentru prânz! Și se sculă Alesandru: adică cât vedeai cu ochii pe coastă la vale din jos de casele lui, unde fusese ieri pădurea cea uriașă, acum era numai o holdă de mălai mărunț, frumoasă și coaptă; iar într-o desagă-i pusese muierea grăunțe, și în altă, – făină de mălai mărunț. Se minună Alesandru, mulțumi lui Dumnezeu și merse la domnie în sat.

- Bună dimineața, domnule!
- Să trăiești, Alesandre! Noa, da adus-ai făină de mălai mărunț?
- Adus, domnule, am adus o desagă de făină și una de grăunțe!
- Și cum e holda unde a fost pădurea?
- Frumoasă, domnule, a dat Dumnezeu de s-a făcut chiar după porunca dumitale!
- Bine, Alesandre, e bine. Acum până dimineață să lăzuiești toată pădurea aci din sus de casa ta, să lucrî pămîntul și să prăsești via, iar pe dimineață să-mi aduci struguri copti din ea!
- Dacă, domnule, una ca asta nu se poate face într-o noapte; numai de lăzuit n-aș găta-o într-un an de n-aș avea barem o sută de lucrători lângă mine; apoi via, știi dumneata, de-abia în trei-patru ani o poți aduce să rodească!
- Cară-te, mișelule, îi zice domnul, și de nu faci până dimineață toate după cum ți-am poruncit, te sting de pe fața pămîntului!
- Iară merge Alesandru supărat acasă și spune muierei porunca cea nouă ce o a căpătat de la domnul pămîntesc.
- Nu te supăra nimic, Alesandre, că va fi ce va rîndui Dumnezeu, Îi zise muierea.
- Adică cînd se scoală a doua zi, în locul pădurii cei din sus de casă era o drăguță de vie de să mai ai doi ochi să te uiți la ea; toată în rînd, toată cu struguri copti, numai de cules și mari ca purceii. Alesandru iar mulțumi lui Dumnezeu și culese o corfiță de o duse boierului.
- Noa vezi că ai putut face? Numai ești cîne la mațe, vrei să te tragi de la muncă! zise boierul, cînd îl văzu intrînd cu strugurii.
- A făcut Dumnezeu sfîntul cu puterea lui cea mare, dar știi că eu nu, un om păcătos, răspunse Alesandru. Dar domnul îi grăi:
- Ce-mi pasă mie cu cine ai lucrat și cu cine nu, destul atîta că mi-ai împlinit porunca. Acum să mergi în grajd să duci cele două bivolițe la taur, iar pe mâine dimineață să fie fătate, cu viței sub ele, să le mulgi și să-mi aduci apoi lapte pentru cafă de la ele; pricepi?
- Pricep, domnule, dar una ca asta nu se poate, că doară știi dumneata că bivolițele poartă un an de zile!
- Taci din gură, nemernicule, zise domnul, și te cară, că n-am vreme de pierdut cu tine; de nu vii pe dimineață cu ele fătate, știi ce te așteaptă!
- Și se duse Alesandru supărat acasă, mînînd bivolițele dindărăt. Muierea îi ieșise înainte:
- Da ce-i, Alesandre, doară pe noi ne-a cinstit domnul cu bivolițele acestea?

– Oh, Doamne, tu muiere! boierul acesta tot ne pune capul!

– Da cum așa? Ce ești iară supărat?

– Da cum să nu fiu; ascultă tu: să duc eu aceste bivolițe sterpe la taur, dar până dimineață ele să și fete, și să-i duc de la ele lapte pentru cafă. Una ca asta nu se poate!

– Nu zice așa, dragul meu, că va fi așa cum va rânduî Dumnezeu. Hai de prânzește și te odihnește oleacă, apoi le-i duce la taur, și mai departe lăsăm toate în voia lui Dumnezeu sfântul!

A prânzit Alesandru, apoi și-a pus merindele în traistă și a mânat bivolițele chiar la al treilea sat, la taur, că mai aproape nu era, și deabia a ajuns îndărăt colo pe la cina cea bună. Apoi a cinat ceva și, obosit cum era, a dormit ca mort până în zori de zi. Atunci l-a trezit muierea:

– Scoală, Alesandre, mergi de du bivolițele la curte, că s-a scula domnul și-i trebuie lapte de cafă!

Se sculă Alesandru și merse în grajd, adică bivolițele fătaseră și aveau doi pui mândri sub ele, negri ca doi pui de drac, și ugerele lor pline de lapte. Mulțumi el lui Dumnezeu și le mână în sat la curtea boierească. Domnul era în târnaț (galerie) cu pipa cea lungă.

– Vii, Alesandre?

– Sunt aici, domnule!

– Noa, vezi că nu prea grea poruncă ți-am fost dat; știam eu că de frică împlinești bucuros poruncile mele; acum numai o poruncă-ți mai dau, dacă-i împlini-o și asta, apoi te las în pace, iar de nu, îți sucesc grumazul ca la un pui de găină!

– Ce să mai fac iară, domnule?

– Să-mi aduci pe Dumnezeu la prânz, auzi? la prânz să mi-l aduci! Acum nu mai sta pe gânduri, ci te cară și să nu-ți mai aud de nume până nu mi-l aduci!

– Da cum să pot eu, un biet om păcătos, să și gândesc una ca aceea?

– Taci și te du!

Se luă Alesandru mai supărat ca totdeauna și merse către casă. Muierea chiar îi făcuse un drăguț de copil de nici de împărat nu poate fi mai altfel. Cum îl văzu îngândurat, îl întrebă:

– Iar ești supărat, Alesandre?

– Dar cum să nu fiu? Ascultă tu aici, pe când gândeam că și-o fi stâmpărat gândurile celea peste fire de pofalnice, pe când mulțumeam lui Dumnezeu că mi-a ajutat de-am împlinit toate poruncile boierului, el iese cu altă poruncă, și mai păgână!

– Cu ce poruncă?

– Oh, Doamne, muiere, draga mea! Mă tem să și gândesc la porunca cea nebună a păgânului acestui de domn; zice că să-i aduc lui pe Dumnezeu, la prânz, la el, la un păgân ca el!

– E drept că-i lucru mare, Alesandre, dar nu te întrista din seamă afară; Dumnezeu va direge lucrurile ca un stăpân bun. Tu vezi de mănâncă ceva, ia-ți merinde și te pune la cale, te tot du până-i da undeva de Dumnezeu, și-i spune porunca ce-o ai de la boier; Domnul cerului este mult mai milostiv decât domnii acești pământești!

Așa și făcu Alesandru; mănă ceva ce mănă, își luă merinde și bâta în mână, și hai la cale. Și s-a tot dus, s-a tot dus, până a dat de-o apă mare. Ar fi trecut bucuros dincolo, dar nu era nici pod, nici luntre, iar de-a înotul nu se încumeta să o treacă, fiind apa foarte lată. Deci sta pe gânduri: ce să facă?

Atunci apa-l întrebă:

– Ce stai aci, omule?

– Stau, răspunse el, că aș trece dincolo și nu-i aci nici pod, nici luntre, și de-a-notul mi-e frică să intru!

– Și unde mergi tu, omule?

– Eu aș merge până aș da de Dumnezeu sfântul, că am un lucru mare să-i spun!

– Așa? Atunci te trec eu, dar să întrebi pe Dumnezeu: de ce în mine nu este nici pește, nici broască, nici o jivină?

– Că-l voi întreba!

Atunci apa se desface în două, și merge Alesandru ca pe-o cărare de prin cucuruz prin mijlocul apei.

Ajungând de cealaltă parte, tot merge el până dă de un câmp mare cu iarbă până în brâu; acolo era o ciurdă de boi mari, dar slabi, numai cu pielea pe oase; se legănu de slabi! Se minună mult Alesandru de astă vedenie: cum de boii aceia mari, în așa bună și multă pășune, și numai nu cad de pe picioare de slabi?

Dar merse el mai departe până nimeri într-un câmp nisipos, numai ici-colea câte o buruiană, și acolo văzu o ciurdă de boi mici, dar frumoși și grași de gândea că amu-amu plesnesc de grași. De astă vedenie se minună Alesandru și mai tare, dar merse mai departe până ajunse într-o pădure mare, acolo poame multe și grânețe, și prin copaci niște păsări mari țipau cât le lua gura: „Vai de noi și de noi, că rău vedem, rău am văzut, și mai rău vom vedea!” Ele adică țipoteau de foame!

Mergând Alesandru mai departe, ajunse într-un tufiș, numai icicolea câte o alună, acolo mii de păsărele ciripeau și cântau: „Bine ne-a fost, bine ni-e, și mai bine vom ajunge, că suntem tot sătule!” Minunându-se Alesandru și de aceste vedenii, merge mai departe până ajunge la curțile lui Dumnezeu

sfântul. Cu multă sfială intră înăuntru și dete binețe ca un om de omenie.

Dumnezeu sfântul îl primește cu bună voință și cu vorbe blânde ca un părinte adevărat, apoi îl întreabă că după ce umblă el atâta lume?

– O, Doamne, mi-i și groază să-ți spun!

– Spune, fătul meu, că de mine tot nu poate nimeni ascunde nici un cuget.

– Apoi să-ți spun, Doamne: m-a trimis domnul pe a cărui loc mie casa să vin să te poftesc la el la prânz!

– Bine, fătul meu, după ce-i ajunge acasă, să-i spui că atunci voi merge, când va face și el câte ai făcut tu!

– D-apoi oare nu m-a omorî, Doamne?

– Nu te teme; dar să-mi spui ce-ai văzut în calea ta de acasă până aici?

– Am văzut multe, Doamne: mai întâi am ajuns la o apă mare, fără luntre, fără pod, și nu știam cum să trec, dar apa, după ce i-am spus unde mi-e calea, mi-a făcut loc de am trecut ca pe uscat; m-a rugat însă să te întreb de ce în ea nu sunt nici pești, nici broaște, și nici o jivină?

– Ți-voi spune, fătul meu, dar tu să nu-i spui până te-a trece dincolo; acolo de aceea nu sunt nici pești, nici broaște și nici alte jivine, că încă nici un om nu s-a înecat în ea. Dar apoi ce-ai mai văzut?

– Am văzut, Doamne, un câmp mare cu iarbă ca mătasa și de mare până în brâu; în ea păștea o ciurdă de boi mari, dar se legănau pe picioare de slabi, și mult m-am mirat cum e aceea de-s așa slabi în pășunea aceea bună!

– Aceia, fătul meu, sunt boierii cei bogați care fac câteodată pomene și ospete, dar numai ei pe ei se omenesc și se ospătează, iar după ce li se împrăștie oaspeții, le pare rău de cheltuiala ce-au făcut; dar după aceea ce-ai mai văzut?

– Am văzut, Doamne, un câmp nisipos, tot nisip și pietriș, numai ici-colea câte o buruiiană și acolo era o ciurdă de boi mici, dar grași și frumoși de nu mă mai puteam depărta de ei!

– Noa, vezi, fătul meu, aceia sunt oamenii cei săraci, bieții iobagi, care n-au alta decât numai ce vor să le lase domnii lor cei procleți, dar ei, când fac vreo pomană ori vreun ospăț, adună la masa lor pe toți lipsiții și săracii și aceea la mine este bine primită, de aceea, după ce vin pe astă lume se desfătează; dar după aceea, adu-ți aminte, ce-ai mai văzut?

– Venind mai încoace, Doamne, am văzut o mulțime de pomi mari cu poame frumoase și printre ei tot soiul de semănături, dar în pomi erau niscari păsări urâte și zburlite, și țipau cât le lua gura: „Rău am văzut, rău vedem, și încă și mai rău vom vedea, că murim de foame!”

– Noa, fătul meu, aceia sunt zgârciții, care au tot ce le trebuie, dar nu numai că nu dau lipsiților ceva de pomană, dar nici ei nu mănâncă să să

sature, și trag și plata lucrătorilor; pe astă lume de foame o să se vaiete! Mai văzut-ai ceva în călătoria ta?

– Mai, Doamne, am văzut un tufiș, și în el numai unde și unde câte o alună, dar acolo erau mii de păsărele ciripind și cântând: „Bine am văzut, bine vedem și bine vom vedea, că nimic nu ne lipsește!”

– Vezi, fătul meu, acele păsări sunteți voi, muncitorii, care munciți de dimineață până seara, de multe ori chiar flămânzi și însetați, numai ca să puteți ține dim munca voastră pe câte venituri toate, și totuși mulțumiți lui Dumnezeu și pentru atâta; plăcută este înaintea mea purtarea voastră!

– Acum mergi, fătul meu, acasă, că te așteaptă muierea și copilul!

Și plecă Alesandru către casă mulțumind lui Dumnezeu. Când ajunsese la apa cea mare, îl întrebă apa:

– Noa, da spusu-ți-a Dumnezeu pricina pentru care n-am eu nici pești, nici broaște?

– Spus!

– Ei, cum a zis, care-i pricina?

– Trece-mă, că apoi îți spun!

Și l-a trecut apa iarăși de acea parte, adică s-a făcut în lături până a trecut de aceastăaltă parte, cu toate că din colo în coace pe nimeni nu mai trecuse, că nimeni nu ceruse să-l treacă. După ce-a fost de aceastăaltă parte, apoi spuse Alesandru:

– În tine, așa mi-a spus Dumnezeu, că de aceea nu sunt nici pești, nici broaște, și nici un fel de jivină, că încă n-ai înecat nici un om.

Atunci se înfoaie apa de trecu peste țărături și era cât pe aci să înece pe Alesandru. Dar el fugi și-i zise:

– Dar nu ți-e rușine, chiar pe mine vrei să mă îneci, unde ți-am spus ce-a zis Dumnezeu sfântul?

Apa atunci s-a rușinat și s-a tras în matca ei zicând:

– Cum n-am știut mai degrabă, că nu scăpai tu din undele mele! Acum Alesandru merse ață la boier acasă și ajunsese chiar pe înserate.

– Noa, da chematu-l-ai? zise boierul.

– Chemat! răspunse Alesandru.

– Și vine?

– Vine, de bună seamă, vine dacă-i face și dumneata lucrurile care le-am făcut eu, dar până atunci, ba!

Auzind domnul cuvintele acestea cutezătoare ale lui Alesandru, se mâinie atât de tare, de porunci slujilor să-l bage în fiare și în pente, din tălpile picioarelor până-n grumaz, și să-l bage într-o pivniță, și acolo să-l închidă să nu poată scăpa, că dimineață îl spânzură pentru cutezarea

vorbelor celor nesocotite. Toată noaptea o petrecu Alesandru acolo, rugându-se la Dumnezeu. Când fu de către ziuă, veni Dumnezeu la ușa pivniții și strigă:

– Aici ești, Alesandre?

– Aici, Doamne!

– Dar ieși afară!

– Că nu pot, că sunt băgat în fiare și-n pente până-n grumaz!

– Ia mișcă-te oleacă!

Și cum se mișcă Alesandru, odată-i căzură fiarele de pe el ca și când ar fi fost putrede, și ușa se deschise singură, și ieși afară de mulțumi lui Dumnezeu că l-a scăpat.

– Noa, Alesandre, zise Dumnezeu, dar mergem la boierul la prânz ori să mergem la tine?

– Ba să mergem la mine mai întâi, că fi-va timp de mers la el și după aceea.

Și merșeră la Alesandru acasă. Bucuria muierei și-a copilașului că se mai vād, dar bucuria și-a lui Alesandru că a ajuns în pace la ai săi. Acum Alesandru porunci nevetei să facă prânz, că iată chiar și Dumnezeu prânzește azi la ei.

Și se puse să facă ce știa ea mai bun de mâncare, dar Dumnezeu zise:

– Să-mi frigi să mănânc ce-aveți voi mai drag la casă!

Atunci Alesandru numaidecât porunci să arză muierea cuptorul și, când era ars gata, trase jarul și duse copilul pe lopată, și zvâr cu el în cuptor, apoi puse jarul în gura cuptorului și intră înăuntru de mai povesti cu Dumnezeu.

Preste vreun ceas de vreme merse el să aducă copilul fript să-l pună înaintea lui Dumnezeu. Adică minunea minunilor!

Copilul se juca cu două mere de aur și cânta în treaba lui, cum cântă copiii.

Văzând Alesandru și muierea lui minunea asta, căzură cu fețele la pământ și mulțumiră lui Dumnezeu.

Iar Dumnezeu îi ridică de jos și le zise:

– Să știți că boierul în clipita asta a plesnit de necaz căci nu te află în pivniță să te spânzure; de azi încolo nu mai ești iobagi, ci domn în casa ta, și în scurtă vreme nici un iobag nu va mai fi în lume.

Așa s-a și întâmplat; iobăgia a căzut; dar cel dintâi care a scăpat de iobăgie a fost Alesandru cu muierea lui, cu Zâna Apelor, care, de n-au murit, și astăzi trăiesc și măresc pe Dumnezeu.

Auzită și scrisă în Sâncel.

● TEI-LEGĂNAT ●

Erau odată, cică, un moșneag și o babă. Copii nu avusesse, și-așa ar fi voit să aibă, de se dădeau în vânt după ei. Baba mai ales, veșnic se ruga lui Dumnezeu să se milostivească cu ea și să-i dăruiască un copil. Dumnezeu știe, însă, când trebuie să dea omului ce cere și când nu. Baba copii n-a mai făcut și de dor de a avea și ea, își făcu un leagăn și în el puse, în loc de băiat, un lemn de tei ce-l înfășase și-l îmbrobodise ca pe copii. Se vede că ajunsese baba în mintea copiilor. Legăna baba în una, când avea vreme, albia copilului și-i cânta. De la o vreme numai ce aude plâns de copil în leagăn. Baba s-a speriat, dar când s-a uitat și a văzut în locul lemnului un băiat mândru și frumos cum altul nu mai era în lună și în soare, nebuni de bucurie. Plângea biata babă, râdea, alerga pe afară și nu mai știa cum să mulțumească lui Dumnezeu că i-a ascultat ruga.

Cum vine moșneagul de la lucru, baba, ca o zăludă îi iese înaintea și-i arată băiatul.

Când îl văzu moșneagul așa mândru și frumos, cu râvnă și mare duh plecat ridică ochii în sus, mulțumind lui Dumnezeu că le-a dat sprijin bătrâneților.

Moșnegii botezară pe băiat și-i puse numele Tei-Legănat. Cumetria fu chefoasă și plină de bunătăți, căci moșnegii se țineau bine, batâr că erau singurei.

Tei-Legănat creștea văzând cu ochii. Cât crește un băiat de azi într-un an, el creștea numai într-o zi. Peste vreo doi ani el era cogeamite milian, ca toți flăcăii, cu care se lua la trântă și pe care-i dovedea pe-un cap.

Într-o zi vede Tei-Legănat într-un cui în cămară pușca moșneagului, din tinerețe. Niciuna, nici două, o ia, se îmbracă și se duce cu ea în pădure la vânat. Degeaba cerca baba să-l oprească, Tei-Legănat își căuta de drum.

Ajungând în pădure, merge trei zile și trei nopți. Cum mergea prin codru, dă peste un om care nu făcea alta decât copacii ce erau drepti îi strâmba, iar pe cei strâmbi îi îndrepta.

Cum îl vede Tei-Legănat, îl întreabă: ce strică copacii?

Strâmbă-Lemne, căci el era, îi răspunde că nu-i treaba lui să știe, dar, dacă vrea, să se prindă amândoi frați de cruce, că i-o fi de folos vreodată. Tei-Legănat se prinde frate de cruce cu Strâmbă-Lemne, și amândoi se iau prin pădure. Merg cât merg, și ajung în niște munți pietroși. Într-un țănc de munte ședea un om și veșnic sfărâma piatră. Tei-Legănat se prinde frate de cruce și cu Sfarmă-Piatră și tustrei își căutară de drum. Ajunseră într-o pădure.

Aici își făcură o colibă și câte unul cu ziua rămânea la făcut bucate, iar ceilalți doi se duceau la vânat.

În ziua întâi rămâne Strâmbă-Lemne. Face el niște bucate ca acelea și stătea înaintea focului așteptându-și frații.

Cum stătea Strâmbă-Lemne pe gânduri, numai ce vine o onanie de om mititel ca de-o-palmă cu o barbă cât un cot. Statu-palmă-barbă-cot, căci el era, se repede la foc și din câteva înghițituri soarbe mâncarea lui Strâmbă-Lemne din oală. Strâmbă-Lemne îl prinde de barbă, crapă un lemn și-i pune barba acolo.

Când vin de la vânat Tei-Legănat și Sfarmă-Piatră, găsesc pe Statu-palmă-barbă-cot cu barba în lemnul cel crăpat și pe Strâmbă-Lemne suduind și făcând alte bucate.

Tei-Legănat se duce la Statu-palmă-barbă-cot și-i dă drumul. El se făcu nevăzut. Strâmbă-Lemne sfârși bucatele și după ce mâncară, se odihni bine. A doua zi rămase să facă bucate Sfarmă-Piatră. Dar și Sfarmă-Piatră păți aceeași istorie cu Statu-palmă-barbă-cot, ca și Strâmbă-Lemne. Când se întoarse Tei-Legănat de la vânat și văzu pe Statu-palmă-barbă-cot cu un stan de piatră pe barbă, îl umflă râsul și, ducându-se la el, rostogoli stânca și dete drumul lui Statu-palmă-barbă-cot, de se făcu iar nevăzut.

A treia zi rămase la făcut mâncare Tei-Legănat. El pregăti două rânduri de bucate și când se întoarseră frații lui de la vânat, nu mai văzură pe Statu-palmă-barbă-cot, căruia Tei-Legănat îi duse mâncare, și bucatele erau cum sunt mai bune, nici reci, nici fierbinți.

După ce mâncară bine se luară tustrei și se duseră prin munți și ajunseră pe moșia unui împărat. Paznicii împăratului, găsind pe Strâmbă-Lemne stricând pădurea, îi prinseră pe tustrei și-i duseră la Împărat. Împăratul, după ce-i probazi urât, încât era să-i și bată, le hotărî, văzând pe Tei-Legănat așa de îndrăzneț și frumos, că scapă de el, dacă le va scoate de la zmei pe cele trei fete ale lui.

Împăratul le mai spuse că, dacă ei scot fetele de la zmei, le dă fiecăruia câte una de soție și împărăția.

Tei-Legănat se prinse să scoată fetele de la zmei.

După ce luă de la împărat bani de cheltuială și haine de primeneală, porni înainte cu Dumnezeu.

Merseră vreme multă, țări, mări și munți și ajunseră la o fântână, pe unde te puteai duce în «lumea neagră», căci zmeii ce furaseră fetele Împăratului acolo viețuiau.

Ca să mergi de pe «lumea albă» în «lumea neagră» trebuia să-ți dai drumul prin fântâna zmeilor. Se vâri întâi Strâmbă-Lemne. El lăsă cuvânt ca atunci când va scutura funia, să-l scoată înapoi. Nu se dase drumul funiei cu care se coborau în fântână nici pe jumătate, și numai ce vede Tei-Legănat că se scutură funia.

— Ce-ai pățit, măi Strâmbă-Lemne, de-ai scuturat funia așa degrabă?

– Da ce să pătesc? Ia nu poți să trăiești în putoarea ceea mare care vine din fundul fântâniei.

Lasă că mă vâr eu, zise Sfarmă-Piatră. Dar și el păți ca și StrâmbăLemne. Atunci se vârî și Tei-Legănat. El lăsă cuvânt că, dacă va scutura funia, mai tare să-i dea drumul.

Merse, merse Tei-Legănat trei zile până ce ajunse în fundul fântâniei. Acolo, ce să vadă? Șerpi, balauri, broaște cât casele. Tei-Legănat se dă cu paloșul printre jivine, și le omorî pe toate.

Scăpând de acele urâte locuri, porni spre curțile zmeului celui mai mare.

Vai, mândru mai era! Alt soare, mai frumos ca al nostru, strălucea. Altă lună, mai strălucitoare cum avem noi, era acolo, și niște grădini, mai frumoase ca raiul. Cum ajunse Tei-Legănat la curțile zmeului, se duse la fata împăratului. Ea, cum îl văzu, zise:

– Vai, ce voinic mândru și frumos ești, și cum are să te omoare câinele de zmeu când te-a vedea!

– Dar unde-i dus el amu?

– E dus la vânat.

– Și de pe ce-l cunoști când vine?

– Azvârle buzduganul de trei mile de loc, și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici fierbinți.

Cum stăteau ei de vorbă, numai ce aud buzduganul în poartă, în ușă, în casă. Tei-Legănat îl repede înapoi de cinci mile de loc, și când a trecut pe lângă urechea zmeului, i-a retezat vârful urechii.

Zmeul a început a da piteni calului și a fugi spre casă, dar calul nu voia să meargă. Când ajunse la podul de aramă, calul a început a sforăi și a ciuciuli urechile. Zmeul i-a zis:

– Hi! calule, mânca-ți-ar corbii carnea și ciolanele roade-ți-le-ar câinii, că doar nu-i câinele de Tei-Legănat sub pod ca să te sperii de el.

Atunci numai ce iese Tei-Legănat de sub pod și-i spune:

– Cum vrei să ne luptăm? Cu paloșele să ne tăiem, ori în trântă să ne trântim? Zmeul i-a zis: În trântă să ne trântim, trup la trup, că-i mai drept. Atunci, unde s-a luat Tei-Legănat cu zmeul la trântă! Întâi l-a trântit zmeul pe Tei-Legănat până la brâu. Unde nu se mâinie Tei-Legănat, și când l-a izbit o dată pe zmeu, l-a vârât în pământ până la gât. Atunci Tei-Legănat scoate paloșul și-i taie gâtul. Încălecă apoi pe calul zmeului și se duse la curțile lui.

Fata împăratului, când l-a văzut, nu mai putea de bucurie.

– Ce făcea zmeul cu curțile lui, când se ducea undeva?

– Pocnea din biciul ist din cui de trei ori și le făcea două mere.

Tei-Legănat ia biciul, pocnește de trei ori, face curțile două mere și le dă fetei împăratului.

După ce a scăpat fata cea mare, se duce la curțile zmeului celui de mijloc și-l brânțește și pe el ca și pe cel dintâi.

Îi mai rămăsese să scape pe fata cea mică, care-o ținea zmeul cel mic.

Scăpase el ușor pe fetele cele mari, de la cei doi zmei. Pe cea mai mică însă era mult mai greu, căci avea mult de muncă, și chiar zmeul ist mic era mult mai voinic ca ceilalți.

După ce trece prin niște păduri urâte, pline cu șerpi, broaște și tot felul de dihăanii, ajunge la curțile zmeului.

Cum îl vede fata împăratului, îi zice:

— Vai, ce voinic mândru și frumos ești, și cum are să te prăpădească câinele de zmeu când te-a vedea?

— Dar unde-i dus?

— La vânat.

— Și pe ce semne știi când vine?

— Azvârle buzduganul de șapte mile de loc și atunci bucatele trebuie să fie nici reci, nici fierbinți.

Și cum vorbeau ei, numai ce aud buzduganul în poartă, în ușă și în casă. Tei-Legănat îl repede de nouă mile de loc, și când a trecut pe lângă urechea zmeului i-a retezat-o din loc.

Când era pe la podul de aur, calul zmeului a început a forăi și a se da înapoi.

Zmeu-i zice:

— Hai, mânca-ți-ar corbii carnea și câinii ciolanele. Ce, crezi că sub pod e câinele de Tei-Legănat?

Atunci numai ce iese Tei-Legănat și-l întreabă:

— Cum vrei să ne luptăm: din trântă să ne trântim, ori din paloșe să ne tăiem?

— Ba din trântă să ne trântim, că-i mai dreaptă. Atunci se încep a se lupta: de dimineață și până-n seară se trântiră, și nu se da niciunul.

Amu le era sete și foame; zmeul vede o cioară și-i zice:

— Dă-mi oleacă de apă, că ți-oi da hoitul lui Tei-Legănat să-l mănânci.

Tei-Legănat zice către cioară:

— Dă-mi apă să beau, că ți-oi da hoitul de la trei zmei să-l mănânci tu cu toate neamurile tale.

Atunci cioara se repede la un iaz, ia cu clonțul apă și picură în gura lui Tei-Legănat câteva picușuri.

Tei-Legănat prinse la putere, și când l-a izbit o dată pe zmeu, l-a vârat în pământ până la gât. Apoi cu paloșul i-a tăiat capul și l-a omorât.

Casele zmeului le-a făcut două mere și le-a dat fetei celei mai mici, care era cea mai frumoasă dintre fetele împăratului și pe care Tei-Legănat își puse ochii. Tei-Legănat luă fetele împăratului, merse cu ele la fântână, pe unde trebuia să iasă din «lumea neagră» «în «lumea albă». Tei-Legănat prinde funia și o scutură. Scuturătura vine înapoi. La gura fântânii așteptau deci cei doi frați de cruce ai lui Tei-Legănat. El pune în patul cel ce era agățat de funie pe cele trei fete și scutură funia. Patul începe a se urca, și Tei-Legănat rămase singur.

Când văzură Strâmbă-Lemne și Sfarmă-Piatră fetele, nu mai putură de bucurie. Ei dădură drumul patului ca să-l scoată afară și pe Tei-Legănat.

Sfarmă-Piatră și Strâmbă-Lemne se sfătuiseră ca să-l urce până la jumătatea fântânii pe Tei-Legănat și să-i dea drumul, ca să scape de el. Tei-Legănat însă se temea de așa ceva, și ca să-i încerce, pune în pat un bolovan și scutură funia. Patul începe a se urca și după o bucată de vreme numai ce aude o pocnitură. Cei doi dușmani ai lui Tei-Legănat dăduseră drumul patului cu bolovanul.

Tei-Legănat, văzând șiretlicul tovarășilor lui, porni iar «în lumea neagră». Merge cât merge și ajunge la curțile lui Statu-palmă-barbăcot. Când l-a văzut moșneagul, nu mai putu de bucurie.

Ospățuri ca acele îi făcu, și-l întrebă ce vânturi îl aduc pe acolo? Tei-Legănat povesti lui Statu-palmă-barbă-cot pătăranile lui cu zmeii și cu cei doi tovarăși ai lui, și-l rugă să-l învețe ce să facă pentru a ieși pe «lumea albă».

— Nimeni n-ar putea să te scoată de aici, fătul meu, decât numai pajura din pădurea zmeului cel mare. Pajura aceea pe fiecare an scoate doisprezece pui, și nici de unul n-are parte, căci când se duce după mâncare, vine un balaur și-i mănâncă. Dacă-i putea să omori balaurul, ea te va scoate de la necaz.

Statu-palmă-barbă-cot mai dăscăli pe Tei-Legănat cum să se poarte cu pajura și pe urmă se despărțiră.

— Pentru că n-ai fost rău, ca tovarășii tăi, ai scăpat bine de la mine. Dar dacă ai fi fost și tu ca ei, apoi cu zile nu scăpai de la mine. Tei-Legănat merse în pădurea zmeului cel mare și ajunse la cuibul pajurii. Tocmai atunci ieșea dintr-un iezer și balaurul ca să mănânce puii pajurii. Tei-Legănat scoate paloșul și dintr-o tăietură retează capul dihaniei de balaur și scapă puii de moarte.

Când l-au văzut puii, nu mai puteau de bucurie.

— Când te-a vedea mama, are să te înghită de bucurie.

Atunci ei l-au făcut un fulg și l-au pus sub aripa celui mai mic. Când a

venit pajura și i-a văzut, era să moară de bucurie.

- Cine v-a scăpat, dragii mamei?
- Un flăcău voinic și frumos, îi răspunseră ei.
- Încotro s-a dus?
- La răsărit, răspunseră ei.

Pajura, ca o vântoasă, se repezi spre răsărit, ca să găsească pe cel ce i-a scăpat puii, dar nu l-a găsit.

- Încotro a apucat, dragii mamei?
- Înspre apus.

Repede iarăși apucă spre apus, dar nici urmă de flăcău n-a găsit. După ce mai fugi spre amiază și spre miazănoapte, puii ziseră:

- Noi, mamă, ți-om spune unde-i voinicul care ne-a scăpat, dacă ne făgăduiești că nu-l vei mânca.
- Nu-l mănânc, dragii mamei.

Atunci puiul cel mic scoase de sub aripă o peniță mică și-o aruncă jos.

Din ea ieși un flăcău mândru, de nu mai era altul ca el. Pajura îl înghiți de bucurie, și când îl vărsă, Tei-Legănat era de-o mie de ori mai frumos ca înainte.

- Ce poftești de la mine, voinice, pentru binele ce mi-ai făcut?
- Să mă scoți în «lumea albă», răspunse Tei-Legănat.
- Pregătește să ai douăsprezece vase de vin și doisprezece boi fripți, și mâine mergem.

Tei-Legănat se duse pe moșia zmeului cel mare, luă și fripse doisprezece boi, cumpără douăsprezece buți de vin și în zori de ziuă se puse pe aripile pajurii cu boii fripți și cu vinul.

Merseră, merseră cale lungă, peste ape și munți, văi și dealuri. De câte ori îi era foame pajurii, Tei-Legănat îi da câte un vas de vin și câte un bou fript. Atâta drum merseră, încât, când era aproape să-l scoată din fântână, nu mai rămăsese lui Tei-Legănat decât un pahar de vin. Carne nu mai avea defel.

- Dă-mi să mănânc și să beau, zise pajura, că nu mai pot de foame.
- N-avem decât un pahar de vin, răspunse el. Dă-mi carne să mănânc de unde știi, că nu mai pot, și ne prăpădim amândoi. Atunci Tei-Legănat taie din talpa piciorului o bucată de carne și-o dă pajurii.

De-atunci are omul în talpa piciorului lipsa de carne între călcâi și degetul mare.

- Bună-i carnea de om, zise pajura. De știam mai demult că e așa de bună, te mănancam până acum. Mai merseră cât mai merseră și după câtăva vreme Tei-Legănat se văzu iarăși pe «lumea albă».

Merse el cât merse și ajunse la curtea împăratului cel cu fetele. Fetele cele mari se măritase, una după Sfarmă-Piatră și una după Strâmbă-Lemne. Cea mică, din pricină că n-a ascultat pe tată-său să se mărite după un fecior de împărat, o dăduse slugă la curțile lui Strâmbă-Lemne.

Când a auzit împăratul pățaniile lui Tei-Legănat și drăciile lui Strâmbă-Lemne și ale lui Sfarmă-Piatră, se încruci. Însură pe Tei-Legănat cu fata lui cea mică, îi dăruie toată împărăția lui și a trântit o nuntă cum n-a fost alta pe lume, la care a poftit și pe moșneagul și pe baba ce-au crescut pe Tei-Legănat.

La nunta lui Tei-Legănat aș fi jucat și eu dacă eram pe atunci, că el nu se ferea de țărani ca boierii de azi.

Și-am încălecat pe-o căpșună și v-am spus și eu o minciună.

● TRIȘTI-COPIL ȘI INIA DINIA ●

A fost, a fost, că dacă n-ar fi fost, nu s-ar povesti, nici eu a lehai ca un purice-a plesni. Și eu nu-s de când poveștile; îs mai dincoace cu vo două-trei zile. Poveștile pe la poartă trecea când pe mine mama mă făcea. Ș-am luat și eu una de coadă, ș-am zvârlit-o peste poartă, și ț-o spun amu dumitale.

Cică era un împărat bogat de nu se mai afla altul ca el pe sub soare: bani, măi, aur și argint... ciubere pline de galbeni. Ș-avea numai o fată. Și ce i-a venit fetei prin minte, c-a zis către tată-su:

– Tată, să-mi faci o mănăstire.

– Ț-oi face, draga tatei.

– Da iacă cum să mi-o faci: să fie numai de aur și din argint din sorocoveți, că știu că ai de unde...

Cum n-avea să i-o facă dacă era plin de avere, cum îi stupul! Undea-nceput a scoate cu ciuberele bani ș-a plăti la meșteri ș-a dat în scurtă vreme gata mănăstirea: cât din bani zidită, cât cu aur și argint poleită. Mănăstirea era cam strâmtuță, nu-i vorbă, dar înaltă.

– Tată – zice fata – eu aici singură, în mănăstirea asta, n-oi șede. Să te duci prin țară și să cauți douăsprezece fete tot așa de tinere și frumoase ca și mine, să nu mă cunosc eu dintre ele.

Și s-a dus împăratul ș-a căutat și-a găsit numai unsprezece fete; iară după ce le-a găsit le-a adus acolo la mănăstire.

– Da, unde-i cea de a douăsprezecea?

– D-apoi n-am găsit-o.

– Se află să n-o fi găsit?

– Nu-i vorbă, am dat eu peste una, tot așa de la fel ca voi; da iacă cum îi pricina de n-a venit: fata aceea a avut mamă și mă-sa după ce-a făcut un

copil, a trăit numai v-o trei zile, ș-a murit, ș-amu a rămas fata să-ngrijească de băiat.

— Numai asta-i toată pricina? D-apoi cât îi împărăția mnitale de mare nu s-a găsit cineva să crească un biet copil? Cât de fără zăbavă, s-aduceți fata cu copilul aici.

Ș-au adus slujitorii fata cu copilul (cu frate-su). Da, ce frumusețe de copil, de nu mai era altul ca el pe sub soare! Cum l-a văzut fatampăratului, îndata mare i-a adus o dădacă și i-a poruncit:

— Ia copilul și să mi-l crești într-o zi, ca alții într-o lună; și-ntr-o lună, ca alți într-un an.

— Așa oi face.

La un an băiatul era mărișor, putea umbla, putea grăi, cum ar fi unul de iștialalți la zece-doisprezece ani.

Pe fata-mpăratului o chema Inia Dinia. Iar băiatului, ș-a bătut multă vreme capul cum să-i puie numele, și s-a ales că pe băiat să-l cheme Triști-Copil.

Amu aude fata că-ntr-o țară depărtată este o școală împărătească ș-a zis, către tată-su:

— Babacă, să iei și să duci băiatul la școala aceea, c-aista, pe cum văd eu, are să fie om scump.

Ș-a pus împăratul doi cai la trăsură și s-a dus peste nouă mări, peste nouă țări, peste nouă vineții, a șaptea-mpărăție. După ce-a ajuns acolo, i-a lasat băiatului bani de cheltuială, iar el ș-a luat drumul spre casă, ș-a mers multă lume-mpărăție, ca cuvântul din poveste, mai înainte este. Dar la despărțire, Inia Dinia a zis către băiat, că oricât de mult a ședea acolo la școală, de ea să nu pomenească, pentru că de-o pomeni, Triști-Copil, acasă nu degrabă a veni.

Cum a intrat băiatul în școală, numai o dată i-a arătat calfa pe hârtia asta, pe ceealaltă, pe cărți – și când a venit și l-a luat la cercetare, singur calfa s-a mirat: Măi, că nici așa băiat, încă nu mi s-a dat ochii a vedea și urechile a auzi. Aista are să fie mare om la vremea vremii!

A stat el în școala aceea preț de-un an, și-n vremea asta, toată cartea a-nvățat-o, mai-mai că-l întrecea pe calfă.

La împlinirea anului, s-a dus la-mpăratul cel cu școala ș-a zis așa:

— Înălțate-mpărate, eu de-amu mă duc acasă. Cartea cât am avut de învățat am învățat-o: n-am la ce mai sta să mai mănânc pâinea străinului.

— Dă, măi băiate! Dacă nu vrei să mai stai, cu de-a sila nu te poate ține nimenea. Ș-apoi alta: măi dragul tatei – zice către un fecior care-nvațase cu Triști-Copil – adă v-un pahar de rachiu și cinstește băiatu ista, că la drum i-a prinde bine.

Și i-a dat un pahar de rachiu. Când să-l puie la gură, răspică
Triști-Copil:

– Aai! bogdaprosti, să fie de sănătatea dumnitale, înălțate bezedè.

Ș-a băut paharul, de dușcă.

– Mai dă-i unul – zice împăratul.

Când l-a pus la gură a zis că să trăiască înălțatul împărat și să fie de
sănătatea lui.

– Mai dă-i un pahar, măi!

Când l-a pus la gură și pe-aista, a zis că să trăiască toată gloata
împărătească și să fie de sănătatea înălțatei împărătese.

– Mai dă-i un pahar, măi băiate, că-i drumul depărtat.

Când l-a mai pus și pe-aista la gură, a zis că să trăiască toți oamenii
împărătești și să fie de sănătatea Iniei Diniei.

– Da cine-i aceea Inia Dinia, măi băiate?

– Da cine să fie? Acea-i stăpâna me (a); aceea m-a crescut și m-a dat
pe mine la carte.

– Noa, de-amu să stai aici, că nu-ți dăm drumul acasă.

– D-apoi de ce?

– D-apoi ia, până ce n-a veni stăpână-ta; că vrem și noi să știm cine-i
aceea Inia Dinia.

– Cum are să vie ea, dacă nu știe nimica ce-i de capul meu?

– A veni ea, la un an, la doi, la trei; ce mai la deal, la vale, până n-a
veni ea, nu-ți dăm drumul. Să-l puneți la opreală, măi!

Și l-au pus la opreală pe Triști-Copil. Nu era închis, avea voie să umble
pe-afară prin ogradă, fără' decât n-avea voie să se ducă acasă. Urât îi mai era
bietului băiat, sârmanul! Umbla și el când încolo, când încolo, mai dihai
decât un om beat.

Amu, ce-i vine-mparatului prin minte: să-și facă niște dinaluri
(binale). Adus-a lemne multe; tocmit-a meșteri și s-a apucat de lucru. A dat
lemnele la topor, la bardă, la șfară, și-apoi s-a apucat de-nchiet. Triști-Copil
ședeă toată ziua pe lemne și se uita la meșteri cum lucrau. După ce-a închiet
lemnele, le-a ridicat sus, care-și la locul lor; iar băiatul s-a suit și el acolo
sus.

Da, zice calfa meșterilor acelora:

– Înălțate bezedè! Ce șezi, rogu-te, așa de scârbit?

– Nu-mi mai zice bezedè, că eu nu-s bezedè, eu nu-s de-aici. Eu îs cine
știe de unde: de peste nouă țări, de peste nouă mări, de peste nouă vineții, a
șeptea-mpărăție.

– Ee, poi dă, dragul meu, cu mâna ț-aș lua durerea de la inimă; dară

dacă nu pot!

- Știi ce una, calfă?
- Ști dacă mi-i spune.
- Ești dumneata meșter?
- D-apoi mai este ca mine altul pe podul pământului?
- Putea-u-ai să-mi faci un cobuz?
- A hăăă, mă miram, ce-ai să mă-ntrebi. Ți l-oi face cât de degrabă.
- Și cât mi-i cere?
- Nu mult; ia, de-o ocă de rachiu.
- Ț-oi da și de două ocă, numai să mi-l faci.

S-apucă meșterul de cobuz; dar numai seara la lumânare lucra la el, că ziua nu dovedea cu lucru-mpărătesc. În trei seri a dat cobuzul gata. Când l-a pus Triști-Copil la gură, așa cânta de se răsuna palatul. A doua zi s-a suit acolo sus și aceea cântare cânta biatul, că s-a auzit răsunetul tocmai la mănăstirea Iniei Diniei.

– Fetelor – zise ea, dac-a auzit sunetul cobuzului – cântarea asta nu-i a altuia, fără numai a lui Triști-Copil. El trebuie să fie la opreală. M-a pomenit cumva pe mine, și iacă amu nu-i dau drumul. Degrabă vă gătați cu ce aveți voi mai frumos și mai minunat și să mergem la băiat.

Și s-au-mbrăcat ele și s-au gătat, au încuiat mănăstirea și-au ieșit cu toatele afară.

– De-amu țineți-vă de mână.

Ș-acelea puteri le-avea Inia Dinia că numai ce s-a înălțat toată ceata în văzduh, și cât te-ai șterge la un ochi, a ajuns la împăratul cel ce oprise pe băiat.

S-a minunat împăratul de frumusețea femeii acesteia.

- Da la ce-ați pus băiatul la opreală?
- Da ca să vii să te văd și eu cine ești.
- Apoi bine, iacă asta-s, care mă vezi. Dar băiatul unde mi-i?
- Da ia, într-o odaie de-acestea. Atunci numai ce iese și Triști-Copil.
- Așa-i că n-ai ascultat de sfatul meu? Așa-i c-ai pomenit de mine?
- Apoi așa-i.
- De-amu, dragul meu, du-te acasă și să-ți faci un băț de fier și opinci de fier. Ș-atunci mi-i găsi, când s-o roade bățul, de-a rămâne numai cât ții în mână, și opincile să se roadă pân-or rămâne numai nojițele! Să mă cauți la mănăstirea *Calu Gastru* într-un pai reazemă și într-un păr spânzură.

Unde s-a dat băiatul meu la plâns, de se scutura cămașa pe dânsul, pentru că vedea că rămâne singur pe lume.

— Nu umbla a-ți mai face inimă rea – zice Inia Dinia – c-aista-i canunul. Eu, de aceea mă duc la aceea mănăstire, și-apoi de-acolo are să-ți fie bine.

Și s-au ridicat în văzduh Inia Dinia cu cele douăsprezece fete și sau făcut nevăzute; iar Triști-Copil s-a pornit spre casă. Dacă ajuns acasă, și-a făcut opinci de fier și băț de fier și-a plecat spre mănăstire. Da, în mergerea lui, nu mai avea drum hotărât. Apuca peste dealuri, peste văi și peste păduri. De la o vreme a ieșit din niște păduri și-a văzut cam depărțitor niște curți. El a mers până de-aproape; dar n-a tras deodată la curți, a tras la niște odăi. Cei de la odăi l-au întrebat că-n ce fel umblă el pe-acolo „de unde ești și unde te duci?”

— Ști-mă Dumnezeu. Nu mi-ți primi să vă slujesc, să capăt o bucată de mămăligă, să nu pcei1 de foame.

— D-apoi te-om primi, măi. Dar carte știi v' oleacă?

— Știu oleacă.

Și-l iau și-l duc la școala împărătească. Calfa de-acolo cum l-a văzut, l-a-ntrebat dacă știe carte.

— Ia, oleacă știu.

Și-i dă băiatului niște cărți să cetească. Și când a prins el a citi, a rămas calfa ca cum ar fi încremenit.

— Măi, măi, carte știu; dar acesta mai mai să mă-ntreacă!

Văzând el că Triști-Copil îi dobă de carte, n-a mai stat de dânsul să-l învețe, că n-avea ce. L-a pus să cerceteze pe ceilalți ucenici. Da amu, o seamă de ucenici au prins ciudă pe ist străin și s-au sfătuit să-l bată, să-l alunge de-acolo. Un băiat de aceia, mai mare de trup și mai zdravăn, a început a cata pricină lui Triști-Copil, a sărit la el și l-a bătut.

Văzând străinul c-aici nu poate trăi, așa cam pe după miezul nopții, a luat și s-a pornit spre mănăstirea *Calu Gastru*.

Când dimineața, calfa dă de băiat că nu-i. Nu se da nimenea să spuie din ce pricină nu-i. Ce folos c-a aflat de ce n-a vrut să mai steie; amu cela era dus în lumea lui.

*

Noi să lăsăm pe Inia Dinia acolo la mănăstire și să vedem ce-a mai făcut Triști-Copil.

El mergând pe drum a dat de-o pădure, a dormit noaptea într-o poiană din mijlocul ei, și a doua zi pe-amiază a ieșit din pădure și cum a ieșit, s-a făcut înaintea lui un șes cât vedeai cu ochii. Pe șesul acela se vedeau de departe doi, isbindu-se; dar ce era, el nu putea să știe. Să fie oameni, să fie cai, măi... ce să fie? Când se mai apropie, vede o zmeuaică bătându-se cu o drăcoaică. Dar ce bătaie se băteau, Doamne! Se făceau două roți de foc... și

când se izbeau una-n alta săreau bucățile și scânteile din ele cine știe unde.

Dacă l-au văzut, au început a se ruga să le judece el și cum le-a judeca el așa s-or lăsa și ele.

— De ce vă mâncați voi și vă bateți în felul acesta? zice TriștiCopil.

— Iacă de ce – răspunde drăcoica; zmeuaica a făcut copilul acesta, și după ce l-a făcut, l-a lăsat, ia, încolo; i-a fost lene să-l crească. Eu l-am luat și m-am necăjit și l-am crescut până în starea în care-l vezi, ș-amu vrea să mi-l ieie crescut gata. Apoi îi cu dreptu?

— Zmeuaică, să lași băiatul drăcoicei, dacă Ț-a fost urât și greu a-l crește. Ai fi bucuroasă să vii la masă de-a gata. Să te duci, zmeuaică, în drumul tău, și tu, drăcoică, cu băiat cu tot, în drumul tău; dacă vă place.

— Ai... îți mulțumesc de facerea de bine; pentru treaba asta să știi că te-oi ajuta și eu cât de curând, zice drăcoica.

— Fi-Ț-ar de cap și de ciolane, că mi-ai luat băiatul, zise zmeuaica. Triști-Copil le-a lăsat și s-a dus unde-avea de dus. Zmeuaica a apucat și ea într-o parte; drăcoica cu băiatul a rămas pe loc. După ce Triști-Copil s-a depărtat, că de-abia-l mai puteai vedea, zice drăcoica sfătuindu-se cu băiatul ei:

— Triști-Copil ne-a făcut nouă un bine. Se cuvine ca și noi să-i facem bine. Să te duci să-l ajungi și să-i fii de ajutor, că în drumul lui are să treacă peste niște ape, și l-or sluți podarii.

— Mă duc, mamă, să-l ajung.

Și cât te-ai șterge la un ochi, a fost pe-aproape de Triști-Copil, care s-a cam speriat văzând pe fiul drăcoicei că vine ca un nour.

— Nu te teme nici leacă, pentru că eu nu vin nici c-un rău, făr' vin să-ți fiu mâna de-ajutor până ce-i trece trei ape, c-amintrelea au să te sluțească podarii.

— Apoi hai dară înainte și-ți mulțumesc de cuvântul cel bun.

Și merg ei o bucată bună, până ce ajung la o apă de cele mari.

— Măi podare, îmi trage podul, c-am să trec de ceea parte.

— L-oi trage și te-oi trece apa, dacă mi-i lăsa să-ți scot un ochi.

— Te-oi lăsa, grăiește feciorul drăcoicei.

Cum au trecut podul, le-a ieșit podarul înainte să-și ieie vama.

— Giuruită-ți trebuie, zice feciorul drăcoicei, ochi îți trebuie, ochi Ț-oi da.

Și când l-a luat o dată, măi, și când l-a ridicat în sus, tocmai în mijlocul apei cu capu-n jos l-a zvârlit. Au mai fost ieșit ei niște oameni și mai huiiau; dar văzând că-i feciorul drăcoicei, au tăcut molcum. Iești doi s-a dus înainte ș-au mers până ce-au ajuns la apa cea mare din mijloc.

- Trage podul, măi, c-am să trec de ceea parte.
- L-oi trage, da pentru asta, să mă lași să-ți tai o mână.
- Te-oi lăsa – răspunde tot feciorul drăcoaipei.

Cum au trecut apa, ș-a venit podarul, la vamă, a pățit-o ș-acesta ca și cel dintâi.

Ș-au mai mers ei – Triști-Copil și feciorul drăcoaipei – până ce-au ajuns la apa cea de la urmă – a treia.

- Trage podul și mă trece de ceea parte, măăi!
- Te-oi trece, măi, dacă mi-i lăsa să-ți tai un picior.
- Te-oi lăsa.

Și l-a-necat și pe-acesta ș-apoi a zis feciorul dracoaipei:

– Eu aș merge cu tine la mănăstirea lui *Calu Gastru*, da-i departe tare și-s cam trudit. Mergi sănătos, că eu mă-ntorc înapoi.

– Mergi sănătos și dumneata, și bogdaprosti că m-ai adus teafăr pân-aici.

Ș-a mers Triști-Copil, ș-a mers până ce-a ajuns la un pârâu mare și repede. Și era pe pârâul ista o moară de făcea numai piclă1. Morarul, cum l-a văzut, l-a întrebat că de unde-i și cu ce capăt umblă pe-acolo?

– Ști-mă Dumnezeu. Umblu și eu să găsesc undeva v-o bucățică de mămăligă.

– Dacă ți-i vorba de-așa, rămâi la mine, măi băiate, că tot îs eu singur și n-am pe nimeni de ajutor.

Ș-a rămas Triști-Copil argat la morarul cela.

Amu iacă cum îi socoteala: la moara ceea venea întotdeauna un om călare pe un poloboc de grâu și măcina. Triști-Copil în scurtă vreme a deprins meșteșugul morăriei și făcea treabă mai dihai decât morarul cel bătrân.

Moara era cu două pietre. Când venea omul cu polobocul, turna într-amândouă coșurile. La o covată ședea moșneagul și la alta Triști-Copil. Văzând morarul cel bătrân ce lucru de treabă bună face băiatul, a mai lasat moara în seama băiatului, iară el s-a dus la târg.

Când a ajuns cel cu polobocul la stăpână-sa, bucătărițele și chiar stăpâna l-a-ntrebat cine i-o măcinat grâul, că bun lucru de făină i-a făcut.

– Un băiatanaș îi tocmit slugă la morar, și băiatanașul mi-a făcut treaba asta.

– Na, zice stăpâna, să-i duci un galben și să-i spui că tot de astă făină să facă.

Apoi, domnule, moara aceea era a Iniei Diniei; iar cel cu polobocul la pităriile ei ducea făina. Nu tocmai tare departe de moară, era și mănăstirea

Calu Gastru, cu chiliile celor douăsprezece călugărițe.

Omul cel cu polobocul, după ce-a ajuns la moară, a dat galbenul lui Triști-Copil.

– Na măi, ți-a trimis stăpână-mea un galben și-a zis că tot de asta făină să-i faci.

– Ba i-oi face eu pe trei părți mai bună.

Dar baba morăriță crăpa de ciudă că n-a luat moșneagul ei galbenul.

– Numai drumurile le păzești – probozea¹ baba pe moșneag, după ce venise de la târg. Iacă a venit cel cu polobocul și-a dat băiatului istuia un galben. Nu era mai bine să-l fi luat tu? În loc să ne putem noi hrăni, hrănim un venetic din lume.

– Aăra, măi babă, lasă că ne-om hrăni noi și singuri, dacă-i vorba de-așa.

Și cheamă băiatul și-i spune să se ducă unde l-a-ndrepta Dumnezeu – „că eu, dragul meu, nu te mai pot ținea”.

– M-oi duce, moșule, dac-așa mi-a fost scris, să umblu pribeag prin lume, ca a nimăru.

Și mergând băiatul așa pe drum, se-ntâlnește cu cel cu polobocul, care ducea făină la mănăstire.

– Bună vremea, om bun.

– Mulțumesc dumnitale, măi băiete.

– Nu mi-i lua și pe mine până-acolo unde mergi dumneata?

– Ba lua; dar, nu drept până la curți, că mă tem să nu-mi bănuiască stăpâna.

¹ *Probozit* – muștrat cu asprime.

Și s-a suit Triști-Copil pe poloboc, și când mai-mai să se apropie de mănăstire, s-a dat jos și s-a făcut un zugrav și-a intrat într-o chilie la o călugăriță.

– Bună ziua.

– Mulțumesc dumnitale.

– N-aveți nevoie de-a zugrăvi ceva?

– Ba avem, cum nu.

Și s-așează Triști-Copil și-a zugrăvit chiliuța aceea așa de frumos, de gândeai că ești pe altă lume, când ai fi intrat acolo.

– Ce mi-i cere pe lucrul care l-ai făcut?

– Ia, nimica; numai sănătate și voie bună.

Celelalte călugărițe tare s-au minunat de zugrăveala chilie.

– Nu mi-i zugrăvi și mie chilia? zice o călugăriță.

– Ba zugrăvi.

Și ce-a făcut la astă călugăriță, era pe zece părți mai frumos și mai minunat decât la cea dintâi. Raiul pe pământ era în chiliuța aceea.

– Ce mi-i cere pe lucru?

– Ia, v-o zece galbeni.

– Ț-oi da, că și face.

Nu mult trece și vine Inia Dinia pe-acolo și i-a plăcut și ei ce-a văzut.

– Nu-i merge să-mi zugrăvești și chilia mea?

– Merge, cum să nu merg?

Și s-a apucat Triști-Copil de zugrăvit; dar frumusețe ca la chilia ceea de a doua n-a mai făcut.

Când au rămas în chilie numai Inia Dinia și cu Triști-Copil, apoi s-au cunoscut. Amu, iacă de ce-a zugrăvit mai frumos la cea de-a doua călugăriță: aceea era sora lui dreaptă.

Ș-apoi de-acolea, măi tată, sărutatu-s-au Triști-Copil cu Inia Dinia, drăgostitu-s-au, strânsu-s-au în brațe, rogu-te, ca cei care nu s-au văzut de-atâta amar de vreme. Și-apoi mai zi, că erau și tineri, ș-așa-i tinerețea asta, bat-o s-o bată!

Eu i-am lăsat pe dânșii acolo petrecând, ca-n vremurile-acelea, ș-am venit și v-am spus povestea lui Triști-Copil ș-a Iniei Diniei.

● CURPĂN MARE ●

Amu era odată un împărat. Împăratul acela avea trei feciori frumoși și voinici, tot unul și unul. Dintre toți, cel mai mic părea mai isteț decât ceilalți doi. Tată-său era pușcaș bun. Totdeauna, când se ducea la vânat lua și pe feciori cu dânșul. Nu după multă vreme, se deprind și ei cu meșteșugul vânatului.

Într-o zi se pornește împăratul cu feciorii la vânat și se duce în cutare pădure; da, a luat cu dânșul o mulțime de oameni, ca la o vânătoare împărătească. Nu mult stă el în pădure, și cheamă pe feciori la dânșul și le zice așa:

– Dragii tatei! Eu îs bătrân; nu mai pot umbla la vânat cum umblam odată. Mi-i gândul să mă duc acasă. Rămâneți voi aici, și vânați și umblați toată pădurea, dar numai în cutare munte să nu vă duceți, c-apoi n-are să fie bine.

După ce-a gătit de grăit, s-a luat și s-a-nturnat acasă; iar feciorii au rămas în pădure cu toată gloata. Amu ce-și iau pe seamă cei doi feciori mai mari, că se întorc și ei acasă, și rămâne în pădure numai cel mai mic, care avea fire de voinic. Vânează el, băiatanul, epuri, căprioare și merge cu gloata

prin pădure, până ce-i apucă noaptea și poposesc tocmai aproape de muntele unde i-a fost spus tată-său să nu umble.

Cum ajung oamenii acolo, s-apucă și fac un foc mare și se dau împrejurul lui să se hodinească. Da, numai ce aud într-un târziu dintr-un deal de departe:

– Uhuhuu, măăăi!

Da ieștia de ici răspund și ei:

– Hă, hă, hăăă!

De-acolea nu s-a mai auzit nimic, fără numai muștele și țânțarii bâzâind și vântul încetișor bătând.

Și zice feciorul de-mpărat:

– Măi flăcăi, toate ca toate, da voi nu bine-ați făcut de-ați răspuns.

– D-apoi de ce, prea înălțate bezedè?

– Apoi îți vedea voi de ce.

De-acolea au lăsat vorba asta la o parte și s-au dat și-au fript epuri și căprioare și păsări; apoi s-au dat și-au mâncat și pe urmă s-au lungit toți împrejurul focului.

Feciorul de împărat, se vede c-a simțit ceva, că el nu s-a culcat; fără s-a apucat de și-a încărcat bine pușca și s-a dat mai deoparte de foc, cum ar fi de-aici până la poartă și ședea în dosul unui brad să vadă ce s-a întâmpla.

Șade băiatanul, șade, șade... și-așa cam de către miezul nopții, numai ce-aude de departe prin pădure; troopa, troopa, troopa, troopa. Cine era? O căruță mare, și la ea înhămați doi cai mari cât pădurea... și-n căruță o matahală. Așa era căruța de mare, că, mergând prin pădure, trecea peste copaci, care se îndoiau ca bojii. Și-a mers matahala până ce-a ajuns la foc. Dac-a ajuns la foc și-a văzut atâția oameni, nu mai putea de bucurie.

– Ia aici, din vânatul ista, am eu cu ce mă ospăta vro câteva zile.

De-acole s-a dat jos din căruță, a luat o mână de om mort și-a-ncunjurat oamenii de trei ori. A treia oară a pus mâna ceea jos, a scos un paloș și l-a tras ia așa printre dinți – se vede că-i era voia să-l ascută. Când trecea paloșul printre dinți, săreau scânteii din el ca și cum ai scăpăra. Pe când a vrut să-l mai tragă a doua oară printre dinți, feciorul de-mpărat a pus pușca la ochi și tocmai în gura matahalei a nimerit. Matahala a căzut jos, și-atâta sânge a curs din ea, că până și focul s-a stins, și pe feciorul de împărat l-a stropit; iar pe cei ce dormeau împrejurul focului, mai că era să-i înece.

Vizitiul matahalei n-a stat mult la *chiteală*, fără a-nturnat căruța și-a apucat înapoi.

Ei, da amu ce să facă feciorul împăratului că i s-a fost stins focul?! Se ia și se suie într-un copac mare și se uită n-a vedea undeva lumină? Nu mult stă și vede hăt departe o zare de foc. Își face el socoteală încotro să apuce,

apoi se dă jos din copac și pornește la drum. Merge el ce merge și de la o vreme ajunge la locul unde văzuse lumina aceea. Acolo era un foc mare. Pe foc era un cazan mare, și-n cazan erau puși trei zimbri (adicătelea boi sălbatici). De foc lua seama un zmeu bătrân. Cum ajunge feciorul de-mpărat, se uită la foc, se uită și la zmeu, și vrea să puie mâna pe-un tăciune.

– Da cine ești tu, măi, de vii să iei foc ne-ntrebat, ne-nimica?

– D-apoi, moșule, eu îs feciorul Împăratului Alb; auzit-ai de dânsul?

– Cum, măi, tu ești feciorul Împăratului Alb?

– Eu îs.

– Ia stai olecuță, măi băiatane, dacă ți-i vorba de-așa. Eu, măi, am doisprezece feciori, și de douăzeci și patru de ani se luptă cu Împăratul Alb să-i ieie fata, și nici că-l pot dovedi. Bine că mi-ai *pcicat* în mână.

– Ia lasă, moșule, nu mai lehăi atâta și dă-mi un picior de carne să mănânc, că nu mai pot de foame.

Zmeul îi dă un picior de carne. Flăcăul îl mănâncă și zice:

– Moșule, lasă-mă să iau foc – c-al meu mi s-a stins – c-apoi oi veni eu înapoi și-oi merge cu feciorii dumitale și las' dacă nu l-om dovedi pe-mpăratul Alb, că eu îs feciorul Împăratului Verde.

– Măi, măi băiate, dacă ți-i vorba de-așa, du-te; dar cată de nu zăbovi mult.

Feciorul de-mpărat ia tăciunele, se duce de ațâță focul, trezește tovarășii, le povestește ce-a pățit cu matahala și le spune să se ducă acasă, că el are de mers în alte părți. Oamenii apucă spre casă, iar el spre zmei.

– Ei, bre, ce-i de nu puteți voi fura fata lui Alb Împărat?

– D-apoi cum dracu s-o poți fura... că are un cocoș pe casă, și când i-a aminosi a om, începe să cânte. Și mai are o hăitușcă, de, când i-a simțit a om, cât de departe să fie, începe a bate, și nu te poți apropia de curți nici ca cum, că despre străji n-am avea noi nevoie.

– Haideți, măi, cu mine.

Și se pornesc toți spre Alb Împărat. După ce-au mers un răstimp bun, flăcăul a pus ochianul la ochi și-a văzut pe curte cocoșul. A tras cu arcul și l-a omorât. Mai merge oleacă și iar pune ochiana la ochi, și vede că fata-mpăratului a fost ieșit la plimbare cu hăitușca după dânsa. Trage cu arcul, ucide căteua, și de-acolea pornesc înainte. Cum ajung la zidurile dimprejurul curții, feciorul de-mpărat face o bortă pe sub zid până ce iese de ceea parte. De-acolea se bagă el pe sub casă și spune la câte-un zmeu să vie după dânsul. Flăcăul ședea la gură, și care cum zmeu ieșea, îi tăia capul și-l azvârlea deoparte. Și tot așa i-a tăiat până la unsprezece. Cel de al doisprezecelea, Zmeul Alb, a priceput cum îi treaba, și-a fugit acasă.

Când a văzut Alb Împărat și fată-sa că feciorul ist de-mpărat a ucis

zmeii, nu mai putea de bucurie. A luat ș-a făcut nunta cu dânsul. Apoi a zis către ginere-su:

— Dragul tatei, eu de-amu-s bătrân, nu mai sunt în putere să cârmuiesc împărăția. Să rămâi tu în locul meu.

— Bine, tată.

— Da, iaca ce-i, dragul tatei. Să țineti seamă de un lucru: tu ai ucis numai unsprezece zmei. Cel care-a ramas, îi mai voinic decât toți. Cătați să nu vă depărtați tare de curte, c-apoi rămâi făr' de nevestă.

— Bine, tată, așa oi face.

Nu multă vreme a trecut, și ce-i veni tânărului Împarat, să iasă la primblare. Da se vede c-a fost uitat povețele socru-su că, luându-se cu vorba, s-a depărtat hăt bine de palat. Cum mergeau tinerii fără să se mai gândească c-or păți ceva, iată că văd ridicându-se un nour. Era Zmeul Alb.

De ce mergea, norul se apropia. Amu, nu știu cum a venit vremea, că feciorul de-mpărat a-nturnat capul în altă parte să vadă ceva. Pe când s-a-nvârtit înapoi, ia nevasta dacă ai de unde. I-a fost luat-o zmeul, și s-a dus cu dânsa tocmai la a lui curți; iar tânărul împărat a venit acasă plângând c-a rămas făr' de soție.

— Dă, dragul tatei! Dacă nu m-ai ascultat! Nu ți-am spus să nu te *deperți* că zmeul «te face flăcău»?

Da bărbatul, tot bărbat. Lasă plânsul la o parte și pornește la drum să-și găsească soția. Merge el cale lungă spre moșia zmeului.

*

Amu, iacă cum îi socoteala: zmeul dac-a ajuns la curțile lui, a vrut să s-apropie de fata lui Alb Împărat. Dar ea nu l-a suferit, fără iacă ce i-a spus: că un an de zile n-are voie nici să grăiască cu dânsa, nici să s-apropie de dânsa, c-amintrelea îl prăpădește de pe fața pământului. Zmeul văzând cum îi rânduită socoteala, își căuta de alte treburi... umbla mai mult la vânat.

Tânărul împărat a mers el cât o fi mers, până ce-a ajuns pe moșia Zmeului Alb. Pe acea moșie erau niște stâne. Ciobanii, cum l-a văzut, l-au cunoscut că-i os de împărat, și l-au întrebat că ce vânturi îl poartă pe dânsul prin locurile-acelea? El le-a povestit toată pătărania ș-a zis că nu s-ar putea rezezi careva la curtea zmeului să-i spuie împărătesei să vie până la dânsul?

Atunci un cioban zice:

— Da, m-oi rezezi eu, înălțate-mpărate, că-s cunoscut cu dânsa, că doară în toată ziua-i duc caș dulce.

Și nici nu mai stă mult la vorbă, făr' ia găleata de caș, pleacă la palat și spune nevestei zmeului cum îi și ce-i. Ea când a auzit, îndată mare a venit să se întâlnească cu bărbatul ei cel drept.

— Ei, dragă, zice tânăru-mpărat, ai tu de gând să mai trăiești cu mine

ori ba?

– De bună seamă; da nu știu cum am face de zmeu, să nu ne prindă.

– Vină și sui ici pe cal și hai cu mine.

Zmeul era la vânătoare. El avea un cal năzdrăvan, cu trei inimi. Pe cal îl chema Curpăn Mare. Tinerii cum s-au pornit de la stână, Curpăn Mare a prins a necheza, iar zmeul l-a-ntrebat așa:

– Curpăn Mare, Curpăn Mare! Spune-mi mie ce-ai pățit? Ori mâncarea ai gătit, ori setea te-a potolit?

– Nici mâncarea n-am gătit, nici setea m-a potolit... Fără a venit și Ț-a luat nevasta și se cam mai duce cu ea.

– Curpăn Mare!

– Ce-i, stăpâne?

– Am când bea cinci buți de vin și când mânca cinci cuptoare de pâine, și-apoi să-i ajung?

– Ai, stăpâne.

Stă zmeul și mănâncă cinci cuptoare de pâine, bea cinci buți de vin, se hodinește cinci zile, apoi încalecă pe cal, și, ca de când am prins a povesti, i-a și ajuns... și-a luat nevasta; iar celuia i-a dat două palme și i-a spus să-și ieie grija despre nevastă, dacă-i trebuie să mai vadă soarele.

Zmeul s-a-nturnat acasă. Tânărul împărat n-a prăpădit nădejdea, că mai după vreme iar s-a abătut pe la curtea zmeului, pe când nu era acasă, și zice către soția lui:

– Să-l întrebă că de unde are el calul acela așa de strașnic?

– L-oi întreba.

Cum se apropie seara, zmeul vine acasă; iar nevasta îl întreabă că unde stă puterea calului?

– He-he-hee, drăguță! Cal ca al meu se găsesc numai la bunica tatălui meu, în cutare loc. Ea are o iapă care-i fată mânzi de-aieștia. Cum s-a dus zmeul la vânat, iacă vine feciorul de-mpărat; iar a lui dreaptă nevastă i-a spus tot ce-a auzit... și de-acolea, gata socoteala.

A-ncălecat tânărul pe calul lui și s-a pornit la drum, spre baba aceea.

Mergând el așa pe cale, a dat de-un hoit de cal. La hoitul acela erau doi corbi: unul mai bătrân și unul mai tânăr. Cel mai tânăr nu lăsa pe cel bătrân să mănânce și el. Văzând corbul cel bătrân pe feciorul de-mpărat, a alergat la dânsul, s-a jeluit cum îl necăjește cel tânăr și tare s-a rugat să-i facă și lui parte, că la vremea vremii de mare folos i-a fi.

Atunci drumetșul a luat și-a tăiat hoitu-n două. Jumătate a lăsat-o pe loc, iar cealaltă jumătate a legat-o de coada calului și-a târâit-o hăt încolo.

– Na, măi corbule! Tu să mănânci acolo. Dar când îi vedea că cel

tânăr vine la partea ta, tu să zbori la a lui, și cu rânduiala asta n-ai să mai fii flămând.

– Când îi avea v-o nevoie mare, numai cu gândul să gândești la mine, și eu oi fi lângă dumneata.

Flăcăul se pornește la drum.

Mergând el așa prin pădure, numai ce aude un huiet mare. Ce era? Niște pușcași au fost dat de urma unui lup și-l cătu să-l împuște. Văzând lupul pe feciorul de-mpărat, a prins a se ruga și a zice:

– Bezedè frumoasă de-mpărat! Scapă-mă de moarte, că de-oi scăpa și n-oi muri amu, apoi am să trăiesc treizeci de ani... și la vremea vremii de mare folos Ț-oi fi.

Feciorul de-mpărat a luat degrabă șuba lui, ș-a pus-o pe lup. Nu mult, și iacă vede viind pușcașii în fuga mare.

– Fecior de-mpărat! Nu cumva ai văzut un lup trecând pe-aici?

– Ba am văzut. Chiar măinte a trecut pe lângă mine și s-a dus la vale.

După ce s-au depărtat pușcașii, a ridicat șuba ș-a zis către lup:

– De-amu, tu apucă pe ici la deal, că cei ce te caută au trecut la vale.

– Ai! Mulțumesc mnitale, fecior de-mpărat, pentru aist bine! Când îi avea v-o nevoie mare, numai cu gândul să gândești la mine și eu oi fi lângă dumneata și mult ajutor Ț-oi da.

Acest lup era împăratul lupilor.

Feciorul de-mpărat a pornit la drum. De la o vreme l-a pălit foamea. Descalcează de pe cal, scoate o pâine și se dă la mâncare. Pe când s-a așezat la ospăț, iată un șoarece ugilit că iese dintr-o bortă și zice așa:

– Bezedè frumoasă de-mpărat! Dă-mi, mă rog, și mie să mănânc, că nu mai pot de foame... n-am mâncat de trei zile.

Omul rupe și-i dă o bucățică de pâine. Șoarecele o mănâncă toată.

– Apoi, fecior de-mpărat, iacă ce: mai dă-mi o bucățică, că nu m-am hrănit.

El dac-a văzut treaba de-așa, a dat șoarecelui toată pâinea; iar pe dânsul s-a lăsat flămând. Mai stă și se mai hodinește oleacă; pe urmă încalcează pe cal și se pornește spre moșia babei. Când colo, numai ce se trezește cu șoarecele.

– Mulțumim dumnitale, fecior de-mpărat pentru aist bine! Să știi că și eu te-oi ajuta cu ceva la vremea vremii. Când te-a păli v-o nevoie mare, numai să gândești la mine, și eu m-oi afla lângă dumneata.

Acesta era împăratul șoarecilor.

După ce iese din pădure, feciorul de-mpărat dă de-o apă. Se vede că fusese ploaia mare pe-acolo, că apa a fost ieșit peste maluri, ș-amu pe când a

ajuns el, s-a fost tras la matca ei. Da pe-o mreană o cuprinsese mîlul, ș-amu nu putea să se ducă în apă. Când a văzut pe feciorul de-mpărat, a-nceput a striga:

– Bezedè frumoasă de-mpărat, fă un bine și scoate-mă din mîl și mă dă în apă, că de mare folos ți-o fi trăind și nu murind.

Omul a descălecat, a luat o funie, a legat mreana peste mijloc ș-a târâit-o pînă ce-a dat-o în apă. Amu, săraca mreană nu mai putea de bucurie.

– Ai, mulțumescu-ți că nu m-ai lăsat la necaz. Când îi da peste-o nevoie mare, numai să gîndești la mine și eu oi fi lângă dumneata.

De-acolea, cela n-a mers mult și iată că-n târzie vreme a intrat pe moșia babei. Când s-a apropiat de casa ei, foarte s-a-ngrozit de ce i-a dat ochii a vedea: ograda era înconjurată cu gard de nuiele, și-n fiecare par câte un cap de om. Casa ei era drănițită numai cu limbi de om.

A mai fost rămas un par gol și pe casă mai trebuia o limbă. Parul tot striga: „Babă, cap!” Iar casa: „Babă, limbă!”

Iacă cum era socoteala: se duceau feciori de boieri, de-mpărați să păzească iapa babei. Haramul de iapă, pe la miezul nopții se făcea nevăzută și bietul flăcău se-nturna acasă numai singur-singurel. Baba văzându-l fără iapă, îi tăia capul și-l punea în par, iar limba pe casă. Amu rămăsese numai un par gol și pe casă numai o limbă de pus.

Feciorul de-mpărat își ia inima-n dinți și-și ține drumul.

Baba, când l-a văzut, nu mai putea de bucurie, că-i încape ș-aista în mână.

– Bună ziua, mătușă!

– Mulțumesc, dragu mătușii. Da ce umbli?

– Da, am venit să păzesc iapa.

– Bine, dragu mătușii, bine. Vină colea-n casă și-i mânca oleacă și te-i hodini pînă-n seară, ș-apoi de-acolea te-i duce cu ea, că ea numai noaptea paște. Da să ai grijă să nu vii fără dânsa, c-auzi ce zic parul și casa.

– Aud, aud, mătușă.

Băiatanul se dă și mănâncă, se mai hodinește ș-așa cam de către seară se pornește cu iapa la păscut. Șade el treaz și-și ține firea pînă pe la miezul nopții. Când la miezul nopții, nu mai putea de somn. Văzând iapa că el îi mai gata, îl ia cu tot cu șa și-l pune pe-un mușuroi; iar ea se face un corb și zboară tocmai la torțile cerului.

Când aproape să iasă zările, băietanul se trezește călare pe mușuroi. Ia haramul de unde nu-i. Ce să facă el, săracu? Cum să se ducă fără iapă, că baba-i taie capul!

Amu stînd așa pe gînduri, iacă-și aduce aminte de corb și zice:

– Când ar fi corbul pe-aici, poate că m-ar putea ajuta cu ceva! Când numai ce se trezește cu corbul.

– Da ce scârbă mare te-a pălit, fecior de-mpărat, de șezi așa?

– D-apoi iacă cum și iacă ce...

– N-avea nici o grijă că Ț-o aduc eu. Boala dracului s-a făcut corb și șade ascunsă tocmai după torțile cerului. Șezi acoalea, și când îi vedea un corb c-un pui după dânsul, să zici:

– *Stai, iapa babei gogolată, Cu un mânz alăturată!*

Ea are să steie. Dumneata i-i pune frâul în cap, îi încăleca pe ea și te-i duce la babă cu căciula pe-o ureche.

Ș-a strâns corbul toți corbii de pe lumea asta și s-a dat la căutat de-a mărunțelul, ș-a găsit iapa tocmai după torțile cerului, c-un pui lângă dânsa. Și mi-o luat-o corbii la ciocnit și la ciupit, de mai-mai să-i scoată ochii. După ce-au stârnit-o de-acolo, au luat-o la fugărit spre băiatan: iar băiatanu când a văzut-o, numai ce-a strigat:

– *Stai, iapa babei gogolată, Cu un mânz alăturată!*

Iapa a stat; el i-a pus frâu-n cap, șaua la locul ei, a-ncălecat pe dânsa ș-așa cam pe la răsăritul soarelui ajunge acasă la babă.

– Bună dimineața, mătușă! Iaca Ț-am adus iapa.

– Bine, dragul mătușii, bine! ă... î Du-te, dragul mătușii, în casă și-i mânca oleacă și te-i hodini, și de către seară, iară (și) te-i porni.

De-acolea se duce baba-n grajd și ia iapa la bătaie, că de ce nu s-a ascuns să n-o poată găsi?

– Da m-am ascuns, zice iapa, tocmai după torțile cerului, d-apoi dacă m-a găsit!

– Să cauți să te-ascunzi bine, că de-i face amintrelea, te mântui în bătaie.

Cum vine seara, băiatanul încălecă pe iapă, ia și mânzul și se pornește în țarină.

– Ai grijă, băiete, zice baba, să nu vii fără de iapă, c-apoi, vai de capul tău!

Amu el, cum a ajuns în țarină ș-a văzut că-l pălește somnul, s-a dat jos de pe iapă ș-o ținea numai de pana căpăstrului. Pe după miezul nopții, când băietanul dormea dus, iapa se dă și se face o mreană, și se duce, cu puiul ei, tocmai în fundul mării, după o stâncă.

Aproape de ieșirea zărilor, omul se trezește și dă de iapă că nu-i. Scârba lui!...

– De-amu, de bună seamă, că-mi pune baba capu-n par!

Dar cum se crămăluia el așa, iată-și aduce aminte de mreană.

– Numai mreana, săraca, poate că m-ar putea scoate de la un necaz ca aista.

Pe când grăia și se gândea la mreană, numai ce se pomenește cu mreana dinaintea lui.

– Ce poruncești, stăpâne?

– Iacă ce-am pățit...

Și-i spune cum a rămas fără iapă.

– Aăăă, despre-aceea treabă, nici capul să nu te doară. Șezi colea cu căpăstru-n mână, și când îi vedea c-aducem un pește cu doi pui lângă el, numai așa să zici:

– *Stai, iapa babei gogolată, Cu doi mânji alăturată!*

Ea are să se facă iapă cu doi mânzi alătura. Atunci dumneata să te sui pe dânsa și să te duci acasă.

Dac-a gătit de grăit vorbele iestea, mreana ș-a dat drumu-n mare, a adunat toți peștii și le-a poruncit să caute iapa. Se dau peștii la căutat, și numai ce-o gălesc în fundul mării s-o stâncă2. Ș-apoi te gândești c-a lăsat-o-n banii ei? Nu se află. Au început peștii a o pișca ș-a o mușca, până ce-au stârnit-o de-acolo ș-au-ndreptat-o la malul mării.

Atunci cela a și strigat la dânsa:

– *Stai, iapa babei gogolată, Cu doi mânji alăturată!*

Iapa a stat – că n-a avut încotro – băietanul i-a pus frâul în cap, ș-așa cam pe-aproape de răsăritul soarelui s-a pornit acasă.

Baba, când l-a văzut viind, crăpa rânza-n ea de ciudă; da ca să nu priceapă flăcăul, s-arăta foarte cu voie bună.

– Bună dimineața, mătușă, zice el, iacă Ț-am adus iapa cu doi mânji după dânsa.

– Bine, bine, dragul mătușii ă...î. Du-te-n casă și mănâncă și te hodinește, că deseară iară (și) ai să te duci cu ea la păscut!

Apoi de-acelea se duce baba-n grajd, pune mâna pe-o joapă1 și ia iapa la bătaie, și bate și bate, de mai-mai s-o omoare.

– Aai, haită de iapă ce-mi ești! D-apoi așa mi te-ai ascuns?

– Vai, mamă, da m-am făcut pește și tocma-n fundul mării s-o stâncă m-am fost așezat; d-apoi dac-au venit o mulțime de pești și m-au stârnit de-acolo, ce era să fac?!

– Ei, las' c-amu am să te fac o cloșcă cu pui, să văd tot te-a găsi? Da, parul totuna striga: „Babă, cap!” Iar casa: „Babă, limbă!”

Cum înserează, feciorul de-mpărat încalecă pe iapă, ia și mânjii și hai la pășune.

Ca și-n ceea seară, a stat omul treaz până pe-aproape de miezul nopții.

El, amu, nu mai putea de somn. S-a dat jos de pe iapă și-o ținea așa numai de pana căpăstrului. Da nu mult a trecut, că l-a furat somnul hăt bine și-a adormit.

Iapa a scos frumușel căpăstrul din cap și... tiva, băiate... tocmai în pădure, în niște dudău, s-a dus și s-a făcut o lupoaică cu trei pui lângă dânsa.

Când se trezește feciorul de-mpărat, se trezește numai cu căpăstrul în mână. Cată iapa și ia-o de unde nu-i. Măi și se pune el pe-un plâns ca acela, de huiiau văile. De la o vreme și-aduce aminte de lup.

— Când ar fi lupul pe-aici, poate că el m-ar scoate de la necaz. Nu bine gătește vorba, și iată că se trezește cu lupoaică și față.

— Ce-ai pățit, stăpâne?

— D-apoi ce să pățesc? Ia, mi s-a dus iapa, și de-amu văd bine că mă omoară baba și pace!

— Ahăăă, stăpâne, despre-astă treabă, nici capul să nu te doară. Lasă că-n scurt ț-o aduc. Numai atâta... să ai grijă, când oi aduce-o să fii treaz și să strigi (zici):

— *Ho, iapa babei gogolată, Cu trei mânji alăturată!*

Să nu cumva să te fure somnul, că rămâi fără dânsa.

Și poruncește lupul de se strâng toți lupii de pe lumea asta și se dau la căutat prin toate vizuinile, prin toate tufăriile și dudăile și numai ce-o găesc într-un dudău mare din mijlocul pădurii. Se făcuse, haramul, lupoaică cu trei pui lângă ea. Cum au dat lupii de dânsa, n-au mai lasat-o în banii ei, fără au luat-o la încolțit, de mai-mai s-o omoare. Lupoaica dac-a văzut că n-are-ncotro, a căutat să iasă la lumină și la vedere.

Pe când o aduceau lupii, flăcăul iarăși a fost adormit, și-amu se trezise, dar era buimac de somn. Numai a văzut iapa trecând, dar nu s-a putut scula. Ce folos că l-a trezit el lupul, dar când s-a limpezit bine la cap, iapa era aproape de casă.

Cum a intrat pe poartă, baba a și făcut-o o cloșcă cu trei pui și-a pus-o-n casă sub pat.

Scârbă bietului flăcău! De-amu hotărât că-i pune baba capu-n par. Da mergând el pe drum ca cum ar merge un om beat, își aduce aminte de șoarece.

Numai cu gândul a gândit și șoarecul s-a arătat înaintea lui.

— Ce-i, stăpâne, de ești așa de pălit la față?

— D-apoi cum n-oi fi, săracul de mine, că numai cât oi ajunge acasă îmi pune baba capu-n par.

— Nu fi așa de supărat, stăpâne, că, cu ajutorul lui Dumnezeu, nu scapă iapa neprisă. S-a făcut haramul dracului o cloșcă cu trei pui, și-amu-i sub pat la babă. Eu ț-aș stârni-o de acolo, da are baba un drac de motan, și mă

tem să nu mă mănânce. Da iacă ce să faci: eu am să ies în calea lui și tot am să-l amăgesc, tot am să-l amăgesc, până ce l-oi scoate pe poartă afară. Tu să pui mâna pe ceva și să-l ucizi. De-acolea, eu am să mă duc sub patul babei, ș-am să iau cloșca la mâncat, ș-am s-o scot de pe cuibar. Atunci să șezi în prag cu căpăstrul... și cum îi vedea-o că iese, să-i zici:

– *Ho, iapa babei gogolată, Cu trei mânji alăturată!*

Să-i pui degrabă căpăstru-n cap ș-apoi te du cu dânsa la babă. Să ai grijă că ea are să te îmbie să mergi în grajd să-ți iei un mânz; da să nu te bagi, că-i grajdul de ceară, și cum îi intra te topești. Ce-a mai fi, te-oi învăța mai pe urmă.

De-acolea, șoarecul se băgă sub pat ș-a prins a stârni cloșca, a o ciupi. Cobaia, văzând că n-o mai slăbește, a sărit de pe cuibar ș-a dat să fugă pe ușă; dar feciorul de-mpărat i-a aruncat căpăstru-n cap ș-a răcnit la ea:

– *Ho, iapa babei gogolată, Cu trei mânji alăturată!*

Apoi a luat iapa ș-a dus-o la babă.

– Bună dimineața, mătușă! Iacă ț-am adus iapa cu trei mânji după dânsa.

– Bine, bine, dragul mătușii. Da până una-alta, șezi și te hodinește, c-amuș oi merge în grajd cu tine și ți-oi da un mânz care ț-a plăce.

Pe urmă, baba se duce în grajd, ia inimile de la cei doi mânji mai mari și le pune pe toate la mânzul cel mai mic. El avea a lui drepte șase inimi, și cu cele douăsprezece de la frații lui, avea amu optsprezece inimi.

Face baba pe cei doi mânji mai mari așa de frumoși, că strălucea părul de pe dâșii. Cel cu optsprezece inimi era așa de urât, că-ți vinea oarecum să pui mâna pe dânsul.

Da șoarecu a învățat pe feciorul de împărat ca să nu-l fure păcatul să ieie vo unul din cei frumoși, c-apoi a mânca o ceapă degerată. Să ceară numaidecât pe cel urât.

De-acolea baba vine la flăcău și zice:

– Dragul mătușii, pentru că m-ai slujit cu credință, hai și ți-i alege un mânz, care ț-a plăce.

Cum ajunge flăcăul în ușa grajdului, dă cu ochii de mânzul cel jerpelit și dupuros, și niciuna, nici două, că pe-acela să i-l deie. Baba zicea că de ce nu-și alege unul din cei frumoși; ce se uită la o budihace ca aceea? Geaba grăia baba, că omul o ținea una și bună, că pe cel mai mic să i-l deie.

Văzând că nu-i nici un chip, hoășca scoate mânzul și i-l dă feciorului de-mpărat. De-acolea omul își ia ziua bună de la babă și pornește cu mânzul la drum. Da baba crăpa de ciudă, nu alta.

Amu, mergând pe drum, zice mânzul către stăpân:

– Stăpâne, lasă-mă să mai sug la mama încă nouă zile, să capăt puteri

de-ajuns, și-apoi de-acole om merge unde ț-a zice gândul, și cal ca mine n-a mai fi altul pe lume.

Atunci flăcăul dă drumul mânzului, care sugea pe furiș la mă-sa, până ce s-au împlinit cele nouă zile. La nouă zile vine la stăpân și zice:

– De-amu, stăpâne, sui pe mine și hai la Zmeul Alb făr' de nici o grijă. Da cum să te duc? Ca vântul, ori ca gândul?

– Ba până la Zmeul Alb să mă duci ca vântul.

Și când ș-a făcut calul un vânt, tocmai-n nori s-a ridicat, pământul l-a-nconjurat și la curțile Zmeului Alb s-a aflat. Zmeul era dus la vânat. Flăcăul ș-a dat drumul la fereastra unde ședea a lui dreaptă soție.

– Ei, drăguță, ai vrea tu să mai trăiești cu mine, ori ba?

– Cum nu, voinice, numai mi-i cam în grijă de câinele de zmeu.

– Despre aceea treabă nici capul să nu te doară.

Atunci iese soția flăcăului pe fereastră, s-așază pe cal și se pornesc spre-mpărăție.

Curpăn Mare, de unde era, simți că pe stăpână-sa a luat-o voinicul meu. A-nceput calul a râncheza de se cutremura pădurea.

Zmeul l-a-ntrebat așa:

– *Curpăn Mare, Curpăn Mare! Hătu-ți mama cui te are!*

Spune mie ce-ai pățit? Ori mâncarea ai gătit, Ori setea te-a potolit?

– *Nici mâncarea n-am gătit, Nici setea m-a potolit*, făr' a venit și ț-a furat nevasta și se cam mai duce cu ea.

– Curpăn Mare!

– Ce-i, stăpâne?

– Am când mânca cinci cuptoare de pâine și când bea cinci buți de vin și-apoi să-i ajung?

– Ai când mânca cinci de care nu se mănâncă, stăpâne; că doară calul voinicului îi cu optsprezece inimi și eu îs numai cu trei. La ce mi-ai luat inimile?

Atunci zmeul nici nu s-a mai abătut pe-acasă, fără s-a pornit după dânșii. Da ț-ai găsit să-i ajungă! Calul feciorului de-mpărat mergea la pas, iar Curpăn Mare fugea cât ce răsputea și nu mai era chip să-i ajungă. De la o vreme zice Curpăn Mare, în graiul lui:

– Alei, frate, frățioare, de ce mă faci tu să fug așa de tare, să-mi rup inima din mine?

– Pentru că ești tu prost, măi Curpăn Mare, de-ți pui mintea și puterea cu mine și te potrivești câinelui de zmeu. Aruncă-l o dată tocma-n-naltul cerului și când a cădea jos, plesnește-l în cap cu scara de la șa să nu s-aleagă nici praf din dânsul.

Când a auzit Curpăn așa, unde ș-a făcut un vânt ș-a aruncat pe zmeu tocma-n-naltul cerului și când a venit jos, l-a pălit cu scara și l-a făcut numai câte-o bucățică.

De-acolea feciorul de-mpărat a stat de l-a ajuns Curpăn Mare. Apoi Împărăteasa a-ncălecat pe Curpăn, iar voinicul pe calul lui, și de-acolea au mers un răstimp bun până ce-au ajuns la-mpărăția Împăratului Alb.

Când i-a văzut moșneagul, a-ntinerit de bucurie, nu altă. Apoi a făcut din nou nuntă, mă, și petreceri, și cântări, și jocuri, mă rog, ce vorbă, ca la o nuntă-mpărătească.

Da eu i-am lăsat pe dânșii acolo bând și petrecând ș-am venit și vam spus povestea.

● CĂLIN NEBUNUL ●

Era odat-un împărat ș-avea trei fete și erau așa de frumoase, de la soare te puteai uita, da la dânsle ba. Acu, cele două erau cum erau, da cea mijlocie nici se mai povestește frumusețea ei. Acu câți feciori de-mpărați și de ghinărari au cerut-o, împăratul n-a vrut să le-o deie. Acu-ntr-o seară au venit trei tineri și le-au cerut, da el n-a vrut să le dea. Acu ei au ieșit afară și unul dintr-înșii a prins a fluiera cât s-a făcut un nor mare și nu s-au mai văzut nici ei, nici fetele. Le-a răpit. Acu-mpăratul a scos veste-n țară că cine-a găsi fetele le dă de nevastă. Acu-n satu cela-a-mpăratului era un om ș-avea trei flăcăi. Doi erau cum erau, da unul era prost, ședea-n cenușă și-l chema Călin Nebunul. Ș-au zis acei doi frați: „Haidem și noi să căutăm fetelempăratului”. Da' Călin a zis: „Hai și eu cu voi”. Ș-acei doi au zis: „Hai”.

Și-mpăratul a zis că care s-a porni după fete le dă bani de cheltuială și straie de primeneală. Acu ei au făcut un arc ș-au zis că unde l-a zvârli, până unde-a ajunge, acolo să poposească.

A aruncat cel mare ș-a mers vo două zile ș-a ajuns. A aruncat și cel mijlociu și tot așa degrabă a ajuns. Da când a aruncat Călin Nebunul, a mers trei luni de zile, zi și noapte, și de-abia a ajuns. Acu ei, mergând pe drum, au gătit și cremenea și amnaru. De-abia au avut cu ce ațâța oleacă de foc. Ș-au zis așa ei înde ei că să păzească focul unul din ei cât or dormi ceilalți doi, că dacă s-a stinge focul, îi taie capul celui ce-a păzit dintr-înșii. Acu s-au culcat cei doi, și cel mare a rămas să păzească. Pe la miezul nopții s-a auzit un vuiet grozav. Era un zmeu cu trei capete.

— Cum ai putut să-mi calci moșiile de la tată-meu făr' de voia nimănu? Hai la luptă!

— Hai!

Și s-au luptat ei, s-au luptat, pân' acu l-a omorât pe zmeu și a făcut din capetele lui trei căpiți de carne. Acu se trezesc cei doi.

– Uite, voi ați dormit, da' eu uite ce lupt-am avut.

Acu a doua noapte cel mijlociu era să stea de strajă. Iar pe la miezul nopții se aude-un vuiet.

– Cum ai putut să-mi calci moșiile lui tată-meu fără voia nimănui? Aista era cu patru capete.

– Hai la luptă!

– Hai!

Și l-a omorât și pe acesta și-a făcut patru căpiți de carne din capetele lui. Acu, când s-au trezit ei, o-nceput să-i deie de grijă lui Călin Nebunul că să păzească bine focul. Acu el a treia noapte era să fie. Acu iar pe la miezul nopții s-auzi un huiet mare. Un zmeu era – cu opt capete.

– Hi! zice Călin Nebubul, – că și zmeul era năzdrăvan, și știa de dânsul – hai la luptă!

– Hai!

Cât se luptă, se luptă cât de cât să nu se deie zmeul. I-a tăiat Călin Nebunul o ureche și-a picat o picătură de sânge și-a stins focul. Și-așa, pi-ntuneric, s-o nceput ei a lupta și-în sfârșit l-a omorât Călin Nebunul.

Ș-a făcut opt căpiți de carne. Acu ce să facă el? Foc nu-i. S-a luat el și mergea așa supărat prin pădure și-a ajuns la un copac nalt și s-a suit în vârful lui și-a văzut în depărtare o zare de foc. Scoboară el și se pornește s-ajung-acolo și-ntâlnește un om pe drum.

– Bună noapte!

– Mulțumesc d-tale!

– Da' cine ești d-ta?

– Eu-s De-cu-sară.

Călin Nebunul l-apucă și-l leagă de-un copac cot la cot. Mai merge el o bucată bună, și mai întâlnește un om.

– Bună noapte.

– Mulțumesc d-tale.

– Da' cine ești d-ta?

– Eu îs Miezu-nopții.

Ia și pe-acela și-l leagă iar de-un copac. Mai merge el înainte și mai întâlnește un om.

– Bună noapte.

– Mulțumesc d-tale.

– Da' cine ești d-ta?

– Eu îs Zori-de-ziuă.

Îl leagă și pe-acela. El i-a legat, că lui i-era frică să nu se facă ziuă.

În sfârșit, ajunge el acolo. Acolo era o groapă mare și-un cazan c-o pereche de pirosteie mari, și-ntr-însul fierbea vo două-trei vaci și împrejurul pirosteilor se cocea o turtă. Și împrejurul ei dormeau doisprezece zmei și două zmeoaice, mamele lor.

Acu Călin Nebunul ia vo doi tăciuni într-un hârb și-un cărbune-n lulea și, plecând, iacă, i-a venit așa o miroznă de bună din demâncat, și, luând o bucățică, a curs apă clocotită pe urechea unui zmeu și el a țipat strașnic, că toți s-au trezit și l-au prins pe Călin Nebunul.

Ș-au vrut să-l omoare și el a zis:

— Mă rog d-lor-voastre, lăsați-mă, că sunt om sărac! Da' ei au zis așa:

— Dacă tu ne-i aduce pe fata-mpăratului Roșu, noi te-om lăsa. Da' el a zis:

— Da' de ce n-o luați d-voastră, că sunteți mai mulți și mai tari?...

— Da' noi suntem duhuri necurate, și-mpăratul are un cocoș și-un cățel. Noi, când ne-apropiem de palatul lui, cocoșul cântă și cățelul bate, și noi trebuie să fugim... Da' tu-i putea mai bine, că ești om pământean.

Da' Călin Nebunul, viclean:

— Haideți și d-voastră cu mine, că-s eu om pământean și cățelul n-a bate, nici cocoșul n-a cânta.

Da' Călin Nebunul se uită și vede-un voinic ca și dânsul, legat cot la cot de-un copac, și când a văzut că s-a pornit Călin Nebunul, el s-a smucit strașnic, încât au rămas mâinile la copac și el a fugit.

Și ei merg, merg pân ce-ajung la poarta-mpăratului. Și era o poartă mare de fier, că nu era-n stare să treacă nime afară de Călin Nebunul.

Și el s-a suit pe poartă și-a zis zmeilor:

— Hai să vă iau câte pe unul de chică să vă dau în ogradă.

Și lua tot lua câte unul și cu paloșul le tăia capul, pân ce a tăiat la toți. Și-a intrat în ogradă, da-mpăratul, de grozav zid și poartă ce avea, ușile erau toate deschise. Călin Nebunul s-a suit sus pe scări, și scările erau de aur bătute cu diamant, și-a intrat în casă unde dormea fata. Da' era lună și-o mândreațe afară, și luna bătea în casă unde dormea fata. Da' fata era așa de frumoasă de cât de nepovestit. Călin Nebunul a sărutat-o și i-a luat inelul de pe mână și s-a dus.

Când a ajuns la zmeii cei tăiați, le-a tăiat vârfulurile limbilor la toți doisprezece și le-a pus în basma și-a trecut poarta și s-a pornit la drum. A mers pân ce-a ajuns la cazan. A putut prinde o zmeoaică și-a tăiat-o, da una a scăpat. A luat pe degetu ista mic turta și pe cellalt cazanu cu carne și-ntr-un hârb oleacă de foc și s-a pornit la drum.

Ș-a ajuns la Zori-de-ziuă și i-a dat o bucat' de carne și-o bucat' de turtă, l-a dezlegat și-a zis:

– Hai, du-te!

Mai merge el, ajunge la Miezu-nopții și-i dă ș-aceluia o bucat' de carne și-o bucat' de turtă și-i dă drumul ș-aceluia.

Când a ajuns la De-cu-sară, era mai mult mort de când era legat.

Îi dă ș-aceluia o bucat' de carne și-o bucat' de turtă și-i zice:

– Du-te, bre, 'n pace!

Când a ajuns, n-a apucat a ațâța focul, și soarele acu era sus. Frații lui atâta dormise, c-acu-ntrase mai de-un stânjén în pământ. Când s-au trezit, a zis:

– I, Călin Nebune, lung-a mai fost noaptea asta!

Da' Călin Nebunul nimica nu le-a povestit din ceea ce s-a petrecut cu dânsul noaptea. Au pregătit ei iar să se pornească ș-a zvârlit tot Călin Nebunul arcul ș-au mers ei așa pân' la Pădurea de aur. Când au ajuns acolo, le-a zis Călin Nebunul așa:

– Fraților, voi nu-ți putea trece-n pădurea asta. Faceți-vă voi o colibă aici și stați și mă duc eu singur.

Așa, el s-a pornit. Când a ajuns în mijlocul Pădurii cei de aur, fata cea mare a împăratului făcea de mâncat zmeului ei.

– Bună vreme, fată de-mpărat!

– Mulțumesc, d-tale, Călin Nebune. De numele d-tale am auzit, dar a vedea nu te-am văzut. Da' fugi că dac-a veni zmeul te ucide.

– Da cât mănâncă zmeul tău? Fata zice:

– Patru cuptoare de pâine, patru vaci fripte și patru antaluri de vin.

Zice:

– Ia să văd eu, le-oi putea mânca?

Se pune Călin Nebunul și mănâncă toate. Iaca, vine și zmeul.

– Bună vreme, căne de zmeu!

– Mulțumesc, Călin Nebune!

– Am venit să iau pe fată. Na, hai la luptă!

– Stai, să mănânc ceva.

– Da' că, zice, eu ți-am mâncat mâncarea.

– Cu atât mai bine, zice, eu sunt ușor și tu ești greu.

Și se iau la luptă și se luptă și-l omoară Călin Nebunul. Pe urmă zice fetei:

– Rămâi aici, că eu mă duc să scot cele două surori ale tale.

Și se pornește. Ajunge-n mijlocul Pădurii cei de argint.

Fata cea mijlocie făcea de mâncat ș-aceea. Da' el, cum a văzut-o, i-a căzut strașnic de dragă.

– Bună vreme, fată de-mpărat!

– Mulțumesc d-tale, Călin Nebune! De numele d-tale am auzit, d-a vedea nu te-am văzut.

Da' și Călin Nebunul era frumos, și fetei i-a căzut drag. Da' fata-i zice:

– Fugi, că dac-a veni zmeul te ucide!

– Da cât mănâncă zmeul?

– Opt cuptoare de pâine, opt vaci fripte și opt antaluri de vin.

– Adă-ncoace, să văd, oi putea mânca?

Și mănâncă tot. Iaca, vine și zmeul.

– Bună vreme, câine de zmeu!

– Mulțumesc, Călin Nebune.

– Hai la luptă!

– Stai, să mănânc ceva.

– Că eu ți-am mâncat mâncarea!

– Mi-o fi mai ușor la luptă.

Și se iau, se luptă și se luptă, și-l omoară Călin Nebunul.

Da lui așa-i era de dragă fata, de a luat-o cu dânsul la Pădurea de aramă. Când a ajuns în mijlocul pădurii, ș-aceea făcea de mâncat. Acea nu-l știa, da văzându-l cu soră-sa a-nțeleș.

– Unde-ți este bărbatul tău?

– La vânat, Călin Nebune. Da' fugi, c-aista te omoară!

– Cât mănâncă el?

– Douăsprezece cuptoare de pâine, douăsprezece vaci fripte și douăsprezece antaluri de vin.

– Ia să văd eu, oi mânca?

Mănâncă Călin Nebunul, mănâncă, când la un antal de vin nu-l poate bea și zice-așa:

– Cu atâta-i mai tare zmeul decât mine. Iaca, vine și zmeul.

– Bună vreme, câine de zmeu!

– Mulțumesc d-tale, Călin Nebune!

– Am venit să-ți iau pe fată.

– Ba pe fată nu-i lua-o.

– Hai la luptă!

– Numai să mănânc ceva.

– Eu demâncatul ți l-am mâncat!

– Eu oi fi mai ușor, tu mai greu. Hai la luptă!

– Hai!

Se luptă, se luptă, cât de cât să nu să deie zmeul. Zice zmeul:

– Hai, eu m-oi face o pară roșă, tu te fă o pară verde.

Da' el cu asta a greșit, că para roșă-i mai moale, para verde-i mai tare. Iaca, trecu pe-acolo o cioară pe sus.

Și-i zice zmeul:

– Cioară, cioară, moaie-ți aripa ta-n apă și stinge para ast' verde. Da' Călin Nebunul zice:

– Împărate prenălțate, moaie-ți aripa ta-n apă și stinge para ast' roșie.

Cioara, când a auzit – știi d-ta, a urcat-o – îndată s-a dus. După ce-a udat-o, a-nceput a ciupi dintr-înșă, ș-atâta sânge a-nceput a curge, de umblai pân' în genunchi.

De acolo el s-a luat cu fetele și s-a pornit.

A ajuns în Pădurea de aur ș-a luat și pe cea mare și s-a pornit ș-a ajuns la frații lui.

Ș-a zis așa:

– Fraților, pe aste două le-ți lua voi, dar ast' mijlocie e-a mea; și s-a culcat să doarmă.

Și frații s-au sfătuit așa: ca să-l omoare nu se putea, da să-i taie picioarele și să ieie fetele și să se ducă la-mpăratul și să zică că ei le-au scos.

Și i-au tăiat picioarele când dormea ș-au luat fetele și s-au pornit (așa era de trudit de lupte, încât n-a simțit când i-au tăiat picioarele).

În zori de ziuă se trezește el. Se vede făr' de picioare. Ce să facă? Da' picioarele i le-au luat de acolo, că altmintrele el le-ar fi pus, că era năzdrăvan.

S-a luat el încetișor ș-a intrat în Pădurea ast' de aur. A mers vo trei zile și vo trei nopți ș-a ajuns la un palat, așa de frumosu-i, de nu tendurai să te uiți la dânsul. Ș-a auzit un cântec așa de jale, de i-a rupt inima. Se ia el încetișor și se suie pe scările cele și vede acolo pe voinicul ce-și rupsese mâinile la zmei.

– Bună vreme, voinice!

– Mulțumesc d-tale, Călin Nebune, da' ce-ai pățit?

Și el începe a-i spune toate câte-a pățit.

– Hai să fim frați de cruce!

– Hai!

– Da d-ta cine ești? 1-întreabă Călin Nebunul.

– Eu, zice, s-un fecior de-mpărat, și pădurile astea au fost toate a tătâne-meu și ni le-a luat zmeii; da' de când ai omorât pe zmei, acu iar suntem noi în stăpânire, și eu pentru că-s făr' de mâini trăiesc aici. Eu făr' de mâini, tu făr' de picioare, om trăi bine.

Călin Nebunul se prinde cu mâinile de gâtul feciorului de-mpărat și se primblă prin pădure. Așa într-o zi, aude un foșnet în frunze. Da' fratele lui cel de cruce zice așa:

– Eu m-oi apropia încetișor și ți-oi da drumul, și tu prinde cu mâinile.

Dându-i drumul, prinde pe zmeoaica cea scăpată și zice așa:

– Fă-mi mie picioare și istuia mâini, ori te omorâm.

Și zmeoaica zice:

– Ia, aicea, ca de un stânjin de departe, este o baltă; vâă-te acolo, că-i ieși cu picioare și istlalt cu mâini.

Da' Călin Nebunul, mehenghiu:

– Vâă-te tu întâi.

– Ei... ba vâăți-vă d-voastră!

Da' Călin Nebunul rupe o crenguță verde ș-o moaie-n apa ceea ș-o scoate uscată, ș-o-ncepe a pumni, ca ce-a vrut să-i usuce.

– Mă rog, nu mă bate, căci este la dreapta altă baltă.

Călin Nebunul vâă o crenguță uscată ș-o scoate verde, și se vâă el acolo și se scoate cu picioare și cellalt cu mâini. Și ia ș-o omoară pe zmeoaică, că știa că-n orice vreme are să-i facă rău.

De acolo ei se iau iar și zice Călin Nebunul așa:

– De-acu eu mă duc să-mi caut pe nevasta mea, da-ntâi hai să mă duc într-un loc care ți-am spus eu, la fata-mpăratului Roșu.

Și se iau și se pornesc. Mergând ei printr-o pădure, aproape de curtea-mpăratului, o cules Călin Nebunul o basma de alune. Ajungând la poartă, a auzit un vuiet mare. Da'ei erau îmbrăcați cu ițari și cu cojoc și-ncinși cu chimiri. Da'baba cea de la poartă era de-a noastră.

– Bună seara, mătușă!

– Mulțumesc d-tale, voinice!

– Da' ce-i aici, ce s-aude?

– Se mărită fata-mpăratului.

– Da' cine o ia?

– Bucătarul, c-o ucis doisprezece zmei. Da' Călin Nebunul îi zice-așa babei:

– Mătușă, iaca-ți dau un căuș de galbeni, să-mi faci ce ți-oi zice.

– Ți-oi face, voinice.

El a luat basmaua ceea de alune. Era basma de-a noastre – neagră, cu floricele p-împrejur – ș-a pus inelu-n mijloc ș-a zis așa:

– Du, mătușă, și pune dinaintea împăratului, măcar că te-or ghionti și te-or da afară, vâă-te-așa, cu de-a sila.

Baba s-a dus și-a intrat în ghionturi, ca acolo, și-a pus pe masă, și-a ieșit. Când i-a dat Călin Nebunul căușul cel de galbeni, ea strașnic s-a bucurat... că ea nu cât să-l fi avut în viața ei, dar nici nu l-a văzut.

Împăratul când a pus mâna pe basma, alunele a-nceput a durăi pe masă și-a rămas inelu-n mijloc.

Fata a zis:

— Iaca, tată, inelul meu, pe care nu se știe cum l-am prăpădit.

Impăratul a-nceput a striga:

— Cine-a adus basmaua cu alunele?

Logofeții au spus că baba cea de la poartă. Degrab-au strigat saducă cine-a adus. Se ia Călin Nebunul și intră. Da'mirele, țiganul, ședea pe trei perini de puf. Când a fost Călin Nebunul în pragul ușei, o perină a căzut de sub țigan. Când a fost în mijlocul casei, a picat și-a doua și țiganu-a zis: „Încet, să nu mă tăvălești”. Când a fost lângămpăratul, a căzut și-a treia perină, că de! țiganului nu i se cădea să șadă.

Zice-mpăratul:

— Cum, voinice, inelul fetei mele a ajuns la d-ta?

— Împărate prenălțate! Iaca cum și iaca cum. Da'țiganul:

— Ce spui minciuni, că eu am ucis zmeii... Da' Călin zice:

— Impărate, s-aducă toți zmeii, să vezi: este vârful limbilor?

A adus, și cu adevărat nu era. Atunci el le-a scos și i le-a arătat. Atunci împăratu-a strigat s-aducă calul cel mai bun din grajd și-a legat pe țigan la coada calului, și-a pus și-un sac de nuci și-a dat bici calului... Unde pica nuca, pica și bucățica din țigan. Acu-mpăratul a zis:

— De-acu, voinice, mi-i fi ginere.

— Da'Călin a zis:

— Ba nu, -mpărate, că mie alta mi-a căzut dragă, da eu am un frate de cruce aici cu mine, tot fecior de-mpărat, s-o ieie-acela.

Și l-a adus, deși fata ar fi vrut mai degרבă după Călin Nebunul; dar, dă, cu istălalt era potrivită. Și-a făcut o nuntă strașnică, de-a ținut vo trei săptămâini; luminații, lăutari, ce nu era?

Și de-acolo a zis Călin Nebunul:

— De-acu mă duc să-mi gădesc pe-a mea.

Cât plângeau ei și stăruia, da' n-a putut să-l potrivească să rămâie.

Ș-a pornit. Când a ajuns el la casa tătâni-său, era un palat strașnic și-un cârd de porci, și-l păștea un băiețel ca de vro șapte ani. Că de când îi tăiasse picioarele, acu era vo opt ani de zile.

— Bună vreme, băiețele!

— Mulțumim d-tale, bade!

– Cine șade-n curțile ieste?
– Ia, niște voinici care au luat niște fete de-mpărat, care le luase zmeii.
– Da' cum trăiesc ei, pe care fete au luat?
– Cel mai mare a luat pe fata cea mare, cel mijlociu a luat pe cea mică.
– Da' cea mijlocie?
– Aia au pus-o de păzește găinăria.
– Da' tu a cui ești?
– Mama-mi spune că-s a lui Călin Nebunul, cine-a mai fi acela... Da el, când a auzit așa, numai el știa inima lui, că dă, să ierți mata, cinstita fața matale! era a lui.
– Da' mă rog, bade, ajută-mi a da porcii-n ocol. Merg porcii, merg, când o scroafă nu vrea să intre.

Călin Nebunul a trântit cu drucu-n scroafă. Ea a-nceput a țipa alergând, porcii – toți după dânsa. Decât a auzit ei ș-au ieșit afară ș-au început a striga, care-i acolo de bate porcii? Da' Călin Nebunul intră-n ogradă. Ei, cum l-au văzut, l-au cunoscut. Și s-au sculat îndată și s-au pus în genunchi înaintea lui:

– Iartă-ne, frate, că ne cunoaștem greșala. Da' Călin a zis așa:
– Ba nu, fraților, hai să facem o bombă de fier, și noi să ne punem tustrei alături, ia-așa, cum faci cruce. Ș-o aruncați unul din voi în sus, că-i știut că pe care-a cădea, acela-i vinovat.

Ș-au aruncat în sus, ș-a căzut pe cei doi și i-a făcut mii de fărâme.

Și el a făcut o nuntă strașnică. Da' el nu era așa tare la inimă ca să ție pe-acelea de rău, ca aceia pe asta a lui, el tot ținea ca la cumnatele lui. Ș-a făcut un bal strașnic, și eram și eu acolo... și ei au făcut o ulcicuță de papară și m-au dat pe uș-afară. Da' mie mi-a fost ciudă, și m-am dus în grajd și mi-am ales un cal cu șaua de aur, cu trupul de criță, cu picioare de ceară, cu coada de fuior, cu capul de curechi, cu ochii de neghină, ș-am pornit p-un deal de cremene: picioarele se topeau, coada-i pârâia, ochii pocneau. Ș-am încălecat pe-o prăjină și ți-am spus o minciună, ș-am încălecat pe-o poartă și ți-am spus-o toată.

● FRUMOASA LUMII ●

Apoi poveste, poveste, D-zeu la noi sosește, că-nainte mult mai este. Era odată un vânător ș-avea trei copii și era sărac-sărac, cât numai cu-atâta se ținea, că-mpușca câte-o păsăruică, o vindea ș-atâta era hrana lui, săracul. Acu era o pădure pe-acolo pe-aproape, de-i zicea Pădurea neagră. Ș-au apucat oamenii din satul cela a zice că nu s-a putea să s-apropie nime de

pădurea ceea.

Ș-așa era părăsită, nime nu se ducea, că ziceau că la miezul nopții vin dracii.

Acu bietu omul ist sărac a zis într-o zi către femeia lui:

– Măi femeie, tot o moarte-am să mor, ia să mă duc eu în pădurea ceea, să văd ce-oi găsi acolo.

Așa, i-a făcut nevasta o turtă-n traistă și s-a pornit el; a luat pușca-n spate. Ajungând el acolo, lui îi era foarte frică... da' omul sărac sărăcia-l împinge a se duce orunde ca să câștige.

Iaca, mergând el așa, ajunge la un copac nalt și tufos strașnic, nu știu cum s-o fi chemat, și vede-o pasăre așa de frumoasă – era de aur.

Acu el ce să facă, ca doar să n-o-mpuște, s-o poată prinde, că, vânzând-o vie, mai multe parale ar fi luat. Alungând-o el prin copac, ea se vârâ-ntr-o bortă... și-o prinde. El n-a mai stătut către noapte, că s-a temut de draci, ci a luat pasărea și-a venit acasă și-a făcut o cușcă bună și-a pus pasărea-n cușcă.

Acu el în ziua ceea, era sâmbătă, care-o prins-o, și duminică dimineața s-a ouat un ou. Oul era de aur. Da' el zice:

– Ei, măi femeie, eu n-oi vinde pasărea asta, că ea s-a oua și eu oi avea câte-un ou și m-oi hrăni din zi-n zi.

El ia oul și se duce-n târg și-l întreabă negustorul:

– Ce ai de vândut și cât ceri?

– Am un ou și cer o mie de lei.

Da' un jidan zice (tot ei îs mai mehenghi):

– Ia să văd oul.

Când vede oul cel de aur – făcea mai mult decât o mie de lei - (Îi dă mia de lei). Ia el mia de lei, cumpără cele trebuincioase pentru copii și femeie și se duce-acasă. Da pe gușa păsării era ceva scris, da' omul nu știa carte.

Când în a doua duminică iar s-a ouat un ou de aur. Și el s-a dus și iar a cerut o mie de lei. Da' să iei samă, d-ta, că tot jidanul cela i-a ieșit înainte!

În a treia duminică, când a dus oul, a pus pe gânduri pe jidan. Și s-a gândit așa jidanul: l-a întrebat unde șede, să se ducă să vadă de unde are el ouă de aur. Vine jidanul; da' el ținea cușca în colțul casei. Cum a intrat jidanul în casă – el știa carte – odată și-aruncă ochii-n fundul casei. Pe gușa păsării așa scria: „Cine-a mânca inima are să fie-mpărat; cine-a mânca rânza, de câte ori s-a trezi pe noapte, de-atâtea ori are să găsească câte o pungă de bani sub cap; cine-a mânca maiurile are să fie om cu noroc în lume, oriunde va merge el, orice pas a face el, tot cu noroc are să fie”. Acu jidanul, tot cu dușmănie asupra creștinului:

– Vinde-mi mie pasărea!

– N-o pot, jupâne. Asta-i câștigul meu, toată viața pentru mine și pentru copii.

În sfârșit, cât s-a pus jidanul, n-a vrut bietul om s-o vândă. Jidanul a zis că i-i rău și c-are să mâie la om.

Vânătorul a doua zi s-a sculat de dimineață și s-a dus cu pușca după vânat. Da' jidanul – șiret, da' femeia, ca de-a noastre, proastă – și-i zice-așa femeii:

– Nevastă, ce să trăiești c-un om așa de sărac, vin' să te iau eu, că te-oi ține bine și ți-oi ține și copiii. Da' femeia zice:

– Dacă te-i boteza! Apoi, zice, cum la noi, nu se poate să se despărțească.

Da' jidanul zice:

– Lasă-l pe mâna mea, că eu îl omor până mâine. Îi dă nu știu ce și omoară omul. De-acolo zice-așa:

– Femeie, te-oi lua, dar mai întâi taie-mi pasărea și mi-o frige. Da' să nu lipsească nimica din pasăre, toată s-o mănânc eu.

Și femeia, dobitoacă, ea s-a potrivit. A tăiat și a fript pasărea și-a pus-o pe vatră, a strâns-o și ea iese din casă cu treabă, și copiii, tustrei, intră-n casă. Zice unul dintr-înșii:

– Mă, tare mi-i foame... Mama a fript pasărea ceea, hai să mâncăm câte-o bucățică.

– D' apoi dac-a fript-o jidanului, ne-a bate!

– Hai să mâncăm dinăuntru, că nu s-a vedea.

Ia cel mare inima, cel mijlociu rânza, cel mic maiurile. Pasărea acu nu mai plătea nimica dacă le mâncase acelea. Da' copiii, după ce-au mâncat:

– Măi, hai să fugim, că ne-a bate.

Și era o bortă-n dosul casei și s-au vârât acolo.

Vine jidanul. Da' la pasăre cele nu-s într-înșea. Apoi începe-a striga, bate pe biata femeie.

– De bună seamă, au mâncat copiii, căci altul nime n-a fost în casă.

Jidanul îndată strigă după copii, să-i taie, să mănânce el din copii. I-au căutat, i-au căutat, în sfârșit nu i-au găsit. Dac-a văzut jidanul că nu-s și nu-s, s-a dus dracului – cruce de aur în casă! – a lăsat și pe femeie și tot. Că el tot așa era să facă, d-apoi Dumnezeu a lăsat mai bine să mănânce copiii decât dânsul, că Dumnezeu nu doarme. Acu, acel mare a umblat ce-a umblat și s-a făcut împărat pe țara aceea. Acu numai aista era micușor de tot, tot la mă-sa ședea, ist care mâncase maiurile, și pesemne unde avea el să aibă așa noroc, tare era leneș.

Cel ce a mâncat rânza găsea tot pungi de bani și se făcuse strașnic om de rău. Îi erau dragi numai petrecerile, să ierți mata, îi erau dragi cucoanele cele frumoase. Acu, acolo, strașnic era de frumoasă una de-i zicea Frumoasa Lumii. La soare te puteai uita, da la dânsa ba. Acu el tot umbla, că doar i-ar da-o boierul cela, da nici că vrea să i-o dea. Iaca vine el acasă la mă-sa:

— Mamă, ce mi-s buni mie banii dacă nu pot eu lua pe ceea ce mi-a picat dragă!

Da' mă-sa zice:

— Dragul mamei, du-te și tot te-i putea întâlni cu ea. (Să vorbească cu dânsa, poate i-ar fi fost și ei drag.) Da' ea era vicleană.

Acu aist ce-a mâncat maiurile se juca cu niște bulgărași cu alți băieți pe-afară. Vine un moșneag.

— Dragul moșului, ce faci tu aici?

— Ia mă joc, moșule!

— Hai cu moșu, că ți-a da pere și mere (știi, ca la copii) – înșală pe băiat și-l ia cu dânsul.

Da' acela era un vrăjitor grozav – îngheța apa. Și-acu el, tot vrăjind prin Pădurea neagră, a dat de ceva strașnic, care el nu putea face, numai c-un copil. Se duce-acolo cu băiatu-n mijlocul pădurii și dă de-o piatră mare. Și bate de trei ori în piatră și se deschide pământul. Și el zice băiatului așa:

— Măi băiate, du-te pe scările ieste într-acolo sub pământ (erau niște scări) și-ai să cobori într-o grădină așa de mândră, și-ai să dai de-o căsuță acolo-n grădină. Să intri-n casă și-ai să vezi un horn făcut acolo și pe vatră ai să vezi o cheie. Să iei cheia ceea, s-o pui în brâu și să vii înapoi la mine. Da' na-ți și-o veriguță de fier, că fără' de veriga asta nu poți intra. (Acolo era pe ceea lume, zice-că.)

Băiatul se ia, merge-ncetișor și intră pân' în grădina ceea.

Da' acolo așa era o mândreață, grădină cu pomi cu poame de aur...

Încât băiatul s-a mirat când a intrat acolo și, știi, ca copilul, mai degrabă a alergat la pere și la mere decât la cheia moșneagului. Știi cum e treaba noastră – era cu cămeșoi și cu curălușă bună-ncins, și-o umplut sânul de mere și de pere. El pornise să iasă, când și-aduce aminte de cheie, merge într-acolo și-o ia – da cheia era strașnic de ruginită... Cine știe ce-ar fi făcut el cu cheia ceea, și astăzi am fi fost sub mâna lui poate... Se ia băiatu-ncetișor, se suie iar pe scară să iasafară – că știi d-ta că el, bătrânu, deși avea putere, nu putea intra în rai, dar ista ca copil...

Când a ajuns în gură să iasă, moșneagul a strigat:

— Stai, nu ieși! Dă-mi cheia!

Băiatul zice (era mic, da tot cu cap):

— Ba lasă-mă să ies întâi afară!

– Ba nu te las.

– Nu-ți dau cheia! (Știi d-ta, nici mâna nu putea vârî, că era păcătos.)

– Am să te omor.

– Omoară-mă, numai dacă poți!...

El face tranc! cu picioru-n pământ și se-nchide pământul.

Ce s-ă facă bietul băiat? Ia să se-ntoarcă, să se ducă iar prin grădinile cele. Când colo, era-nchis pământul, nu mai era mândreața ceea. Începe băiatul a plânge. Plângând așa, își freca mâinile. Șterge pe veriga ceea ce i-o dat-o moșneagul și vine-un om.

Omul acela era de fier. Era duh necurat; om de-ai noștri de fier, unde se poate?

– Măi băiate, cine te-a adus pe tine-aici?

– Iaca cum și iaca cum, spune băiatul tot.

– Eu te-oi scoate, băiate, da-întâi să te duci de-aici, să-mi tai vo douăzeci de vaci, să-mi frigi, să am de mâncat pe drum, când te-oi duce (că știi d-ta, nouă ni s-a părut că era-n gură, da el era tocma-n fundul pământului, când a-nchis el piatra).

Frige el, și-l pune pe băiat după cap, și pune pe o mână douăzeci de vaci fripte și pe altă mână câteva poloboace cu apă, cu vin – cu ce-o fi fost nu știu – și băiatului îi dă un cuțit și-o ulcică.

– Când mi-a fi foame, să tai cu cuțitul din carne, să-mi dai să mănânc, și când mi-a fi sete, să-mi dai cu ulcica apă.

Și merge el, merge – zi și noapte tot mergea, decât așa era dentuneric, de nu zăreai cât un fir de colb, dacă era sub pământ!

Acu apropia vacile de gătat demâncatul și apa de băut. Da' duhul cel necurat i-a zis așa:

– Dacă tu-i avea noroc să nu gătesc demâncatul și apa, eu nu te voi mânca, dar dac-oi găta, te mănânc. Ia uită-te tu în sus, vezi soarele?

– Îl văd cât o zare de chibrit.

– Ia! deci mai este!

Merge el – că acu rămăsese numai o jumătate de vacă.

– Ia uite-n sus, câtu-i soarele de mare?

– Îl văd pe jumătate.

– E, apoi iaca tot mai am o bucată bună!

Când acu era mai aproape de ieșit afară, demâncatul se gătise, apă tot mai era.

– Dă-mi demâncat, că mi-i foame!

Băiatul, ce să facă el? Ia cuțitul și-și taie o bucat' de pulpă și-i dă apă

și pornește iar. Iacă, a ieșit pe iasta lume. Când îl pune jos:

– Să-mi spui tu drept, de unde mi-ai dat tu de-am mâncat la urmă?

– Drept ți-oi spune, pulpa mi-am tăiat-o!

– Drept să-ți spun, să fi știut că ești așa dulce, nu te mai scoteam.

– Acu nu mă poți mânca?

– Hei, acolo era largul meu și strâmtul tău – de-acu ești prea bun la D-zeu și nu te lasă să te mănânc! (Știi d-ta, că sub pământ era locul dracilor.)

Și omul se face nevăzut.

Da' băiatul era saracul flămând, da el uitase că are merele cele-n sân și cheia ceea. Se ia el și-aleargă, și-ajunge la casa mamei-sa. Da, știi d-ta, el era leneș, da era de duh, nu așa (parcă numai la dv. Sunt de duh? Sunt și dintre noi!). Intră-n casă, da mă-sa era saracă strașnic, că, știi d-ta, ca la boierul când ajunge la mărire, n-o lua pe biata măsă s-o ție, deși era-mpărat.

– Mamă, n-ai vo bucătică de lumânare s-aprinzi?

– Am, dragul mamei, de la Paște! (O ține, Doamne ferește, de tunet, s-aprindă.)

Aprinde lumânarea. Da' el zice:

– Doamne, mamă, tare mi-i a mânca! Am niște pere și niște mere, da' m-a durea la inimă să mănânc. Da' el n-a luat seama că ele-s de aur. Le-a zvârlit sub o laiță. Mamă, iaca, am o cheie, decât tare-i ruginită, mamă, șterge-o și vinde-o și cumpără-mi o pâine.

N-a apucat a o freca oleacă, și-au intrat vo cinci oameni de fier în casă.

– Ce vreți, stăpânilor? (El era să-nconjure lumea cu cheia aceea;

C-atunci avea cheia iadului, putea face cu dracii orice.)

Femeia strașnic s-a înfricoșat de dânșii. Da' băiatul, mehenghi, Îndată s-a priceput:

– Masă vrem și vin bun!

Îndată au venit niște sufragii și-au pus masa, și ce n-au pus! Și după ce-au ospătat ei bine, au strâns aceia și s-a dus.

– Ei, mamă! Cheia asta o strâng eu! Acu se făcuse holtei, bun de-nsurat.

– Mamă, eu am auzit că fata-mpăratului e frumoasă. Mă duc s-o iau eu.

– Dragul mamei, tu, un băiat așa sărac, să iei pe fata-mpăratului? Ce mai vorbești nebunii?

– Dacă eu vreau așa?! Du-te, mamă, staroste.

– Da'cum, dragul mamei, să intru eu acolo?

– Du-te, mamă!

El o mâna.

– Cum să mă duc eu cu mâna goală?

– Mamă, ia vezi merele și perele cele, n-au putrezit? Du-i-le acelea!

– Bine zici, dragul mamei.

Se ia baba și se-mbracă cu peștiman, pune-un ștergar frumos în cap, ia-n basma acelea și se pornește. Ajunge la poarta-mpăratului.

Împăratul ședea-n cerdacul cel nalt. Vede-mpăratul că se luptau ceia cu dânsa, n-o lăsau să intre. Împăratul cela era milostiv, nu ca ista de pe-acu. A gândit că a venit să ceară ceva.

– Lăsați-o, bre!

Când au auzit porunca-mpăratului, au lăsat-o.

– Ce vrei, mătușă?

– Apoi prenălțate-mpărate, am venit după un lucru mare.

– Ca ce fel, mătușă?

– Poftim întâi colacii.

Vede-mpăratul perele și merele de aur și-a stat în mirare. Să vadă la o babă de-a noastră! Numai la curțile lor sunt de-acelea.

– Feciorul meu vrea să ieie pe fata d-tale, împărate!

Da-mpăratul a stat olecuță și pe urm-a gândit: „Baba asta-i nebună”.

– Dacă feciorul tău, zice, până mâine dimineață, în locul casei tale, va face un palat ca al meu și-o grădină ca a mea, c-o cărărușă de pomi pân' la curtea mea, și-n fiecare pom să cânte păsările, eu i-oi da fata.

– Rămâi sănătos, împărate! Se pornește-înapoi femeia.

– Iaca, dragul mamei, ce-a zis.

– Bun, mamă, le fac până mâine.

Șterge cheia și vin iar cinci oameni de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Până mâine dimineață să fie un palat tot de sticlă și poleit cu aur și să fie o cărărușă despărțită prin pomi și-un pom să-nflorească, unul să-nfrunzească, unul să-i pice frunza, să nu fie doi de-un fel. Și cărărușa să fie de catifea, cu iarbă de catifea. Și la fiecare pom să steie câte-un soldat cu sabia scoasă. Și păsările să cânte așa de frumos, să nu poată dormi împăratul și fata-mpăratului!...

Ech! încă era mult pân-în ziuă și erau toate gata.

Împăratul, dimineața când se trezește, zice fetei:

– De când sunt în palatul ista, cum ne-au cântat păsările acum nu ne-au cântat niciodată (că el nu s-a așteptat la aste, el gândea că păsările din

grădina lui cântă).

Când iese-afară și vede, zice:

– Bre! mare putere are omul ista! Băiatul zice:

– Du-te, mamă, și cere-i fata să mi-o deie!

Se duce baba la-mpăratul, da' el tot o purta cu vorba, că nu-i era voia să-și deie fata după d-aiștia.

– Apoi, mătușă, de azi într-o săptămână dac-a veni c-o trăsură de aur și cai care ar mânca jărat și-ar bea pară, i-oi da fata.

Da' fata era să se cunune tocma-n ziua ceea dup-un alt împărat.

– Iaca, dragul mamei, ce-a zis:

– I-oi face, mamă, și asta.

Aude el un vuiet mare strașnic pe afară.

– Oare ce s-aude, mamă?

Întreabă mă-sa. Zice:

– Se mărită fata-mpăratului.

– Cine-o ia?

– Cutare fecior de-mpărat. Vezi, dragul mamei, numai m-ai făcut de răs.

– Ia lasă, mamă, că tot are să mi-o deie.

Ia el, șterge cheia. Da era iarna. Și vine omul cel de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Fata-mpăratului s-a cununat astăzi! Când or dormi, să iei pe mirele să-l pui afară și pe mireasă s-o pui într-o pivniță și-n zori de ziuă să-i aduci iar pe amândoi în casă.

Dimineața intră-mpăratu-n casă.

– Ei, dragii tatii, cum ați dormit? Zice el:

– Mie, tată, tare mi-a fost frig!

– Ba, zice ea, eu nu știu unde eram, că căutam s-aprind lumânarea și nu găseam, și nu era nici pat, nici nimica.

– Ați visat!

– Da' cum dracu, tată, că, iacă, buricele mi-o înghețat la degete.

– Eu nu-mi simt spatele.

– Ce n-ați zis sufragiului s-aprindă focul? Nu v-a mai fi nimic. A doua seară, iar șterge cheia. Vine iar:

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau să te duci să-i pui pe ginerele împăratului într-o movilă de omăt, când a dormi, și pe mireasă s-o pui în vârful casei!

Pe casă, frig-frig, da' nu era omăt. Ista a degerat. Da' tot îi era milă de dânsa.

— Numai jumătate de noapte s-o lași pe vârful casei.

Când a adus pe mire dimineața, era țapăn. A strâns toți doftorii, n-a mai avut ce-i face – a murit, săracul!

Iaca, se-mplinește săptămâna. El iar șterge cheia, vin ceia...

— Mâne dimineață, o trăsură de aur și cai care or mânca jărătic ș-or bea pară, și mie straiiele cele mai frumoase din lume să mi le aduci.

Se pune el ca boierii-n trăsură a doua zi și se pornește cătrempăratul.

— Cum îi, voinice? zice-mpăratul.

— Am venit să-mi dai fata.

El se face că nu știe că i-a murit ginerele.

I-o dă-mpăratul. Face-o nuntă strălucită, și i-o dă, ș-o duce la palatul lui – da' lui așa-i era de dragă, de-o prăpădea din ochi.

Iacă, aude vrăjitorul că el a ieșit din pământ. Ce să facă el, să poată pune mâna pe dânsul, că el, cât era de vrăjitor și strașnic, da' el avea numai vo doi draci, da ista cheia iadului o avea.

Da' el punea cheia ceea totdeauna pe-o sobă și numai sufragiul știa de dânsa. Da' sufragiul nu prea avea minte destulă-n cap.

Iaca, s-a luat el cu fata-mpăratului la primblare. Da' vrăjitorul a luat o mulțime de chei nouă și frumoase, altele de aur, de aramă, de argint ș-a început a striga pe la poarta ginerelei împăratului:

— Cine-mi mai dă chei ruginite, că-i dau de cele de aur?

Și sufragiul, nu prea avea multă minte-n cap, a gândit să dea cheia ceea și să ieie una de aur, că mai bine a prii stăpânu-său.

Ehei! și când i-a luat (cheia, i-a luat) săracul toată puterea lui. Îi dă. N-a apucat de-a veni el de la plimbare și palatul n-a mai fost. A rămas el săracul în câmp, nici bordeiul ce-l avea înainte nu era acu. Da-mpăratul i-a trimis așa răspuns pe un logofăt: că dacă pân' în trei zile n-a face palatul cum a fost, îi ia fata și nu i-o mai dă. Acu ți-am spus că mai bine i-ar fi luat zilele decât să i-o ieie pe dânsa. Mare lucru-i dragostea!

Ce să facă el? Da' și fata-acu strașnic ținea la dânsul. Nainte mai drag îi era cel degerat, da' acuma! A așteptat el pân' a treia zi; nu-i de chip, n-are de unde să facă palatul. Își ea el ziua bună de la nevastăsa: cine știe ce jelanie a fi fost acolo!

— Mă duc de-acu-n lumea mea!

Merge el și ajunge la o baltă (cam un iaz vine).

— De-acu n-am ce face, mă-nec!

Dând așa, frecându-și mâinile, dă de veriguța ce i-a dat-o vrăjitorul

când l-a vârât întâi în groapă. Și vine un om de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau cheia cea de la iad.

– Eu cheia iadului nu ți-o pot da.

– Apoi, ce să fac eu, spune-mi măcar unde-i?

– Apoi vrăjitorul, ca să nu-l ajungă nime, ș-a făcut un palat pe Prut, ș-acu, dacă-i putea merge pân' acolo, el o ține ascunsă sub perină la capul lui.

– Ce să fac eu, cum oi putea s-ajung la dânsul?

– Na-ți, zice, bucățica asta de fier, dă-te de trei ori de-a curu-n cap pe dânsa și te-i face o muscă – pe urmă te-i pricepe cum s-o iei.

Și s-a făcut nevăzut omul cela.

Se ia el, se dă de trei ori peste cap și zboară ca musca pân' la Prut. Ajunge acolo, da' vrăjitorul dormea de-amiazăzi. Dă să intre... pe unde să intre? Ferestrele cu obloane, cum se purta mai demult.

„Mă vâr pe borta cheii!”

Se vâră și se pune pe sobă. Unde se trezește vrăjitorul și undencepe a bate-n mijlocul casei cu niște ciocane și unde-ncepe a ieși la draci, de te luau fiori. Ș-a-nceput a-i trimite pe unde să facă rele, să puie la cale pe oameni să facă rele; decât, când nu vrea D-zeu, că el era om pământean, i l-a luat din minte! Așa, după ce-a pus el trebile la cale, a ieșit afară. Musca s-a sculat, a luat cheia de sub perină ș-a început cătinel-cătinel, ș-a zburat afară. Decât bucuria lui nu se mai povestește, c-are să ieie pe fată-napoi. Acu lui nu-i era de dânsul, de dânsa-i era ce-i era. Freacă cheia, vin oamenii cei de fier.

– Să-mi faci palatul iar înapoi cum a fost!

Și acu s-a-nvățat minte: purta cheia tot lângă dânsul. Acu ce să facă vrăjitorul? Era în satul cela o babă sfântă... Pe atunci era lume bună, erau sfinți, nu ca acu. Când te durea capul, când aveai vo boală, numai dacă puneai mâna-ți trecea.

S-a dus vrăjitorul ș-a omorât baba și s-a îmbrăcat el în straietele ei. S-a-mbolnăvit femeia lui, fata-mpăratului, decât ce boală, să dea D-zeu să am și eu cât oi trăi, decât numai când zicea oleacă valeu, el se prăpădea.

– Ia să chemi pe baba cea sfântă.

Vine; acela era vrăjitorul. Începe-a pune mâna pe capul ei, ca și cum, dragă Doamne, a o descânta. Și când iese el din casă, îi zice vrăjitorul ei:

– Doamne, măria-ta, câtă frumusețe și mândrețe ai în casă și n-ai și un ou frumos de marmură!

– Ca ce fel de ou, mătușă?

– Acela-i numai în fundul pământului!

– Ira! oi zice bărbatu-meu, ș-a trimite pe cineva să-l caute.

Și se duce vrăjitorul. Intră el în casă.

– Ei, zice, iaca ce mi-a spus baba ast-sfântă.

– Iaca să șterg, dragă, cheia.

Șterge cheia și vin doi oameni de fier.

– Ce vrei, stăpâne?

– Vreau oul cel de marmură de sub pământ.

– D-apoi, bată-te D-zeu să te bată (fie-i lui acolo!); câte-ți fac eu, până și cheia iadului o ai, acum vrei să ne iei și toată puterea noastră?...

Vezi d-ta, vrăjitorul a vrut înadins, ca doar duhul cel necurat l-a gătui.

– Da' eu te-aș omorî, da pentru că știu că asta nu vine de la tine, pentru asta te iert și-ți spun așa: că baba cea sfântă-i vrăjitorul și că azi are să vie c-un cuțit mare și s-a face că pune mâna pe capul femeii tale ș-are să ți-o omoare.

Decât, când a auzit el așa, of! numai tremura!

Și se duce omul cel de fier. Acu el își gătește iataganul, și când vine-n casă vrăjitorul, pune pe sufragiu și îl dezbracă-ndată, ș-adevărat găsește-un cuțit mare, știi, ca un chip de cosor, și-l ia cu iataganul și-l face bucățele. Acu era cu deplin fericiți. Acu săracul nu mai știa ce-i durerea, cum știa-nainte, și zice-ntr-o zi:

– Ia hai, soro, să mergem să găsim pe frații mei cei doi. (Da' mama lui murise!) Se iau ei și se pregătesc, și mergând ei așa, au ajuns lampăratul. Era strașnic în război cu altul. Tot să nu fie omul săracu-n pace. Ș-așa era el de scârbit, decât strașnic lucru. Văzând pe acesta, s-a bucurat ș-a zis așa:

– Fiindcă ești ginere de-mpărat, mi-i da ajutor ș-oi putea să bat pe vrăjmașul meu.

Așa a gatat armată grozavă și-n sfârșit a dovedit pe ceala.

Acu aiști doi se zice că erau tare fericiți – numai acela, saracul, era mai necăjit (cel cu rânza). Acela s-a luat și s-a dus la Frumoasa Lumii. Dă să intre-n palatul boierului celuia, nu-l lasă să intre. Așa, el a trântit un bal strălucit ș-a poftit pe toți să vie la balul cela, între care era și Frumoasa Lumii. Decât așa era ea de frumoasă, cât, când a intrat în bal, a luminat balul de atâta... să ierți mata. El a început după aceea jocul pân' în zori de ziuă – unde-a-intins niște mese și s-a pus să joace cărțile. El a făcut toate chipurile ca să joace cu dânsa. El avea mare noroc și se făcea că nu câștiga, tot ei să-i deie, că nu mai putea de dragă ce-i era. Acu ea, văzând atâția bani, s-a minunat ș-a zis așa tătâni-său:

– Hai, tată, să-l poftim pe ista la noi (știi, ori de-a noastre, ori de-a d-lor-voastre, care vrea să scurgă tot la parale, trage ori pe cine). Acu el, venind la dânsa-ntr-o seară cu vo zece pungi de galbeni -, a jucat iar în cărți

și i-a dat toți ei, de n-a rămas măcar c-un pitac. Acu ea, văzând că n-a rămas nici c-o para, a-nceput a râde de dânsul. Și ploua afară. Și vrute și nevrute a trebuit să-l îmbie să mâie-acolo. Dormind el, de câte ori s-a trezit, de atâtea ori a găsit o pungă de bani sub cap.

A doua zi dimineața, când a venit sufragiul să-i deie de spălat, după ce-a mântuit de spălat, i-a pus în mâini vo douăzeci de galbeni bacșiș. Aleargă la dânsa sufragiul. Da' ea zice:

— Bre! de unde are omu-aista atâtea parale? Vine la dânsu-n casă și zice-așa:

— Eu te-oi lua de bărbat dacă mi-i spune de unde ai atâția bani. El zăluzise și i-a spus, prostul. Da' ea i-a făcut o cafea nu știu cu ce și s-a bolnăvit el strașnic și-a început a vărsa, și-a vărsat rânza. Și-a luat-o ea, a spălat-o cine știe cu ce, a parfumat-o și-a înghițit-o ea, ca să găsească ea pungile cu bani. Da' fiecăruia norocul lui.

El mai avea vo zece pungi de bani din noaptea ceea.

Ea l-a dat pe urm-afară. El a-ncălecat pe un cal și s-a pornit. Mergând cu calul cela, a dat pe-un câmp de flori și s-a plecat calul să mănânce și s-a făcut un măgar.

El a strâns un mănunchi de flori și l-a pus în buzunar. Mergând el călare pe măgar mai departe, a dat de un iaz. Se pleacă măgarul să beie apă și se face iar cal.

— Ei, zice, bună-i asta!

Ia el într-un șip apă și se-ntoarce-napoi. Ajunge iar acolo, la Frumoasa Lumii, și din banii ce-i rămăsese mai toarn-un bal strașnic. Da ea aleagră, ca să mai vadă de unde are bani.

— De unde bani?

— Din mănunchiul ist de flori.

El i-l dă. Ea, mirosind, se face măgăriță. El o lasă măgăriță și iese din casă.

Așteaptă sufragiul să iasă stăpâna afară. Nu-i!

Mare păcat! Când se duce-n casă, o găsește măgăriță. Se-ntoarce, și-o ia de-acolo și pornește călare pe dânsa.

Îi dă fân să mănânce (că măgăriță, da' inimă de om). Ea a zis așa cu alean:

— Nu te-oi mai înșela de-acu și ți-oi da rânza-napoi, numai fă-mă cum am fost.

El de multe ce-i făcuse, acu era hapsân și s-a dus pe dânsa până la-mpăratul, la frate-său. Acu acia era și iestlalt, care ținea pe fatampăratului. Și când le-a povestit el lor că măgărița-i Frumoasa Lumii, ei s-au pus pe lângă dânsul ca s-o ierte. Și iertând-o, a băut apă și s-a făcut iar

la loc.

Și erau acum trei împărați pe o țară. Și-au fost toți fericiți... Și-am încălecat pe-o șa și ți-am spus-o așa.

● ȘPERLĂ VOINICUL ●

Așa îl chema pe feciorul unui împărat de demult: Șperlă. Eu, când am auzit povestea asta, tare m-am minunat de numele feciorului și drept la bunică-mea m-am dus și-am întreat-o, dar bunica m-a îndreptat la bunicul și bunicuțul, luând zodiacul de pe coardă, a cercetat cu de-amănuntul toți sfinții și sfințișorii anului și de numele lui Șperlă tot n-a dat. Ci numai într-un târziu, ștergându-și bunicul ochelarii și punând zodiacul la loc, își dădu cu părerea că cel fecior de împărat trebuie să fi fost mare zăcaș1.

Că ce-i șperla decât jăraticul focului potolit și cum să se cheme cel care stă pururea-n vatra focului, vânturându-i cenușa cu cleștele, decât Șperlă! Ș-atunci m-am luminat și mi-am zis că de bună seamă îi așa.

Și dacă-i așa, apoi trebuie să pricepem și pricina pentru ce-i plăcea lui Șperlă să se scalde-n baltă cu găștele și cu rațele și să se tăvălească apoi în glodărie, alături cu purceii!

Acestea le spusei ca să înțelegeți și altăceva: anume, pentru ce era urgisit Șperlă de împărat și de toți curtenii lui și socotit ca o pacoste, bună numai să încurce pe alții. Cui semăna nu știu, că împăratul și Împărăteasa erau oameni ca toți oamenii și cei doi frați mai mari atâta aduceau cu Șperlă, cât aduce ziua cu noaptea și nici atâta. Aceia erau brazi, nu altceva, voinici, să frângă pământul în două, și mintoși, să-ți spuie pe degete tainele lumii.

Și stând așa lucrurile, vine întâmplarea!

Împăratul avea, ca tot creștinul, ogorul lui, unde-și semăna, toamna și primăvara, cum semănăm și noi când avem unde, care secera vara, cum secerăm și noi când avem ce. O osebire mică numai: în ogoarele noastre mai crește și pământărie ori neghină, mai face câteodată grâul tăciune și nu ca-n ogorul împărătesc, unde grâul avea pai de aur și spicul boabe pe pietre nestemate, la care cu mare greutate puteai privi!

Îi mergea tare bine împăratului și-n scurtă vreme s-a văzut românul cu gospodărie așezată, cu vite la saivane, cu pătulele și coșarele pline și cu părăluțe puse de o parte pentru Doamne ferește ce nevoie. Norocul lui, că ce să zic eu? Dar vezi, norocul mai dă câteodată și pe lături; trece de la mine la tine ori, ocolindu-ne pe amândoi, se duce pe pustiul dracului.

Într-o bună dimineață se trezește împăratul cu mâhnirea-n coastă. Chiu și vai! Ce-i? Mare comédie! Aleu! Dar cum? Uite, astă-noapte, cine și cum nu se știe, a venit ca din pământ și-a păscut ogorul împărătesc! Nu mă

omori! Așa! Dar păzitorii ce-au făcut? Parcă ei își pot da cu mintea!

Și în anul acela, toate i-au mers împăratului pe dos.

— Ce mă-nvățați să fac, oameni buni? Întrebă împăratul pe sfetnici.

Și sfetnicii, felurite capete, felurite răspunsuri. Unul:

— Apoi, să chemăm pe vlădica să facă slujbă. Altul:

— Eu așa zice, mărite împărate, să nu mai sameni de alt an, și pace! Iar împăratul:

— Vra să zică, de frica șoarecilor, să dăm foc caselor!

Și tocmai la sfârșitul sfatului se scoală unul mai adus la minte și grăiește atâta:

— Împărate, paza bună trece primejdia rea!

Amin! Dar cine focul negru să păzească? Eu, știu că nu, și nici dumneavoastră, că noi destulă bătaie de cap avem cu nevoile noastre. Atunci cine dară?

Și iată, se găsește feciorul cel mai mare al împăratului. Că el apără ogorul și pace!

— Bine, dragul tatii, îi zice împăratul, pleacă și vezi că la noapte se împlinește anul de când cu întâmplarea. Și pornit a fost feciorul împărătesc la mare ispravă, îmbrăcat în zale din cap și până-n picioare, cu buzdugan greu în mână și tolă cu săgeți înveninate la șold, să răpuie dușmanul ogorului împărătesc, și mai multe nu!

Și toți ai curții puneau mare nădejde în împăratul lor de mâine, dar vezi, mai este-o vorbă: la părul laudat să nu te duci cu traista prea mare!

Pe mine, zău că-mi vine să m-apuce râsul! Și dacă ar sta unul dintre dumneavoastră să mă întrebe de ce, apoi a vedea din firul poveștii.

Se duce voinicul cela în mijlocul ogorului, își face loc și dos la umbra unui spin, ca vânătorul care stă noaptea la pândă, își face culcuș pe iarba moale, trage o roată cu ochiul împrejur, își dezbracă cojocul și-l pune căpătâi și se întinde la pământ, ca un străjer vrednic ce era. Sta așa cu ochii deschiși și număra stelele pe cerul lui Dumnezeu, și sta, și privea, și aștepta, și cam la un ceas din noapte, iacă aude la câțiva pași de dânsul: țâr-țâr, țâr-țâr!

Măi, deodată parcă s-a simțit pe altă lume: balamalele i se muiaseră și-un nod i se pusese în furca pieptului, gata să-l înece. Pune mâna la tolă, scoate o săgeată, o pune pe coardă, o întinde și stă să tragă. În cine? În cel care țârâia alături cu dânsul. Și cum era pesemne lună frumoasă, iată vede voinicul un șoricuț mititel, și cum îl vede, îi strigă:

— Stai să teucid!

— Ba nu mă ucide, măi!

– Ba stai să te omor, că tu mănânci holdele lui tată-meu!

Ei, se-nțelege, șoricelul zvâc! În tufă și din tufă la un stângen în pământ, că nu era el prost să-și pună mintea cu odrasla împărătească. Voinicului îi veni ră din nou boii acasă, se mai sculă, se mai uită, și socotind primejdia trecută, se-ntinde din nou la pământ, și Dumnezeu să-l ierte!

Bun!

Acuma, dumneavoastră știți, ori poate nu știți despre cele douăsprezece iepe ale văzduhului, care umblă noaptea pe unde vor, călăuzite de-un armăsar năzdrăvan. Iepele și armăsarul ista fac multe răutăți pe lume și nimeni nu le poate sta împotriva, din pricină că odată cu pornirea lor se răscolesc și vânturile dulci. Și nimica pe lumea asta nu adoarme pe om ca vântul cel dulce. Și așa, în noaptea cea, când feciorul de-mpărat păzea ogorul cu holdele de aur, când se stârniseră vânturile dulci și porniseră la drum cele douăsprezece iepe cu armăsarul în frunte, s-a întâmplat ce s-a întâmplat și-n anul trecut. Că vedeți, dormind așa voinicul și visând ce-o fi visat, s-a fost trezit a doua zi, când a văzut câmpul netezit ca de-o coasă. Atunci și-a pus mâinile-n cap de bucurie și-a pornit spre curte, ca să vestească și pe împărat.

– Ei, fete-logofete, frumoasă ți-i isprava?

– Da, frumoasă, nevoie mare! Iaca așa și așa – cu șoarecele și câte prăpăstii, toate!

Pe urmă, supărări din mila lui Dumnezeu, dar și-o seamă de nădejde în cel de-al doilea fecior, pentru la anul!

Mare lucru și nădejdea asta, zău! Da eu nu-s vrednic să m-afund în tainele lumii, ci vă spun scurt că și voinicul de-al doilea a scrântit-o!

La al treilea an, zarvă mare și-ngrijorare, că iar va să mănânce naiba holdele împărătești, iar tulburare grea că n-are cine să-ncerce de pază pe noaptea aceea. Sfară-n țară și răvașe prin orașe, că cine s-a afla și s-a-ncumeta, zece galbeni va avea, afară de-un rând de straie și alte daruri mai mărunțele.

Se duce unul, se duce altul, dar cum află de cele petrecute mai înainte, povestea cu șoarecele și câte toate, dă și cămașa de pe dânsul și pornește înapoi.

Mă duc și eu la împărat și-i zic:

– Înălțate împărate, iaca așa și așa, să te fac eu cu holde! Iar împăratul de colo:

– Cum?

– Ascultă. Noi în Moldova noastră, când simțim că lanurile ni se prăpădesc, au de păsările cerului, au de soare, au de secetă, ne apucăm și le cosim mai înainte de vremea secerișului și le facem nutreț la vite. Măria-ta,

de ce nu le cosești, să te-nțelegi măcar cu paiele?

Iar împăratul, din nou, după ce stă oleacă pe gânduri:

– Apoi, asta aveai de spus?

– Asta!

– Dacă-i așa, drum bun să-ți dea Dumnezeu: multe plecăciuni neveste-tei și feciorilor și tuturor celor din satul tău și lui vodă al vostru, dacă cumva te-ntâlnești cu dânsul!

Iar eu:

– Să te las sănătos, mărite împărate, și s-auzim de bine!

O nimerisem cam rău, bătusem atâta pustiu de drum de florile mărului, dar mi-am zis: atâta m-am priceput, atâta am făcut. Gata!

Ce s-a mai întâmplat pe urmă, n-am aflat decât încoace târziu. Și uite ce. Tocmai în seara cu primejdia, iacă și Șperlă în fața împăratului, cu rugămintă să-l lase și pe el să păzească ogorul.

– Ptiu, drace! Piei din fața mea! strigă împăratul.

– Lasă-mă, tătucă, lasă-mă, zău lasă-mă!

– Fugi, diavole, dinaintea mea, că se-ntâmplă moarte de om!

– Da zău, tătucă, că uite, de nu ți-oi da eu grâul de aur până la fir mâine în zori de zi, să nu-mi zici pe nume.

– Ei, bată-te para focului de Șperlă, să te bată! Să păzești tu grâul?

– Eu!

– Hm! râde împăratul, făcând voie de nevoie și haz de necaz.

Și de lăsat, nu l-a lăsat, dar nici altul nu s-a găsit să meargă și să păzească. Iar neaflându-se nimeni, Șperlă voinicul se furișează singursingurel în amurgul serii și se-așază par în mijlocul ogorului, tocmai lângă tufa unde străjuiseră și ceilalți doi nătăfleți mai mari.

Trece iarăși ca un ceas din noapte, și Șperlă aude: țâr-țâr, țâr-țâr! Se uită și vede șoricelul, și cum îl vede, bagă mâna-n buzunar și scoate niște fărâmituri de mămăligă. Și cum le scoate, le-ntinde șoarecelui pe palmă:

– Na, mititelule, și papă, na și nu fi prost! Vino și ospătează-te oleacă!

Da șoricelul, crezând că are de-a face tot cu cel de an și de anțărț, gata să fugă.

– Na, măi, de ici și nu te teme! Vino, că-ți dau și o picătură de vin și pe urmă oi sta de vorbă cu tine, că tot mi-i mie urât singur!

La-nceput șoarecele cam strâmba din mustăți, dar după altă rugămintă își făcu coada covrig și s-apropie de voinic. „Bine te-am găsit sănătos!” „Bine ai venit sănătos!” „Cum o mai duci cu traiul?”

„Mulțumesc lui Dumnezeu”. Ia șoarecele o fărâmătură din palma lui

Șperlă și se linge pe bot. Vedeți și pricepeți că el nu era deprins cu bunătăți de casă și de aceea îi părea mai bună mămăliguța decât grăunțele scuturate pe ogoare.

După ospăț, face Șperlă șiretul mâna găvan, toarnă trei picături de vin din ploscă și-o întinde șoricuțului. Dihania scoate limba de și-o udă și: „linchi-linchi”, soarbe cele trei picături de vin.

- Bunu-i, vere?
- Bun, dacă mai ai, – șoarecele de colo.
- Cum să nu!

Și iarăși șoricelul își mai udă limba cu trei picături, și alte trei și alte treizeci și trei, până când prinde afurisitul la ureche. Dă, ca omul! Acuma, șoarecele are chef nevoie, strâmbă din nas, își sugă buzele și mustățile, se ridică în două picioare și se sprijină în coadă, se dă peste cap și cântă:

Bunu-i vinul, bine-mi place, Nu știi viei ce i-oi face!

– Lasă, măi, nu purta grija viei, că are cine; mai na și mai soarbe ceva apă de sapă și stai colea să te-ntreb un lucru! Ascultă! știi tu comedia cu ist ogor al tatii?

- O știi.
- Ei, și ce crezi că-i de făcut?
- Ce să cred! Apoi, ușoară treabă: mai dă-mi o lingură din ploscă și ți-oi spune!

Șperlă Voinicul îl cinstește, iar șoricelul îl pune la cale. De încheiere, altă cinste sănătoasă. Și zice șoarecele:

– Acuma știi ce-i de făcut: bagă bine de seamă, că eu mă duc la culcare; mă cam ia parcă oleacă de amețală de după ceafă și-mi vine tot să cânt. Mă duc, da dumneata bagă de seamă. Noapte bună!

– Noapte bună, și încă ceva: dacă mi-a ieși treaba în plin, mai abate-te pe la mine, așa când n-ai treabă!

Și de-acu, vorbă scurtă. Pe la miezul nopții, simte Șperlă aburind vântul cel dulce. Voinicul intră-n tufă și așteaptă. Dacă i se lipesc ochii de somn și capul i se dărâmă înainte, spinii de tufă îl înțepă și Șperlă ridică din nou capul și deschide ochii. Și iar, și iar. Și neputându-l doborî somnul, stătu treaz până-n crucea nopții, când coborî din văzduh armăsarul cel năzdrăvan cu cele douăsprezece iepe sălbatice.

Șperlă, niciuna, nici alta, hăț la armăsar și-l apucă de căpăstru.

- Stai, că teucid!
- Ba nu mă ucide. Na-ți căpăstrul și dă-mi drumul, că m-oi duce cu iepe cu tot de unde am venit, iar ogorul ți-a rămâne întreg. Pe urmă când îi avea nevoie de mine, scutură-l și eu ți-oi fi slugă credincioasă.

Isprava-i gata. Șperlă ia căpăstrul și pornește acasă, iar acasă sentinde pe vatră și adoarme dus ca să se scoale tocmai încolo, târziu, când îl trezește foamea.

Toată lumea bucuroasă peste măsură de bucuria împăratului.

— Scoală, Șperlă, voinicul tatei voinic, scoală-te de pe vatră și vino de prânzește la masa de cinste! Iaca, straie frumoase ți-am făcut și loc în dreapta mea ți-am dat! Haide!

Da Șperlă tot lenos, de-i mirosea urma! Se-ntinde și cască să-și deznoade fălcile, se duce la masă, mănâncă, bea și se veselește și ascultă laudele tuturor.

Nu trece după asta multă vreme și iată că o pasăre frumoasă, cu penele de aur, cântă fără curmare în grădina castelului împărătesc. Ce să fie cu dânsa, nimeni nu-și putea da cu părerea, ci numai Șperlă, uitându-se la ea și ascultându-i cântarea cu-nțeleș, se îmbracă frumos, scoase căpăstrul armăsarului din ladă și-l scutură.

Și cum îl scutură, armăsarul îi stătu înainte. Șperlă încălecă pe dânsul, îi dădu pinteni și într-o clipă pasărea măiastră era în brațele voinicului. Nu pasăre, măi, ci fecioară prea mândră, cum să căutați voi în tot cuprinsul lumii și tot nu aflați! Nu ți-ar fi venit să te uiți la dânsa, așa de chipeșă ce era. Azi mai aud că și plină de înțelepciune se afla, dar asta n-o știu.

Vorba e că Șperlă i-a plăcut și fata lui Șperlă, că altfel ce-ar fi căutat dânsa la castelul împărătesc? Și nici voinicul n-ar fi zburat după dânsa. Feciorul împăratului n-a mai căutat să știe nici de unde-i, nici câți ani are, nici despre foaie de zestre n-a mai luat vorba, ci numai atâta i-a grăit:

— Mergi cu mine?

— Merg!

— Blagosloviți-ne, tată și mamă!

— Dumnezeu să vă blagoslovească!

Și luați au fost. Vlădica le-a pus pirostiile în cap, eu și cu nevasta mea le-am ținut lumânările și pe urmă, nuntă la cătăramă! Și la nuntă, masă; și la masă, eu într-un cap, împăratul în celalt, mirele și mireasa la mijloc, iar în fața lor, șoricuțul din poveste.

Și să credeți de bună seamă că-i așa, că dacă n-aș fi auzit și dacă n-aș fi văzut toate cele de până aicea, cum aș fi putut să vi le înșir? Măi, nu vă uitați că-s ca vai de mine! Am fin împărătesc, să știți, și să vă ferească sfântul să-mi faceți vreun neajuns, să-mi mâncați vreo brazdă de pământ ori să-mi furați vreun pui de găină, că v-ați dus!

Zilele iestea l-aștept să-mi vie cu colacii, după cum ni-i obiceiul. Cum mi-a veni, am să vă chem, să veniți și să-l vedeți și voi, iar pe urmă v-oi mai spune din ce-oi mai putea să aflu și eu de la Șperlă Voinicul, ginere

împărătesc și împărat mâine-poimâine!

● ȚINTĂ MÂNDRĂ – FRUNZĂ DE AUR ●

Au fost odată doi bătrâni. Ei copii n-au avut și de aceea erau mârniți. Și într-o zi întreabă moșneagul pe babă:

„Dacă noi îmbătrânim, cine ne va da o cană de apă?”

Baba i-a spus: „Moșnege, ia du-te pe deal și eu m-oi duce pe vale. Ce-om găsi în cale, ne va fi copil”. S-au pornit moșneagul pe deal și baba pe vale. Iată că baba găsește un cap de cal și chiuie la moșneag. Amândoi l-au pus în scaldătoare și l-au grijit nouă luni. De la o vreme vorbește capul de cal: „Tată și mamă, duceți-vă la împăratul Roșu și cereți-i să dea fata după mine”. Moșneagul a prins a plânge:

„Cum are să deie împăratul fata după tine, dacă ești cap de cal?”

– Du-te și spune-i să dea fata după Țintă mândră-Frunză de aur.

Ia moșneagul un băț și se duce la împărat:

– Bine te-am găsit!

– Ce cauți, moșule?

– Caut să dai fata după fecioru-meu.

– Bine, cine e feciorul tău?

– E Țintă mândră-Frunză de aur.

– Numele e frumos. Da, o dau. Dacă el mi-a face pod de aur de la curtea lui la a mea și copaci pe margine cu fel de fel de poame, iar la capătul podului-o fântână aurită cu ciutură. Eu când oi merge, ciutura să sară și să scoată apă, să-mi toarne pe mână, și prosopul din cui de la fântână să sară și să mă steargă. Numai atunci oi da-o. Prinde a lăcrima moșneagul și se duce acasă, gândind: am îmbătrânit, da n-am auzit să poată cineva face asta. Când ajunge acasă, Țintă îl întreabă: „Ei, ce-a zis?”

– Tu să-i faci pod de aur de la tine până la casa lui, copaci cu poame, fântână de aur cu ciutură. Să sară ciutura să-i toarne pe mână și prosopul să sară să-l șteargă.

Noaptea târzău, a ieșit capul de cal, a șuiertat cu o verigă, au venit 12 tunuri și l-au întrebat: „Ce dorești, stăpâne?”

– Până dimineață să-mi fie un pod de aur cu copaci, cu o fântână de aur cu ciutură și cu un prosop, care să-l steargă.

– Du-te și te culcă.

Dimineața, împăratul s-a înspăimântat, când a văzut tot făcut. Vine moșneagul și-l întreabă: „Da amu îi da fata?”

– Da, oi da-o. Da să-mi mai facă o slujbă. Am 10 desetine de pădure.

Până dimineață pădurea s-o scoată, s-o deie la margine, să are, să puie vie și la 12 ceasuri, la masă, din locul pădurii să-mi aducă poame.

Vine acasă moșul plângând.

— Ce-a zis? întreabă repede Țintă mândră. Moșul i-a spus.

După ce a amurgit, a șuierat, și au venit tunurile, și le-a poruncit ca 10 desetine de pădure să fie scoase, arate, via – pusă, iar la 12, la masă, să i se aducă împăratului poamele.

Cele 12 tunuri i-au vorbit: „Du-te și te culcă”.

Când s-a sculat, avea totul gata. Te luau fiorii, căci și poamele erau coapte.

Bună ziua, împărate!

— Mulțumesc, moșule!

Împăratul s-a bucurat, căci porunca era îndeplinită.

— O dai ori nu? întreabă moșneagul.

Împăratul iar vorbi: „Da o dau, dacă el a scoate apa din mare, a ara și a semăna secară. S-o treiere și până la 12 să-mi aducă pâine de secară din fundul mării.

Vine moșneagul și-i spune tot, feciorului.

— Cam greu, tată, dar să vedem.

A șuierat, au venit 24 tunuri și l-au întrebat: „Drag stăpânul nostru, ce dorești?”

Țintă mândră-Frunză de aur a spus: „Voi să-mi faceți din mare un lan de secară și până la 12 ceasuri să fie și pâinea gata”. Ele au gândit și apoi au oftat și i-au spus: „Da, dar azi ai să stai cu noi”.

S-au dus cele 24 de tunuri și s-au apucat de lucru. Apa din mare au depărtat-o, au arat și au semănat, au treierat secara, și, când soarele a răsărit, girezile erau făcute.

Moșneagul a luat pâinea și a dus-o împăratului:

— Poftim!

El gustă și-i zise: „Da, moșnege. Să se gătească de nuntă. Eu îi dau fata”.

Moșneagul a venit acasă și i-a spus tot feciorului său.

Când a început nunta, a venit o muzică frumoasă și o oaste așa de mândră că nici împăratul cât e de împărat nu văzuse. Capul de cal venea dus de doi ghinărari. Când a văzut că vine atâta horă, mireasa n-a mai plâns.

— „Cui mă dai, dragă tată?” Atât i-a spus împăratului. „Așa-a, dacă omul n-are noroc”. Și când mirele s-a apropiat de ea, ea i-a spus:

„De ce nu ești ca toți oamenii?”

– Dați-mă deoparte cu mireasa să-i spun două vorbe.

Când au rămas singuri, din capul de cal a ieșit un voinic cu plete de aur și i-a spus fetei: „Eu am canon de la părinți și după ce-l voi îndeplini voi fi așa cum mă vezi”. După ce s-au cununat s-au dat deosebit cu viața și și-au făcut curte. După un timp o babă se pune pe lângă dânsa: „Cum trăiești cu soțul, dacă e cap de cal?”

– Dacă ai ști ce om e el! La soare poți căta, pe dânsul ochii nu poți rezema. Noaptea e om, iar ziua – „cap de cal”.

– Dă-l deosebit, îi spune mătușa. Lasă c'am să-ți fac eu!

Când a adormit, baba a făcut un foc mare și a dat în foc capul de cal. Dimineață, Țintă mândră s-a întristat că n-a găsit capul. S-a hotărât să se ducă pe lume. Înainte de a pleca i-a spus nevastei lui: „Dacă ai făcut de capul tău, ferice de tine, dar, dacă a făcut alta, e rău”. I-a pus trei cercuri de fier și i-a dat opinci de fier. Și i-a mai spus: „Când se vor roade opincile și or rămâne nojițele și când cârja se va roade, tu mă vei găsi. Să mai cauți unde iarba crește, în patru se-mpletește în valea lui Avraam”.

Ea s-a dus la tatăl său și i-a spus:

– Mă duc în lume, n-am ascultat cuvintele lui și amu trebuie să umblu să-l caut.

Ea s-a pornit. După un timp, a ajuns la Sf. Vineri. Sf. Vineri se plimba pe lângă o chilioară.

– Bună seara, maică!

– Mulțumesc, suflet de om. Dacă ești cu inimă bună, apropie-te de chilioara mea. Dacă ești rău, du-te, căci am o cățelușă cu dinții de oțel, de-i voi da drumu, te face pulbere și cenușă.

– Am inimă bună.

– Vino!

A primit-o Sf. Vineri, și acolo s-a odihnit.

Când, dimineață, Sf. Vineri a venit de la biserică, a întrebat-o:

– Ce cauți tu, suflet de om? Pasăre zburătoare nu se află, tocmai tu om pământean.

Ea îi răspunse: „Maică, de Țintă mândră – Frunză de aur, unde iarba crește, în patru se-mpletește, în valea lui Avraam, n-ai auzit?”

Drăguța mea copilă, nici n-am văzut, nici auzit.

O văzu că-i însărcinată, îi dăruie o furcă de aur, și-i spuse: „Furca a merge singură și a toarce și-ți va fi zăbavă pe drum. Du-te la sora mea Sâmbătă”.

– E departe?

– Jumătate de an trebuie să mergi.

Se porni pe cale, pe cărare și a ajuns la Sfânta Sâmbătă. Când a ajuns, Sf. Sâmbătă se plimba pe lângă chilioară, și văzând-o îi vorbi.

– Bună seara, maică!

– Apropie-te, de ești suflet bun. De nu, du-te, căci am o cățelușă cu dinți de oțel și te va face pulbere.

– Da, am inimă bună!

A intrat în casă și s-a odihnit.

– Mai stai să vin de la biserică, îi spuse Sf. Sâmbătă.

După ce a venit, a hrănit-o și a întrebat-o:

– Ce cauți pe aici? Pasăre zburătoare nu se află, și tu ai venit așa însărcinată.

– N-ai auzit unde iarba crește, în patru se-mpletește? De Țintă mândră – Frunză de aur n-ai auzit?

– Am îmbătrânit, da de locurile acestea n-am auzit. Du-te la sora mea Duminică, poate că le știe ea.

– E departe?

– Jumătate de an trebuie să mergi.

Îi dăruie o vârtelniță de aur, singură depăna și se învârtea, și ea tot mergând se lua.

A ajuns la Sf. Duminică. Sf. Duminică se plimba pe lângă chilioară. Când a văzut-o, i-a vorbit: „Apropie-te de ai inimă bună. De nu, dute, căci am o cățelușă cu dinții de oțel, te va face pulbere și cenușă”. Ea a lăcrimat și i-a spus: „Am inimă bună!”

– Vino!

A primit-o și s-a odihnit. După ce-a venit de la biserică, a întrebat-o:

– Ce cauți? Pasăre zburătoare nu se află pe aici. Ce așa grelime te-a adus?

– De Țintă mândră – Frunză de aur n-ai auzit?

Atunci Sf. Duminică a pus o trubușoară la gură. S-au grămadit păsările toate, și ea le-a întrebat:

– Voi, unde iarba crește, în patru se împletește de Țintă mândrăFrunză de aur, n-ați auzit?

– Nu.

A pus iar trubușoara, și atunci s-au grămadit mai multe păsări. Și toate au spus că nu știu de Țintă mândră.

Ea a prins a plânge.

– Mai stai, a spus Sf. Duminică. A sunat a treilea, și au venit și mai multe păsări. Niciuna nu știa. Mai gândi Sf. Duminică și, cercetând mai bine

păsările, a văzut că ciocârlanul șchiop nu era între ele. Veni și el.

– Ce mă strigi așa cu jale. Ești un suflet păcătos.

– De valea lui Avraam, de Țintă mândră – Frunză de aur n-ai auzit?

– Da, eu la dânsul trăiesc.

I-a mai dăruit Sf. Duminică și o cloșcă cu pușori de aur. Și mergea ea înainte și ciocârlanul cu furca și cu vârtelnița-în urmă.

A dat Dumnezeu și a mers un an de zile. Și a ajuns în locul unde iarba crește, în patru se-mpletește și a dat peste Țintă mândră-Frunză de aur. Opincile i se rupseseră. Se duse la un izvor de unde lua el apă. Țintă mândră trăia cu o țigancă. O fată o văzu și-i spuse țigăncii.

– E, hei! Doamnă, ce suflet e femeia de la izvor, de are odoare așa de scumpe?

– Ia întreab-o de nu le vinde? Fata se duce la ea și o întreabă:

– Nu le vinzi?

Ea îi spune: „Le vând. Îi dau cloșca de aur să mă lase o noapte cu țintă mândră”.

I-a trimis vorbă că-i dă voie. În cap i-a dat în gând pentru ce vine. Când Țintă a venit de la vânat, ea i-a pus o mână de om mort sub cap, și el adormi mort. Ea la capul lui cânta și plângea: „Țintă mândră, dă mâna peste mine, să plesnească cercurile și să nasc pruncul tău din trupul meu!” El însă n-auzea.

A vândut vârtelinița și cloșca, a cântat și a plâns două nopți, și el tot n-a auzit. Numai ciocoiul care umbla cu dânsul la vânat a auzit că ea cântă.

A doua zi la vânat, când mergeau cu trăsura, ciocoiul a râs singur.

Țintă îl întreabă: „De ce râzi?” El i-a spus: „Un ciocârlan a zburat, și caii erau să-l calce”.

Țintă mândră i-a dat o palmă: „Spune!”

– Doamne, ce pasăre cântă la capul tău de n-am auzit-o niciodată? Pe Țintă mândră l-a pălit la inimă că trebuie să fie ea și-i spuse:

„Tu când vei auzi că vine, să strici fereastra, să zmuncești așternutul de sub mine și să mă scoli numaidecât”.

A ajuns a treia seară. I-a dat țigăncii și furca. Noaptea i-a cântat mai jalnic ca oricând: „Aruncă mâna peste mine, Țintă mândră, să plesnească cercurile, să nasc pruncul tău din trupul meu!”

Ciocoiul a stricat fereastra, a luat așternutul și l-a trezit pe Țintă mândră. Când a văzut-o, a atins-o cu mâna, cercurile au plesnit, și atunci a născut un băiat cu părul de aur. A scos un cal de 9 ani, care n-a văzut soarele, a legat țigancă de coada lui și i-a dat drumul prin lume. Țigancă a murit. Ei trăiesc și azi.

• IONICĂ FĂT-FRUMOS •

Era un boier. Și el nu lucra la moșie, da umbla din târg în târg și făcea bani. Așa-i era lui dat. Într-un timp de vreme l-a apucat o furtună, o ploaie și n-a ajuns la târgul cela, unde a avut el să se ducă. Și a tras la un om într-un sat. Da omul cela era sărman. Avea vreo șapte-opt copii, și era femeia însărcinată și se aștepta de azi pe mâine, numai ceasul, să-i mai facă unul.

Zice:

– Măi creștinule, nu mă-i primi să mân la tine în astă seară, iaca ce ploaie mare m-a apucat pe mine și vânt.

Zice:

– Boierule, te-oi primi. Am, zice, saraiuri; am unde îți da caii. Da, zice, n-am samovar cu ce să-ți fac ceai.

La boieri trebuia ceai!

– Măi, d-apoi, zice, la voi negustori în sat nu-s?

Zice:

– Sunt.

– Apoi caută un samovar. Eu zahăr am, ceai am, caută un samovar, și eu mi-oi face singur.

S-a dus omul și i-a căutat samovar, și îi aduce boierului, și îi face ceai, și îl primește cum se cuvine.

Mai târziu se duce femeia... și i-a așternut în casa cea mare boierului, i-a pus trei coaste sub pernă, ca la boieri, și a venit dincoace. Au găsit-o tăieturile de copil.

– Du-te, omule, la bunica și o cheamă. Se duce el.

Da aici boierul încă nu doarme, da aceea se vaietă acolo. Țipăt! A născut un băiat. Când a născut, da îngerii grăiesc la fereastră:

– Bre, zice, oare ce dar... în ce ceas s-a născut copilul ista la omul ista, că tare mulți copii are și tare îi sărac, și greu trăiesc.

Da altul face:

– Bre, zice, tare în bun ceas și cu noroc. În astă seară boierul cela, care de la Chișinău, bogat, zice, mâne la omul ista și are o fată.

Și, zice, băiatul ista care s-a născut are să ia fata boierului și are să fie și mai bogat ca un împărat.

El, când aude, boierul:

– Vă-ă-ă! D-apoi cu aista să fie el cuscu! Atâtea moșii! Și un boier ca mine! Ia uite, cu un opincar, care are pete pe suman!

Ia și se duce acolo.

– Măi, zice, pruncul care s-a născut să fie cu noroc. Dăruiesc zece carboave.

E-e-e-e-i... cu zece carboave făceai cumătrii atunci. Erau scumpi banii. Mai șede el, mai șede.

– Măi, mulți copii ai! Dă-mi un băiat de aceștia cu bani, nu fără bani, că eu nu am copii și am moșii.

– D-apoi, boierule, să-mi dai o moșie, că nu vreau să-ți dau. Da lui nu-i trebuiau acei mari. Pe acest mititel vrea să-l ia.

– Măi, zice, iaca este baba aici. Și, zice, mulți văd, puținei cunosc, dăm și babei un mohorici și dacă a întreba cineva, apoi spune: „S-a întâmplat o pierdere, că a fost copilul mort, și baba l-a îngropat, și gata”.

Da el de-amu se minți, se oni și el.

– Dacă mi-i da un citfirc de galbeni, zice, ți-l dau.

– Măi, zice, da tu citfirc ai? El avea o ladă de bani.

Zice:

– Nănașul are.

Sa dus la nănașul său și aduce citfircul și îi măsoară un citfirc de galbeni. Și i-l învelește în niște pelincuțe, nu știu ce, pe copilul cela acolo... și îl pune anume cu capul subțioară, da el l-a pus cu picioarele. L-a strâns de picioare. Iese afară.

Zice:

– Înhamă caii, măi, cum l-o fi chemat, și haidem. Zice:

– Văăleu că eu nu m-am culcat. Zice:

– Nu lehăi din gură. Când zic hai, apoi hai! Ei, ce să facă, dacă-i slugă?

A înhămat caii. Se pornește noaptea. Hai, hai, a ajuns la o pădure. Da la pădurea aceea era o râpă și era plină cu spini de cei porumbrei...

Și ajunge acolo, coboară... se duce și azvârle copilul în spinii ceia acolo, să-l mănânce ceva, să nu-i fie ginere, că nu vrea. Vizitiul n-a știut. Și s-a dus și n-a venit pe locurile acelea optsprezece ani de zile. Nu s-a arătat pe locul cela...

A doua zi se duce un boier mai sărac, cu vreo cinci-șase copii, și care avea vreo doi copoi, la vânat câte un iepure, ca să-i aducă acasă să hrănească copiii. Copoi ceia au mers pe acolo și au dat de dânsul. Copilul – viu și numai da din mânuță. Da ei țipă acolo și țâhnesc. El se teme a se apropia. Ia pușca și ce face? Când a ajuns, nu dă cu pușca. Când se uită el – un copil!

Ia copilul... și îl duce acasă. Se duce și îi face știut popii.

– Părinte, zice, am găsit un băiat.

– Unde?

– În râpa aceea, îi spune el, acolo, unde-s spinii ceia.

– Bine. Numai du-te și îi spune dascălului și mai caută – mai erau vreo doi boieri mai bogați ca acesta – și l-om boteza.

Au luat, l-au botezat și i-au pus numele Ionică Făt-Frumos.

Când a ajuns, frate, la șapte ani, l-a dat la școală. Ai lui învățau, nu învățau, da acela, cât învățau aceștia într-un an, acela într-o zi învăța. Și s-a făcut un băiat așa de frumos și așa de învățat, de care nu era pe lume. Iaca la optsprezece ani de zile îl aduce Dumnezeu pe boierul acela și vine și pică taman în musafirie la boierul care a găsit băiatul. Acela, ca să afle ce se aude de băiatul acela. S-a prăpădit, ori cum? Când vine, acela l-a primit, l-a pus la masă, i-a făcut ceai, cum se cuvine. La urma urmei cere la un băiat:

– Dă-i boierului oleacă de apă.

– He-hei! au râs și s-au dus ai boierului copii.

Da acela a tăcut mut, s-a sculat și s-a dus, și îi dă. Zice:

– Iaca, bre, la care copil am cerut eu apă și care mi-a dat. Cât îi de frumos aista.

– Iaca, boierule, cât de frumos și cuminte, da, zice, aista nu-i din sângele meu.

– Da dintr-al cui? Zice:

– Aista băiat l-am găsit în anul cutare așa învelit în niște pelinci, așa spunea, într-o râpă, în niște spini.

– E-he-hee, zice, aista îi acela.

Amu se gândește boierul. Când l-a vedea fata lui, fără de voia lui, se duce după... – așa-i de frumos el și un om scump. Iese boierul afară, se duce în colibă și scrie un răvaș, că pe om la greu să nu-l mai lași, și vine înapoi acasă.

Zice:

– Bre, eu am uitat să-i dau un răvaș cucoanei mele. Dacă spui tu că așa-i de cuminte, – îi zice la aist de casă, – trimite-l la mine și mi-a duce hârtia asta acasă și îi dau o sută de carboave.

O sută de carboave erau mulți bani. Cumpărai o moșie atunci. Da tată-său îl sfătuie pe dânsul:

– Să nu vrei să te duci, să zici să-ți dea un cal. Avea patru cai.

– Să-ți dea un cal să fie al tău.

Zice:

– Boierule, nu vrea. Vrea și un cal.

– Și un cal îi dau.

Da el a scris acolo, că în ce ceas a ajunge, să-l dea temnicului (el avea unul) să-l ucidă, ca să nu fie pe lume, să nu-i fie ginere.

Și l-a jurat pe toți dumnezeii să nu caute în hârtie. El a zis că n-a

căuta.

A luat hârtia ceea și se pornește băiatul. S-a dus o zi de cale. A ajuns cât de ici la Bălți, oare-unde... de-amu a înserat. Dacă a înserat, n-are el unde poposi... Om străin! Și s-a dus la învățătorul cela la care a mântuit el învățătura toată. La cel mai bătrân și a mas.

– He-e-e, unde te duci, Ionică?

– Mă duc la Chișinău (ori la Ades), – unde spune.

– Da ce-i?

– Să-i duc o hârtie la un boier.

– Ha-ha, îl știi eu, învățătorul cela. Da ce fel de... ce-i într-însa? Zice:

– N-am căutat.

– Ia hai și-om căuta. Aista nu vrea.

– Dă, zice, ce? Tu m-ai învățat pe mine? Când a despecetluit și a căutat:

– Ia uite, măi juncanule, cum te duci tu la moarte. Și tu ai mers pe drum și n-ai căutat!

Da el începe a plânge.

– Nu plânge, îi zice învățătorul. Ia hârtia aceea, fratele meu, ia și-o dă pe foc. Și plicul cela îl lasă.

Și scrie de-amu învățătorul lui: „Cucoană, zice, umblând prin lume, am găsit un băiat foarte bun și îi frumos, și îi cuminte, și îl trimit la noi acasă... Eu peste o lună de zile am să vin acasă, îi scrie învățătorul. Da tu să nu gândești, cu duduca să-l logodești și să faci o nuntă pe șapte părți mai bună decât când oi fi eu acasă. Când oi veni, să-l găsesc însurat ca pe celălalt”.

Acela a luat hârtia. Când i-a dus și i-a arătat cucoanei, a pus și i-a logodit, a trimis în Nemțească, ca să folosească, au venit lăutari, au făcut o nuntă, Domnul să v-o audă. Când a venit boierul peste vreo lună, da el Ionică umbla cu Mândra-Câmpului prin vie, se plimba.

Da el zice:

– Spuneți-i cucoanei să iasă în cerdac s-o împușc! Da ea iese cu hârtia ceea în mână.

– Stai, boierule, vezi ce mi-ai trimis și eu ce am făcut. Și apoi mă-i împușca.

Când se uită: „În ce ceas a ajunge, să-l logodească, să-l căsătorească...”, spune.

– Măi, zice, nu te știi de ginere. Du-te la iad și la rai și adă-mi cheile și apoi mi-i fi ginere.

Zice:

– Mă duc.

Leapădă și se duce. Da atunci nu era ca amu tramvai ori drum de fier. S-a pornit pe jos și a mers un an de zile, până a ajuns la împărăție, bietul Ionică. Când a ajuns acolo, s-a dus la împărat. Zice:

— Împărate, luminate, vizează-mi pașaportul, că trec în altă împărăție. Eu mă duc cu mare treabă. Acela i-a vizat pașaportul. Zice:

— Ionică Făt-Frumos, ducându-te tu și având viață cu dulceață, și îi avea cu cine grăi, zice, am avut o fiică, de-amu nicăieri pe lume nu era așa de frumoasă și într-o zi... eram afară și a venit un vârtecuș și a luat-o și-i dusă și îi dusă și în ziua de azi. Și, zice, am dat zvon prin toate împărățiile și nu se găsește nimeni să-mi spună că este ori a văzut-o. Dacă n-a mai fi nici la iad, apoi îi prăpădită fata mea. Că, zice, când s-ar afla cineva să-mi spună unde-i fata mea, eu dau jumătate de împărăție.

Da el zice:

— Iscălește.

Împăratul s-a iscălit și Ionică a luat iscălitura și a pus-o în buzunar. S-a dus.

A mai mers un an, a ajuns la a doua împărăție. De-amu acolo iar vizează pașaportul, că trece în a treia împărăție. Acela se căinează:

— Ionică Făt-Frumos, ducându-te tu și având viață cu dulceață, și îi avea cu cine te lua de vorbă, zice, am o sută de fălci de livadă și fel de fel de poame, câte pe lumea asta sunt, și numai înfloresc, dacă, zice, nu rodesc. Când mi-ar spune cineva, ce să fac să rodească livada mea, zice, eu aș da jumătate de împărăție.

Zice:

— Iscălește.

Se iscălește, acesta ia iscălitura și o pune în buzunar.

Se duce la al treilea împărat. A ajuns acolo, acela iar i-a vizat pașaportul și i-a spus:

— Ionică Făt-Frumos, ducându-te tu și având viață cu dulceață, și îi ajunge unde ești pornit, poate îi avea cu cine te întreba, zice. Nu știu cine s-a aflat galanton la minte și mi-a luat apele și numai într-o fântână este apă. Dacă dau un suflet de om, iau o cofă de apă, da dacă nu dau, nu iau nimica. Și, zice, când mi-ar spune cineva, ce să fac să izvorască fântânile și pâraiele, apoi, zice, eu aș da jumătate de împărăție. Zice:

— Iscălește.

Se isălește și acela, ia băiatul și de la el iscălitura, se duce. Mergând el, într-o bună de-amiază a ajuns la iad și la rai. Intră prin rai, nu grăisește nimeni la dânsul. Mese întinse, făclii aprinse, oamenii parcă-s vii. Ia, se întoarnă, se duce în iad. A deschis douăsprezece uși până a ajuns la Talpa-Iadului. Când a ajuns, da fata împăratului ședea cu lumină, ca și cum

noi amu aici.

– Ce faci, Uliană, fată frumoasă?

– Da de unde știi că mă cheamă Uliana?

– Tatăl-tău mi-a spus, el zice. Cu cine traiești tu aici? Zice:

– Cu vrăjmașul cel mai mare, care-i Talpa-Iadului.

– Te-ai cununat cu dânsul?

Zice:

– Nu. Când vine el la mine, eu nu vreau să mă logodesc, el se depărtează, nu se apropie de mine.

– Când a veni el deseară, zice, are să fărâme toate ușile. Are să-i miroase a om pământean. Da tu să începi a plânge, Ion îi spune, și să ieși înaintea lui.

Spune-i: „Eu am avut un gând bun, să trăiesc cu tine, da tu de când am venit aici, nu-mi arăți nimica în gospodăria ta”. Și dacă a sta el și te-a întreba: „Ce ai vrut, femeie, să știi?”, „Măi, omule, zi, eu de când am venit aici, tu nu-mi spui care-s cheile iadului și care-s ale raiului”. Și apoi, zice, eu oi ști.

Că ele, cheile, ședeau acolo. Acele din dreapta – ale raiului, da cele din stânga – ale iadului. Da el n-a știut.

– Să-i spui așa, când erai la tatăl-tău, să-i spui lui, să-l amăgești c-ai gândit că numai tatăl-tău e împărat peste toată lumea, da ei, psăne, mai sunt împărați. „Al meu tată spune că este un împărat și are o sută de fălci de livadă și numai înfloresc, dacă nu rodesc, din ce pricină”, că el, ce zice, trebuie să știe. Și unul, zice, nu are apă. Și tot să-l întreb, că el tot trebuie să știe, și la urma urmei să-l întreb, are el moarte ori trăiește cât lumea?

Ei, când a venit, da ea l-a ascuns în a doua odaie și a pus o albie de fier peste dânsul. Da el la întuneric acolo, fără lumină, apoi scria prin întuneric mai frumos de cum bat la mașini. Așa scriitor Ionică era. Și aista spunea, da el tot a scris acolo toate planurile.

Când a venit, fărâma ușile, fărâma tot. Da ea începe a plânge, a se munci. Iese înaintea lui, el sare.

– Ce vrei, muiere?

– Măi omule, de când am venit eu la casa ta, să nu-mi spui mie care-s cheile iadului și care-s ale raiului?

– Femeie blestemată, acelea din dreapta sunt ale raiului, da acelea de pe stânga sunt ale iadului. Și ce-ai vrut să mai spui?

– Eu, când eram la tata, am auzit iaca așa și așa, parcă eu am gândit că numai al meu tată e împărat pe lume, da ei psăne că mai sunt. S-a lăudat unul că are o sută de fălci de livadă. Parcă o falce ori două nu era destul?

D-apoi atâta!

– Apoi tu nu crezi?

El s-a pus în potrivire cu mine. Și eu am supt pe de desubt și am făcut temnic și am pus trei poloboace. Toți galbenii mei sunt acolo. Când livada lui înflorește, da eu dau foc la galbeni și-i curăț de rugină și nu va avea cât lumea nici o poamă. Da când ar ști cineva în cutare loc să sape aurul cela al meu, să-l pună la o parte, să pună pământ de-al doilea și ar rodi de n-ar ține crengile. Așa ar rodi. Da cine știe. Numai eu săracul.

– Apoi dă. Da unul a zis că apa, iaca... unul întreabă.

– E, zice, tot m-am jucat eu și am tras vițele izvoarelor într-o stâncă și am pus o piatră pe dânsele. Și acolo, zice, tot aud, gem izvoarele. Când ar fi niște oameni, vreo zece-cincisprezece cu lomuri de fier să prăvale stânca ceea să se ducă la vale, apoi, zice, izvoarele s-ar porni și fântânile și pâraiele ar merge ca din ploaie.

– E-e, îți mulțumesc, de-amu fac mâncare și ne culcăm. Da am să te întreb un cuvânt, nu ți-a fi urât?

– Ce ai să mă întrebi?

– Drăguț, tu moarte ai pe lumea asta ori tu ești...

– Da ce mă întrebi de moarte?

– Nu te speria. Te întreb, trăiești ori... Zice:

– Eu trăiesc cât lumea. Da dacă să vreau să mor eu, de o ciudă ceva, să am, apoi mai ușoară moarte decât mine n-are nimeni pe lumea asta.

– Da cum mori? – tot pe lângă dânsul ea. Zice:

– Dacă ar fi un bărbat, nu..., că tu ești femeie, da un om să-i tai degetul mic de la mâna stângă, să curgă oleacă de sânge la mine în gură, apoi din mine se face un iaz de păcură. Da să fie un bărbat, nu o muiere ca tine.

– Ei, de-amu culcă-te, că eu fac mâncare.

El când dormea, puteai să tai lemne pe dânsul.

Ea se face a face mâncare. El a adormit. El l-a scos pe Ionică și i-a tăiat degetul. N-a mai lăsat să-l mai lege. Când i-a picat în gură, apoi a și luat-o în spate. Și când a scos-o și el când a pocnit, s-a umplut iazul de păcură.

Da el ia și pune mâna și ia cheile iadului și se pornește. Vine, vine... când a ajuns, a ajuns la aist cu apa.

– Ei ce, Ionică? Ai aflat ceva?

– Am aflat. Da mata darul, care te-ai iscălit, îl dăruiești?

– Da.

– Dă-mi vre-o zece oameni, cincisprezece. Iaca este planul.

S-a dus și numai a răsturnat piatra ceea de vale și așa a țâșnit apa și a

început a merge apa prin pâraie, prin izvoare, fântânile se umplu și i-a dat jumătate de împărăție lui Ionică.

Vine. Vine la aist cu livada. Și aista tot zice că dă.

A luat niște oameni și a pus la tot pomul doi oameni, și a săpat pomii, și a tras la o parte. Și când a scos banii aceia de acolo, s-a prăbușit locul și a cărat pământ de-al doilea și a pus pomii aceia a doilea în ordine, cum se cuvine, și a scos două girezi de galbeni: o gireadă – lui Ion și una – împăratului. Și el i-a dat încă jumătate de împărăție și l-a făcut un împărat.

Amu, venind el pe drum, ajunge la aist cu fata. Când a ajuns aici, o lasă undeva pe..., se duce el singur.

– Ei ce, Ionică, zice, ai aflat ceva? Zice:

– Da.

– Ce ai aflat?

– Am aflat unde îi fata și am să-ți spun și te-i duce, și îi vedea-o.

– Mare poznă!

– Da, zice, dai ce...

– Ce am grăit, zice, îți dau.

Când se duce el și a adus fata, zice:

– Asta-i?

– Asta. Apoi, zice, cum ai găsit-o, așa ți-o dau de soție. Zice:

– Nu, că eu îs însurat și îs cununat, zice, am femeie și am lăsat-o acasă și nu pot s-o iau eu. De-al doilea nu pot să mă însor.

Apoi avea împăratul un cal, de zbura ca aeroplanul.

– Apoi, zice, îți dau calul meu.

Și i-a dat jumătate de împărăție și l-a făcut un împărat și jumătate. El, când a încălecat calul acela, în trei zile a ajuns acasă. Când a ajuns, da socru-său dormea. El o întrebă pe cucoană:

– Unde-i tata?

– Taci, încet, că doarme.

– Scoală, că eu am luat cheile și, zice, au ieșit toți din iad. Trebuie să-i strângă la grămadă, să-i dea, să-i închidă și să-i încuie.

Cund s-a trezit el... și a văzut, că i-a adus cheile iadului, a luat cheile celea și s-a pornit. A ieșit din curte, a ajuns la un drum și a găsit o fântână. Pune cheile celea pe cumpănă și singur și-a dat drumul în fântână și s-a prăpădit.

Da eu m-am pus pe un pai de secară și v-am așternut o poveste în astă seară, Da dacă m-aș sui pe un cârlig, Aș mânca un covrig și aș fi om voinic.

• NU CÂNȚA, BĂIETE! •

Fost-a odată ca niciodată, într-o țară bogată, de la Dumnezeu sfântul lăsată, nu demult, ia, de când e și necazul pe lume. Dar povestea nu știe de asta; ea trebuie spusă, că nu-i încotro și hai, cuvântule, la drum – și te-oi sfârși nici nu-i ști când și cum! Pe atunci și mai încoace, era o babă și se-ntorlocase, de-al doilea, c-un moșneag care nu era nici al meu, nici al tău, ci era al ei, ție-și-l cu bine – la dâșii bucurie și la noi sănătate!

Și moșneagul avea o fată. Baba avea și ea o fată – tot marfă care nu se potrivea. După cuvântul din vechime: „Toată baba-i cu taraba, hop și eu cu jneapu meu!...” Și ca să nu mă iau cu ziua târgului, iacă, mări, baba își purta fetișoara numai pe la petreceri și tare-i plăceau frumuselei cuvintele flăcăilor, d-apoi jocurile cele cu coadă – doamne sfântule! Azi așa, mâine așa, poimâine se numește că-i duminică dimineață. Cine merge la sf. Biserică? Baba și cu fată-sa! Biata copilă a moșneagului, urgisită și necăjită, stă acasă și așa primește poruncă:

- Să stai și să faci mâncare, nici prea rece, nici prea fierbinte! Auzi?
- Bine.

Se duc ele la sfânta slujbă; fata moșneagului se urcă pe coșar și se uită. Ele cum ajung în fața pridvorului, s-apucă și ea și se duce la cei doi nucușori din grădină, răsădiți de mânuța ei, răsfirați a plâns, cu crengile frățeste la pământ și, fiindcă acolo-i ședea norocul și ajutorul ei, face: „Descuieți-vă, nucușorilor!” Atunci, cât ai clipi, nici eu singur nu mai știu ce fel de lucruri scumpe au ieșit de acolo: straie scumpe, cum nici la miresele împărăției nu se află, și trăsura și cai, care nici n-or fi cum s-or povesti, că lumea pentru ce are gură! Atâta numai că fata noastră, gătită așa de mândru, iacă intră și ea în sf. Biserică! Lumea socotea că-i crăiasă, nu de pe ici-de pe colea, ci crăiasa cea mai aleasă dintre crăiese! Cât despre feciorul împăratului, d-voastră aveți auz îndeajuns și vă puteți închipui mai bine decât mine ce fel îi juca gândul: dorul nu caută multă zăbavă, a pus stăpânire și pe inima împărătească – și adică de ce nu? – și să-l ardă focul de dor! Crăiasa cea frumoasă însă, drept să vă spun, nu s-a uitat mult la asta: ea a luat repede nafură, a ieșit, și până una-alta, a fost acasă – tot fata moșului, care acum făcea mâncare pentru babă și pentru odorul ei! Feciorul de împărat se uită în urmă – d-apoi ce folos, că, bat-o s-o bată crăiasă, nu știi cum a ieșit și:

Înainte luminiță, În urmă neguriță și nu-i. Dacă nu-i, nu-i; de acuma caută-i și tu urma, băiatul mamei! Ai pus tu ochii pe fată, dar să vedem ce mai este, și ține-te, biată poveste!

- Ha! Ai făcut mâncare? se boldește baba.
- Făcut, răspunse fata moșneagului.

Și mâncarea era făcută, nici prea rece și nici prea fierbinte, cum e mai

bunișoară pentru izbăvit de inimă rea.

– Dar oaleu! – zice fata babei – tu nici nu știi una!

– Dacă nu-mi spui, surioară dragă!

– D-apoi tu ce mai știi! Amarnic feciorul de împărat, dar mai mândră-i crăiasa ce-a venit azi la sf. Slujbă!

– De! Dacă eu, săraca, șed numai acasă!

Și s-a trecut și asta. Iar iad și rai în casă, ca-n casă de om, până ce, cu bine și cu rău, cum s-a mai întâmplat, ne trezim în a doua duminică. Hai iar la sf. Biserică, după obiceiul creștinesc; se duce numai baba cu fată-sa, copila moșneagului rămâne osândită să steie tot acasă, să facă mâncare potrivită și să nu se urnească un fir din ogradă. Atâta numai că ea, cum se văzu singură, se și alătură de cei doi nucușori:

„Descuieți-vă, nucușorilor!” Nucușorii i-au dat străie și trăsură cu cai, care nu se mai află pe lume. Ea iar ajunge la sf. Biserică; lumea căsca gura, nu alta; iar feciorului de împărat îi venise gândurile la loc. Atâta numai, frate dragă, că, văzând-o cum iese degrabă – de i se făcu:

Înainte luminiță, În urmă neguriță nu știu, a lui ciudă era mai aprinsă, ori a mea supărare mai mare, că nu putea el prinde nici o fată de împărat! Eu și acum să-l văd i-aș zice: „Dar ce, păzești iepuri, fecioraș de crai?” Numai vezi că și el avea dreptate: a treia oară era scris să-și capete odorul! Cum a și fost. Că uite, povestea merge tot așa în drumușorul d-sale, până a treia duminică. Baba cu fată-sa, la sf. Biserică; astalaltă – vine și ea, necuprins de frumoasă și îmbrăcată, crăiasă în picioare, și alta nimica. N-aș ști, – n-aș vorbi. Ce-mi face acuma feciorașul cel îndrăgostit? Cu binișorul nu mergea – oleacă de silă n-are să strice: toarnă flăcăiașul râșină topită pe pragul pridvorului și numai iacă-mi trece crăiasa și, ce mai la deal la vale – nu-și poate scoate piciorul cu ciuboțica! Așa-i că feciorul a prins minte? Și așa-i că dacă nu-l luam eu oleacă în răs, nu se afla să facă asta? Și, cum am zice, nici fata cu chipul de crăiasă nu-i proastă. Zmuțește o dată, zmuțește de două ori, când a treia oară, scoate piciorul, lasă ciuboțica în plata domnului, și la fugă, să fie tot pe a ei!

– Măi! zice feciorul împăratului, ce-i de făcut? S-a dus ea:

Înainte luminiță, În urmă neguriță, dar pune-oi și eu gabja o dată! Și așa, gândul se vede că rău tare asupra ei nu era – ia, cam cum m-am dat și eu cu baba la secere, ar zice moșneagul, – și hai de-acuma, mări, că ciuboțica e în mâna craiului și aceea are să-i fie mireasă, care va avea norocul să-i fie deopotrivă piciorul cu ciuboțica! Caută, învârtește, sucește, greu la deal, greu și la vale. Vine povestea și în casa babei. Ce mai cinste pe fata ei că feciorul craiului îi pune ciuboțica în picior! D-apoi ce folos? Picior ca al fetei babei am mai văzut eu, dar, drept a vorbi, să vă ferească Dumnezeu, fetelor! Lasă că era *propeaua gardului, Păcornița carului*.

Urâciunea satului, dar avea niște talapane de picioare de le-ai fi putut pune gură de ham, nu altceva. Baba nu știa de asta; ei i se părea că picioruț mai potrivit pentru ciuboțica aceea din mâna craiului nu poate fi decât picioruțul cel drept al copilei cu pricina. Drept aceea s-a apucat și a dat ia-ncolo, mai deoparte, pe biata fată, a moșneagului, și mai bun loc decât după ușă care ar fi putut fi? Dar ciuboțica nu venea pe piciorul urâtei, și nici trebuie să ne mai prăpădim vremea cu asta!

– Da oare să mai cioplim olecuță picioruțul? zice baba.

– Nu se poate! se răstește craiul, gata să se pornească. Când colo, cocoșul, în prag, strigă, înălțându-se într-amândouă picioarele, maimai să stârnească tot satul:

Cucurigu, ga, gaa! Fata moșneagului după ușă șăde-ntr-un știubei cu cenușă!...

– Huș, cocoș afurisit! se încruntă baba, dar afurisitul grăia dreptatea și de aceea, când feciorul împărătesc dă să mai calce un pas, iar răcnește diavolul de cucos:

Cucurigu, ga, gaa! Fata moșneagului după ușă Șăde-ntr-un știubei cu cenușă!...

– Huș, cocoș afurisit, mânca-te-ar boala să te mănânce!

– Măi – face feciorul – trebuie să fie ceva, și nu-i degeaba cântecul! Când bietul cucos năzdrăvan iar țipă mai cu înțeleș:

Cucurigu, ga, gaaa! Fata moșneagului după ușă Săde-ntr-un știubei cu cenușă!...

Și caută el după ușă; ce-i drept nu-i păcat, fata moșneagului, plină de cenușă și funingine, ședea în știubeiul de zolit cămăși. Și minune n-a fost de loc când a cercat holteiul și ciuboțica se potrivea atât de bine pe piciorul copilei. De acuma – să le fie de bine, oi face și eu: nuntă, petrecere și chef, ca la o vreme de bucurioară și pace! Fata moșneagului mi se dresese un lucru de împărăteasă, că trecuse vestea și dincoace, pe aici pe la noi, la Moldova lui Ștefan. Ce să-i faci? Ea se ducea când vroia la nucușori, și când zicea: „Descuieți-vă, nucușorii mamei!”, fel de fel de bunătăți îi ieșeau la lumină. Și iacă dă Dumnezeu și la vreme potrivită li se sosește părinților și un copilaș – da frumos, da frumos, să-i zvârli două mere de aur, cum făcea Irod împăratul. Era bucurie la scaunul împărătesc, dar bucuria știți d-voastră că zboară iute-iute și-i dă drumul supărării, care o înghesuie de dinapoi; și să nu vă mirați că, într-o bună dimineață, baba își trimite fata să o mai vadă pe tânăra împărăteasă. Poate cu gând bun – dar la om rău gând bun să dea Dumnezeu, însă eu nu prea cred!

– Bine te-am găsit, surioară; he, bine mai trăiești!

– Bine ai venit, surioară! îi răspunse astalaltă, cu inima curată. Azi așa, mâine așa, hai, poimâine se duc amândouă la plimbare: una cu inima

dreaptă, cealaltă însă, dușman împelițat! Ici câmpie întinsă, dincoace lanuri ce se izbeau cu vârfurile spicelor în razele soarelui, încât cu adevărat era de-a mai mare dragul să privești că *În vârful spicului, Vârful mărgărintului* împodobeau cu îndestulare firea toată; d-apoi ce ți-i bun, că, nu bine dă împărăteasa să se uite la fântâna la care ajunseră, și mâna nelegiuitei nu s-a sfiit, și iacă s-a înecat biata împărăteasă!

Lângă fântână a crescut – așa a vrut Dumnezeu – un soc. Fata babei, fără multă grijă, se duce acasă și-i împărăteasă de acuma și tot așa îmbrăcată, dar mai strânsă și mai învelită, cum va fi știut ea – că eu nu mă pricep la treburi de acestea – și numai un lucru o strica: țâță nu putea da copilașului celui frumos, ce rămânea de maică-sa, și plângea, plângea feciorașul, Doamne, Doamne!

– Ce are copilașul nostru? zice împăratul.

– D-apoi, dă! răspunse urâta.

– Hi, știu eu mai bine ce are, și te-aș învăța eu, de-ai fi sub mânuța mea! – fac eu de ici, măcar că n-am nici o putere. Și de la o vreme, ce să se mai pomenească? Un băiat umbla cu oile pe la fântâna care înghițise pe împărăteasă. Taie băiatul din soc și-și face un fluieraș; îl potrivește, îl sucește, îl pune la gură și iacă așa prinde – singur, oameni buni, – a cânta fluierașul:

Nu cânta, băiete, Rău capul mă doare, Copilașu-mi plânge, Cu lacrimi de sânge, Pe dânsu-l adapă Țâțișoară stearpă!...

Și tot așa... Măi, minunea tatălui! Mai vine un băiat cu oile, istalalt îi spune povestea de la capăt, cellalt se încrucește, mai cască gura.

– Da-cearcă și tu, dacă nu crezi!

Și cum îl pune și el la gură, fluierașul meu prinde a zice:

Nu cânta, băiete, Rău capul mă doare, Copilașu-mi plânge Cu lacrimi de sânge...

– Măi! Ce să fie? Hai să spunem în sat!

Și au spus. Mai vine și un moșneag pe acolo – își face și el din socul cela o trișcă, și trișca prinde a cânta și nu sta de fel cât o țineai la gură:

Nu cânta, moșnege, Rău capul mă doare, Copilașu-mi plânge, Cu lacrimi de sânge...

Și n-are credință De la măicuță...

– Săraca mamă! face moșneagul... Am auzit eu așa, mai de demult, în poveste, câte nu se întâmplă... sufletul ei grăiește!!!

Și oi zice și eu: ehei, și povestea-i mare-lucru!... Și, fiindcă nimeni nu cuteza să-i spuie și împăratului despre asta – tot de răul împărătesei nouă – dă Dumnezeu și se învârtește crângul altfel: deschide el o clacă, măi frate, că înainte și împărații făceau clăci; ș-apoi ce mai cântări și petreceri! Nu ca

acuma; tot flăcăi, ciucălăi, și tot fete care la lucru-s ca butucu, iar la măritiș, pară de foc aprinse! Așa încât îi fu dat și împăratului să asculte cântarea cea de jale ce ieșea din fluier și din triști, că erau fluierari, nu ca voi, niște mămăligari! Și ziceau:

Nu cânta, băiete, Rău capul mă doare, Copilașu-mi plânge...

— Măi, care-i acela? se răstește, înfuriată, împărăteasa. Da ei ziceau înainte:

Pe dânsu-l adapă Țâțișoară stearpă...

Și n-are credință De la măculiță...

— Ahaaa! la dă-i afară cu aist cântec! Ce vorbe-s aiestea?

— Nu; ia să văd și eu, măi băieți, ce minune-i asta, zice împăratul, și-mi pune la gură un fluieraș:

Nu cânta, drăguță, Rău capul mă doare...

Și numai ce-l rupe el în două, și o dată, poc! dintr-o bucată s-au făcut două bucăți, iar împărăteasa cea adevărată a sărit în sus, vie, teafără, frumoasă și aleasă, cea mai întâi!

— Of, bărbate, mult am dormit!

Și i-a spus totul, totul, cum îi fusese blestemul și chinul.

Apoi d-voastră grijă să n-aveți, că și mai mare blestem și chin a trebuit să vie, pe dată, pe dată asupra fetei babei. Numai sfârșitul i-au făcut, alta nimica. Dar nu m-apuc, dacă poate n-a fi murit, trăiește și azi – trăiască în pace, că, din partea asta, noi de-am fi sănătoșei, buni la inimă și la treabă, precum suntem și la mâncare, și mai cu seamă la minciuni. De jalea ei, oi face și eu *Cu bine fi cu sănătate, Ține-o minte bine, nepoate.*

Că vorbă multă fără minciună nu se poate!

● POVESTEA LUI FURGA-MURGA ●

A fost odată, dragii mei și a cui vă are, a fost odată o babă săracă, săracă și avea numai o colibă mică, unde ședea și un copil cu care împărțea bucuria, dar mai mult necazul vieții.

Biata babă lucra ziua la alții, și pe mult și pe puțin, cum se nimerea, și astfel își câștiga de mâncare și țolițe pentru ea și pentru copilașul ei, că altă ce putea stăci¹; era bucuroasă că poate să și le câștige fără a cerși.

Într-o zi a dat baba copilașului trei bani și i-a zis: na banii ăștia, copile, și te du la pitar să ne cumperi pită, dar ia seama să nu-i pierzi, că atunci nu vom mânca, că alți bani n-avem!

Copilul a luat banii și apoi tot într-un picior fuga la pitar. Pe drum însă află el o grămadă de copii, ce se jucau cu o „rugace”, știți de cele cu coarne.

Rugacea tot vroia să zboare și copiii nu o lăsau.

Dar copilul babei, fiind milos, zise celorlalți copii: nu chinuiți biata goangă, că nu v-a făcut nimica rău, mai bine dați-mi-o mie că vă dau un ban pe ea.

Și copiii bucuroși îi deteră rugacea și copilul babei o luă frumos, o netezi și o băgă în sân, apoi plecă mai departe către pitar.

Nu merse mult și iată altă grămadă de copii. Copiii prinseră un „hârce” (șoarece) și se jucau cu el. Copilul babei văzând bietul hârce că-i mai mort de ostenit, zise către copii: măi copii, nu chinuiți bietul hârce, că nu v-a făcut nimic, mai bine dați-mi-l mie, că vă dau un ban pe el.

Și copiii bucuroși îl deteră.

Copilul babei luă hârcele, îl netezi de la cap spre coadă și-l băgă și pe el în sân, apoi plecă mai departe.

Pe drum iar află o grămadă de copii care se jucau cu un pui de șarpe. Șarpele tot voia să se bage într-o gaură și copiii nu-l lăsau. Cum ajunse copilul babei la ei, i se făcu milă de puiul de șarpe și zise copiilor: măi copii, nu chinuiți puiul de șarpe, că nimic rău nu v-a făcut, mai bine dați-mi-l mie, că vă dau un ban pe el!

Copiii se învoiră, primiră banul și copilul babei luă șarpele și-l băgă în sân lângă hârce și lângă rugace. Dar bietului copil milos nu-i mai rămase nici un ban ca să cumpere pită, că îi dase toți pentru lucrurile din sân. N-avea deci la ce să se mai ducă la pitar. Se întoarse acasă la mamă-sa și în loc de pită goli din sân rugacea, hârcele și puiul de șarpe.

Mamă-sa, adică baba, cum văzu bidigăniile aduse, se îngrozi de ele și înțelegând că nu a cumpărat pită îl ocări rău, ba îl și frecă o țără.

Copilul însă îi zise: nu mă bate, maică, poate că ne-o prinde bine odată și astea, nu știi!

Apoi copilul luă șarpele, îi dete de mâncare ce biet avea și-l băgă într-o oală, iar hârcele și rugacea le băgă și pe ele în alte două olcuțe; puse olcuțele pe o scândură a fargașului ce era deasupra ferestrelor și era oară de oară la ele să vadă ce fac, cum trăiesc și cum dorm. Ziua când era cald, le scotea la soare, își trăgea bucătura de la gură, ca să le dea lor și le învăța să asculte de vorbele lui. Când striga el:

Da! rugace, gace, Vin să-ți dau pogace, rugacea ieșea din olcuță, întindea labele cele ca foarfecele și copilul îi da pogace, ori mălai ce avea el și rugacea mânca și-i juca ca o păpușă. Copilul nu mai putea de fâlos. Ba de la o vreme și mamă-sa se împrieteni cu ele și râdea și ea când le vedea pe toate jucând și făcând exițarul ca cătanele.

La hârce striga copilul așa:

D-auzi, hârce micucele, Vin de mâncă jumerele.

Și hârcele pe loc se suia cu piciorușele dinainte pe dunga olcuței, se scărpinga cu ele pe la bot și *Sucea mustăcioare Și-aștepta-mbucăturioare.*

Și copilu-i sălta inima văzând cum mănâncă „vitișoarele” lui și le mergea bine. Pe șarpe îl dezmierda copilul așa:

Vin, șarpe balaur, Cu solzii de aur, Vino pân' la mine, Să mă joc cu tine.

Și puiul de șarpe, cum auzea glasul copilului, șuiera una și ieșea cu capul afară, iar limbile și le ascuțea către copil în semn de bucurie. Copilul îi da de mâncare și apoi se juca cu el. După ce crescură toate vitișoarele lui, cum le zicea el, mai mari, le striga numai și ele ieșeau din olcuțe, veneau la copil și el se juca cu ele, cum se joacă un copil cu alți ortaci de-ai lui.

De la o vreme șarpele crescua așa de mare, că nu mai încăpea în olcuță, și copilul îl băgă într-un ciubăr și mai apoi, după ce tot creștea ca din apă, îl băgă într-o cadă mare.

Și copilul sălta de bucurie când îl vedea mare și șuierând ca un voinic, de se cutremura coliba.

Baba, mama copilului, se împrietenise și ea cu bidigănilor asta așa de mult, că acum parcă nu se simțea așa săracă ca mai-nainte și nu strica voia copilului nici pentru toată lumea. De mergea copilul undeva, mamă-sa grijea de vitișoare și le hrănea și le scotea la soare să se joace și-i era și ei inima la loc, văzând că acum nu e așa singură, așa părăsită de toată lumea ca pân' aci. Și copilul când venea o întreba:

– Măicuțo, ai dat la vitișoare de mâncare?

– Am dat, puiul maichii!

– Le-ai scos la soare?

– Le-am scos, maichii!

Și copilul îi sărea în grumaz și o sărută, iar mamă-sa îl netezea pe cap, se uita țintă în ochii lui, apoi îl săruta și i se părea să-l mănânce, de bucurie. I se părea că așa copil ca ea n-are nime în toată lumea și nu l-ar da nici să-i fi dat cineva un colț de țară. Așa trăiră multă vreme fericiți.

Dar într-o zi șarpele începu a șuiera mai tare ca de obicei și copilul îndată se duse la el și-l întrebă:

– Dar ce-ți lipsește, dragul meu? Au nu ți-am dat toate îndeajuns câte ți-au lipsit?

– Ba mi-ai dat, stăpâne, mi-ai dat toate îndeajuns și-ți mulțumesc, numai mi-a venit și mie dor de tata, de mama și de frații mei, că de mult nu i-am văzut, și apoi mi-a venit și mie vremea, stăpâne, să mă însor și în țara mea e mireasa mea. Te rog dară, dă-mi voie și slobozenie ca să merg acasă!

– Te slobod, puiul meu, răspunse copilul, deși fără tine aș fi cu o bucurie mai puțin, dar nu voiesc să-ți stric voia...

Atunci șarpele îi zise:

– Bine, stăpâne, îți mulțumesc, dar te rog să mergi cu mine, că uite mi-e urât singur și eu vreau ca tata și mama să-ți răsplătească marea binefacere ce mi-ai făcut! Și copilul îi zise:

– Bine, puiul meu, merg, cum să te las singur cale așa departe. Așteaptă numai.

Și copilul se duse la maică-sa și-i spuse gândul său, rugând-o să-i facă o turtă pentru drum și să-i gate traista.

Mamă-sa, când îl auzi vorbind așa, se întristă mult și-l rugă să nu plece pe o așa cale lungă și primejdioasă și pe ea să o lase acum la bătrânețe singură numai cu dorul.

Dar copilul îi zise: măicuțo, rămâi dumneata cu celelalte vitișoare și îngrijește de ele până vin eu, că eu mă grăbesc și nu zăbovesc și când voi veni, bine de noi va fi; eu acum trebuie să plec, că nu pot lăsa puiul nostru singur.

Apoi copilul, sărutând mâna mamei sale, luă traista la grumaz, băta în mână și cu șarpele după el plecă la drum, iar biata mamă rămase singură cu ochii uzi de lacrimi și cu inima zdrobită, și îi petrecu în zare până picură de nu-i mai văzu.

Și se duse copilul cu șarpele după el, se duse trei zile de vară din zi până-n seară, și apoi alte trei zile și mai treizeci și trei, până ajunseră la marginea unei păduri. Acolo odihni la umbra unui copac mare. Copilul scoase mâncarea din traistă, mâncă el și dădu și șarpelui, apoi băură apă dintr-un izvor și se întinseră să tragă un puiț de somn. După ce se treziră, iar apucară drumul lung prin pădure, până ajunse la cealaltă margine a ei.

Acı zise șarpele către copil: stăpâne, acuși ajungem la o apă mare și dacă o vom trece și aceea, am ajuns în țara mea; de aci nu e departe casa părinților mei. Când vom ajunge acasă însă și mă vor vedea părinții, ei de bucurie te vor înghiți, dar tu să nu te sperii, că iar te vor lepăda înapoi, mai frumos și mai voinic de cum ești. Și apoi când te vor întreba că ce ceri pentru că ai îngrijit, de mine, tu să nu ceri altă, nici aur, nici argint, ci să ceri „mărgeaua” de după măseaua tatei, că aceea e fermecată și cu ea poți face ce voiești și ce gândești, numai să sufli peste ea de trei ori.

Atunci șarpele se scutură o dată și dintre solzii lui ieșiră aripi și zise copilului: stăpâne, suie-te pe mine! Și copilul se sui pe el și șarpele zbură cu el și trecură apa ca fulgerul până de cealaltă parte. Acum erau în țara șerpilor. Pe unde mergeau și se întorceau, numai de șerpi dau, dar niciunul nu era frumos și voinic ca puiul copilului. Pe la amiază ajunseră la curțile împăratului șerpilor, că puiul copilului era chiar copilul împăratului șerpilor.

Cum îl văzură ei pe copilul lor intrând pe poartă, îi săriră înainte, îl îmbrățișară și-l sărutară, apoi îl întrebară că ce a pățit și cum a ajuns aci.

Șarpele le arată pe copil, spunând că el este mântuitorul lui. Atunci împăratul șerpilor de bucurie îl înghiți pe copil, dar iar îl scoase afară mai frumos de cum fusese. Apoi îl înghiți împărăteasa șerpilor și iar îl scoase afară mai frumos de cum fusese. După aceea împăratul șerpilor îl întrebă pe copil:

– Măi voinice, ce ceri tu pentru binefacerea ce mi-ai făcut, păstrându-mi și aducându-mi aici copilul meu, ce-l credeam pierdut?

– Ce să cer? – răspunse copilul – că aur și argint nu pot duce, că e greu și calea e departe, dar dacă vrei ca totuși să-mi faci un bine, să te pomenesc, dă-mi mărgeaua de după măseaua ta și voi fi îndestulat!

Și cum auzi șarpele ce cere copilul, se mânie și înghiți copilul și nu mai vru să-l lepede afară.

Atunci puiul de șarpe se rugă cu lacrimi în ochi de tatăl său, ca să-l scoată afară și să-i împlinească dorința, că fără copil nici ei n-ar avea pe copilul lor. Și se îndură împăratul șerpilor și-l lepădă pe copil afară și mai frumos de cum fusese și, dându-i și mărgeaua cerută, îl lăsă să se ducă.

Puiul de șarpe merse cu el și-l trecu apa până dincolo, apoi sărutându-se se despărțiră. Puiul de șarpe se întoarse la tatăl său, iar copilul luă drumul înapoi pe unde venise.

Când ajunse la marginea pădurii, unde odihniise mai înainte, voi să cerce puterea mărgelei, de-i așa cum spusese puiul de șarpe, și gândi să se facă o casă mare plină de tot felul de bunătăți și... minune mare, toate se făcură pe loc și așa cum dorea el.

Și copilul se puse după masă, măncă și se ospătă și plecă iar la drum lăsând casa așa și pentru alții, ce s-or fi abătând pe acolo.

Și copilul, după multe zile, ajunse acasă și află pe mamă-sa supărată și cântându-se după el, ca după un mort.

Dar cum își văzu odorul venind mai frumos de cum fusese, jalea i se schimbă în bucurie, îl sărută și-l dezmierdă și iar era fericită știindu-l aproape de ea. Într-o zi, ce-i pică copilului în gând, zise către mamă-sa:

– Măicuță, e greu să fii singur în lume, că trebuie multe făcute și dumneata ești bătrână și slabă și nu le poți face. Eu unul singur ce pot face? Că nu-i unul ca doi și nici doi ca trei. Deci, măicuță, uite ce m-am gândit eu, să te mai scap de la necaz: adă-ți dumatăle o noră în casă, și mie o muiere cuminte și harnică, că destul ne-am necăjit noi până acum singuri! Ce zici, măicuță? Fi-o bine?

– Bine, maichii, bine, dar mă tem că noi cum ni-s săraci, nime nu ne-o da fata, că uite nici casă nu avem și știi *Cum e la omul sărac, Nime nu-i face pe plac.*

Din sat de la noi, nime nu ne-o da fata, ci să mergem poate întralt sat

unde nu ne cunosc așa de-aproape.

– Că nici nu te mân eu, măicuță, în pețit în sat, că mie nici o fată din sat nu-mi place, ci te îmbracă frumos și să te duci chiar la împăratul să-i ceri fata pentru mine!

– Aoleu! maichii! dar smintit ești, ori ce alta poate să fie pe capul tău; dar cum cutezi tu să și gândești la așa ceva? Tu, care ești cel mai sărac din sat, tu, un zdrențăros, cu o babă ca vai de mine. Doamne, apără-mă, copile, că-mi fac cruce cu mâna stângă, dar ce gânduri te bat! Iacă m-oi duce eu colea în satul vecin la un om de seama noastră, dar nu să te înalți în nori unde nu e de noi, că vom cădea de toți neom sparge!

– Ba, maică, nu vom cădea, eu știu ce știu, maică. Dumneata ai să te duci chiar la împăratul și să-i ceri fata, și de ți-o dă, că eu am putere mai mare ca el, și ca să vezi, maică, și să mă crezi, iacă doresc ca dumneata să ai haine frumoase, ca muierea chinezului de la noi, să te îmbraci cu ele și să pleci numaidecât în pețite!

Și copilul babei, zicând astea, suflă peste mărgea de trei ori, și pe loc veni în mijlocul colibeii o masă încărcată cu mâncări și băuturi alese și o ladă îndesată de haine frumoase, cu poale curate, cu papuci cu copcii, cu mărâmi de mătase, cu pieptar, cu oglinduțe, cu mărgele și zghiordane cu salbă la grumaz, cu oprege și catrințe, țesute numai cu fir și ibrișin, cu pui și perți de-ți fugeau ochii de pe ele.

Și se minună baba de lucrurile astea și parcă visa, așa i se făcea pe dinaintea ochilor. Și mâncară ei din masa încărcată de bunătăți și se îmbracă baba frumos ca o nevastă tânără și se uită în oglindă să vadă cum i se șade, că așa haine nu îmbrăcase ea niciodată; numai salba de la grumaz și de pe cap și zghiordanele nu le luă, că erau prea din cale afară frumoase și ea era prea bătrână pentru ele și nu se potriveau.

Și apoi iar se uită baba în oglinda ce o aflate în puiul lăzii și se miră și ea de norocul ce dase peste dânsa.

Și plecă baba în pețite la împăratul, dar tot parcă un ghimpe îi sta pe inimă, și când se apropie de palatul împăratului i se muiară picioarele, inima începu a i se bate cu putere și de nu afla la poartă un scaun să se odihnească, ar fi căzut de pe picioare, așa slăbeață o cuprinsese. Nici nu îndrăzni să se bage înăuntru și stete acolo afară până înnoptă.

Atunci se duse la casa cu turn, unde ședea împăratul, că acolo văzu lumină înăuntru și strigă la fereastră: înălțate împărate, am venit să-mi dai fata după feciorul meu! Și zicând acestea o luă tot de-a fuga către casă. Împăratul auzi vorbele babei, deschise fereastra să vadă cine strigă, dar nu văzu pe nimeni și i se păru că nu strigase aievea nimenea, ci lui numai i se păruse așa.

A doua noapte iar veni baba și strigă la fereastra împăratului: înălțate împărate, să-mi dai fata după feciorul meu, și iar o luă la picior.

Împăratul auzise acuma bine, nu ca în noaptea trecută, ba auzise chiar și fata lui și deschiseră ferestrele, dar fiind întuneric nu văzură pe nime, căci baba o ștersese ca fulgerul, că de frică ce nu face omul! Atunci împăratul, care acuma cunoscuse aievea că strigase cineva, puse păzitori, ca să străjuiască și să prindă pe cel ce va mai striga la ferestrele sale, sau se va apropia de ele.

A treia noapte iar veni baba, că nu avea pace de copil, și strigă la fereastră: înălțate împărate, să-mi dai fata după feciorul meu!

Atunci păzitorii care stau la pază în ascunzișurile lor, puseră mâna pe ea și pe sus o duseră înaintea împăratului. Când o văzu, împăratul îi zise:

— Vai! babă slabă, dar cine ești și ce vrei? Și ce mă neliniștești noaptea strigând pe la ferestrele mele?

— Să trăiești, înălțate împărate, zise baba, m-a trimis copilul meu în pețit la fata măriei tale, dar eu nu am îndrăznit să mă arăt pe față, că mi-s babă slabă, iar măria ta o față luminată.

— Bine, babo! Eu am o fată de măritat, iar tu precum zici ai fecior de însurat; e lung drumul de suit de la tine până la mine, dar vom vedea de va fi vrednic de fata mea. Să-ți trimiți dară feciorul aici, să-l văd și eu și fata și, de-i va plăcea, ne-om încuscri, iar de nu, va plăti cu capul său cutezarea sa!

Și ieși biata babă din casele împăratului, și cuvintele din urmă „va plăti cu capul său cutezarea sa” nu-i mai ieșeau din urechi.

„O să rămân fără fecior, își zise baba în sine; știu că împăratul își va căuta un ginere din neam mare, și copilașul meu, frumușel ca un inel, o să piară în furci ca un făcător de rele. Voi stărui pe lângă el, să se lase de ăst gând afurisit. Ne-om alege noi o fată de postavul nostru și vom trăi cum vom putea ca toți oamenii săraci”.

Cu gândul acesta ajunse baba acasă. Feciorul îi ieși înainte și o întrebă:

— Ai fost, măicuțo? Ce a zis împăratul?

— Ce să zică, puiule! Mă tem că nu vei păți bine. A zis împăratul să mergi să te vadă și, de-i vei plăcea și lui și fetei, bine, de nu, vei plăti cu capul cutezarea ta; iu! maichi! parcă un fior rece îmi trece prin inimă; lasă-te, țuce-l maica, lasă-te de gândul ăsta, că merge maica coala în satul de după deal, la moșu Stanimir și-ți pețește fata lui, că e de pănura1 noastră; o să trăiești bine, că-i fată bună și frumoasă; nu te duce cu gândul așa sus, țuce-te maica, puiul maichii, că mă tem că o fi rău de tine. De mine mă las, căci și așa îs bătrână acuși de multe, numai mi-e jale de tinerețile tale să pieri în furci ca un făcător de rele. Ascultă pe măicuța ta, numai acuma, numai o dată...

Dar feciorul îi zise:

– Măicuță, nu te teme, nu avea frică de mine, mie altă fată nu-mi trebuie, ci numai fata împăratului; eu îs vrednic de ea, vei vedea acușică, o să fiu ginerele împăratului; nu te tângui pentru mine, eu știu ce știu eu și bine are să fie!

– Numai mie mi-i frică și mi-i jale după tine! – răspunse baba.

Și copilul se îmbracă frumos, își luă mărgeaua, sărută mâna mamei sale și plecă la împăratul. Cum ajunsese acolo, împăratul îl întrebă:

– Cum te cheamă, voinice? Copilul răspunse:

– Furga-Murga, măria ta!

– Dar ce ai învățat tu? Ce știi? îl întrebă din nou împăratul.

– Știu toate – răspunse copilul – de ce mă cauți îs vrednic. Poruncește măria ta, și eu pe loc ți-o împlini toate voile!

– Vom vedea, zise împăratul. O fată de împărat nu se poate căpăta așa ușor, și să știi că atunci o vei avea, când vei face până dimineață case ca ale mele peste drum, ca să nu-i fie urât fetei mele: altfel să știi că de furci vei avea parte.

– Bine – zise copilul – și împăratul îl băgă într-o casă mare și puse slugile ca să-l ospăteze bine cu ce-i pofteste inima. Copilul era vesel, că știa că la el toate-s cu putință.

Când fu coala către ziuă se pomeni copilul din somn, suflă peste mărgeauă de trei ori, gândind să se facă peste drum case ca ale împăratului și toate se făcură așa cum poftea el.

Dimineața o slujnică văzu mai înainte casele și alergă la împăratul să-i spună minunea. Împăratul cum o auzi vorbind, ceea ce el nu credea, îi trase o palmă așa de pipărată, că slujnica căzu jos moartă. Se spăimântă și împăratul de fapta sa și deschise fereastra să vadă de e așa cum zisese slujnica.

Când colo, era așa, adevărul curat. Casele de peste drum străluceau în lumina soarelui, mai mândru decât casele sale, și se minună împăratul și-i păru rău că omorâse slujnica.

Deci puse de-l chemă pe Furga-Murga și-i zise: voinice, văd că ai putere mare, dar să știi că nici acum nu-ți pot da fata mea de muiere, până nu învii pe slujnica mea ce a murit, căci moarte cu nuntă cine a văzut, și până nu vei face de la casele mele până la ale tale două poduri, unul de aur și altul de argint, ca să meargă fata mea pe ele de la mine până la tine. Și minunile astea să mi le faci până dimineață, altfel nu-i bine de tine!

Și iar puse să ospăteze pe Furga-Murga cu bere și mâncare ca pe un împărat.

Când fu coala de către ziuă, copilul iar suflă peste mărgea și dori să fie

cum zisese împăratul, și iată că se făcură podurile, unul de aur și altul de argint, ce împreunau casele unele cu altele, iar slujnica se pomeni ca dintr-un somn greu, se frecă la ochi și spuse ca a visat un vis foarte frumos.

Cică a fost într-o grădină mare, plină de cărări drepte și largi. Pe de o parte și de alta a drumului erau flori frumoase de toate culorile, pomi roditori, iarbă verde, fântâni ce aruncau apă în formă de raze drept în sus, din care se stropeau florile și pomii și iarba verde. Pomii erau înfloriți și o mulțime de păsări zburau printre crengile lor și cântau cântece frumoase; și o mulțime de albine zbârnâiau încoace și încolo prin florile pomilor și era așa de bine și așa de dulce traiul pe acolo, că acum îi pare rău că s-a pomenit...

Și un împărat mare cu împărăteasa se prepurtau pe acolo ținându-se de mână și, încotro priveau, toți li se închinau lor și îi ascultau.

Și un soare luminos încălzea lumea pe acolo și oamenii ce erau pe-acolo ședeau la umbra pomilor pe scaune de aur și se desfătau în mirosul florilor, în cântecul păsărilor, în ciripitul rândunelelor, în zbârnâitul albinelor, în murmurul apelor... Și era așa mândrețe pe acolo cum ochiul omului așa ceva nu a văzut, cu mintea sa nu poate cuprinde și nici cu vorbe nu se poate spune.

„Și-mi pare rău, de o mie de ori rău, că m-ați pomenit și nu m-ați lăsat să trăiesc veșnic în acest vis al meu, în acest rai de fericire”.

Așa vorbi servitoarea după ce se pomeni, adică învie. Și dimineața, cum se crăpă de ziuă, împăratul se pomeni și deschise fereastra să vadă făcut-a copilul cum poruncise el? Și dacă le văzu toate făcute așa cum dorise el, mult se minună și alergă la slujnică să vadă înviat-a? Și dacă o văzu, ba și auzi visul ei, pe loc chemă pe Furga-Murga la sine și-i zise:

– Auzi, voinice, mai ai să-mi împlinești o dorință, cea din urmă, și de o vei împlini și aceasta vei fi ginerele meu, de nu, ești fiul morții!

– Și care va fi aceea? Întrebă Furga-Murga.

– Un lucru mare, răspunse împăratul. Să-ți spună slujnica visul ei ce a visat până a fost adormită și visul ei să-l faci tu aieva.

Și slujnica începu a-și spune visul și Furga-Murga o ascultă până la capăt și apoi zise:

– Înălțate împărate, la mare grijă mă bagi; eu voi cerca și se poate să-l fac aieva...

Și împăratul își căută de treburi, iar Furga-Murga merse și el să-și petreacă până dimineața viitoare, când era cea din urmă cercare a sa. Slugi și slujnice aveau să-l servească cu ce poftea el, mai ales acum când împăratul și toți ai curții văzură că Furga-Murga nu e om de rând, ci un vrăjitor iscusit, sau un om de pe altă lume, care știe face minuni.

Dimineața viitoare, care fu mirarea tuturor, când lângă curțile împăratului se ridicaseră niște grădini frumoase întocmai ca cele visate de slujnica împăratului. Și era așa mândrețe în ele, ca și care nu se mai poate închipui. Și văzu toate acestea împăratul și mult se minună și zise lui Furga-Murga:

— Cu adevărat, voinice, mare meșter ești, dar slujnica mea visase că era pe-acolo și un împărat ce se prepurta cu împărăteasa de mână și toți li se închinau și îi ascultau; unde e acela?

— Înălțate împărate, răspuse Furga-Murga, acela sunt eu și împărăteasa e fata ta, soția mea.

— Așa să fie! zise împăratul, tu ești vrednic de a-mi fi ginere! Apoi cunună pe fiica sa cu Furga-Murga și făcură o nuntă, Doamne, numășa. La nuntă veni și mama lui Furga-Murga, care nu mai înceta sărutându-și nora și feciorul și simțindu-se cea mai fericită femeie de pe pământ. Că așa și era și i se și cădea așa să fie.

Și trăiră fericiți Furga-Murga cu soția sa, o vreme lungă, dar știți cum e în lume:

După nor vine senin, După dulceață venin.

Așa și traiul lor fericit începu să se schimbe îndată ce Furga-Murga află că soția sa, înainte de a se cununa cu el, avusese drăguț pe un arap, copil de împărat și el, dar urât, slutul lumii, negru și buzat, bun de înțârcat copii mici cu el. Și fata împăratului prinsese dragoste cu el și urât așa, că ajunsese la vârsta aia și apoi știți dumneavoastră că: *Dragostea cea de demult Nu prea poți ca s-o mai uiți.*

Așa fu și aici. Cu toate că Furga-Murga era un voinic zdravăn și frumos și câte minunății făcuse, dar închinata de fată nu putu uita pe arap și o dată când veni arapul pe la ei, fără ca Furga-Murga să știe și dându-și în vorbă cu fata, o rugă să-i spună și ei în ce stă puterea bărbatului ei, de face toate câte le voiește. Fata îi zise că nici ea nu știe, că nu vrusese să-i spună nici ei taina, de câte ori îl rugase. Dar arapul naibii nu se puse jos, ci atâta stărui pe lângă fată, iar fata pe lângă Furga-Murga până aflară secretul și rostul lui Furga-Murga.

Atâta îi trebui arapului. El înduplecă pe fată să fure mărgeaua bărbatului ei și să i-o dea lui.

Și fata, proastă, cum dormea într-o zi bărbatul ei, îi luă frumușel mărgeaua și i-o dete arapului, drăguțului ei.

Arapul de loc suflă peste ea și cugetă ca să se mute casele și grădinile lui Furga-Murga în ostrovul mării, și el cu drăguța sa să fie acolo. Și se făcură toate așa.

Și bietul Furga-Murga, când se pomeni, se văzu iar în coliba lui și i se păru că visase, dar pe loc își aduse aminte că totuși nu e vis, ci e lucru

aievea. Iși căută mărgeaua, dar nu o găsi. Acum pricepu el că muierea îl înșelase, dar era prea târziu și începu și el a se întrista și a se gândi că ce e de făcut. Văzându-l așa de îngândurat rugacea și hârcele îi ziseră:

— Stăpâne, de mult nu te-am văzut noi așa întristat ca acum! Ce poate fi? Spune-ne și nouă, doar de vom putea și noi ajuta ceva, cum îngrijești tu de noi de-atâta vreme!

Și Furga-Murga le spuse necazul ce-l paște, și-i ziseră rugacea și hârcele:

— Las pe noi, stăpâne, că dăm noi de ea!

Și se luară la drum așa, mereu, mai pe jos, mai pe sus, tot pe urma fugarilor, până ajunseră la mare. Aci, șoarecele încălecă pe rugace și rugacea zbură cu el și-l trecu în ostrov, la casele arapului. Aci, șoarecele începu a roade ușă după ușă, până își făcu loc în soba unde dormea fata împăratului cu arapul. Aci, se sui la ei în pat, dar mărgeaua era legată la cheutoarea arapului și fata era cu capul baș pe ea. Atunci hârcele o mușcă oleacă de frunte, fata se scărpină și se suci cu capul în altă parte; atunci hârcele roase cheutoarea, luă mărgeaua în gură și ieși afară. Iar rugacea care și ea s-a fost băgat înăuntru, pe urma hârcelui, se sui în pat la ei și-i mânji și-i morceli cu baliga ei pe obraz și pe la gură și lăsându-i astfel batjocoriți, ieși și plecă cu hârcele la drum. Ajungând la apă, iar se sui hârcele călare pe rugace și trecură la țarmurile dimpotrivă.

Dar zburând ei așa peste apă, începu rugacea a spune hârcelui ce batjocură făcu ea cu fata și cu arapul și începură amândoi să râdă cu chihote. Dar hârcele care ducea mărgeaua, râzând, uită de ea și mărgeaua pică din gură-i în mare și văzu bine pân' o înghiți un pește mare, care pieri cu ea în adânc. Bietul hârce și biata rugace, săracii de ei, cât se necăjiră ei văzând nădejdea lor înghițită de pește; după ce ajunseră la țarmure începură a plânge ca doi copii mici.

Și veni la ei împăratul peștilor și văzându-i plângând i se făcu milă de ei și-i întrebă de ce plâng. Ei spuseră totul cum se întâmplase. Atunci zise împăratul peștilor: nu plângeți, că pe loc vă voi da eu mărgeaua.

Și porunci la toți peștii din mare, că acela care a înghițit-o pe loc s-o aducă.

Și nu fu nici cât ai scăpăra în cremene o dată și veni un pește cu mărgeaua în gură și o dete împăratului peștilor, iar acesta o dădu hârcelui.

Mare bucurie simțiră ei acum; mulțumiră împăratului peștilor și plecară iar la drum, râzând și hurezând ca doi voinici. Nu peste mult ajunseră la stăpânul lor și-i deteră mărgeaua, spunându-i toată întâmplarea. Furga-Murga, cum își văzu iar mărgeaua, mulțumi vitișoarelor sale ce i-o aduseseră, și pe loc dori ca să vină arapul cu drăguța lui călare pe doi măgari. Și iată-i că veniră rușinați ca vai de ei, că toată lumea îi scuipa și îi

batjocorea. Atunci Furga-Murga îi legă pe amândoi de coadele măgarilor și puse servitorii să-i alerge prin cetate și să-i bată, până nu se alese nimic de ei. Apoi Furga-Murga se însură din nou cu altă fată de crai. Și murind socrul său, îi urmă lui în domnie, și fu împărat bun și cu dreptate și toți erau îndestulați cu el.

Și de nu va fi murit cumva – că-i cam mult de atunci – și acum trăiește. Iar eu mă suii *Pe-un cal murg înșeuat Și plecai prin Banat, Povești să mai adun Și să vă mai spun. Dumneavoastră să trăiți Mai multe să auziți, Dar și eu să trăiesc Să le povestesc.*

● SUR-VULTUR ●

Odată pe vremea de demult, *când mâncau șoarecii pe pisici și erau mai înalți ai pitici*, adică așa vine vorba, dar eu spun adevărat, s-a întâmplat de a vărsat stăpânul păsărilor din lumea asta cinci kile de mei și a buciumat din buciom ca să se strângă toți supușii lui de pe pământ și să împartă meiul frățeste.

Păsările, cum au auzit buciumul, cum s-au adunat, care de pe unde erau, de au împărțit meiul parte dreaptă, cum le-a fost poruncit stăpânul. Dar după împărțea – vezi dumneata cum s-a potrivit – a prisosit un bob. Prisosind al bob, s-au repezit toți, unul ca să-l ia el, alălalt că lui i se cuvine, ș-a ajuns treaba, din vorbă în vorbă, de s-a făcut o bătaie așa din cale-afară, că, cică, care a scăpat, a scăpat mai schilod, mai ciontit, cum a putut sfârși, dar care a murit, apoi a murit de tot.

Din astă bătaie a rămas beteag de aripă și Sur-Vultur, năzdrăvanul de pe tărâmul alălalt, care, cum s-a simțit că-l doare aripa, a dat dosul târâș-grăpiș și el cum a putut, într-o pădure mare cu copaci groșigroși!... de nu era în puterea omului să-i fi cuprins în brațe, și înalți, de nu le puteai vedea vârfulurile să fi avut cinci perechi de ochi, și s-a așezat p-o cracă cam la marginea ei. Acolo, dacă s-a așezat, n-a stat mult și iacă s-a pomenit c-un vânător că întinde pușca să-l împuște.

– Măi creștine, zise Sur-Vultur cum văzu așa, lasă pușca jos, nu mă omorî, ci ia-mă de mă du acasă și mă hrănește, că ți-oi prinde și eu bine cândva.

Vânătorul, auzindu-l vorbind omenește, lăsă pușca jos până sfârși, iar după ce sfârși, iar o întinse spre el.

– Măi creștine, măi, te-nțelege, măi, că nu-ți vorbesc de rău. Lasă pușca-n jos.

Ăla nu vru, ăsta îl rugă... În sfârșit, până-n trei ori; la a treia oară se hotărî și vânătorul să-l cruțe și-l luă cu dânsul acasă, gândind și el că, cine știe?... o fi ceva dacă vorbește el ca oamenii. Și-l duse acasă. Cum ajunse, îl

obloji la aripă cu boz, cu una, cu alta, să-l vindece mai repede.

După ce-l obloji bine, Sur-Vultur ceru să-i taie o vacă să mănânce ș-o mâncă toată. A doua zi, nu, că să-i mai taie una.

– Păi bine, măi Vulture, tu mă lași sărac, măi!

– Lasă, ce-ți pasă, răspunse Sur-Vultur, știu eu ce fac, dacă-ți place; dacă nu... eu altfel nu pot să te ajut întru nimic.

– Mai na, dar.

Și-i dădu să mănânce câte o vacă în fiecare zi, până nu-i mai rămase niciuna. Ce era să facă? intrase în horă. În ziua când îi dădu p-a mai de pe urmă, se pomeni cu Sur-Vultur că-i zice să bată o prăjină de nouă stâneni în mijlocul curții, ca de vro palmă în pământ, și, după ce o bătu, Sur-Vultur o luă în sus și du-te, și du-te, și iar mai du-te... s-a dus până l-a pierdut din ochi omul. Când l-a pierdut din ochi, a început și el să fluiera.

– Ia te uită, mă, îmi mănă vitele și mă lăsa așa!...

Și puse mâna să se scarpine în cap.

În vreme ce se scarpina el în cap de necaz, numai se pomeni că-i vâjâie ceva la ureche; când se uită, ce să vază? Sur-Vultur se năpustise tocmai d-acolo din văzduh, cât putuse, cu pieptu-n prăjina din mijlocul curții, și cum o izbise cu osul pieptului o vârâse pe toată în pământ. Apoi se îndreptă spre român și-i zise:

– Îmi încercai puterea; acu pun-te-n spinarea mea și aidi!

După ce plecară înălțându-se în văzduh, taman când erau peaproape de vântul turbat, Sur-Vultur numai dădu drumul românului din gheare și după ce-l lăsa de se învârti nițel, iar îi dădu și iar îl prinse, până în trei ori, după care-i zise:

– Vezi, așa frică am pățit și eu când ai întins pușca spre mine, cum ai simțit și tu acu când îți dădui drumul.

Apoi, după ce mai umblară, vreme îndelungată, iaca dădură de niște case, de la soare a fost putând ține românul ochii deschiși, dar la ele nu i-a putut de loc. Sur-Vultur îi zise:

– Du-te în casele alea, că sunt casele soră-mi, și cere și tu din pomană, că-mi face mie, gândește c-am murit; iar când ți-o da, tu să zici: „Bogdaproste, să fie pomană cui a făcut-o, da Sur-Vultur să trăiască unde-o fi”. Și să-i ceri nuca seacă dintre căpătâie.

– Bine, răspunse omul și plecă.

Dac-ajunse la casa surorii lui Sur-Vultur, și dacă i-a dat și lui din pomană, el a răspuns:

– Bogdaproste, da pomană să fie cui a făcut-o, iar Sur-Vultur să trăiască unde-o fi.

– Ce, ori n-a murit? ori trăiește? întrebă cu bucurie sora; și de ce n-a mai venit p-acasă?... pe un' s-a rătăcit?...

– Vine acasă, răspunse românul, da auzi, cică întâi să-i dați nuca seacă dintre căpătâie, și după aia vine, că-i trebuie să facă nu-ș' ce cu ea.

– Ba aia-i vorbă! răspunse sora; nu l-am văzut de-atâta vreme, nu l-oi mai vedea nici d-aci înainte, da nuca seacă n-o dau.

Auzind așa, românul se-ntoarse îndărăt, unde lăsase pe Sur-Vultur, și-i spuse că iaca și iaca.

– Sui pe spinarea mea, zise atunci Sur-Vultur, și hai să mergem la frate-meu. Și o porniră.

Dacă ajunseră la frate-său, coborî românul jos de pe spinarea vulturului și se duse și la el, după ce-l învăță Sur-Vultur să zică tot vorbele ce zisese când fusese la soră-sa.

Dar și frate-său răspunse tot în chipul ăla:

– Nu l-am văzut de-atâta vreme, nu l-oi mai vedea nici d-aci înainte, da nuca seacă nu i-o dau.

Atunci Sur-Vultur, văzând că nici frate-său nu-i dă ce cere, o porni spre casele nevsti-si.

Alături de casele ei era un puț. Sur-Vultur zise românului:

– Du-te de scârțâie cumpăna puțului nițel și de te-o întreba cine e, să spui că ești om bun și ești trimis de Sur-Vultur.

Se duse românul, scârțâi cumpăna puțului și numai iacă auzi un glas:

– Cine e acolo la puț? că am o cățea brâncușe, cu dinții de oțel, când i-oi da drumul îl face mici fărâme.

– Om bun e, răspunse românul, trimis de Sur-Vultur.

Când auzi nevasta lui Sur-Vultur așa, îndată ieși afară la poartă și-l pofți în casă și-l ospătă, și-i dădu de băut, și apoi îl întrebă că ce vești îi aduce de la bărbatu-său.

– De vești, slavă Domnului, sunt bune, e sănătos, voinic; a avut un beteșug la o aripă, da i-a trecut; acum m-a trimis pe mine, că, cică, auzi, să-i dai dumneata nuca seacă dintre căpătâie, că-i trebuie, nu-ș' ce să facă cu ea.

Nevasta, cum auzi ce-i cere, cum a răspuns:

– Să știu că nu mai văd cât oi trăi nucă seacă, dar eu i-o dau, că el multe știe face cu ea. Și i-a dat-o.

După ce i-a dat-o și-a luat românul ziua bună, a mulțumit că l-a ospătat, și a plecat de i-a dus nuca lui Sur-Vultur.

Cum a văzut Sur-Vultur nuca, îndată i-a zis românului să se urce iar pe spinarea lui, că-l duce acasă îndărăt.

După ce umblară ei până sfârșiră calea toată, câtă era, au ajuns cu bine

în părțile unde sta românul. Acolo dac-au ajuns, s-a coborât din spinarea lui Sur-Vultur, și după ce s-a coborât, dânsul i-a zis:

— Ei, acu na ție nuca seacă dintre căpătâie; când îi avea trebuință, desplic-o frumos cu vârful custurii, că are să iasă din ea vite multe; vinde din ele, taie, fă ce știi; iar ce rămâne, bagă-le la loc înapoi, plesnind din ăst bici.

Și după ce-i dădu Sur-Vultur și biciul, își luă ziua bună de la el și se ridică, încet-încet, rostogolindu-se în slava cerului făcându-se mai mic, mai mic, până nu se mai văzu.

După ce se făcu Sur-Vultur nevăzut, românul vârî nuca în sân, puse biciul în desagă, că era bici mic, și-o porni înainte de merse pân' dădu d-o pădure mare, verde și răcoroasă.

Dac-ajunse la pădurea asta, mai umblă ce mai umblă prin ea, și găsi un luminiș unde se așeză la umbra unui frasin, să-i tragă un pui de somn, să-și mai vie în fire, că era amețit de drumul ce făcuse prin văzduhuri.

Adormi; dacă adormi, nu se mai trezi până înspre seară, când cobora soarele spre asfințit; iar după ce se deșteptă, nemaiputând răbda până să ajungă acasă, scoase custura și crăpă nuca seacă.

Ce să vezi, când o despică!... Câte nații de vite în lumea asta, el le-a fost avut toate; se umpluse luminișul de mișunau, nu mai aveau loc de loc; un ac să fi aruncat și nu cădea jos: boi cu coarneau aduse, lungi de câte un cot, vaci mai mărunte cu ugerile pline de-abia le puteau purta, oi cu lâna ca mătasea, armăsari de mâncau foc, catâri, măgari, capre, până și cerbi cu coarneau înrămurite; tot felul de lighioane, care vasăzică, erau acolo.

Se uită el bucuros la ele, le mai scuipe să nu le deoache, și-apoi se duse la dășagă să scoată biciul să plesnească, ca să le bage la loc. Când colo, ce să vezi? ia biciul de unde nu e... că-ncoa, că-ncolo, c-o fi tunsă, c-o fi rasă, biciul nu era și pace. În somnul lui, cine știe, o fi trecut vreun hoț și negăsind nimic la el, că bani n-avea nici frântură, o fi luat biciul să nu zică încailea că nu s-a ales cu nimic.

Ei, acum ce să facă el cu vitele? Ca să le ia să le mâie de la spate, nici gând să fi avut; cum era el să mâie sumedenia aia mare? ba se mai și răspândiseră prin pădure. Se așeză și el p-o buturugă și începu a plânge, blestemând ceasul când adormise.

În vreme ce plângea el, numai iaca se pomenește alături cu Tartacot, barbă d-un cot, călare p-o jumătate de iepure șchiop, care-i grăi așa:

— Mă române, nu mai plânge, că știi ce ai tu, și mă prind să-ți aduc vitele și să ți le vâr în nucă, dacă mi-i da nădejdea ta d-acasă...

— Da ce nădejde mai am eu acasă, vai de capul meu?! zise românul supărat.

— Ai, ce-ți pasă, tu făgăduiește-mi-o, și eu îți vâr vitele la loc.

– Apoi, dar, dacă e așa, ți-o dau, răspunse românul.

– Bine, ne-am învoit – urmă a grăi Tartacot, și scoase dintre firele bărbii un bicișor numai cât degetul ăl mic, și plesni de trei ori din el. Cum plesni, cum intrară toate vitele în nucă, nuca se închise la loc, și românul se pomeni iar cu vitele înăuntru; iar Tartacot îi dădu și biciul, să se slujească cu el la trebuință.

După aia Tartacot pieri, și rămânând românul singur, o porni înainte spre casă.

Pe drum se întâlni la un puț cu un flăcău zdravăn și frumos, c-o desagă la spinare, și-l întrebă unde se duce?

– Un să mă duc? răspunse flăcăul, mă duc unde m-a rânduie tata la Tartacot ăl de are barbă d-un cot și umblă călare pe o jumătate de iepure șchiop. Și plecă înainte flăcăul.

Taman atunci își aduse aminte bietul om că-și lăsase nevasta borțoasă când plecase, și că flăcăul ăla era nădejdea de care el nu știa, și pe care o făgăduise lui Tartacot când i-a băgat vitele în nucă.

– Care vasăzică, eu lipsesc d-acasă de vro 16- 17 ani, se gândi el, că el știa că lipsea de mult, dar nu credea că e atât. Măre, cum trecu vremea!

Și începu a plânge de necaz, că, cum să-și dea el copilul pe mâna năzdrăvanului ăla, fără să se gândească; mai bine se lipsea de vite, că, cu așa voinic de flăcău își agonisea el pâinea de toate zilele... Ei, dar ce să mai zici? Ce se făcuse, se făcuse. O luă și el înainte și se duse acasă.

Flăcăul, după ce umblă vreme ca la vreun an de zile, ajunse la Tartacot, care îi și arătă ce avea să facă; și fiind flăcăul vrednic, în curândă vreme făcu pe năzdrăvan să-l iubească, să-l îngrijească și să-i dea ce avea mai bun.

Alături de ținuturile lui Tartacot erau ținuturile Dracului, care avea o fată... o drăcoaică și jumătate, cu niște ochi de scăpărau scânteii, cu gură mică... nu semăna cu tată-său, neam; se vede că era făcută cu vreo pământeană. Dar acum cu cine era făcută, nu e treaba noastră, atât că flăcăul se amoretă de ea; și s-amoretă nu glumă, că de n-o vedea într-o zi se prăpădea de tot; fata iar, cum era împresurată tot de pocituri de draci, scâlâmbăiați și negri ca tăciunele, fără nici un lipici, se amoretă de el și mai și ca el de ea, și văzând că nu e rost să se ia amândoi, că, cum s-ar fi învoit dracu?... hotărâră să fugă... și așa și făcură.

Într-o noapte, numai o puse flăcăul alături p-un armăsar turbat al lui pe care i-l dăruise Tartacot, și p-aci le fu drumul!...

Taman spre dimineață prinse de veste drăcoaică, muma dracului, de fuga nepoată-si, și repede porni pe fiu-său în urma lor.

Când a fost aproape să-i ajungă, fata simți și i-a zis flăcăului:

– Ia te uită-ndărăt să vezi ce se zărește.
– Vine repede o cioară neagră, răspunse flăcăul după ce se uită.
– Ăla e spurcatul de tata, zise fata; eu mă fac bisericuță, tu fă-te călugăraș înaintea bisericuței.

Se făcură așa, și numai iaca și cioara fuga trecu pe lângă ei, uitându-se-ncolo, că nu-i e datina dracului să treacă pe lângă biserică și să se uite la ea. Apoi, după ce se mai duse înainte, văzând că nu dă de ei, se întoarse înapoi și se duse acasă.

Cum trecu pe lângă tineri înapoi, cum se prefăcură și ei la loc oameni și porniră repede înainte.

Când ajunse dracul acasă și spuse mă-si că n-a văzut nici urmă de fată or de flăcău, numai o bisericuță c-un călugăraș, drăcoaica i-a dat o palmă de i s-au zguduit creierii-n țeastă...

– Aia erau ei, netrebnicule, nici atât nu te-ai priceput? Fuga-ndărăt după ei, ce mai stai? Să-i ajungi și să mi-i aduci acilea, să le arăt eu fugă.

Dracul, cum a auzit vorba mă-si, fuga-ndărăt, până iar s-a apropiat de fugari.

– Ia te uită înapoi, ce vezi? zise iar fata flăcăului.

– O coțofană neagră vine de foc.

– Fă-te pieptene și eu pădure.

Pân' să se facă, dracul și el acilea; da de un' să știe el că pieptenele și pădurea sunt fugarii, după care alerga el? Că el nu se prea pricepea așa de mult la d-alde astea; astea mă-sa le știa bine. S-a întors îndărăt, iar fără ispravă. Drăcoaica, dacă l-a văzut așa de nevoieaș, l-a scuipat de necaz: apoi a pus o hanță pe ea, a încălecat pe piuă, a dat cu pistolul în fundul piuăi și o dată a sărit trei hotare, lăsând flăcări în urmă.

Fata, cum simți că se apropie bunică-sa, a cărei putere și vicleșug le cunoștea bine, o cam sfecli, dar tot nu se dădu prinsă: se făcu o baltă mare... și pe flăcău îl prefăcu într-un rățoi.

Când veni drăcoaica a bătrână și văzu balta, îndată pricepu că aia e fie-sa și rățoiul flăcăul, dar era taman în mijlocul bălții, și nu-l putea ajunge, că fata îl învățase pe el dinainte să stea departe de mal și să nu cumva să deschiză ochii, că i-i ia mă-sa, ci să-i ție închiși strâns. Mătușa l-a tot momit cu una, cu alta... că să vie să-i dea râme să mănânce... că aia, că ailaltă – rățoiul nu se apropia...

– Rățoiaș, maică, – urmă dânsa, văzând că nu e chip să-l înduplece a veni la mal – ai văzut tu drăcoaica adevărată cum e? N-ai văzut. Ia te uită-ncoa, că eu sunt curat drăcoaică, fata nu e, ea e corcită.

Flăcăul, prost, ce-i veni?... să vază și el cum e drăcoaica, că tot auzise mereu, dar de văzut nu văzuse niciodată... Deschise ochii s-o vază și, cum îi

deschise, cum i-i sorbi drăcoaica, și plecă lăsându-l orb.

După ce plecă bătrâna, fata și flăcăul se prefăcură oameni iar la loc.

— Ei, vezi, zise fata, nu ți-am spus să nu deschizi ochii? Acu rămăseși orb! Da lasă că tot am nădejde să ți-i pui la loc. Așteaptă-mă aici, că eu mă duc să încerc să-i fur.

Pe bătrână a fost ajuns-o un somn într-o pădure mare, lângă un izvor.

Fata, trecând p-acolo, o văzu și dacă o văzu, îi desfăcu binișor mâna în care ținea strâns ochii flăcăului, îi luă și puse în locul lor un găinaț de cioară; apoi se întoarse îndărăt.

Mătușa, după ce s-a deșteptat, și-a luat picioarele la spinare și a plecat spre casă. Când a ajuns, fiu-său a întrebat-o:

— Ei, ai făcut vreo ispravă?

— Cum să nu fac? ce, sunt nătângă ca tine? i-am sorbit ochii... ia uite-i...

Când desfăcu mâna să-i arate ochii, ce să vază? Găinațul de cioară.

— Asta ți-e pricopseala? întrebă dracul pe mă-sa, care rămăsese cu gura căscată – apoi dar... na!...

Și-i plesni o palmă mătușii, vere, de-i săriră ochii din loc și rămase ea oarbă.

Fugarii, de dincolo, văzându-se scăpați teferi și nevătămați, se duseră acasă la tata băiatului unde după ce se cununară, făcură o spuză de copii și trăiră cu toții mulțumiți până la adânci bătrânețe... *Iar eu încălecai pe o viespe ș-o lăsați la dumneavoastră-n iesle, Să te duci, cucoane, că ești stăpân Să spui să-i dea și ei nițel fân.*

● OMUL DE PIATRĂ ●

Au fost odată un împărat și o împărăteasă, amândoi tineri și frumoși, dar nu făceau copii. Într-o zi veni la împăratul un arap buzat și-i zise:

— Să trăiești, luminate împărate! Am auzit că împărăteasa nu face copii și am adus buruieni pe care, cum le-o bea, rămâne grea.

Împăratul luă buruienile de la arap și porunci să-i dea cal împărătesc și un rând de haine de aur ce-ți lua vederile de frumusețe, apoi chemă pe împărăteasa și-i dete buruienile să le fiarbă și să le bea. Împărăteasa chemă pe bucătăreasa și-i dete buruienile să le fiarbă, fără să-i spuie de ce treabă sunt. Bucătăreasa, neștiind puterea lor, gustă dintr-însele și apoi le duse împărătesei să le bea. Nu trecu mult timp la mijloc și rămase grea împărăteasa și bucătăreasa. Iar când veni vremea, născură amândouă câte un cuconaș, mai frumos decât tot ce este frumos pe lumea aceasta, și le puse nume: unuia Dafin și altuia Afin.

Într-o zi, împăratul plecă la bătălie, lăsând pe fiul său în locu-i, îi dete o mulțime de chei în mână și-i zise:

— Fiule, în toate casele ce se deschid cu aceste chei să intri, iară în casa ce se deschide cu cheia de aur să nu-ți calce piciorul, căci nu va fi bine de tine.

Cum plecă împăratul din oraș, fiul său intră prin toate casele și văzu o mulțime de pietre nestemate foarte frumoase, dar nu-i plăcu niciuna dintr-însele: în cele din urmă, ajunse și la casa ce se deschidea cu cheia de aur, stătu puțin înaintea ușii, se gândi la porunca ce-i dedesă tată-său, dar biruindu-l nerăbdarea, intră înăuntru și văzu un ochean de sticlă, se uită prin el și văzu un palat cu totul și cu totul de aur, încât la soare te puteai uita, iar la dânsul ba. Și într-însul, ședea doamna Chiralina, tânără copilă, floare din grădină, frumoasă ca o zână.

După ce o privi mai mult timp, puse ocheanul iarăși la locul lui și ieși afară cu ochii plini de lacrimi.

Nu trecu mult timp și împăratul se întoarse de la bătălie biruitor, dar în loc să-i iasă fiul său înainte, să-l primească cu bucurie, ieși numai împărăteasa și-i spuse că fiul ei este bolnav. Împăratul pricepu numaidecât de unde-i venea boala și chemă pe toți doftorii și doftorițele din lume, dar toți îi ziseră că până nu va da fiului său de soție pe doamna Chiralina, el nu se va însănătoși. Împăratul trimise soli peste soli la doamna Chiralina, dar fu peste puțină, căci tatăl ei nu voia să o mărite.

Auzind feciorul împăratului toate acestea, hotărî să se ducă el însuși să o ceară de la tatăl ei. Așadar, spuse toate acestea fratelui său de cruce și într-o zi plecară amândoi și se făcură nevăzuți. Merseră zi de vară până seara și ajunseră la muma Crivățului, bătură la ușă și ieși înaintea lor o babă zbârcită și îi întrebă ce caută. Ei răspunseră că cer să-i găzduiască până a doua zi și să le spuie pe care drum să apuce ca să ajungă la împărăția doamnei Chiralina. Baba se uită la dâșii cu milă și apoi le zise:

— V-aș primi în casă cu mare bucurie, da mi-e frică că va veni fiul meu și vă face pe amândoi sloi de gheață; duceți-vă mai bine la sora mea cea mai mică, că ea poate să vă găzduiască și să vă spuie și drumul la doamna Chiralina.

Feciorul de împărat plecă înainte și ajunse la muma Vântului turbat; plecară și de acolo și ajunseră la muma Vântului de primăvară, bătură la ușă și ieși o femeie înaltă, și tânără, și frumoasă. Această femeie, cum văzu pe feciorul de împărat, îi zise:

— Dragă Făt-Frumos, știu că ai plecat să cauți pe doamna Chiralina ca s-o iei de soție; dar nu vei putea să ajungi până la împărăția ei, fără ajutorul fiului meu. Rămâneți aci, dar trebuie să vă ascund foarte bine; căci cum o simți fiul meu că se află la mine oameni de pe tărâmul cellalt, vă omoară.

Zicând aceste vorbe, plesni de trei ori din palme și îndată sări după sobă o pasăre de aur cu ciocul de diamant și cu ochii de smarand, și-i băgă sub aripi pe amândoi; apoi se sui iarăși pe sobă.

Nu trecu mult timp și se auzi o dulce vâjâitură de vânt, care aducea un miros de trandafiri și de rozmarini, ușa se deschise singură și intră în casă un flăcău frumos, cu părul lung de aur, cu aripi de argint și cu un băț în mână, împletit cu tot felul de ierburi și flori. Cum intră în casă, zise mă-sei:

— Mamă, mie-mi miroase a om de pe tărâmul cellalt.

— Ti-o fi mirosind, mamă, dar p-acea n-are ce căuta oamenii de pe tărâmul cellalt.

Vântul se liniști și se puse la masă; iar după ce mâncă o strachină de lapte dulce de căprioară și bău apă de micșunele dintr-o oală de marmură, se puse la povestit. Mă-sa, văzându-l cu voie bană, zise:

— Fiul meu, ia spune-mi, unde este împărăția doamnei Chiralina și cum ar face cineva ca să o ia de nevastă?

— Greu lucru mă întrebași, mamă! Dar aide, treacă-meargă.

Împărăția doamnei Chiralina este departe de aici, cale de zece ani; dar această cale se poate face cât te ștergi la ochi, dacă cineva s-o duce în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură, care aruncă cu pietre și foc până la cer, și dacă o încăleca pe bușteanul Ielelor, cu care poate să treacă gârla; însă cine aude și va spune cuiva, acela să se facă de piatră până la genunchi. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să facă un cerb de aur și să intre într-însul, ca să ajungă în odaia împărătesei și să o fure; cine aude și va spune cuiva, să se facă de piatră până la brâu. După ce o va lua de soție, muma Crivățului, de pizmă, o să trimită un ovrei cu niște cămăși frumoase și mai subțiri decât pânza păianjenului, doamna Chiralina o să cumpere cămăși; și dacă nu le va uda cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsese, va muri; cine aude și va spune cuiva să se facă cu totul și cu totul de piatră.

Pe când vântul spunea toate acestea, feciorul de împărat adormise; iar feciorul bucătăresei rămăsese deștept și auzise tot.

A doua zi, după ce plecă Vântul d-acasă, feciorul de împărat întrebă pe muma Vântului dacă i-a spus fiul său ceva; dar ea, temându-se să nu se facă piatră, îi răspunse că n-a aflat nimic.

Atunci, feciorul bucătăresei și cel de împărat luară drumul înainte și se duseră zi de vară până seara, dar când fu pe la scăpătatul soarelui, auziră un zgomot și un urlet mare, apoi văzură o gârlă mare de păcură aprinsă, aruncând pietre până la înaltul cer. Feciorul de împărat se sperie; dar feciorul bucătăresei îi zise:

— Nu te teme de nimic și vino cu mine în această pădure și fă ce ți-o spune eu.

Ajungând în mijlocul pădurii, zări bușteanul Ielelor, încălecară amândoi pe dânsul și, dându-i pinteni de trei ori, se prefăcu într-o căruță cu doisprezece cai de foc, și într-o clipă se înălță până la Vântul turbat și se pogorî la porțile palatului doamnei Chiralina. Apoi, după ce se deteră jos, căruța se prefăcu iar buștean, și ei rămaseră dinaintea unui palat de zamfir-piatră și cu porțile de chiparos; iar la una din ferestre, sta doamna Chiralina, îmbrăcată în haine de aur țesut cu mărgăritar.

Cum văzu doamna Chiralina pe feciorul de împărat, prinse o așa de mare dragoste de dânsul, încât căzu la grea boală și ajunse la ceasul morții.

Ce nu făcu bietul împărat ca să o scape? Dar toate erau în zadar.

În cele după urmă, veni o babă și-i zise:

— Luminate împărate! Să trăiești întru mulți ani! Dacă vrei să se facă sănătoasă fiica împărăției tale, să cauți cerbul de aur care cântă ca toate păsările și să-l aduci în casă numai trei zile, și vei vedea cum se va face sănătoasă.

Împăratul puse să strige pristavul în toată împărăția; iar după trei zile, feciorul bucătăresei lovi bușteanul de trei ori și se făcu un cerb de aur frumos, apoi băgă într-însul pe feciorul de împărat și se puse dinaintea palatului.

Împăratul, văzând cerbul, se dete jos și întrebă pe feciorul bucătăresei dacă-i este de vânzare.

— Nu-mi este de vânzare, ci de închiriere, răspunse cu semeție feciorul bucătăresei.

— Ei bine! Ce să-mi ceri ca să mi-l dai numai trei zile?

— Să-mi dai o mie de bani de aur.

Tocmeala se făcu și împăratul luă cerbul și-l băgă în odaia doamnei Chiralina; apoi se duse la treaba lui.

Cerbul, cum se văzu numai cu doamna Chiralina, începu să cânte un cântec de dor, de plâneau lemnele și pietrele. Doamna Chiralina adormi, iar feciorul de împărat ieși din cerb și o sărută pe frunte, apoi intră iarăși în cerb.

A doua zi, doamna Chiralina spuse femeilor sale că a visat de două ori că a sărutat-o un june frumos. Atunci, una din femei, fiind mai pricepută, zise doamnei Chiralina că pe dată ce va începe cerbul să cânte, să se prefacă că doarme; și cum va simți că o sărută cineva, să puie mâna pe dânsul.

Cum veni noaptea, cerbul începu să cânte un cântec de jale. Doamna Chiralina se prefăcu că doarme; și când veni Făt-Frumos să o sărute, îl strânse în brațe și-i zise:

— D-acum înainte nu vei mai scăpa, că mult am dorit să te dobândesc.

Ei se giugiuliră ca niște porumbei până-i apucă ziua; iar când fu pe la

prânz, veni împăratul și cu fiul bucătăresei ca să-i dea cerbul. Doamna Chiralina începu să plângă și nu vrea nicidecum să se despartă de cerb; dar fiul bucătăresei îi zise încetinel:

— Cere de la împăratul voie să petreci cerbul până afară din oraș, căci acolo ne așteaptă o căruță cu doisprezece cai de foc, în care o să ne suim cu toții și o să ne ducem la împărăția lui Făt-Frumos, iubitul tău.

Doamna Chiralina ceru și dobândi de la împăratul această voie, și petrecu pe cerb cu mare alai până afară din oraș; atunci, Afin lovi cerbul de trei ori în burtă, și îndată se făcu dintr-însul o căruță cu doisprezece cai de foc; apoi, luând pe doamna Chiralina c-o mână și pe Dafin cu alta, sări într-însa și se făcură nevăzuți. Și, după ce umblară zi de vară până-n seară, ca cuvântul de poveste ce d-acilea încolo se gătește, ieșiră pe tărâmul celălalt și ajunseră în țara lor.

Împăratul, cum primi știre despre sosirea fiului său, îi ieși înainte cu mulțime de oști, apoi îl însoți cu doamna Chiralina și făcu nuntă împărătească, care ținu trei zile și trei nopți.

Într-o zi, doamna Chiralina ședea la fereastra palatului și se uita la drum, când iaca un ovrei cu cămăși de vânzare. Doamna Chiralina îl chemă sus și luă două cămăși mai subțiri decât pânza păianjenului și se îmbracă cu una dintr-însele. Nu trecu mult și se bolnăvi atât de greu, încât ajunse pe mâna morții.

Afin află despre boala împărătesei și intră pe la miezul nopții în odaia unde dormea ea, apoi o stropi peste tot cu lacrimi de turturică și ieși afară; dar strejarii de la uși se duseră la Dafin-împărat și-l pârără că l-a văzut sărutând pe împărăteasă.

Împăratul, cum auzi, se făcu foc de mânie și porunci să taie capul lui Afin. Dară când ajunse la locul de pierzare, Afin zise împăratului:

— Mulți ani să-ți dea Dumnezeu, împărate! Pentru toată frăția și dragostea mea către tine, te rog să strângi pe toți boierii cei mari ai împărăției, că am să spui înaintea lor un mare cuvânt, și apoi vei porunci să-mi taie capul.

Împăratul porunci să se adune divanul împărătesc, în care să fie de față și doamna Chiralina; și aducând pe Afin, îi zise:

— Spune, nelegiuitule, aceea ce ai de spus. Atunci Afin începu așa:

— A fost odată un fecior de împărat care prinse dragoste asupra unei fete de împărat de pe tărâmul cellalt; și fiindcă nu putea să trăiască fără dânsa, a plecat împreună cu fratele său de cruce, ca ori s-o găsească, ori să-și răpuie capul prin pustii. După ce umblară lumea în cruciș și curmeziș, ajunseră la muma Crivățului și o rugară să le spuie drumul care ducea la fata de împărat după care plecaseră ei. Muma Crivățului îi trimise la muma Vântului de primăvară, care îi găzdui și le făgădui să întrebe pe fiul său. Ea

s-a ținut de vorbă; căci cum a venit fiul său, l-a întrebat, și el a început să spuie așa: împărăția doamnei Chiralina este departe de ei cale de zece ani; dar această cale se poate face într-o clipeală de ochi, dacă s-o găsi cineva care să se ducă în pădurea cea neagră de lângă gârla de păcură, care aruncă pietre și foc până la cer, unde va găsi bușteanul Ielelor și va încăleca pe dânsul ca să treacă gârla. După ce va ajunge la împărăție, trebuie să facă din buștean un cerb de aur și să intre într-însul ca să ajungă în odaia doamnei Chiralina și să o fure. După ce o va lua de soție, sora Vântului turbat, de pizmă, o să trimită un ovrei cu niște cămăși mai subțiri decât pânza păianjenului, și dacă nu va ști să le ude cu lacrimi de turturică, cum se va îmbrăca cu dânsule, în trei zile va muri. După ce vântul spuse toate acestea mume-sei, o jură că de va spune cuiva ceea ce a auzit, să se facă cu totul de piatră.

A doua zi, feciorul de împărat întrebă pe muma Vântului dacă a aflat ceva de la fiul său; dar ea, temându-se să nu se facă de piatră, îi zise că n-a aflat nimic. Iar fratele de cruce al feciorului de împărat nu dormise în noaptea aceea și auzise tot. Astfel, fără să spuie feciorului de împărat această taină, se duse împreună cu dânsul în pădurea neagră, încălecară pe buștean și trecură gârla dincolo.

Cum sfârși Afin aceste vorbe, se făcu de piatră până la genunchi. Boierii din divan, cum văzură această minune, se speriară. Afin începu iarăși și zise:

— După ce ajunseră la palatul doamnei Chiralina, fratele de cruce lovi bușteanul de trei ori și se făcu un cerb de aur, și băgă pe feciorul de împărat într-însul, care prin această șiretenie se cunoscă cu fata și o fură.

Zicând și aceste cuvinte, Afin se făcu de piatră până la brâu.

Împăratul și împărăteasa, văzând nevinovăția lui Afin, începură a plânge și a-l ruga să înceteze din povestire. Dar el nu voi, ci merse înainte, zicând:

— După ce împăratul se cunună cu doamna Chiralina nu trecu mult timp și împărăteasa cumpară două cămăși de la un ovrei, se îmbrăcă cu una dintr-însele și îndată căzu la grea boală. Afin, știind din ce venea boala, intră pe la miezul nopții la împărăteasă și, găsind-o dormind, o stropi cu lacrimi de turturică și o scăpă de moarte. Cum sfârși Afin această povestire, se făcu cu totul și cu totul de piatră; iar Dafin-împărat și cu doamna Chiralina plânsură trei zile și trei nopți, apoi luară trupul cel împietrit al făcătorului lor de bine și-l puseră în odaia lor, ca să-și aducă aminte de dânsul totdeauna. După aceea, ei trăiră mai mult timp și născură un copil.

Într-o dimineață, Dafin-împărat intră în casa împărătesei și-i spuse că a visat o femeie îmbrăcată în haine albe, care i-a zis că, dacă voiește să învieze pe fratele său cel împietrit, să taie copilul lor și să ungă piatra cu

sângele lui. Împărăteasa spuse că și ea a visat tot un astfel de vis; apoi, unindu-se amândoi, tăiară copilul și, stropind piatra cu sânge, începu să se miște, apoi învie cum se cade și zise:

— O, Doamne! Da greu somn am dormit.

— E! E! Frate, răspunse împăratul; ai fi dormit mult și bine, dacă nu tăiam copilul ca să te stropim cu sângele lui.

Atunci Afin se creștă la un deget cu cuțitul și lăsă să curgă sângele său peste copil, care învie numai într-o clipă; iar împăratul, de bucurie, porunci să se facă veselie mare în toată țara.

Și încălecai pe-o șar și v-o spusei domniei-voastre așa.

● CEI TREI FRAȚI ȘI ZMEUL ●

▣ **I** ▣

A fost odată ca niciodată etc.

A fost odată un om atât de sărac, încât nu avea nici ce să mănânce; Dumnezeu însă îl dăruise eu trei băieți tot unul și unul și-l învrednicise, cu chiu, cu vai, să îi crească până să-i vadă flăcăiandri cu mustăcioara mijind pe buze. Atunci Dumnezeu avu îndurare de el și se hotărî a-l culege dintr-astă lume, care pentru el fu ciumă în loc de mumă. Căzând la pat greu de tot, chemă la sine pe cei trei flăcăiandri și le zise:

— Feții mei, vedeți că nu vă las la moartea mea altă stare decât plugul ce e rezemat afară de peretele casei; luați-l, duceți-l la fierarul din marginea satului, faceți din el trei coase și puneți-vă cu nădejde pe muncă, căci munca este fântâna cea nesecată din care se poate îndestula omul fără a avea teamă că-i va da de fund.

După aceste cuvinte, unchiașul închise ochii și se culcă ca să nu se mai scoale. Copiii plânse cât plânse, dar pe urmă stropoliră cum putură de-l îngropară; și după ce îl văzură cu țărâna în gură, scoase fierul plugului dintre lemne, unul din ei îl luă în spinare și se duse cu el la covaci¹ ca să le făurească trei coase.

După ce se văzură căpătuiți fiecare cu câte o coasă, o luară la spinare și apucară și ei pe ăl drum mare încotro văzură cu ochii, asteptând când din când să le pice în cale acea fântână nesecată ce se numește muncă.

Căutarea lor nu fu atât de lungă, căci într-una din laturile drumului pe care umblau zăriră o câmpie mare și întinsă pe care se legăna, ca talazurile pe luciul mării, mănoasele spice ale unui orz încă verde.

— Iată lucru de muncit! strigă fratele cel mai mare; pe el, băieți, doar o țâșni din mijlocul său acea fântână îmbelșugată.

Orzul era încă crud și spicul încă necopt; cu toate acestea, ei se puse pe cosit și munciră din zori de zi până la nămiezi, și nu se lăsară până nu culcară la pământ o tarla bunicică.

Pe când soarele era drept deasupra capetelor lor și-i săgeta cu razele lui cele învăpăiate, ei lăsară lucrul și se așezară sub un copac stufos ca să se adăpostească puțin de arșița soarelui și să momească cu un guleai de somn acea pustie de foame care-i muncise de când se pomenise și ei oameni în lume, și care de la moartea tatălui lor îi chinuia și mai cumplit.

După ce dete puțin ochii în gene, se sculară și puind iar mâinile pe coase, începură din nou să muncească, dar deodată se scorni un vânt furios fără să fie pe cer măcar o palmă de nor, și începu să sufle cu așa turbare și putere, încât încovoia până la pământ crăcile copacului sub care stau pitulați.

Deodată cu vântul se ivi spre soare-apune un nor negru gălbinișos, care venea repede și posomorât de ți se făcea părul măciucă.

Norul se despică în două și din nor ieși un zmeu îngrozitor, care venea spre ei cu o falcă în cer și cu alta în pământ.

Văzând astă dihanie spurcată, flăcăiandrii înțeleniră în loc înghețați de frică și-și așteptau ceasul pierzării din clipă în clipă; dar zmeul, în loc de a-i prăpădi, se apropie de ei cu o înfățișare voioasă și le zise:

– Bun lucru, băieți!

– Mulțumim dumitale, stăpâne! răspuse cu inima pierdută unul din flăcăiandri.

– Dar știți c-ați cosit mult! zise iarăși zmeul cam rânjind, plimbându-se prin holdă. Bravo! halal de orzul meu că este cosit de așa mâini harnice. Dar ia ascultați, cine v-a zis dumneavoastră ca să-mi cosiți orzul?

– Aiti! ne-am topit, șoptea în sine flăcăiandrul cel mare.

– Să vezi, stăpâne, răspuse cel mijlociu, n-avem de lucru, și ca să nu stăm degeaba, îndată ce am întâlnit în drum acest orz ne-am pus și l-am cosit, necrezând că facem ceva rău.

– Rău! de unde? Dimpotrivă, foarte bine ați făcut; dar ia ascultați, ați mâncat voi ceva de nămiezi?

– Nici o îmbucătură, răspuse fratele cel mare.

– Și nu-mi spuneți mai curând? Dar lăsați, măi oamenilor, din mână ale pustii de coase și veniți după mine, că masa vă așteaptă.

Zicând aceste cuvinte, se întoarse de unde a venit și făcu cu mâna semn flăcăilor ca să-l urmeze.

□ **II** □

Feciorul cel mic era năzdrăvan, adică om care ghicea gândurile altuia, fie bune, fie rele, citea în viitor și știa de mai nainte ce are să i se întâmple.

— Fraților, zise el după ce se depărtă zmeul puținel, bucatele ce vrea să ne dea zmeul să mâncăm și vinul ce vrea să ne dea să bem sunt amestecate cu sânge de om; să nu mâncați, ci mai bine să fugim.

— Eu nu fug, ci mă duc să mănânc, măcar de-or fi gătite chiar cu sânge de drac, căci mi-e foame de-mi scapără ochii, răspunse fratele cel mare.

— Și eu asemeni, răspunse cel mijlociu.

— Bine, faceți ce vreți; eu mi-am făcut datoria de v-am vestit; ce s-a întâmpla îți vedea, murmură cu întristare cel mic. Mâncați voi, dar cel puțin faceți tot ce vă va sta prin putință ca eu să nu mănânc, dacă vreți să fie bine de voi. Spuneți că eu, de când m-am născut, carne n-am mâncat și vin n-am băut și lăsați-mă să mănânc numai mămăligă goală, căci ea nu e amestecată cu sânge.

— Fie precum vrei, răspunseră frații, plecând după zmeu; fratele mai mic îi urmă de departe.

Merse cât merse, dar nu merse mult, căci după ce tăie în două o limbă de pădure și coborâră o muche de deal, văzură o casă mare de arendași și, pe bătătură, o masă mare pe care fumegau nenumărate mămăligi și bliduri pline cu merinde.

Astă masă era înconjurată cu o mulțime de argați și muncitori care stau cu lingurile în mână, gata de mâncare, precum stă soldatul cu pușca în mână, gata de război.

Cum sosi zmeul, se așeză în capul mesei și pe flăcăiandri îi așeză lângă sine, doi în dreapta și unul în stânga, și începură să mănânce.

— Dar asta pe tine! zise zmeul văzând că băiatul cel mic mănâncă numai mămăligă, pe când frații lui și toți argații ceilalți înghițeau la merinde și sorbeau la vin parcă s-ar fi bătut zece nebuni la gura lor: pentru ce nu mânânci și tu merinde și nu bei vin?

— Să-l iertați, măria ta, răspunse fratele cel mare: el de când s-a pomenit pe lume n-a mâncat alt decât mămăligă și n-a băut decât apă. Carne și vin de mic n-a pus pe gură, căci mama la moartea ei l-a legat cu jurământ să se ție de post cât va trăi.

— Așa e, încredință și cel mijlociu. Zmeul se încruntă, se uită lung la ei, dar nu zise nimic, necitind minciună sau vicleșug în căutătura lor, fiind o parte din ceea ce a spus adevărat, adică că pân' atunci sărăcia îi împiedicase d-a da cu gura de carne.

După ce se sfârși masa, zmeul se sculă în sus; așisderea și argații și muncitorii; atunci băiatul cel mic găsi vreme cu prilej, pe când toți se uitau aiurea, de furișă în sân un codru de mămăligă.

– Aide, băieți, întorceți-vă la lucru, zise zmeul, și munciți cu inimă până la scăpătat, că diseară viu să vă iau ca să vă duc unde aveți să cinați și să dormiți.

▫ **III** ▫

Pe la sfințitul soarelui, cei trei frați încă coseau când văzură că vine spre ei zmeul, însă nu trăsând și bufnind cu furtună și tunete ca la nămiezi, ci binișor și potolit ca toți oamenii, și cum ajunse lângă ei, le zise:

– Bun lucru, băieți!

– Bună să-ți fie inima, stăpâne! răspunseră frații.

– Aide lăsați, că uite a sfințit soarele și până la conac e o bucată zdravănă de drum.

Băieții lăsară și plecară împreună cu zmeul.

Ei făceau pașii ca oamenii, iar zmeul saitoc-saitoc cu crăcanele lui cât doi pași omenești, astfel că după câteva sărituri abia se mai vedea înaintea lor, deși ei iuțeau pașii și se sileau din toate puterile ca să se țină după dânsul.

Pe când era așa de departe, băiatul cel năzdrăvan zise fraților săi:

– O mare primejdie ne așteaptă acolo unde ne duce zmeul; bucatele și vinul amestecat cu sânge are să vă arunce la o piroteală cumplită îndată ce veți ajunge acolo, după care veți cădea într-un fel de zăpăceală care să vă prostească mintea. De nu mă veți asculta pe mine, mâine are să vă zacă capetele unde vă stau picioarele; iar dacă mă veți asculta, atunci o să fie bine de noi și o să dăm peste cap pe proclatul de zmeu.

– Ce trebuie să facem? întrebară cei doi frați.

– Să vă siliți din toate puterile să nu adormiți; când vi se vor lipi ochii de somn, să vă ciupiți ca să goniți somnul, și dacă se va întâmpla să cădeți doborâți, îndată ce vă voi deștepta eu, să vă sculați fără zgomot și să nu mă întrebați pentru ce.

– Bine, așa vom face, răspunseră frații.

Zmeul se depărtase mult, dar știindu-si, se vede, patarama, se opri în loc, se ciușdi la rădăcina unui copac și-și așteptă oamenii.

Băieții nu întârziară d-a-l ajunge după urmă. Atunci el se sculă în sus și iar începu să șontăcăiască și să se oprească în loc pe la soroace, până ce se văzură într-o câmpie largă și verde ca smarandul, de-ți era drag să-ți petreci zilele într-însa.

În mijlocul acelei câmpii ochii lor se izbiră de o lumină ce strălucea mai abitir ca un soare.

– Ce o fi asta? strigă feciorul cel mare, punând mâna la ochi, căci i se

pupăzase văzul.

– Sunt razele soarelui care se răsfrâng în învelitoarea de aur a palatului zmeului, răspunse fratele său cel mic.

– Acolo ne duce el?

– Da, acolo.

– Atunci, zise fratele cel d-al doilea, nu crez să ducem o proastă viață într-o casă învelită cu aur.

– Nu te prea lua, frate, după podoabele de d-asupra, căci dedesubt sunt tainițe în care zac de amar de ani zecimi și sute de nenorociți în cele mai groaznice chinuri.

– Poate, eu însă merg spre el fără de teamă, căci zmeul mi se pare a fi om bun și casa lui mândră la înfățișare.

– Să fie precum zici, însă să nu uitați ce mi-ați făgăduit.

– Nu.

În sfârșit, ajunse dinaintea palatului și lumina cea orbitoare scăzu, până ce pieri împreună cu soarele ce apusese. Atunci o altă lumină se ivi înaintea ochilor lor, o lumină roșiatică ca de vălvătaie de foc care ieșea ca din pământ în mii și mii de limbi care înconjura palatul. Apropiindu-se și mai mult, văzură că palatul era într-un ostrov și împrejurul lui, în loc de apă, curgea un râu de foc.

– Ce ne facem noi acum? strigă băiatul cel mare, văzând balaurii de foc ce se ridicau din râu până în slava cerului.

– O să vedeți, răspunse zmeul rânjind, – și numaidecât se descinse de un bici care-i înfășura mijlocul, și începu să plesnească cu el peste râul de foc; și deodată râul se desfăcu în două, o parte se dete la dreapta, alta la stânga și mijlocul rămase uscat, de putu zmeul și flăcăii să treacă prin el ca pe uscat.

După ce trecu dincolo, zmeul iarăși plesni, și râul își veni în fire la locul său. Atunci, văzând zmeul pe băieți că rămăsese cu gura căscată și cu ochii țintă la bici, zise:

– Vedeți acest bici? cu el faci orice vrei, deschizi orice ușă, prefaci orice casă într-un măr de aur, fie palat ca ăsta, îți faci orice drum și te schimbi în orice fel de lighioană vrei, numai să te dai de trei ori peste cap și să plesnești o dată din bici.

La cei doi frați mai mari aceste vorbe intrară pe-o ureche și ieșiră pe alta; cel mic însă le săpă pe lespezile inimii și când intră înăuntrul palatului, se uită unde pune zmeul biciul și oftă din băierile inimii, văzând că-l atârna deasupra căpătâiului patului.

▣ **IV** ▣

După ce puse biciul la locul său, zmeul zise băieților:

– Veniți să vă duc acum la casa ce v-am pregătit, ca să vă ospătați și să dormiți.

Cei trei frați se luară după el, trecură prin mai multe săli și cămări, intrară într-o casă în care mâncau la o masă trei fete tinere și mândre, și după ce trecu și printr-însa, intrară într-altă cămară, care n-avea nici o altă ieșire decât ușa ce răspundea în cămara fetelor.

– Iată locuința voastră, uite și masa vă așteaptă, zise zmeul, arătând o masă îmbelșugată ce era întinsă dinaintea unui pat moale, și lat; mâncați, benchetuiți și apoi vă odihniți, dar să nu vă culcați cu capul spre perete, căci zidurile sunt de piatră și puteți să vă bolnăviți, ci puneți-l la margine, că vă va fi mai bine.

– Așa vom face, stăpâne, răspunse flăcăii punându-se la masă.

– Noapte bună, copii, și mâine cu bine.

– Noapte bună, stăpâne.

– Ia vedeți să nu-mi supărați fetele peste noapte, că atâta vă e.

– Fii pe pace, stăpâne.

Zmeul plecă și, după ce ieși, cei doi frați mai mari începură să mănânce cu poftă, iar cel mai mic nu se amăgi de frumosul miros al bucatelor, ci scoase din sân codrul de mămăligă și-l mâncă până la cea din urmă îmbucătură.

Cum isprăvi de mâncat, capetele tinerilor se îngreunară de somn așa de tare, încât începură să mătăhăiască pe piept, ochii li se lipiră și mâinile și picioarele se moleșiră ca cum s-ar fi îmbătat; cel mai mic însă era vioi și deștept și somnul nu se lipise de el nici hici.

Văzându-i într-acea stare, el îi luă pe brațe, îi culcă astfel cum le zisese zmeul, le puse căciulile în cap și, după ce îi înveli cu plapuma, stinse lumânarea, se desculță și se duse până la ușa fetelor, o crăpă nițel, se uită înăuntru și văzu că fetele s-au culcat în pat de-a curmezișul patului, dar cu capetele la perete, însă n-adormise, ci se zbenguiau în plapumă. Văzând toate acestea, închise binișor ușa, se culcă și el în pat, dete puțin ochii în gene, dar n-adormi de teamă ca să nu-l fure somnul.

Peste un ceas și mai bine, zmeul veni binișor în vârful picioarelor, se apropie de ușă, pe care o deschise încetinel, și văzându-i că dorm astfel cum le-a zis el, se întoarse înapoi și se duse să se culce. Îndată ce se depărtă zmeul, năzdrăvanul se sculă și el, deschise iarăși ușa fetelor, intră binișor înăuntru, se apropie de dânsule, trase cu urechea și se încredință că le-a furat sântul și dorm duse. Atunci luă pe una dintr-însele binișor în brațe, o duse în cămara sa, o culcă în locul său cu capul la margine, îi puse căciula lui în cap, apoi luă pe unul din frații săi care sforăia, îl duse în cămara cealaltă,

îl culcă cu capul la perete în locul fetei luate și pe urmă luă altă fată ca s-o culce în locul lui. Așa făcu cu toate fetele și cu toți frații lui.

După ce le văzu pe câte trele fetele culcate în locul lor, le puse la câte trele căciulile lor în cap cam pe ochi și le înveli bine cu plapuma. Pe urmă ieși din cămară, închise ușa la loc și, culcându-se și el în pat, se prefacu că doarme.

Pe la miezul nopții auzi răsunând în depărtare zgomot de pași, apoi ușa deschizându-se și închizându-se; pe urmă zări o mică lumină și, crăpând puțin ochii, văzu pe zmeu trecând pe lângă el și intrând în cămara în care dormeau fetele. În mână ținea o sabie lată și detecată. Inima era în el cât un purice, însă nu făcu nici un zgomot, tăcu ca pământul și ascultă. Peste câteva minute se auzi un sunet surd ca de izbitură, apoi un întreit zgomot ca cum ar fi căzut ceva greu pe pământ.

După aceea, zmeul ieși repede din cămară plin de sânge și cu chipul sperios, trecu ars pe lângă patul lui, ieși repede ca vântul din cămara lor fără să închidă ușa și se depărtă în fugă de locul în care mâinile i se umpluse de sânge.

După ce trecu încă câteva ceasuri, năzdrăvanul nostru se sculă din pat, intră în cămara d-alături și văzând pe biete fete, care cu câteva ceasuri mai nainte se zbenguiau în pat vesele ca niște privighetori, că zăceau într-un lac de sânge, moarte și fără de cap, zise clătinând din cap:

— Iată în ce stare eram să fim noi acum, dacă făceam și eu ca frații mei.

Vremea era scumpă, loc de înduioșare nu încăpea, trebuia iute să lucreze, și iute lucră flăcăiandrul nostru. Numai decât se întoarse în cămara în care sforăiau frații săi, începu să-i zguduie cu putere, și cu mare greutate putu să-i facă să deschidă ochii după ce dormiseră ca buștenii o sumă de vreme.

— Ce e? Ce vrei cu mine? întrebă fratele cel mai mare, frecându-se la ochi.

— Uite ce vreau, răspunse năzdrăvanul, trăgându-l repede din pat și ducându-l în cămara d-alături; privește și judecă singur ce e de făcut. Vederea groaznică priveliști deșteptă pe fratele cel mare, asemenea și pe cel de-al doilea, care se deșteptă mai în urmă, și-i dezmetici pe dată.

— Aici suntem în primejdie de moarte, zise el.

— Vedem bine, răspunseră frații săi, dar cum să scăpăm?

— Îmbrăcați-vă numai iute și urmați-mă.

După ce se îmbrăcară, nu se încălțară, ci-și luară încălțăminte în mâini, ieșiră binișor pe ușile ce le lăsase zmeul date de perete și merse, merse, până ce se văzură în sala de ieșire în care răspundea cămara de

culcare a zmeului. Ușa de la ieșirea afară era încuiată, iar cea a camării zmeului deschisă și prin ea se auzea un sforăit zgomotos.

Atunci năzdrăvanul făcu fraților săi semn ca să stea pe loc și să-l aștepte fără să facă zgomot, iar el intră în camera zmeului ușurel ca o pisică, se apropie de patul lui și, aplecându-se peste dânsul, luă binișor biciul din cui și când să plece, se văzu deodată oprit în loc. Atunci sângele îi îngheță în vine, crezând că zmeul s-a deșteptat și l-a apucat de haine, dar nu-și pierdu cumpătul, ci se uită cu băgare de seamă împrejurul său și văzu că zmeul dormea tot dus, dar că haina s-a apucat de un cârlig al patului și de aceea se simțise oprit în loc. Când văzu aceasta, îi veni inima la loc, se desprinse numaidecât și, ieșind iute afară, plesni încetinel cu biciul; ușa de la intrare se dete de perete; plesni încă o dată cu biciul de se desfăcu râul de foc și câte trei îl trecu d-a-n fuga.

Când ieșiră la mal, auziră tunete și trăsnete în urmă, văzură un nor gros din care ieșeau mii de fulgere; dar până să se spargă el, năzdrăvanul plesni iarăși din bici și râul își veni la loc, norul se risipi și zmeul se ivi pe malul celălalt desculț, și numai în cămașă, ca orice muritor neputincios, scrâșnind din dinți și silindu-se în deșert să răzbească dincoia prin râul de foc:

— Ah! fecior de lele ce-ai fost, strigă el după ce văzu că toate cercările lui rămâneau fără de folos; orzul mi-ai stricat, fetele mi-ai tăiat, biciul mi-ai luat!

— Dac-o vrea Dumnezeu, și capul tău, răspunse băiatul depărtându-se.

□ **V** □

Pe la nămiezi, cei trei frați care, cum scăpase din ghearele zmeului, o luase la fugă încotro văzură cu ochii, ajunse în marginea unui oraș mare și se așezară jos pe pragul unei case ca să se mai odihnească. Oamenii aceluia oraș văzându-i că intră prin acea poartă și vin de pe acel drum, se uitară la ei uimiți de mirare și se făcură numaidecât roată împrejurul lor și chemară și pe alții ca să ia parte la mirarea lor.

— Dar asta ce noimă o fi mai având? zise fratele cel mare încet fraților săi; ce o fi văzând oamenii ăștia la noi de se uită ca la urs?

— O să trăim și o să vedem, răspunse feciorul cel mic.

— Ar face mai bine ca în loc d-a-și codălbi ochii în ochii noștri, zise cel mijlociu, să ne dea o bucată de pâine și ceva merinde, că mă usuc d-a-n picioarele de foame.

— Las' sa se adune, frate, cât de mulți, răspunse iarăși cel mic, că cu cât se va face mai multă gloată și îmbulzeală, cu atât mai mare noroc are să ne ajungă.

– Ce tot spui tu de noroc? Nu vezi că murim de foame?

– Elbet, zice turcul! Nu aduce anul ce aduce ceasul.

Dorința feciorului celui mic se îndeplini cu prisos; lumea se înmulțea împrejurul lor și oricine venea se minuna și se crucea și se îmbulzea ca să-i vadă ca cine știe ce minune ar fi văzut, iar cei doi frați mai mari mureau de ciudă, căci nu știau pentru ce, fiindcă ei zbenghi pe frunte n-aveau, coarne de bou nu purtau pe cap și niciunul nu era ca neoamenii.

Pe când îmbulzeala era mai mare, pe când lumea nu mai putea să umble pe uliță de colo până colo, se auzi în depărtare glasuri de oameni strigând:

– Faceți loc, faceți loc, că trece măria sa împăratul.

Lumea se dete la o parte cu multă greutate până în dreptul celor trei frați, dar în cealaltă parte nici gând n-avură, astfel că împăratul și suita sa care se întâmplase sa treacă-p-acolo în plimbare fu nevoit să se oprească și să întrebe ce însemnează acea îmbulzeală.

– Să trăiți, măria-ta, răspunse unul din mulțime, s-a întâmpnat o minune care nu s-a mai pomenit din moși-strămoși și lumea dă năvală ca s-o vadă.

– Ce minune? întrebă, apropiindu-se și el de trâmba de gură-cască.

– Azi, pe la nămiază, au intrat pe poarta cea părăsită trei flăcaiandri, care veneau drept despre palatul zmeului care v-a pustiit jumătate din împărăție.

– Despre palatul zmeului! strigă împăratul cutremurându-se. Ce, sunteți copii? sau poate or fi oameni d-ai lui?

– O! nu, stăpâne, n-au înfățișarea de oameni răi; dimpotrivă, parcă sunt zdrobiți de foame și osteneală.

– Duceți-i la palatul meu, ca să văd însumi cu cine am a face. Tinerii, care nu știau nimic din ceea ce se petrecea la spatele astei trâmbi deasă și nici bănuiau că împăratul a trecut p-acolo și i-a văzut, se pomeniră numai luați pe sus techer-mecher de o ceată de slujbași împărătești și duși, de voie, de nevoie, spre niște case mândre care se cunoșteau cât de colo că erau palate domnești.

Ei cu chiu, cu vai se supuse, merse până la poarta acelor palate cu lumea duium după ei, dar văzând că poarta se închide după ei și liota de lume rămâne afară, începură să intre la grijă și să se creadă puși la popreală, fără să știe pentru ce.

Se liniștiră însă pe dată când văzură că iese din palat un om numai fir și catifea pe el și dă poruncă gulerăților ce-i târâse până acolo să-i ducă în palat că vrea să vorbească cu ei măria sa.

Frumusețile și minunățiile ce văzură cei trei frați născuți într-o colibă

ticăloasă îi făcură să rămâie cu gura căscată și să le fie frică să calce p-acele covoare de mare preț și p-acele lespezi de marmură strălucitoare ca oglinda, de frică să nu fie tânjiți de cineva, – dar de chiu de vai merșeră înainte, căscând mereu gura. Aveau și de ce: pereții erau numai oglinzi, tavanurile numai polială și pardoseala numai chilimuri și catifele. Ți-era drag să te uiți și să tot privești.

După ce trecură prin mai multe cămări, care de care mai mândre și mai bogate, slujitorii deschise niște uși cu totul și cu totul de aur și-i băgară într-o cămară mai mândră ca toate, în mijlocul căreia sta pe un tron de aur un moșneag verde și drept ca un brad.

– Ne închinăm cu porunca care ne-ați dat-o, slăvite împărate, zise capul slujitorilor, închinându-se până la pământ înaintea moșneagului.

Împăratul făcu semn slujitorilor ca să se depărteze și alt semn celor trei frați ca să se apropie.

– Ce-ați căutat voi pe poarta cea părăsită? zise împăratul cam răstit.

– Ne iertați, slăvite împărat, că n-am știut, strigă fratele cel mare căzând cu fața la pământ; noi suntem străini și nepricepuți în șiarturile poruncilor mărilor voastre.

– De unde veneați voi?

– Din lumea cea mare, prin care pribegim ca niște săraci ce suntem.

– Nu se poate! Acel drum nu e umblat de oameni, căci nu duce nicăieri; acel drum e părăsit de orice suflare omenească de amar de ani, de când s-a pripășit p-acolo un zmeu cumplit care taie și mănâncă pe orice om nenorocit ce calcă pe acel drum blestemat. Pentru aceea și eu am dat poruncă strașnică ca să se părăsească aceea poartă și nimeni să nu treacă prin ea și să umble p-acel drum.

– Ne iertați, că n-am știut, stăpâne!

– Eu nu sunt supărat că din neștiință ați umblat p-acea cale, zise împăratul mai domol, ci mă mir cum de nu v-ați întâlnit cu cumplitul de zmeu și n-ați pățit ceva.

– Ne-am întâlnit, stăpâne, răspunse fratele cel mai mic.

– Cum se poate? strigă împăratul mirat.

– Da, și am și mâncat împreună cu el.

– Ce spuneți voi? strigă împăratul din ce în ce mai uimit.

– Ba încă ne-am și culcat sub un acoperiș cu el, și chiar în patul său.

– Și nu v-a făcut nici un rău?

– Dimpotrivă, noi i-am făcut rele; i-am cosit orzul încă necopt, i-am tăiat trei fete la care ținea el ca la luminile ochilor și i-am luat arma lui cea mai puternică, care îl făcea să fie primejdios.

– Să fie cu putință?

– Da; de-acum poarta cea părăsită poate să fie deschisă la toată lumea, și drumul cel năpustit poate să fie bătătorit de oricine, căci zmeul este închis în ostrovul său, din care nu mai poate să iasă cu nici un chip.

– Asta-i peste poate!

– Fă o cercare, măria ta, dăruiește iertare la câțiva osândiți la moarte, cu îndatorire numai d-a se duce până la marginea râului ce înconjoară palatul zmeului și apoi să se întoarcă, și vei vedea că n-are să pață nimic.

Împăratul puse deocamdată la popreală pe cei trei frați, îi găzdui și ospătă împărătește, dar nu le dete voie să se depărteze până ce nu va face încercarea cu osândiții.

A doua zi, deschise temnița la trei osândiți la moarte și, petrecându-i până la poarta cea părăsită, le zise:

– Duceți-vă pe drumul cel pustiu până la palatul zmeului, și dacă vă veți întoarce teferi și nevătămați, să știți că vă dăruiesc iertarea. Osândiții apucară drumul cel blestemat cu inima cătrănită, știind că se duceau la o moarte sigură, dar pe sub seară se întoarse teferi și nevătămați, fără să fi întâlnit în cale pui de zmeu.

Vestea să lăți în tot orașul, chiar în acea seară, că cei trei voinici au scăpat lumea de groaznicul zmeu, pe care l-a închis în ostrovul său și, de a doua zi, începu să umble pe drumul cel părăsit care, caruțe, călăreți și pedestrași, mergând la orașele vecine, pe drumul cel drept care fusese lăsat în paragină de când se pusese în calea lor acel proklet de zmeu.

Împăratul, de bucurie, scoase pe cei trei voinici de la popreală, îi opri pe lângă sine și le dete la fiecare câte o sarcină de taină, crezând că face bine să aibă pe lângă el niște oameni care au fost în stare să dea de mal un zmeu așa de spurcat.

▣ VI ▣

Cei trei frați petrecură multă vreme la curtea împăratului, care-i iubea și le făcea fel de fel de daruri; făcură chiar stare, dar nu fură de loc fericiți: demonul pizmei și al râvnei intră pe sub pielea lor și le amăra zilele.

Frații cei mai mari pizmuiau pe cel mai mic, căci prin deșteptăciunea și istețimea minții sale căpătase dragostea împăratului și se urcase pe o treaptă mai înaltă decât ei. Cu toate acestea, el, mărinduse, nu uitase pe cei ce ramăsese pe sub el, ci îi iubea, îi ajuta, îi miluia și totdeauna le slujea drept mână dreaptă. Tocmai aceasta îi înfuria și îi făcea să crape de necaz și să întrebe cu ciudă pentru ce ei, frați mai mari, sa fie siliți d-a primi milă și ajutor de la un frate mai mic și pentru ce el întotdeauna să-i umilească pe ei, apăsându-i cu greutatea binefacerilor lui.

Ăst demon cumplit, care când se încuibează în inima omului nu-l mai slăbește până la moarte, îi chinui multă vreme și mult își bătură capul nemulțumitorii ca să dea în cap pe binefăcătorul lor. Fără să se gândească că, fără el, ei ar fi dați pe bete din curtea împărătească, căci nu-i tăia capul nici două mere degerate.

Așadar, ca să-și ajungă la scop, se siliră, căutară, cercetară doar vor găsi vreun cusur fratelui lor, doar îl vor prinde cu mâța în sac, dar nu fu chip, căci năzdrăvanul era vrednic și cinstit; fură nevoiți dar ca să alerge la clevertire.

În cuprinsul acelei împărății, și mai cu seamă la palat, se vorbea multe minunății despre palatul zmeului și despre avutul lui; unii spuneau că zmeul avea o cloșcă la care ține ca la ochii din cap, căci vorbește cu omul și face numai ouă și pui de aur; alții spuneau că are un cal care mănâncă foc și jărat și are douăsprezece aripi, cu care se înalță până la slava cerului și într-o clipă zboară de la răsărit la apus, numai nu poate ca să treacă peste pustiul de foc; alții, în sfârșit, că în pivnițele zmeului sunt atâtea comori, încât întrece în bogăție pe toți împărații pământului, iar pietrele lui nestemate sunt mai mari și mai strălucitoare decât toate pietrele.

Auzind aceste zgomote, nerecunoscătorii frați își plănuiră să scoată din ele un mijloc ca să piardă pe frățiorul lor, și căutară vreme în prilej ca să-l puie în lucrare. Astfel, într-o zi, pe când împăratul se plimba în grădina palatului său, ei îi ieșiră înainte și, căzându-i la picioare, zise:

– Să trăiești întru mulți ani, slăvite împărate!

– Să trăiți și voi, frații preaiubitului meu sfetnic de taină! răspunse împăratul, făcându-le semn ca să se ridice în sus. Dar ce vreți voi, ce aveți să-mi cereți?

– Nimic, măria ta, nimic, alt decât să dăm pe față viclenia și lăcomia unui om pe care l-ați îndopat cu toate bunătățile și care drept recunoștință se arată de reacredință.

– Numiți-mi acel om, ca să piară la minut, strigă împăratul furios.

– Acel om, răspunse fratele cel mare zâmbind cu bucurie, e nepricopsitul de nefrate-meu.

– Cum ați zis?... strigă împăratul sărind din loc.

– Da, măria ta, răspunse cel d-al doilea; nu e vorba, fratele nostru e; ar fi trebuit să-l acoperim, dar datoria ce avem d-a fi credincioși măriei tale ne face să deschidem gura și să vă dăm pe față adevărul.

– Ei, și ce rău mi-a făcut fratele vostru? întrebă împăratul încruntându-se.

– Fățiș nimic, dar pe sub ascuns mult: noi câtetrei v-am scăpat cuprinsul împărăției de prigonirile zmeului și cu toate aceste numai el

singur are asupra-și un bici fermecat care ar putea să vă scape de zmeu oricând ar vrea. Cu acest bici el ar putea să ia cloșca cu puii și cu ouăle de aur în care stă toată puterea zmeului, dar n-o face. Ieri, nu mai departe, l-am rugat să vă aducă acea cloșcă, și știți ce ne-a răspuns? Ne-a zis: „Dacă împăratul m-ar face cel dintâi sfetnic al său de taină, i-aș aduce cloșca, iar de unde nu, nu”.

— Aduceți încoa pe fratele vostru, strigă împăratul bătând furios cu picioarele în pământ.

Porunca împăratului fu pe dată îndeplinită și bietul băiat, deși năzdrăvan, se miră foarte și nu putu ghici pentru ce l-a chemat împăratul înaintea sa cu așa mare grabă, nefiind atunci ceas de slujbă.

— Ia ascultă-mă, zise împăratul cu răstire; lumea te laudă și chiar dumneata ai spus prin lume că poți să-mi aduci cloșca zmeului dacă te voi face cel dintâi sfetnic de taină; du-te îndată de mi-o ad-o, și dacă vei izbuti, pe cinstea mea împărătească mă jur că te fac cel dintâi sfetnic, iar de unde nu, îți pui capul unde-ți stau picioarele.

— Măria ta, răspunse tânărul uitându-se cu jale în ochii fraților săi; acei ce m-au lăudat măriei voastre nu m-au lăudat ca să mă crească, ci ca să mă prăpădească; cu toate acestea, eu mă voi cerca, nu ca să capăt slavă de la măria voastră, căci mi-ați dat destul, ci ca să vă fac plăcerea. Vă las sănătoși...

După aceste cuvinte, ieși din cetate, se abătu la umbra unui copac și cât fu ziua de mare plânse întruna, nu pentru că se ducea la o pieire sigură, ci pentru că era vândut chiar de frații săi. Stătu acolo până ce veni murga în sat. Cum se înnoptă, plecă p-aci încolo spre palatul zmeului și merse, merse până ce ajunsese la malul râului de foc. Acolo plesni cu biciul de foc, despică râul, trecu dincolo și, apropiindu-se de palat, se uită pe fereastră și văzu pe zmeu tocmai punându-se în pat ca să se culce.

Ca să-i mai treacă vremea, intră în pădurea ce înconjura palatul, se culcă pe iarbă verde și trase un pui de somn. Când se sculă, stelele începuse să scapere și în palatul zmeului nu se mai auzea nici un zgomot. Atunci se apropie din nou de fereastră cămării în care dormea zmeul și auzindu-l sforăind și horcăind, plesni din nou cu biciul, deschise ușa cotețului în care era închisă cloșca cu puii de aur și întinse mâna ca să o ia de pe cuibul pe care dormea.

— Câr! sari, stăpâne, că mă fură Făt-Frumos! strigă cloșca dând din aripi. El cum auzi, plesni iarăși din bici, se dete de trei ori peste cap și, făcându-se musculiță, se ascunse sub aripa cloștii, chiar în minutul când ea strângea aripile.

Zmeul dormea dus, dar totuși auzi țipătul cloștii și sări ca vijelia din pat și intră în coteț; acolo însă nu văzu nimic, decât cloșca care ațipise din

nou pe ouă.

Crezând că i s-a părut și a visat că cârâie cloșca, zmeul se întoarse în casă ca să se culce, dar abia ațipi și din nou cloșca începu să strige:

– Sari, stăpâne, că mă fură Făt-Frumos!

De astă dată zmeul căută cu băgare de seamă prin coteț și p-afară, dar nu găsi nimic și se întoarse în casă trăsbind și bufnind.

Cum se culcă, însă, auzi iarăși cârâitul păsării și iarăși veni, iarăși se uită pe tavan, scotoci pe sub cuib, scormoni pământul pe jos, nici un perete nu rămase necăutat de el, dar nu fu chip să găsească ceva, căci cui îi da în gând să caute prin aripile cloștii? mai cu seamă că nici ea nu-i văzuse zburând pe la spate între pene, schimbat în muscă. După ce plecă zmeul fără de ispravă ca și mai înainte, musca iar ieși din aripă, iar luă chipul lui Făt-Frumos și iar întinse mâinile ca să ia cloșca. Pasărea iarăși strigă:

– Sari, stăpâne, că mă fură Făt-Frumos!

– Să te ia cu paie pe spinare, răspunse zmeul deznădăjduit, că de frica și groaza lui nu pot să mai trăiesc.

Auzind acestea, cloșca se lăsă să fie luată, și năzdrăvanul ieși fuga cu ea din coteț, plesni cu biciul peste râu, îl trecu în fugă și când el era dincoă, zmeul dincolo gata să se năpustească după el. Noroc că plesni din bici la vreme și râul își veni într-ale sale.

– Ah! fecior de lele ce-ai fost, strigă zmeul înfuriat: orzul mi-ai stricat, fetele mi-ai tăiat, biciul mi-ai luat și cloșca mi-ai furat!

– Dac-o vrea Dumnezeu, și capul tău, – răspunse voinicul, dând dosul cu cloșca în brațe.

Pe sub seară el ajunse la palat și, dând cloșca cu ouăle și puii în mâna împăratului, îi zise:

– M-am închinat, stăpâne, cu slujba ce mi-ai dat!

– De azi încolo ești cel dintâi sfetnic al meu de taină, strigă împăratul minunându-se de frumusețea cloștii.

□ VII □

Frații cei nemulțumitori, văzând că pâra lor a adus fratelui lor noi cinstiri și mai multă dragoste împărătească, se înfuriară și mai mult împotriva lui și se jurară ca cu orice chip să-l piardă; așadar, căutară vreme cu prilej să găsească pe împăratul în niște toane mai îndrăcite, și văzându-l într-o zi că intră în camera lui trăsbind și bufnind supărat foc, chiar pe hoțul de păgubaș, câine știe pentru ce, se furișară ca pisicile în camera împărătească și căzând în genunchi la picioarele lui amândoi strigară deodată:

- Măria ta, s-a trecut cu obraznicia fratele nostru.
- Ce, iar a mai îndrăznit să zică ceva? strigă împăratul scânteind de mânie.
- Da, și mai cu asupra ca oricând.
- Ce fel mila și bunătățile mele l-au făcut sumeț până într-atâta, cu cât cutează să-și dea păreri și să se împotrivescă poruncilor mele?
- Mila măriei tale l-a făcut să se creadă cel mai mare om din împărăția măriei tale, ființa care ne mai ține pe acest pământ.
- Și ce s-a mai lăudat încă? strigă împăratul cu mânie.
- A zis că, dacă l-ai face mare vornic, ți-a aduce calul zmeului cel cu douăsprezece aripi.
- A îndrăznit să se laude că-mi face astă treabă?
- Da, măria ta.
- Prea bine; tocmai va prinde bine un asemenea cal în războiul ce voi să încep cu un vecin obraznic. Chemați-l iute încoa.

Porunca împăratului fu în grabă îndeplinită, și cum îl vază împăratul, îi zise:

– Am auzit că te-ai lăudat în lume că dacă te-aș face mare vizir mi-ai aduce calul zmeului cu douăsprezece aripi, purcede în grabă și adu-mi-l până mâine de dimineață, și-ți făgăduiesc că, izbutind, până seara ești mare vornic, iar dacă nu, sa știi că unde ți-au stat picioarele are să-ți zacă capul.

– Ei, măria ta! zise bietul tânăr dând din cap cu întristare și uitându-se drept în ochii fraților lui – mult mă laudă lumea, măria ta, dar nu ca să mă crească, ci ca să mă prăpădească.

De astă dată el nu mai plânse, nici se mai boci, ci așteptă în camera lui până să se însereze, și cum s-a înnoptat, ieși din cetate, apucă drumul spre palatul zmeului și, despiciând râul cu plesnitul biciului, trecu dincolo, și după ce se încredință că zmeul doarme, intră în grajd și puse mâna pe frâul calului care dormea întins pe paie proaspete.

Cum simți mână străină, calul se zbârli, se sculă repede în sus și, nechezând cu putere, începu să strige:

– Sari, stăpâne, de mă scapă, că mă fură Făt-Frumos!

Până să vie zmeul, el se schimbă într-o muscă de cal și se ascunse sub coama calului; pas' de-l mai găsește!

Degeaba se trudi zmeul, săracul, de trei ori d-a rândul, degeaba căută, degeaba omorî toți gândacii și găngăniile ce găsi prin grajd, căci chip d-a da peste dușmanul lui de moarte nu fu, căci el se odihnea schimbat în muscă, când sub coamă, când sub coada calului. Și când calul necheză pentru a treia oară și strigă: „Sari, stăpâne, de mă scapă, că mă fură Făt-Frumos!” el,

obosit și zdrobit de atâta căutătură nefolositoare, căzu din nou pe pat și răspunse:

— Fură-te, facă ce-o vrea, că de frica și de groaza lui nu știu ce o să mai fac.

De astă dată calul se supuse, ca și cloșca. Făt-Frumos încălecă pe dânsul, după ce ieși afară din grajd, plesni cu biciul și trecu ca vântul prin râu tocmai când zmeul ieșea din casă ca să vie înc-o dată în ajutorul preaiubitului său telegar, dar era prea târziu; năzdrăvanul trecuse râul și-i da cu sâc de dincolo, după mal.

— Ah! fecior de lele ce ești! strigă zmeul scrâșnind din dinți: orzul mi-ai stricat, fetele mi-ai tăiat, biciul mi-ai luat, cloșca și calul mi-ai furat!

— Dac-o vrea Dumnezeu, și capul tău, răspunse voinicul zburând în slava cerului și apoi coborându-se drept la scara împăratului.

— M-am închinat, stăpâne, cu slujba care mi-ai dat, zise el intrând în camera împărătească.

Împăratul, după ce văzu calul și zbură cu el câtva timp prin văzduh, se coborî jos și, luând în brațe pe tânăr și sărutându-l pe amândoi obrazii, îi zise:

— De azi încolo ești mare vornic.

▣ **VIII** ▣

Fratele năzdrăvan, ajungând mare vornic, uită relele ce-i gândeau frații săi și, ca să-i împace și să-i facă să uite pizma ce le pricinuia mărirea sa, îi făcu pe amândoi sfetnici de taină împărătești și-i îmbogăți cu fel de fel de daruri și bani; ei însă cu cât se înălțau și se însuflețeau prin ajutorul lui, cu atât se aprindea și mai tare în ei dorința d-a-i face de petrecanie.

Împăratul avea o fată frumoasă ca un luceafăr, încât la soare te puteai uita, dar la ea ba, și dorea s-o căsătorească cu un fecior de împărat vrednic de ea. El o iubea ca ochii din cap și voia s-o vadă cu mult mai mare și mai puternică ca dânsul; de aceea toți feciorii de boier ai împărăției sale, care-și ridicase ochii până la dânsa și îndrăznise s-o ceară de la tată-său de soție, plecase cu nasul în jos și fără de nici o ispravă, căci tată-său voia s-o vadă lucru mare.

Cei doi frați dușmani știau aceasta și se hotărâră într-o zi ca să ațâțe pe împăratul împotriva fratelui lor chiar prin fiica lui. Mai întâi se cercară prin laude și cuvinte înfierbântătoare să ațâțe în inima lui dragoste pentru fată și să-i dea fel de fel de nădejdi îndemnătoare și văzând că băiatul își cunoștea lungul nasului și nu se întindea mai mult decât îi era pătura, se duse la împăratul și-i zise:

— Împărate, măria-ta, marele vornic s-a îndrăgostit de fata măriei

tale.

– Cum se poate? strigă împăratul, spumegând de mânie; a îndrăznit mocofanul să-și ridice ochii până la o fată de împărat, care n-a găsit de potriva ei pe cei mai de neam și mai bogați feciori de boieri?

– Da, măria ta, ba încă s-a lăudat că, dacă i-ai da-o, ți-ar aduce chiar pe zmeul legat cobză și băgat într-un buriu1.

– S-a lăudat el cu una ca aceasta? striga împăratul cuprins de mirare.

– Da, măria ta.

– Bine, fie, primesc; să-mi aducă zmeul închis într-un buriu și-i dau pe fie-mea de nevastă.

Bietul vornic, auzind din gura împăratului porunca d-a se duce să-și împlinească astă laudă, căzu la picioarele lui și-i strigă:

– Nu-ți face păcat cu mine, slăvite împărate, nu mă da pierzării degeaba, căci cu nimic nu sunt vinovat. Niciodată n-am îndrăznit să-mi ridic ochii până la luceafărul ceresc ce se numește fiica măriei tale, niciodată n-am îndrăznit să rostesc o asemenea laudă, ci alții au făcut-o pentru mine, dar nu ca să mă crească, ci ca să mă prăpădească.

– Chip de scăpare nu e, strigă împăratul: du-te!

– Maria ta, ia-mi tot ce mi-ai dat: bogății, ranguri, mărire, lasămă să ajung iarăși ce m-au lăsat părinții, un muncitor sărac și dosădit, dar dăruiește-mi zilele!

– Nu se poate, pleacă, sau de nu, îți zace capul unde îți stau picioarele.

De astă dată, bietul băiat plecă amărât și cătrănit de nu-l mai țineau picioarele; lesne lucru să furi o cloșcă și un cal, dar un zmeu groaznic și puternic, care a băgat spaima într-o mulțime de împărați și a pustiiit toate împărățiile vecine, nu era de loc lucru lesne; dimpotrivă, era peste putință, cu tot biciul ce avea el înfășurat pe după coapse.

Năzdrăvănia lui de astă dată nu-i folosi la nimic alt decât să-i dea în gând sa facă o cercare într-o doară, ce o ieși să iasă, și să se căpătuiască într-un noroc cu niște unelte de dogar, adică: secure, bardă, fierăstrău și niște cercuri de fier. Cu aste unelte în desagă apucă el drumul spre palatul zmeului, coti la dreapta ca să ajungă la malul râului drept în dreptul pădurii și, ajungând acolo, despică râul și se înfundă în bungetul1 întunecos.

După ce aduse râul în starea lui de mai nainte, se dete de trei ori peste cap și, schimbându-se într-un bătrân alb colilie și cu barba până la brâu, începu să taie rădăcina unui copac mare și să facă ziua nămiaza mare un zgomot de auia pădurea întreagă. Zmeul, de când rămăsese închis în ostrovul său ca leul în cușca îmblânzitorului de dobitoace, nu făcea alt decât da ocol ostrovului și cât ziulica de mare îl învârtea și iar îl învârtea, ca doar să găsească un locșor pe unde să treacă dincoa, dar pustiul de foc care giulea și

ustura nevoie mare îl făcea să se tragă înapoi și să-și rumege turbarea cu nădejdea d-a și-o vărsa pe cineva, când va găsi vremea cu prilej.

Când auzi zgomotul ce ieșea din pădurea sa, scoase un țipăt de bucurie și ca uliul alergă spre partea locului, strigând:

— El trebuie să fie; în sfârșit am pus mâna pe dânsul, ca să-mi izbândesc de toate neajunsurile ce mi-a făcut.

Într-adevăr, el era, dar dânsul nu îl cunoscuse și, luându-l drept un unchiaș gârbovit de zile, își înecă un suspin de părere de rău și încruntându-și sprâncenele, îi zise:

— Cine ești tu care îndrăznești d-a-mi călca moșiile mele și d-a-mi tăia lemnele mele?

— Om bun, răspunse unchiașul tăind fără contenire; dar dumneata cine ești?

— Cine sunt eu? Ce, nu mă cunoști?

— Nu, căci nu te-am văzut de când sunt și pe lângă asta am și vederea scurtă.

— Eu sunt puternicul zmeu, stăpânul acestor cuprinsuri, răspunse zmeul cu măreție.

— Măria ta! strigă unchiașul aruncând securea cât colo și cuprinzându-i genunchii și sărutându-i picioarele. Oh! Dumnezeu te-a pus în calea mea ca să mă izbândești și ca să mă scapi de prigonirea afurisitului de Făt-Frumos care mi-a furat copila, un mărgăritar de fată, și apoi, ca să se scape de mine, m-a luat pe calul său cu douăsprezece aripi, m-a trecut râul de foc și m-a aruncat într-ăst bunget de pădure, de unde nu mai pot ieși.

— Făt-Frumos! strigă zmeul; ce Făt-Frumos?

— Unul care se laudă că a cosit orzul încă necopt al unui zmeu puternic, apoi i-a tăiat trei fete ca niște cadre și, în sfârșit, i-a furat o cloșcă cu ouă și pui de aur și acel cal minunat care zboară prin slava cerului.

— Eu sunt acel nenorocit de zmeu.

— Măria ta? strigă moșneagul uitându-se la el cuprins de mirare; să fie cu puțință?

— Da, a fost, răspunse zmeul oftând din băierile inimii.

— Și stai pe loc cu mâinile în sân și nu-ți izbândești?

— Ah! dac-aș putea, i-aș sorbi tot sângele, picătură cu picătură!

— Nu poți? și te numești că ești zmeu! strigă bătrânul încrucișânduși mâinile cu ciudă; eu, vorba vine, sunt un biet muritor și nu mi-a făcut alt rău decât mi-a furat o fată ca să se cunune cu ea, fără voia mea, și tot cum m-am văzut într-astă pădure, m-am gândit numaidecât la izbândire și m-am pus pe treabă.

- Dar ce ai de gând să faci?
- Ai să vezi.
- De ce tai ăst copac așa de gros?
- Ca să fac un butoi mare și destul de gros ca să nu-l poată sparge când se va umfla și se va opinti în el.
- Și ce să faci cu dânsul?
- Să închid în el pe dușmanul meu de moarte și apoi să-l arunc în foc.
- Bună idee, dar cum s-o îndeplinești? cum să-l îndupleci pe el ca să intre înăuntru.
- Cu ajutorul fetei mele voi răzbi la dânsul noaptea, pe când doarme dus.
- Știi unde șade?
- Cum de nu!
- Dar cum vrei să ieși d-aici peste râul înflăcărat peste care n-am putut trece chiar eu?
- Asta e taina mea; nu sunt de-a surda vrăjitor.
- Vrăjitor!
- Da, d-aceia ce încheagă apele și amortesc înfierbințele flăcărilor.
- Dacă-ți voi da mână de ajutor, mă treci și pe mine dincolo?
- Auzi întrebare! cum de nu?
- Atunci să ne punem pe treabă.
- Cât te ștergi la un ochi, copacul fu răsturnat la pământ și, până la sfințitul soarelui, doagele tăiate și netezite cu cuțitoaia, și butoiul înfundat într-o parte și cercuit.
- Ah! ce mai butoi țeapăn, strigă unchiașul, însemnând pe unde să tragă gardenul pentru fundurile de sus; drac să fie diavolul de FătFrumos și tot nu va ieși din el, dacă-l voi închide o dată înăutru.
- Nu te prinde, căci el e mai puternic decât dracul, răspunse zmeul.
- Păcat că nu sunt în floarea anilor mei! murmură unchiașul suspinând, căci aș fi intrat în el, m-aș fi umflat, știi colea voinicește, și aș fi făcut o cercare să văd poate să-l spargă cineva, ori nu.
- S-o fac eu, dacă vrei, zise zmeul.
- De ce nu? dacă nu te superi; am fi mai siguri de isprava faptelor noastre.
- Zmeul, fără să bănuiască nimic, intră în butoi, se umflă o dată, se umflă a doua oară, și când fu a treia oară, cercurile de fier plesniră și zburară cât colo, făcute fărăme.
- Vezi că era să dăm de șugubină? strigă zmeul sculându-se de jos.

– Văz, dar nu e de vină butoiul, ci măriia ta care ești prea puternic, răspunse unchiașul cu ciudă; acum iacă izbândirea noastră peste puțință!

– Pentru ce peste puțință?

– Căci cercurile ce se întâmplase să am asupra-mi au plesnit și, până să caut altele, o să treacă multă vreme și mi-e frică să nu afle proclatul de Făt Frumos.

– Nu purta grijă, că am eu ac de cojocul lui.

– Ce spui?

– Am în pivniță niște cercuri de fier groase ca pe deget, pe care sunt sigur că nu va putea să le rupă; mă duc să le caut.

Se vede că zmeii erau răi, puternici, dar glagorie n-aveau nici cât negru sub unghie, căci el nu se gândi nici de loc de unde găsisse unchiașul sculele și cercurile de fier pe când fusese răpit fără veste de Făt-Frumos, după spusa lui, și aruncat în acel ostrov, ci alergă spre casă ca un Vlad, orbocăi prin pivniță până ce dădu de cercuri și, după ce le găsi, veni cu ele, așeză din nou butoiul, mai scoase din doage, căci cercurile erau mai strâmte, îl încheie bine și după ce-l bătu bine, sări iar înăuntru și începu să se umfle din nou.

Acum lemnele trosniră puțințel, dar fierul cercului nici nu se clinti.

– Eu nu sunt încă sigur, răspunse unchiașul, până n-oi face o încercare și cu fundurile de dasupra puse la loc.

– Ce e mai lesne, zise zmeul; tot sunt eu în butoi, pune-le, ca să ne vedem pe deplin visul cu ochii.

– Bucuros, răspunse unchiașul, – și fără a face multe nazuri, așeză fundurile deasupra capului zmeului ce se ghemuise în fundul strâmtului butoi, bătu cu ciocanul deasupra, până intrară doagele în ulucul gardenului, și după aceea așeză cercul de la gură și, după ce-l bătu cu tot șiartul, strigă:

– Umflă-te acum, zmeule!

Zmeul se umflă din toate puterile de trei ori pe rând, unul după altul, dar de astă dată nici doagele nu mai trosniră.

– Acum dacă oi vrea m-oi mai scoate, răspunse zmeul năbușit, dacă nu, aici rămân până mi-o plesni fierea, că de ieșit nu mai e cu puțință.

– Mai umflă-te o dată, să nu ne dea Făt-Frumos de potcă! Zmeul se mai umflă o dată așa de puternic, încât sări polobocul de un cot de la pământ, dar nu fu chip d-a rupe cercurile sau doagele; după aceea zise:

– Scoate-mă mai iute că plesnesc de năbușeală.

– Lasă că bun loc ți-ai ales, răspunse unchiașul, făcându-se iarăși voinic: nu ți-am spus eu că d-o vrea Dumnezeu și capul tău? Acum pregătește-te de moarte, fârtate, ca ți-a sosit veleatul.

– Ah, fecior de lele ce ești! strigă zmeul săltând un stângen cu buriul de la pământ; orzul mi-ai stricat, fetele mi-ai tăiat, biciul mi-ai luat, cloșca și calul mi-ai furat, capul mi-ai mâncat.

Voinicul, drept răspuns, puse dopul la vrană, dete buriul d-a rostogolul până ameți bine pe bietul zmeu, după aceea plesni cu biciul peste palaturi și cuprinsurile lui, și după ce le schimbă într-un măr de aur, îl băgă în sân, luă buriul cu zmeul la spinare și plecă p-aici încolo spre palatul împărațesc, fără de nici o împiedicare, căci râul de foc pierise.

A doua zi, înfățișându-se la palat, puse la picioarele stăpânului său butoiul cu zmeul înăuntru și-i zise:

– M-am închinat, stăpâne, cu porunca care mi-ai dat.

Împăratul se cruci văzându-l că se întoarce viu, nevătămat, și se cuprinse de groază mare auzind că spăimântătorul zmeu, de frica căruia a tremurat atâția mari de ani, se afla în palatul său și zăcea fără de putere închis într-un buriu, în care fusese închis de mâna unui fecior de plugar.

El vedea cu ochii și tot nu credea, și tot i se părea cu era jucăria unui vis sau a unei amăgiri din partea vornicului său. Doritor d-a se încredința de adevăr, el scoase dopul de la vrană și, aplecându-se spre dânsa, strigă:

– Acilea ești, zmeule?

– Aci, slăvite împărate, răspunse zmeul cu un glas năbușit; fă-ți pomană de-mi dă drumul și-ți voi da bogății numeroase ca nisipul mării.

– Ce spui? zise împăratul râzând; degrabă ți-o fi? lasă că bun loc ți-a ales ginerele meu și mult și bine ai să stai tu acolo, așteptând să te scot eu. Pregătește-te mai bine a răscumpăra prin moarte nelegiuirile ce ai săvârșit.

Zmeul scoase un urlet groaznic, încât făcu să zornăie toate geamurile și sări în sus de izbi cu butoiul tavanul, dar de ieșit nu putu ieși. Împăratul nu mai putea de bucurie, chemă divanul întreg și împărtăși tuturor sfetnicilor săi fericita veste că a scăpat cu totul de zmeu; chemă apoi pe fiica sa, și punându-i mâna ei în mâna mântuitorului scaunului său, îi zise:

– Iată bărbatul tău.

Trei zile și trei nopți d-a rândul fu veselie și zaiafet în tot cuprinsul împărăției, de bucurie c-a scăpat de zmeu; împăratul și toți supușii săi alergară să vadă locul unde a fost mai nainte groaznicul palat.

▣ IX ▣

Toți și toate din toată întinderea cuprinsului împărăției erau fericiți și mulțumiți că au scăpat de proclatul de zmeu, numai frații cei nemulțumiți trăsneau și bufneau de ciudă, mai cu seamă când au aflat că împăratul a dat dușmanului lor pe fiica sa de nevastă și l-a lăsat moștenitor peste tronul său.

Fratele lor știa gândurile lor, și încă mai știa că mijlocul d-a le potoli

setea ce aveau d-ai face rău nu era potolită; ca să scape o dată, hotărî să uite că era frate cu ei și să se cotorosească de dânșii cu orice chip.

Așadar, se duse la împăratul și-i zise:

— Măria ta, eu m-am lăudat cât m-am lăudat, căci au fost lucruri cu putință de îndeplinit, dar de! lauda ce s-au lăudat frații mei azi dimineață prea e boacăna. Ei zic că dacă i-ai pune și pe ei asupra rugului pe care voi pune butoiul cu zmeul ca să arză în ziua cununiei mele, dânșii vor putea să se apere de flăcări cu ascuțișul săbiilor.

— Voia să li se facă! strigă împăratul voios; și dacă vor ieși din foc vii, nevătămați, pe unul îl fac vornic și pe altul mare spătar.

Auzind porunca împărătească, frații cei nelegiuți înțelese că fratesău le-a făcut-o și el o dată și bine, și începură să o sfeclească și să-și frângă mâinile cu deznădejde. Cum auziră, alergară numaidecât la fratele lor, căzură în genunchi la picioarele lui, îl rugară, îi aduse aminte că sunt ieșiți din pânțele aceleiași mame, plânse chiar, dar nu fu chip de înduioșare. El știa cât le plătea pielea și cât de tare le-a coprins sufletul demonul pizmei, și nu căzu de loc în ispită d-a se lua după vorbele lor și d-a da crezământ făgăduielilor lor.

Așadar, fură nevoiți să-și sufere scrisa și să moară încai cum se cuvine, primind cu vârf și îndesat răsplata faptelor lor.

Cununia fratelui lor se săvârși cu mare paradă și după dânsa urmă fel de fel de priveliști mândre și de veselii. Orașul întreg se îmbracă cu flori și lucruri scumpe, tot norodul se înveșmântă ca în zi de sărbătoare; drumul de la palat până la mitropolie fu semănat numai cu trandafiri și garoafe, și din cișmelele orașului curse toată ziua în loc de apă numai vin și sorbeturi răcoritoare.

Mirele și mireasa erau învesmântați numai în mătăsuri și catifele albe și pietre scumpe; caleașca lor era numai aur și mătase albă, și cei șase cai înaintași erau albi ca laptele și împodobiți cu pene albe și hamuri de aur și de argint; ce nu văzuse plugarul de când îl făcuse mă-sa.

După ce se săvârși cununia, împăratul, mirii și toți nuntașii urmați de norod ieșiră afară din oraș și înconjurară locul ce se pregătise pentru arderea zmeului. Lemnele fură așezate unele peste altele, butoiul în mijlocul lor și deasupra lui, de voie, de nevoie, fură legați de niște prăjini groase cei doi frați, cărora le lăsase mâinile slobode și le pusese în mâini câte o sabie.

Îndată ce ajunse împăratul, se dete foc lemnelor, flăcările se ridicară în sus, cei doi nenorociți începură să dea în dreapta și în stânga cu săbiile îndemnați de o nebună nădejde, dar îndată fumul îi înecă, flăcările le arse legăturile și hainele și-i făcură să cadă grămadă peste butoiul ce trosnea, scoțând niște țipete înfiorătoare.

Peste un ceas nu rămăsese din rug decât un maldăr de cenușă, în

mijlocul căruia slujitorii găsiră trei căpățâni pe jumătate arse. De acolo, nuntașii și norodul se întoarse în oraș ca să se puie din nou pe benchetuială, și pe sub seară duse pe miri la casa lor.

Care era casa lor nimeni nu știa; când sosi însă ceasul, apucară cu toți, luminați de mii și mii de făclii, spre locul unde fusese palatul zmeului și acolo văzură, cuprinși de mirare, în locul ce cu două zile mai nainte îl văzuse sterp și uscat, un palat de toată frumusețea, învelit în aur și înconjurat de toate părțile de un râu de lapte, deasupra căruia sta spânzurat un pod de argint.

Minunățiile din palatul împărătesc era nimica pe lângă minunățiile din palatul zmeului; acolo-i aștepta o masă și mai bogată, la care se puse cu voie bună mare și mic, fără deosebire. După masă, nunta întreagă se coborî în pivnițe și tainițe, unde gemeau cine știe de când nenumărate ființe omenești de bărbați și femei, și numaidecât deschise toate ușile, dezlegară toate fiarele, dădură drumul la toți închișii și-i milui pe toți.

Petrecerile nunții ținură o săptămână întreagă, mesele nu se mai destinseseră cât ținu benchetuiala și, fiind și eu la una din ele, furai o lingură scurtă și o băgai în gura cui ascultă.

● ÎNȘIR' TE MĂRGĂRITE CU DALBE FLORI AURITE ●

A fost, cică, mare, odată, da demult de tot, *când avea ursul coadă și dădea salcia roadă*, a fost un împărat tânăr. Și ăst împărat, când îi dădea răspas trebile împărăției, se îmbrăca tiptil și se ducea să se plimbe. Așa, iacă trece o dată pe dinaintea palatului unui împărat vecin și-acolo, uitându-se pe geam, vede p-ale trei fete ale împăratului ăluia. Acum, el nefiind din fire așa îndrăzneț, cum le-a văzut că se uită și ele la el a și coborât ochii în jos și nu s-a mai uitat la ele, dar auzi pe una din ele zicând:

— Eu aș lua de bărbat pe flăcăul ăsta de trece călare, și de-ar vrea și el să mai ia pe mine, i-aș ține casa-ntr-un fus de tort.

Cum îi trecură pe la urechi vorbele astea, puse călcâile în burta calului și-l mai învărti și-l mai suci, ca să auză tot.

Alta zise:

— Eu i-aș învărti casa pe două mere de aur. Iară a d-a treia zise:

— Ba eu i-aș face doi copii cu totul și cu totul de aur.

Pe împărat l-ar fi ademenit, nu l-ar fi ademenit, ale două fete dintâi, dar când o auzi p-a d-a treia, s-a isprăvit, că el nu mai putea de dragul copiilor.

Își curmă calea și se întoarse acasă, iar a doua zi, când se revârsa de

ziua, se îmbracă cu straie mândre împărătești, încăleca p-un fugar d-ăia strașnici, de vărsa foc pe nări, și se duse glonț la împăratul cu fetele să-i ceară de nevastă pe fii-sa a care zisese că-i face doi copii cu totul și cu totul de aur.

Împăratul, tatăl fetelor, măcar că fata pe care i-o cerea era a mai mică, ș-ar fi vrut să le mărite cu rost, începând cu a mai mare, prinse bucuros să se înrudească cu el, că-i știa vrednicia, și porniră nuntă împărătească, care ținu șapte zile și șapte nopți; iar după ce se sfârși dandanaua, își luă ginerele mireasa și se întoarse la împărăția lui.

Acilea toate ar fi mers bine, dar pasămite avea împăratul o roabă frumoasă, țigancă, cu care trăia de multă vreme, și astă roabă cum văzu pe nevasta împăratului atâta îi fu de necaz, că nici laie, nici bălaie, îi puse gând rău.

Trecu vreme la mijloc ca de vro opt luni de când se însurase împăratul, și la el ceartă, ori să zici că să nu se învoiască la ceva cu nevastă-sa, ferit-a Dumnezeu! Ce zicea unul zicea și ălălalt, de trăiau d-o minune de bine; ba împărăteasa rămăsese și grea și așteptau cu drag amândoi ziua când s-or pomeni cu doi dolofani de copii numai și numai de aur.

Dar știi, când vine năpatea pe capul românului... Se pomenește într-o zi împăratul că trebuie să pornească cu război asupra unui vrăjmaș, care se tot silea să-i hărțuiască împărăția.

Plecă bietul om, mâhnit până în fundul sufletului, că-și lasă nevasta singură tocmai la vremea când să nască, și merse, și merse până se întâlnească cu vrăjmașul, și dacă-l întâlnească îi trase o bătaie ăluia, nenișorule, de îi merse fulgii.

Cum văzu că l-a biruit, o porni îndărăt spre casă. Aci dac-ajunse, ce-l aștepta? Se pomenește, când ceru să-și vadă copiii, că-i aduce țigancă doi căței.

— Ce sunt ăștia? răcni împăratul.

— Copiii d-tale, să trăiești, măria-ta, răspunse țigancă. Atunci împăratul se înfurie de tot, din pricină că l-a mințit nevastă-sa, că i-a făcut doi căței în loc de doi copii cu totul și cu totul de aur, și a făcut-o roabă, punând-o la fel de fel de munci și bătând-o, iar pe roabă o făcu împărăteasă.

Biata împărăteasă, pasămite, nu era vinovată, că ea se ținuse de vorbă: făcuse doi copii de aur; dar țigancă, de necaz pe dânsa că se măritase cu împăratul, ibovnicul ei, luase copiii cum îi făcuse, de n-avusese vreme împărăteasa nici să se uite la ei, și-i îngropase de vii, iar în locul lor puse doi căței de la o cătea, care fătase taman atunci.

Din locul unde îngropase roaba copiii, drept în fața palatului, răsăriră doi brazi frumoși, care ziua creșteau cât ar crește alții într-un an, iar noaptea se făceau copii la loc și se duceau la mumă-le de le da țâță, și-o făceau să-și mai uite de necazuri, sărutând-o și mângâind-o. Dar nu trecu

multă vreme la mijloc și țiganca, băgând de seamă cum creșteau de repede brazii din fața palatului, se temu de ceva și rugă pe împărat să-i taie d-acolo că-i împiedică vederea. Împăratul nu vru, că-i erau dragi, iar țiganca văzând așa, a zis că de nu-i taie, pâine și sare cu el nu mai mănâncă; și împăratul, ca să-i facă pofta, puse de tăie brazii și făcu din ei două scânduri de pat pe care le-au pus una la patul lui și una la al țigăncii. Iar biata împărăteasă, văzând că-i taie copiii, se jelea de moarte.

Într-o noapte au început să vorbească scândurile de la paturi:

– Cum ți-e ție, soră-meă? întreba băiatul.
– Greu mi-e, frățiorule, că e hoța de țigancă pe mine... da ție cum ți-e?

– Mie mult mi-e ușor, surioară dragă, că e tata dasupra. Roaba fiind deșteaptă i-a auzit vorbind așa, și a doua zi puse scândurile pe foc și le arse; și când ardeau troznind, săriră două scânteii din foc într-o copaie cu țărâțe, din care mâncând o oaie rămase grea și născu doi mielușei, a căror lână era cu totul și cu totul de aur.

Împăratul nu mai putu de dragul lor, când văzu, dar țiganca nu știa cum să-i prăpădească mai iute, și într-o zi, când nu era împăratul acasă, puse de-i tăie, și mațele le dădu cu număr bieteii împărătesei, care era roabă, să se ducă cu ele la gârlă să le spele, dar să nu care cumva să piardă vrunu, că amar va fi de ea.

Mare jale a cuprins pe împărat când a auzit ce făcuse nevastă-sa, iar biata împărăteasă, plângând, s-a dus să spele mațele mielușeilor nevinovați, pe care îi știa că erau copiii ei iubiți.

Când ajunse la gârlă, spălă mațele și le curăți câte unu-unu, iar la urmă, îi scăpă unul din mână și o luă pe apă în jos. O cioară, cum îl văzu, se repezi de-l luă în plisc și zbură cu el într-un pom.

– Cioacă, cioculiță, se rugă biata femeie, dă-mi, rogu-te, mațu, că mă bate roaba cu toiagul, de-o vedea că lipsește.

– Nu ți-l dau, răspunse cioara, că nu mi-ai dat niciodată vro mână de mălai să-mi astâmpăr foamea.

Auzind, porni împărăteasa spre moară:

– Moară, moricică, dă-mi nițel mălai să dau cioarei, să-mi dea mațu, că mă bate roaba cu toiagul de-o vedea că lipsește.

– Nu-ți dau, răspunse morarul care auzi, că nu mi-ai adus nici un pui de găină.

Și se duse biata femeie la cloșcă:

– Cloșcă, cloșculiță, dă-mi un pușor să duc morarului; morarul să-mi dea mălai, mălaiul să-l duc cioarei, cioara să-mi dea mațul, că mă bate roaba cu toiagul de-o vedea că lipsește.

– Nu-ți dau, zise cloșca, că nu mi-ai dat nici un bob de porumb măcar vreodată și mie. Și o luă înspre un om care culegea la porumb:

– Omul lui Dumnezeu, omul lui Dumnezeu, dă-mi un bob de porumb, să-l dau cloștii; cloșca să-mi dea puiul; puiul să-l dau morarului; morarul să-mi dea mălai; mălaiul să-l dau cioarei; cioara să-mi dea mațul, că mă bate roaba cu toiagul de-o vedea că lipsește.

Iar omul, făcându-i-se milă de ea, i-a dat mai multe-boabe și le-a dat pe toate cloștii; cloșca i-a dat puiul; puiul l-a dat morarului; morarul i-a dat mălai; mălaiul l-a dat cioarei și cioara i-a dat mațul îndărăt.

În vremea asta venind un val, cum lăsase ea mațele pe marginea gârlei, îi luă altul, dar ea îl lăsă, neavând ce face, și se întoarse acasă deznădăjduită cu ale care-i rămăsese, căci se gândi: „Mult am suferit eu, ce o fi d-oi mânca ș-o bătaie?!”

Pasămite, rânduise Dumnezeu să fie ale două scânteii taman în mațul ăla pe care l-a luat gârla. Și fiind gârla mare, s-a fost agățat de o cracă de pom, ce atârna până în apă, iar când s-a tras apa, au ieșit din el doi copii măricei: o fată ș-un băiat. Băiatul avea o custură cu care tăia răchită, iar fata o furcă cu care torcea; și amândoi erau de aur, și frumoși la chip de venea lumea de pe lume, de se uita la ei și se minuna d-așa frumusețe... Ba ajunse vestea la împărat, care, cum auzi, veni să-i vază și el, și când își aruncă ochii și-i văzu așa de frumoși, îi și luă cu el la palat.

Când îi văzu roaba, o sfecli de tot, se făcuse de parcă o pusese pe jărat, dar nu avu ce face, că împăratul nu se despărțea de ei de loc, căci văzuse cum strâmbase din nas nevastă-sa când îi adusesese și îi era să nu le facă de petrecanie ca și mielușeilor. Ș-așa trăiră copiii pe lângă împărat, care îi iubea cum nu se mai poate de mult.

Într-o zi, nu știu cum, nu știu ce fel, se rupse un șir mare de mărgăritare pe care-l purta la gât țiganca; dădu să le culeagă, să le înșire la loc... nu putu cu nici un chip; îi alunecau printre degete, ca zvârlugile. Bre! că ce să fie, bre! că ce să facă... chemă curteni, chemă slugi... degeaba, nu puteau să le înșire, și pace.

– Ia stați să pun eu pe copilașii ăi frumoși, zise împăratul, să vedem ei or putea? că cum sunt de minunați în toate, or putea face și minunea asta să înșire boabele de mărgăritar pe care nu le poate nimeni înșira. Ai, veniți-ncoa, dragii mei, să vă văd.

Copiii se puseră jos și începură să înșire, iar boabele se înșirară cum se înșiră toate boabele, de s-au mirat toți.

– Acum, măria-ta, zise băiatul, văzând că e multă lume – că erau față sfetnicii și toți oamenii curții – să ascuți să-ți spun o poveste frumoasă.

– Știi povești?... Păi de ce nu-mi spunei? Ai, să te văd, ia începe...

Și începu băiatul așa:

„A fost odată demult de tot, *când avea ursul coadă și dădea salcia roadă*, a fost un împărat tânăr, *înșir-te mărgărite cu dalbe flori aurite*; și ăst împărat a trecut o dată pe dinaintea palatului unui împărat vecin, *înșir' te mărgărite cu dalbe flori aurite*; și...” și așa urmă să spună băiatul toată istoria pe care o ascultarăți și dumneavoastră; iar țigancă la fiecare vorbă zicea:

Un tăciune ș-un cărbune, Taci, băiate, nu mai spune.

Dar împăratul i-a zis să spună înainte toată istoria, și când sfârși băiatul, văzând că el și cu soră-sa sunt copiii lui, îi luă și-i sărută cu drag; apoi trimise de aduse pe adevărata împărăteasă de la bucătărie, își ceru iertare de la ea, de ce-o făcuse să sufere, și o puse iar pe tron alături cu el, iar pe țigancă puse d-o ucise cu pietre...

Și eu încălecai p-un gătej uscat, Să fie basmul băsmuit și-n alt sat.

● VOINICUL-ȘARPE ȘI FATA DE ÎMPĂRAT

A fost odată ca niciodată, a fost odată demult tare, pe când se potcovea puricele cu nouăzeci și nouă de măji de fier la un picior și sărea de ajungea cu spinarea în cer.

Au fost odată o babă și un moșneag, care nu aveau copii. Într-o bună zi moșneagul zise:

— Măi babă, bate în sită și covată și fă-mi o turtă în vatră, să mă duc în lume după copil.

Baba a cernut făină, a copt turte, a pus moșneagului în traistă și l-a pornit la drum. A mers moșneagul și a tot mers și într-un târziu a ajuns la o fântâniță. Moșneagul a poposit, a ospătat, a băut și s-a culcat.

Când s-a trezit, a găsit în traistă un pui de șarpe. Moșneagul s-a uitat la puiul cel de șarpe și s-a gândit: „O să-l iau, să ne fie fecior și sprijin la bătrânețe”.

Și moșneagul a luat traista cu puiul de șarpe, a venit înapoi și de la poartă a prins a striga:

— Deschide, babă, ușile și ieși-ne înainte!

— Ce-ai adus la casă, ce să fac cu șarpele? s-a mirat baba.

— Acesta o să ne fie fecior.

I-au făcut loc pe cuptor lângă sobă, și, când colo, se lungește șarpele și crește, că nu încapă pe cuptor. Moșneagul și baba l-au ridicat în pod, l-au hrănit trei zile cu lapte dulce și miez de nucă și a crescut șarpele de pocneau grinzile și intra casa în pământ de greutate. La a patra zi șarpele a scos

capul pe gura podului și a vorbit:

– Tată și mamă, a venit vremea să mă însor. Moșneagul și baba s-au bucurat:

– Și pe cine vrei s-o pețești?

– Pe fiica împăratului.

Până s-a mai gândit baba ce să răspundă, a răspuns moșneagul:

– Nu mă duc, dragul tatei, că mi-a lua capul.

– Dacă nu te duci, îți iau eu capul!

Se duce moșneagul, ca vai de el, se duce la palat și bate la poartă. Strajnicii i-au dat drumul, moșneagul și-a luat cușma din cap, s-a închinat și a spus:

– Să trăiești, luminate împărate!

– Mulțumim dumitale, om călător, ce ai venit?

– Am venit să ne luăm de cuscri, dumneata ai fată de măritat, eu am băiat de însurat.

Împăratul s-a făcut foc și pară, și a poruncit călăilor și temnicerilor să-l izgonească cu bicele și să deie drumul la câini, să-l mănânce. Călăii l-au alungat cu bicele, au slobozit câinii din lanț și l-au rupt în bucăți, că bietul moșneag a ajuns acasă cu un pic de suflet.

Când l-a văzut șarpele pășind pragul rămolit și ujilit ca vai de dânsul, s-a întins din gura podului l-a înghițit și i-a dat drumul bun sănătos și îmbrăcat în haine nouă.

– Cum îți pare? l-a întrebat șarpele.

– Îmi pare bine că-s cu zile și-s voinic cum am fost.

– Și mie îmi pare bine că are cine se duce s-o ceară pe fiica împăratului de mireasă.

– Nu mă duc, dragul tatei, că mi-a lua capul!

– Dacă nu te duci, îți iau eu capul!

Moșneagul s-a dus la palat și s-a închinat în fața împăratului:

– Bine te-am găsit, luminate împărate!

– Bine ai venit, moșule, ce ți-i voia și nevoia?

– Să ne luăm de cuscri, tu ai fată de măritat, eu – băiat de însurat, să le facem o nuntă.

Ca să nu mai deie fata, împăratul zice:

– Vezi dealul acela?

– Văd, luminate împărate.

– Până mâine dimineață să mi-l faci vale și pe vale să-mi faci moară, să-mi faci iaz, în jurul iazului să ari, să sameni grâu, grâul să-l treieri, să-l

faci făină și în răsăritul soarelui să-mi aduci o pereche de colaci.

Moșneagul vine acasă și-i spune șarpelui:

– Iată, dragul tatei, ce a spus împăratul.

– Culcă-te, tată, și dormi, nici în seamă nu lua.

Șarpele a ieșit afară și, când a șuiert, s-au strâns șerpi, balauri câtă frunză și iarbă.

– Ce ne-ai chemat, stăpâne?

– Vedeți dealul cela? Până mâine dimineață să mi-l faceți vale și pe vale să-mi faceți moară, lângă moară un iaz mare, iar locul împrejur să fie semănat cu grâu, grâul să rodească și la răsăritul soarelui să-mi aduceți o pereche de colaci.

În zori de zi vin balaurii cu colaci calzi.

Șarpele i-a luat, a scos capul pe gura podului și a vorbit:

– Scoală, tată, și te du la împărat cu colaci calzi.

Se scoală moșneagul, ia colacii și se duce la împărat. Când a văzut împăratul dealul – vale și pe moșneag cu colaci calzi, s-a dus la împărăteasă și i-a spus:

– Eu am zis să-l sperii, dar el a împlinit porunca. Ce să facem acum cu dânsul?

– Lasă, că-i dau eu o poruncă. Până mâine dimineață să fie marea cu apele la mine sub fereastră, iar în dosul palatului, cât vezi cu ochii, să puie viță de vie și până în răsăritul soarelui să fie poama crescută, rodită, strugurii copti, să vorbească bobită cu bobită între ele, când m-oi scula eu, să mă spăl cu apă de mare și să mănânc poamă. Se întoarce împăratul și moșneagul îl întreabă:

– Ne încuscrim, împărate?

– Ne încuscrim, moșule, dar să-mi mai îplinești o poruncă. Până mâine dimineață să fie marea cu apele la mine sub fereastră, iar în dosul palatului, cât vezi cu ochii, să pui viță de vie și până la răsăritul soarelui să fie poama crescută, rodită, strugurii copti, să vorbească bobită cu bobită între ele, când m-oi scula eu să mă spăl cu împărăteasa și cu toată curtea în mare și să mănânc poamă.

S-a dus moșneagul acasă. Șarpele îl aștepta cu sufletul la gură:

– Ce-a zis împăratul?

– Iată, dragul tatei, ce a spus.

– Du-te, tată, și te culcă, nici în seamă nu lua.

A ieșit șarpele afară, a șuiert și au venit șerpi, balauri, de nu-i ținea locul.

– Ce dorești, stăpâne?

– Până mâine dimineață să fie marea cu apele sub ferestre la palatul împăratului, iar în dosul palatului, cât se vede cu ochii, să puneți viță de vie și până în răsăritul soarelui să fie poama crescută, rodită, strugurii copti, să vorbească bobیțele între ele, când s-or scula împăratul și împărăteasa să se spele în apă de mare și să mănânce poamă.

În zori de zi s-a trezit curtea în plescăitul valurilor.

Împăratul și împărăteasa s-au sculat, au deschis fereastra și s-au spălat în apă de mare. După ce s-au spălat, a început a scădea marea și în urmă creștea iarbă verde. Când s-au uitat în jur, mesele erau încărcate cu struguri de poamă și bobیțele se luaseră la ceartă, că nu încăpeau pe tipsiile de aur.

Dimineața șarpele îi zise moșneagului:

– Du-te, tată, la împărat, că de acum s-a spălat, a ospătat și e în cheful lui, du-te și o cere pe fiică-sa de mireasă.

Când a ajuns moșneagul, era tocmai în răsăritul soarelui:

– Bună dimineața, înălțate împărate!

– Mulțumesc dumitale, moșule, iar mi-ai venit?

– Iar am venit, împărate!

– Și acum de ce?

– Tot cu rugare și întrebare, ne luăm de cuscri ori ba?

– Ne încuscrim, moșule, ne încuscrim, dacă îmi îndeplinești și a treia poruncă.

– Ce poruncă, înălțate împărate?

– Să-mi faci până mâine dimineață un drum de aur de la palatul meu până la casa mirelui, unde-s munți, să-mi pui punți, unde-s codruri – să-mi pui poduri, iar pe margini să crească pomi de aur și păsări de aur să-mi cânte în toate glasurile. Mâine dimineață să-mi aduci roade să gust, să mă trezesc în cântecul păsărilor.

Moșneagul s-a întors acasă. Șarpele îl aștepta cu gura arsă:

– Ce-a spus împăratul?

– A spus să-i faci un drum de aur de la palat până aici acasă, unde-s munți, să-i pui punți, unde-s codruri – să-i pui poduri, iar pe margine să crească pomi de aur cu roadele de aur și păsări de aur să cânte în toate glasurile. Mâine dimineață să se trezească în cântatul păsărilor, să-i aduc roade să guste.

– Du-te, tată, și te culcă, nici în seamă nu lua. Moșneagul s-a dus la culcare, iar șarpele a ieșit afară, a şuierat și au venit șerpi, balauri – câtă frunză și iarbă.

– Ce poruncești, stăpâne?

– Până mâine dimineață să faceți în locul casei un palat pe trei părți mai frumos ca al împăratului tot din aur-lamur, cu trei rânduri de foișoare și bătut cu piatră rară și să faceți și un drum de aur de aici până la curtea împăratului, unde-s munți – să puneți punți, unde-s codruri, puneți poduri, iar pe margine să crească pomi de aur cu roadele de aur și păsări de aur să cânte în toate glasurile, ca să se trezească împăratul și împărăteasa în cântatul păsărilor, să ieie roade să guste.

La ieșirea zorilor erau toate gata. Împăratul și împărăteasa s-au trezit în cântatul păsărilor. Când colo, veni și moșneagul cu închinăciune și plecăciune. Cum sosi, așa vorbi:

– Bună dimineața, înălțate împărate, a venit vremea să ne încuscrim, să punem zi de nuntă!

A sărit împăratul, parcă l-ar fi călcat pe bătătură, a ieșit în foișor și, când a văzut drumul, pomii și palatul toate turnate din firul aurului, n-a mai avut ce zice, a poruncit să deie șfară în țară, răvașe prin orașe, a trimis și crainici în toate părțile, să poftească lumea la nuntă. Și a început a se aduna lumea pâlcuri, pâlcuri din toate părțile, că avea o împărăție de n-o cuprindea gândul omului.

Acum împăratul a trimis trăsura cu patru cai să-l aducă și pe mire. Vizitiii au mers, s-au oprit în poartă la moșneag și solii împărătești i-au închinat moșneagului colaci și i-au spus să iasă cuconul mire, că-i așteaptă nunta.

Șarpele, de colo de unde era, a văzut trăsura împărătească și a spus:

– Ce mi-a trimis mie împăratul cotiga aceasta? Duceți-vă înapoi și spuneți-i să-mi trimită o trăsură de fier cu douăzeci și patru de roate și douăzeci și patru de cai înhămați.

Când a auzit împăratul de una ca aceasta, i s-a lăsat sângele în picioare. Nu se putea dumeri ce mire-i acesta. Fiindcă așa a fost voia mirelui, a dat poruncă la fierari și i-au făcut o trăsură de fier cu douăzeci și patru de roate, a înhămat douăzeci și patru de cai și a trimis-o la moșneag.

Acum mirele s-a suit în trăsură, s-a pornit cu nunta și coada lui se mai târa pe jos încă de trei trăsuri.

Împăratul îi aștepta cu făclii aprinse, cu pahare drese și bucate pentru mese.

Când au ajuns la poarta împăratului, lăutarii au început a cânta, șarpele s-a dat jos din trăsură, s-a întins și a încolăcit mesele de jur împrejur să steie musafirii pe dânsul în loc de scaune la masă.

Au făcut nuntă cu voie bună, veselie și curajul cel mare. După nuntă au luat mireasa și s-au întors acasă.

Când a intrat fata împăratului în casă, s-a mirat ce a văzut. Ce avea

mirele în odăile lui, n-avea împăratul în curte. Totul era numai de aur și o frumusețe, că-ți fura inima.

Mirele a dezbrăcat pielea de șarpe și s-a făcut un băiat frumos – o dragoste să te uiți la dânsul, cu coroană pe cap, cu haine aurite: din guler până-n pământ numai fir de mărgărint. S-au pus ei pe trăit și trăiau traiul cel bun de pe draga lume.

A trecut cât a trecut și iată că se duce împărăteasa să vadă cum trăiește fiică-sa cu șarpele.

– Apoi, maică, acesta nu-i șarpe, îi un băiat tânăr peste fire de frumos, numai ziua îmbracă pielea aceasta de șarpe, iar seara o dezbracă și o pune la picioare.

– Dacă-i așa, maică, știi ce să faci? Să încarci o tava cu jărat, s-o pui sub pat și, când a întinde picioarele, a cădea pielea și a arde. Dacă va arde, nu va mai avea ce îmbrăca și va rămânea așa.

Fata a făcut după cum o pusese maică-sa la cale. A aprins un foc cu lemn și seara, când șarpele s-a dezbrăcat și s-a dus la culcare, a umplut o tava cu jărat și a pus-o lângă pat la picioarele lui. Voinicul a întins picioarele prin somn, pielea a căzut în jar și a plesnit – și a vuvuit cerul, a clocotit pământul de s-a auzit peste nouă mări și nouă țări, unde-i apa lină, câmpul alămâie și iarba mătase.

Voinicul s-a trezit și i-a tras o palmă fetei, că au podidit-o lacrimile. Trei lacrimi au căzut pe brâul fetei și s-au făcut trei cercuri de fier.

– Eu mai aveam de purtat trei zile pielea aceasta de șarpe și era s-o lepăd, ispășeam de-acum blestemul părinților. Cine te-a pus la cale, rău gând a avut. De azi înainte să umbli încinsă cu cercurile acestea de fier și să nu le poți desface, până nu-i veni peste nouă mări, peste nouă țări, unde-i apa lină, câmpul alămâie și iarba mătase și-i striga în gura mare: „Drag stăpânul meu, întinde mâna peste mine, cercul să plesnească, pruncul să se nască!”

Voinicul cât mai repede închise ușa și – să te duci duduță. Din urma lui s-a ridicat o ceață-negureață, ce cuprindea cerul și îneca pământul.

A rămas fata singură, a plâns, a jelit și într-o bună zi a lăsat palatul și s-a pornit pe urma lui. A mers fata și a tot mers multă cale-împărăție, cuvântul să ne ție și a ajuns la Sfânta Miercuri. Fata a bătut la poartă și a vorbit:

– Măicuță, primește-mă la popas.

– Dacă ești fată curată, intră să te dăruiesc cu ceva, iar de nu, du-te cât mai departe, că am o cățelușă cu dinții de criță, te face mici fărăme.

– Deschide, maică Sfântă Miercuri, căci sunt o fată curată și oropsită. Sfânta Miercuri i-a deschis și a întrebat-o:

– Tu ești fiică de împărat, blestemată de bărbat să mergi peste nouă

mări și nouă țări, unde-i apa lină, câmpul alămâie și iarba mătase?

– Eu sunt.

– Intră să te vadă mătușa, că de auzit am auzit de tine, iar de văzut nu te-am văzut.

Fata a intrat.

Sfânta Miercuri a primit-o, i-a dat un ulcior cu apă să cinstească și o prescură să ospăteze. Ulciorul și prescura erau fermecate, de unde bea – se umplea, de unde mânca – creștea. La urmă i-a dăruit trei mere de aur. Fata le-a luat și iar s-a pornit la drum. Și a mers și a tot mers zi de vară până-n seară, da atunci zilele erau ani și a ajuns la chilia Sfintei Vineri.

Fata a bătut în ușa și a vorbit:

– Măicuță, primește-mă la popas.

– Dacă ești fată curată, intră să te dăruiesc cu ceva, iar de nu, du-te cât mai departe, că am o cățelușă cu dinții de criță, te face mici fărăme.

– Deschide, maică Sfântă Vineri, căci sunt fată curată. Sfânta Vineri i-a deschis ușa și a cunoscut-o:

– Tu ești fiică de împărat, blestemată de bărbat să mergi peste nouă mări și nouă țări, unde-i apa lină, câmpul alămâie și iarba mătase.

– Eu sunt.

– Intră să te vadă mătușa, că de auzit am auzit, iar de văzut nu te-am văzut.

Fata a intrat, a poposit. Sfânta Vineri i-a dat un ulcior cu apă să cinstească și o prescură să ospăteze. Și ulciorul și prescura erau fermecate, că de unde bea – se umplea, de unde mușca – se vindeca. La plecare i-a dăruit un rodan de aur.

S-a pornit fata la drum și a mers cale neumblată peste câmpuri, peste ape și a ajuns la Sfânta Duminică. A bătut fata la poartă și a spus:

– Măicuță, primește-mă la popas! Dinăuntru s-a auzit:

– Dacă ești fată curată, intră să te dăruiesc cu ceva, iar de nu, du-te cât mai departe, că am o cățelușă cu dinții de fier, cu măselele de oțel, când i-oi da drumu, praf și fărăme te face.

– Deschide, măicuță, sunt fată curată. Sfânta Duminică i-a deschis și a cunoscut-o:

– Tu ești fiică de împărat, blestemată de bărbat să mergi peste nouă mări și peste nouă țări, unde-i apă lină, câmpul alămâie și iarba mătase?

– Eu sunt!

– Intră să te vadă mătușa, că de auzit am auzit, iar de văzut nu te-am văzut.

Fata a intrat, a poposit. Sfânta Duminică i-a dat un ulcior cu apă să

cinstească și o prescură să ospăteze. Ulciorul și prescura erau fermecate, de unde bea – se umplea, de unde mușca – se vindeca. Când a fost să plece, i-a dăruit Sfânta Duminică o năframă de mătase împrejur cu aur trasă, a petrecut-o până la poartă și fata a spus:

– De aici încolo nu mai știu unde să merg să nimeresc.

Sfânta Duminică a luat o frunză și, când a suflat-o, s-a dus frunza din plai în plai, din vale în vale și a făcut o cărare până la locul unde se găsea voinicul.

– Uite acolo îs curțile bărbatului. El a venit aici în împărăția zânelor, zânele i-au dat mâncare uitată, băutură uitată și a uitat de tine. Tu du-te, dar nu intra în casă, căci el e dus în toate zilele la vânătoare, oprește-te la fântână și prima zi scoate merele de aur la soare, a doua pune rodanul să toarcă pe colacul fântânii, a treia desfă năframa de mătase împrejur cu aur trasă și întinde-o pe iarbă verde. Ziua o să vină zânele la apă, o să le vadă și o să vrea să le cumpere, dar tu să nu le vinzi nici pe bani, nici pe pietre scumpe, nici pe alte lucruri, ci să le dai așa, dacă te-or lăsa să dormi o noapte în odaia voinicului. Acum mergi cu bine, fie-ți drumul cu folos.

Fata i-a mulțumit, s-a pornit la drum și a mers și a tot mers, a trecut văile cu florile, izvoarele cu ponoarele și a ajuns la fântâniță. Cum a ajuns, a scos cele trei mere de aur și aștepta. N-a trecut mult și au venit zânele la apă. Zânele nu s-au mirat de fată că au văzut-o aici, unde pasăre zburătoare, necum om călător nu răzbate, ci s-au mirat de cele trei mere de aur și au întrebat:

– Nu vinzi merele, fată, să le cumpărăm noi pe bani, pe pietre scumpe, să nu le apuce alții?

– De vândut nu le vând nici pe bani, nici pe pietre scumpe, vi le dau așa, fără nici o plată, dacă mă lăsați să dorm o noapte în chilioara voinicului.

Zânele s-au învoit, au dus-o pe fată la chilioarele lor, iar seara, când a venit voinicul de la vânătoare, i-au dat mâncare uitată, băutură uitată și buruieni de somn și a adormit voinicul somn greu de moarte. Atunci au adus-o pe fată în chilioara lui și ea a prins a lăcrima și a cuvânta:

– Drag stăpânul meu, întinde mâna peste mine, cercul să plesnească, pruncul să se nască!

A strigat fata, a plâns, dar voinicul n-a auzit nimic. Cocoșul a cântat de trei ori, s-a luminat de ziuă și fata s-a dus la fântâniță tristă și mâhnită, a scos rodanul cel de aur de la Sfânta Vineri și s-a pus pe tors. Pe la amiază au venit zânele la apă și, când au văzut rodanul cel de aur torcând fire de aur și de diamant, s-au mirat ca de mare minune și au întrebat:

– De vânzare ți-i rodanul, să-l cumpărăm noi pe bani? Ori pe pietre scumpe, să-l avem la averea noastră, la chilioarele noastre?

– Pe bani și pietre scumpe nu-l dau, dacă mă lăsați o noapte să dorm

în chilioara voinicului, vi-l dau așa, cum se găsește, fără nici o plată.

Zânele au luat-o pe fată la chilioara lor. Seara, când a venit voinicul de la vânătoare, i-au dat mâncare uitată, băutură uitată și buruieni de somn și a adormit voinicul așa, că puteai să tai lemne pe dânsul. După aceea au adus-o pe fată în chilioara voinicului și ea a prins a boci și a se ruga:

— Drag stăpânul meu, întinde mâna peste mine, cercurile să plesnească, pruncul să se nască!

A plâns fata, a bocit toată noaptea, dar voinicul n-a auzit și nu s-a trezit. Înspre ziuă a cântat cocoșul de trei ori, fata a ieșit din chilioară și iar s-a dus la fântâniță, întristată și îndurerată.

S-a așezat lângă fântână, a scos năframa de la Sfânta Duminică și a întins-o pe iarbă verde. Spre seară au venit zânele la apă și, când au văzut năframa de la Sfânta Duminică, au dat toate năvală:

— De vânzare ți-i năframa, s-o cumpărăm noi pe bani, pe pietre scumpe?

— Nu vând năframa pe aur și pietre scumpe, o dau așa, dacă mă lăsați să stau o noapte în chilioara voinicului. Zânele au luat năframa și au dus-o pe fată la chilioarele lor. Când a venit voinicul de la vânătoare, cocoșul i-a ieșit înainte, a bătut din aripi și a cântat:

— Cu-cu-ri-gu! Stăpâne, de trei nopți încoace vine o fiică de împărat, blestemată de bărbat, intră noaptea în chilioara ta și plânge cu glas mare până-n cer, cu lacrimi până-n pământ, să întinzi mâna, să plesnească trei cercuri de fier, să nască pruncul.

Voinicul și-a adus aminte și l-au tăiat lacrimile. El s-a dus în chilioară și a căzut bolnav. Zânele i-au adus mâncare uitată și buruieni de somn, iar el de scârbă și jale mare, că n-o văzuse pe fată atâta vreme, n-a putut nici bea, nici mânca. Pe la miezul nopții a intrat fiica împăratului în chilioara voinicului, a prins a lăcrima și a cuvânta:

— Drag stăpânul meu, întinde mâna peste mine, cercurile să plesnească, pruncul să se nască!

Voinicul a îmbrățișat-o și, când a pus mâna pe cercuri, au plesnit cercurile, și a născut fata de împărat un băiat de șapte ani. Voinicul s-a bucurat, a ieșit afară și, când a șuierat odată, au venit balauri, șerpi câtă frunză și iarbă:

— Ce ne-ai chemat, stăpâne?

— Aduceți-mi o trăsură cu douăzeci și patru de cai în șir, să mă duc acasă.

Ca din pământ a apărut o trăsură cu douăzeci și patru de cai albi. Voinicul, fata de împărat și băiatul s-au suit în trăsură și s-au pornit înapoi spre împărăție, la palatul lor. Zânele i-au ieșit înainte, îl rugau să steie, mai

cât nu-și așterneau și inima la picioarele lui, dar voinicul s-a dus și dus a fost. S-a întors acasă la moșneag și la babă, s-a pus pe trai și a trăit traiul cel bun de pe draga lume. Eu i-am lăsat trăind și viețuind și *Am încălecat pe un cocoș și m-am dus tot pe jos, și am încălecat pe o roată și v-am spus povestea toată.*

